

**ZESU 'WINBOWO MU 'E
KLEZA 'SEWE
Zesu 'Winbowo mu 'ε kleza
'sewe 'ε ηgblo**

Luki 'sewe ple mi 'la yoonɗia- 'bhe -le -ge. Luki -yaa 'ke -drɔɔdrɔɔ' mi 'le, 'bheε- -e -yaa ge Pɔlu madɔle 'bhe a -Waanbhaa' a -Jan 'Nrale- wole 'taa mu 'ε 'ke mu ta (Kleza mu 16.10). -O 'yee- 'sewe 'leε- 'siila- 'ezin- dɔɔ «Lii 'Wen 'ε Kleza mu a 'sewe», -amasroyi Luki -janwoa 'yee- Lii 'Wen 'ε ba zayi' 'sewe 'leε- 'yi 'ke 'bhe kan -gloɔn mia ple bhe vu ta. Zesu a winbowo mu 'ε kleza mu 'la 'yigɔɔnle -o 'yee- 'sewe 'leε- 'yi, -o kle 'waati 'ε kan leε mia do bhe vu ta: 'kee- san 'yee- Meezan Krisi gele ma lafle' 'yi, 'kee- nu 'tenle- Pɔlu 'wlale- ma Rɔmu -wa 'ε ta 'bhii- -kaso 'yi mi do. Zesu -yaa' winbowo mu 'ε 'winbwa- -yaa' -Jan 'Nrale- 'ε 'woyre- nɔɔ- 'drunyan 'yi yrekpen- □nɔɔ, 'ke -wa san Zeruzalemu. 'Yee- 'sewe 'leε- -a -za -o 'egloɔle Zesu a winbowo mu 'ε -waa' 'sewe mu 'ε ba, -amasroyi, -e mεε daan -za -bebe 'le: mεε sɔ klele- -Waanbhaa' a yewo mi 'le gɔne- 'la gbεen- oo, 'kpaleya 'ε ta gwledanle oo, Lii 'Wen 'pegee -yaa' yewogbeya oo, 'bheε- Krisi a -Jan 'Nrale- 'ε 'wogbeya. -O -Waanbhaa' a -Jan 'ε 'wole- zisaan- gɔne- 'la gbεen-, 'kee- kpa Zuufu kle mu 'ε ta oo, 'kee- kpa Zuufu mu -kpɔsɔɔ mu ta oo, 'bhe 'pegee Zesu 'yi mu □lwa mu 'ε bogbeya 'ε 'eke- 'yi, Luki 'mu 'kpen 'yigɔɔnna 'sewe 'leε- 'yi.

Luki 'yee- 'sewe 'leε- 'yicienna -le -gbene yaga:

-A -lε □lwa mi 'ε 'yi (Klεza 1-7), Luki pe dɔɔ Zesu gele blaana lafle' 'yi, Lii 'Wen 'ε -zinaa' -yaa' winbɔwo mu 'ε ta, 'bhεε- -e -gloɔya' □naa -o ni 'ke -o -Waanbhaa' -a -Jan 'Nrāle- 'ε wo, 'bhεε- 'ke -o 'sɔle- maza mu klε. 'Bhε klεle 'tε, 'ke Zeruzalεmu Zesu 'yi mu -lεdo' 'ε baan' 'klale -o ba, 'bhεε- 'ke Zuufu mu -lεε mu 'ε -yrenkpale 'sanle 'mu ta.

-A -lε plε mi 'ε 'yi (Klεza 8-12), Zesu zi mu 'ε □kaan 'eke- ma gɔnε- 'la gbεεn-, 'bhεε- -o 'ke mu -ja Samari 'pegee Zude 'klεεn mu 'ε 'yi, Luki 'mu 'kpen 'yigɔɔna -kɔɔ' ni. Zuufu mu 'ε do 'la 'yaa- -yrenkpa' Zesu 'yi mu 'ε ta, 'bhε 'gbu □kla Zesu a winbɔwo mi do 'le 'ezin-: -O -yaa 'bhε sii Solu. Zesu 'pwela- -a ba -yɛ zi ye- do 'yi, 'bhεε- 'bhε 'pe -a ni dɔɔ -e klε 'bhε a winbɔwo mi 'le Zuufu kle mu 'ε ba.

-A 'lε yaga mi 'ε 'yi (Klεza 13-28), -o Solu 'tɔkpa- Pɔlu. 'Yee- Pɔlu -Waanbhaa' a -janwole 'taa -gbenε yaga □kla. Zesu 'yi mu -bebe -ja -a madɔle 'bhε 'taa mu 'ε ta: Banabasi oo, Silasi oo, Timote oo, Titi oo, Apolosi oo, Maki oo, 'bhεε- Luki. 'Bhela- -zayile, Luki -yaa klε Pɔlu zi 'waati 'la ba, -e -yaa pe 'yee- 'sεwe 'lεε- 'yi dɔɔ: <O mɔɔ> (Klεza 27.1). Luki Zesu a winbɔwo mu 'ε -waa' Zeruzalεmu 'klankeba -gbenε 'ε (Klεza 15.1-35) 'bhε a -jan 'ε □woa 'ezin-. Pɔlu Zesu 'yi mu -lεdulayɛ -bebe □kla -wa -gbenε -gbenε mu -bebe ta, 'bhε 'ke mu -le Korenti oo, Efezi oo, 'bhεε- Rɔmu -wa mu 'ε 'le. -E yewoa- 'egloole -Waanbhaa' ni, 'bhεε- -o -yrenkpa- -a ta 'ebebele Zesu -zayi'.

'Sεwe 'lεε- 'lεyanyɛ 'ε □nɔɔ, Luki pe dɔɔ -o Pɔlu □kwan, 'bhεε- -o -ja 'kele- 'bhii- -kaso 'yi do

gbɛɛn- Rome mu a -Bhɛngbe gbɛɛn 'e ta Romu
-wa 'e ta (Kleza 21.15–28.31).

-Jan 'e zisanyɛ

¹ 'Mi Luki, 'mi -le 'sɛwɛ 'lɛɛ- dɛ 'zi 'bhi 'ŋ nɛɛnɛ-
Teofili ni. Zesu -za mu 'la ɔkla, 'bɛɛ 'pegee -e mɛɛ
mu -daanna -za mu 'la 'le, 'ŋ 'mu 'kɛn 'yigɔɔnna
'e ni 'an 'sɛwɛ ɔlwa mi 'e 'yi, 'ke 'an san -e -yaa'
ye 'e zisaan- 'waati 'la ba 'bɛɛ ma,

² 'bɛɛ- 'kee- nu 'tɛnɛ- -Waanbhaa' 'a ɔsia lafle'
'e 'yi yi 'la 'le 'bɛɛ ma. 'Duŋ- 'sani- -a gele plen-
lafle' 'e 'yi, -e mɛɛ 'la zan mu makwan- 'bhii- -yaa'
pɛ winbɔwo mu, -e -yaa zi 'bhii- 'mu -za mu 'la
dɔ, -e 'mu -daanna 'mu 'le.

³ -A gale 'pegee -a bwele gale ba 'e blaɛn, -ya
'gbu -zɔɔnna 'mu ni zɔɔn gbɛɛn -bebe 'yi 'bhii-
-ya -yɛ ma kpataakpa. -Amasɔyi -e -pwɛla
'mu ba -yɛkpaa' mia pɛ ɔla, 'kee- -Waanbhaa'
a -bhɛngbɛɛn -wa 'e ma -jan 'e wo 'mu ni.

ZESU A -KLANLANE MU 'E -WOO LII 'WEN 'E 'NULE- 'E MAGBEN 'ZI

Zesu 'a 'liiwli- ɔnaa Lii 'Wen 'e 'naza- ta

⁴ 'Bɛɛ 'yi 'tɛ, 'yee- Zesu 'pegee -yaa' -kɛɛnɛ
mu 'e 'yaa- pɛbɛɛ 'zi 'eke- zi -yɛkpaa' dɔ,
'bɛɛ- -e pɛ -o ni dɔɔ: «'Ka 'laa 'ka 'plɛngɔɛ
Zeruzalɛmu -wa 'e ma; pɛ 'la 'ke 'ŋ Dɛ 'a 'liiwli-
ɔnaa 'bɛɛ 'na zayi' 'ka ni bɛɛ, 'bɛɛ- 'ke 'mi 'bɛɛ-
baan' ɔpia 'ezin- 'ka ni; -ka 'bɛɛ pɛ 'e magbɛn a
ɔnɔɔ ye.

⁵ -Amasɔyi Mɛɛ Wiinjɛ' Mi Zaan mɛɛ mu
'wiinjia ɔ 'ke -yi 'le, 'duŋ- -a -vinbwa -yɛkpaa'

'dama 'bhεε- -Waanbhaa' nu 'ka mu 'pale- 'ke Lii 'Wen 'ε 'le.»

Zesu geyre -a De -Waanbhaa' ba lafle' 'yi

⁶ Zesu a 'winbowo mu 'ε 'klale- -yaa 'eke- ba 'ezin-, 'ke -wa -lrɔkpale dɔɔ: «Mεεzan, 'e nu -bhlenḡbe do 'kpa ḡbe drεεwole Izraeli mu 'ε 'wiin- 'bhεε- 'waati 'ε ba εε?» (-O Zesu 'lrɔkpa 'bhe ḡbεen- bhe, -amasrɔyi *Romε mu -le -yaa Izraeli mu 'ε 'wiin- 'bhe 'waati 'ε ba.)

⁷ Zesu pe -o ni dɔɔ: «'Nj De 'woo- za mu 'lεε- kle 'waati mu 'la 'ledulaa, 'ka mu maza laa -o 'mu dɔle ma.

⁸ 'Dun- -Waanbhaa' nu 'ka 'pale- 'ke Lii 'Wen 'ε 'le, 'bhεε- 'ka mu nu -yaa' -ḡlɔɔya' 'ε 'srɔɔwole. 'Ke 'bhe □kla, 'ka nu klele 'η 'srε 'le 'ke 'ka 'mi ba janwo Zeruzalemu -wa 'ε 'pegee Zude, 'bhεε- Samari 'klεen mu 'ε 'yi, 'ke 'bhe ḡe 'tenle- 'drunyan -dan' mu 'ε 'kpen ma.»

⁹ Zesu 'yanle- 'bhe -jan mu 'ε 'wolele, 'kee- -wlenle' laanima -yaa' -klanlanε mu 'ε trala, 'kee- ḡe lafle' ba -yre ta; 'bhεε- 'mu 'yre □yaa -a zi -a ḡe bhla 'ε zi; 'ke lafle' -ḡblen 'pu do 'kpale -a ta, 'bhεε- 'ke 'bhe 'a 'nile 'mu -yre ba.

¹⁰ -O -yre -yaa -a zi -li 'waati 'la ba, 'ke mεε ple 'pwele -o ba 'bhe yre do 'ε□nɔɔ bhe: dune- 'pu mu -yaa 'mu ta.

¹¹ 'Bhe mεε ple 'ε pe -o ni 'te dɔɔ: «Galile mu, -mεle □kla 'bhεε- 'ka dulale -o 'ke 'ka 'ka 'yre kpa laanima εε? 'Ka 'yee- Zesu do 'kpo 'la □ya 'ka plen- -ḡε, 'bhεε- -e -ja lafle' 'yi ḡone- 'la ḡbεen- bhe, -e nu nu ḡbe drεεwole 'yee- ḡone- do 'kpo 'ε 'yela- ḡbεen- 'ezin-.»

Zesu gele blaanta lafle' yi

¹² 'Bhe 'yi 'te, 'ke -yaa' winbowo mu 'e gole-OLivi diinj vɛ goon 'e 'wiinj-, 'bheɛ- 'ke -o nule-Zeruzalemu ba -yre ta. 'Bhe goon 'e 'yaa-Zeruzalemu -wa 'e ma kilo do.

¹³ -O bhole Zeruzalemu, 'ke -o gele- 'sangaso 'kpee 'la -o -yaa kla 'eke- ba 'tanjii 'bhe □la 'bheɛ-□la. Mee 'la zan mu 'klale- -yaa 'eke- ba 'mu 'to -le -ge: Pierei 'pegee Zaan 'bheɛ- Zaki, Andre pegee Filipu 'bheɛ- Toma, Batremi 'pegee Matie, 'bheɛ- Alife gbe Zaki 'pegee Simo 'la 'yaa- 'bhe a 'kleen 'e -vavade, 'bheɛ- Zaki gbe Zudi.

¹⁴ -O 'kpen 'kpale- -yaa do ma, 'bheɛ- -o bole -yaa -o seriwole ma -Waanbhaa' ni -o 'pegee le 'ke mu 'le. Zesu nee Mari 'pegee -a neene- mu 'e 'yaa- -o ba.

¹⁵ 'Yee- yi mu 'e do 'le, -o □klaa 'eke- ba, 'bheɛ- -o -yaa bho mee -keme do 'ke mee mia do -din. 'Bheɛ- Pierei 'e 'wlenle- -o plenj- 'ke -ya pele- -o ni doo:

¹⁶ «-A -ledulale -yaa 'ke *Lii 'Wenj 'e -jan 'la □kpa *Davidi 'lii -Waanbhaa' a 'Sewe 'e 'yi 'bhe 'leso-. -Ayile, Zuda 'yaa- nu dole Zesu 'kun mu 'e 'lee gone- 'la gbenn-, 'yee- Davidi 'bhe 'leejanwoa 'elwale -so.

¹⁷ Zuda -yaa -koo' mee -ledo 'lee- ba mee 'e do 'le, 'bheɛ- -a do -yaa -koo' 'kpen 'woye- do 'kpo 'e ba.

¹⁸ 'Bheɛ- -o yaa mee de ma -goli' 'la gbawoa- -a ni, -e -ja gba do lole 'bhe -goli' 'e 'le. 'Bhe blaani 'kee- gele- -a 'gbu dunle 'bhe gba 'e 'yi -yri diinj 'e do 'yi, 'bheɛ- 'kee- baale' 'tre ma -a bhlo ta. 'Ke -a vi 'e 'ponle, 'bheɛ- -a gbonghle mu 'e 'pwela- -a

kpe ta, 'kee- gale-.

¹⁹ Zeruzalemu -wa 'e ta mu 'e 'kpen 'bhe -za 'e do. 'Bhela- -zayile -o 'yee- gba 'e 'tokpaa- -waa' wli 'e 'yi doo: <Akolidama>. 'Bhe 'yi -le doo: <mee yien ma gba>.

²⁰ 'Duŋ- -jan 'lɛɛ- 'bhɛɛ- yɔondɛle -yaa -a ba zayi' -Waanbhaa a 'Srokpa 'sɛwɛ 'e 'yi doo: <Bhaa yaa 'fɛ 'e ɲla 'fɛŋbo, 'bhɛɛ- mee 'kɛdo- 'kpɔ 'laa bolɛ 'bhe ɲla 'ezin- -titi.> 'Bhɛɛ- -wa yɔondia- 'ezin- 'yee- 'sɛwɛ 'e 'yi yɛ do ɲnoo doo: <Bhaa mee -bhɛɛke' do zen -a blaanta.>

²¹⁻²² -Koo' mee do makun', 'bhɛɛ- 'koo 'bhe kpa -koo' ba, 'kooko- -koo' klɛ Mɛɛzan Zesu bweza 'e gale ba 'bhe 'srɛ 'le. 'Duŋ- 'bhe zan 'e klɛ mee mu 'la -koo' 'pegee 'mu 'yaa- kanaa' 'eke- zi 'klɛn 'e 'yi 'waati 'e 'kpen ba, 'bhɛɛ do 'le; 'kee- san Mɛɛ Wiinfe' Mi Zaan Mɛɛzan Zesu 'pegee mee 'ke mu 'wiinfia ɲ -yi ba 'waati 'la ba, 'bhɛɛ- 'kee- nu 'tenlɛ- -Waanbhaa' 'a ɲsia -koo' 'plɛŋ -gɛ yi 'la ma, 'bhɛɛ- -e -ja 'kɛle- lafle' 'yi 'bhe ma.»

²³ 'Bhe blaana, 'ke -o mee plɛ makunle -o ba: Zozɛfu 'pegee Matiasi. Zozɛfu -zwana' 'to 'yaa- Baasabasi; 'bhɛɛ- -o -yaa -a sii 'ezin- mee -lɛdoole.

²⁴ 'Bhe blaana, 'ke -o 'kpen -o 'seriwole 'eke- zi, 'ke -wa pele- -Waanbhaa' ni doo: «Mɛɛzan -Waanbhaa', 'bhi 'la 'bhi bhaaplɛŋ 'kpen 'kpee- jan- do, 'e 'woo- mee plɛ 'lɛɛ- -o 'kɛla 'bhe makwan- 'yaa- pɛ 'le, 'bhe zan 'e zɔn 'o ni,

²⁵ 'kooko- 'bhe zan zen Zudasi blaana yɛ 'e ɲnoo, 'bhɛɛ- -e klɛ 'yaa- 'winɔwo mu 'e do 'le. -Amasɔyi 'yee- Zudasi -gwa -a dulayɛ 'e ɲnoo, 'bhɛɛ- -e -ja yɛ 'la -gaale' -o -a ba 'bhe ɲnoo.»

²⁶ 'Bhe blaana, 'ke -o 'tete dole-, 'bhɛɛ- 'ke 'bhe

baale' 'woo- mεε ple 'ε do ta. 'Bhε mεε 'ε -yaa 'ke Matiasi -la -le. 'Bhε 'yi 'tε, 'ke 'bhε 'kpale Zesu a 'winbowo mu vu ta do 'ε ba, 'bhεε- -o □kla mεε vu ta ple 'tε 'ezin-.

ZESU 'SRE □LWA MU ZERUZALEMU

2

Lii 'Wen 'ε zina- bhla 'ε zi Zesu 'yi mu 'ε ta

¹ -O -yaa Zuufu mu 'ε -waa' 'feti 'la sii Pantekoti, 'bhε yi 'ε □bhwa, 'bhεε- Zesu a -klanlanε mu 'ε 'kpen 'klale- -yaa 'eke- ba yre do 'kpɔ □nɔɔ.

² 'Bhε yre do 'ε □nɔɔ bhe, 'ke pe -weli' do dale- blaale- lafle' 'yi, 'bhε pe -weli' 'ε 'yaa- 'bhii- fanjan- ma -ploo -gbenε do 'kangbeyā gbεen-, 'bhεε- Zesu a -klanlanε mu 'ε -yaale' -yaa 'fε 'kpee 'la □la, 'ke 'yee- pe -weli' -gbenε 'ε 'wlale 'bhε 'nɔɔ-, 'bhεε- 'kee- 'bhε 'kpen 'pale.

³ 'Bhε klele 'tε, 'bhε 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'ke -o -yrekpale pe nre 'ke mu ma 'bhii- 'tε nre mu gbεen-. 'Bhεε- 'ke 'mu gole- 'eke- ma, 'ke -o gele- dulale Zesu 'yi mu 'ε 'kpen 'wiinj- do do.

⁴ 'Bhε 'yi, 'ke -o 'kpen 'pale 'ke Lii 'Wen 'ε 'le, 'bhεε- 'ke -o wli -bhεeke' mu pele 'sanle; -o 'kpen do do -yaa Lii 'Wen 'ε 'senj 'wlata- wli -bhεeke' mu 'pe 'zi.

⁵ 'Bhεε- 'dunj-, Zuufu mu 'la 'yaa- gbilaan -Waanbhaa' -lεε, 'bhεε- 'ke -o zenle -yaa 'kleen 'bhεeke mu 'ε 'yi, 'mu 'kpen □yaa Zeruzalemu 'bhε 'waati 'ε ba.

⁶ -O 'bhε pe -weli' do 'ε 'male-, 'ke -o 'kpen blasanle 'bhεε- 'ke -o gele- 'bhε yre 'ε □nɔɔ

-glinle'. 'Bhe 'yi 'te, 'ke -o 'kpen 'liibhaale -o ma, -amasroyi -o 'kpen do do -yaa Zesu 'yi mu 'e 'yaa-wli mu 'la 'pe zii' 'mu -yima' zii' -o 'gbu 'ya wli mu 'e 'yi.

⁷ -O -liibhaa' gbe -yoo 'e 'koo- -o ma 'ke -wa pele-doo: «'E! 'Woo- mee mu 'la bhe waa -o 'ke Galile mu 'le ee?»

⁸ 'Bhe-e -e □kla 'nale- 'bhe- -koo' 'kpen do do -o pe wli mu 'e 'ma zii' -koo' 'gbu 'ya wli mu 'e 'yi do do ee?»

⁹ 'E pe Paritesi mu oo, Medi mu oo, Elami mu oo, Mezopotami mu oo, Zude mu oo, Kapadosi mu oo, Pon mu oo, 'bhe- Azi mu oo,

¹⁰ Frizi mu oo, Panfili mu oo, Ezipu mu 'pegee Libi gbe 'la -yoo Sireni -din 'bhe □noo mu, 'bhe-Romu mu; 'mu 'ke mu -o Zuufu -kpoo mu 'le, 'bhe- 'mu 'ke mu -wlaa Zuufu mu a 'seri 'e 'yi.

¹¹ 'Bhe- mee 'ke mu -o 'ke Kreti mu 'le, 'bhe- -a 'ke mu -o 'ke Arabu mu 'le. 'Dun- -e □kla 'nale-, 'bhe- -koo' 'kpen -o -Waanbhaa' kleza -gbene mu 'e 'ma zii' -koo' 'kpen do do ya wli mu 'e 'yi ee?»

¹² -O 'kpen 'liibhaa gbe -yoo' 'e 'koo -o ma, waa -yaa 'sole -jan 'bheke do 'kpo 'wole, 'ke yaa 'e go 'ke -wa pe 'eke- ni doo: «-Za 'le- 'bhe 'yi -o 'nale- -a ma ee?»

¹³ 'Dun- 'woo- mee mu 'e 'ke mu -yaa 'sonsi zii' Zesu 'yi mu 'e ma 'ke -wa pe doo: «-ween -le -o de 'zi!»

Simɔ Pieri -o -za 'la □kla 'bhe 'yipe zii'

¹⁴ 'Bhe klele 'te, 'ke Pieri 'pegee Zesu a *winbowo mu -vin vu ta do 'e -woo -wlenle', 'bhe- 'ke 'yee- Pieri 'a 'weli- 'e 'lawlenle, 'bhe- 'ke -ya pele- -zamaa' 'e ni doo: «'Ka mu Zuufu

mu, 'bhεε- 'ka mu 'la 'kpen -o -zɔn Zeruzalemu -ge, -ka 'ka 'trɔnbado 'η ni 'elrele doo, 'bhεε- -ka 'η 'wojan- 'ε 'yima.

15 'Ka mu 'kpee ma -wεεn -le mεε mu 'lεε- dε 'zi εε? 'Duη- -wεεn do 'kpɔ 'laa -o dε 'zi, -amasɔyi -wεεn dε bhla laa 'ke zrwanzi 'waati 'lεε- ba 'ε 'le.

16 'Duη- -Waanbhaa' -jan 'la □kpa a -a -lεla' janwo mi Zoeli 'lii 'elwaleta -sɔ 'bhε -la -lεsɔ' zii' -zɔn -ge, -ya □pia dɔɔ:

17 <-Ka 'ka 'yrekpa, 'ke 'drunyan 'leyan yi mu 'ε □bhwa 'e -din 'waati 'la ba, 'η nu -za mu 'lεε- 'mu -la klele: 'η 'nu 'η Lii 'Wen 'ε zinalε bhaaplεη mu 'ε 'kpen ta, 'bhεε- 'ka gbe mu 'pegee 'ka 'lu mu 'ε nu 'η 'lεla□ janwolε, 'bhεε- 'kaa- -zwanne mu 'pegee 'kaa- -gblanε mu nu -za mu yele -yre zi yele 'yi; 'bhεε- gbiη mu nu 'klalε- 'kaa- 'gwlaan- gblaan mu 'ε 'yre ba.

18 Wlan 'gbu 'ε ni, 'η nu 'η Lii 'Wen 'ε zinalε 'an yewonε 'gwlaan- mu 'pegee 'an yewo le mu 'ε 'kpen ta, 'bhεε- -o nu 'η 'lεla□ janwolε.

19 'N nu 'kpeeleni maza mu zrɔnlε laanima lafle' 'yi, 'bhεε- 'η nu 'sɔle- maza mu zrɔnlε 'tre ta -ge:

yien 'bhεε- 'tε 'pegee 'tεgblen- nu klele.

20 -Gblo nu 'kpalε- -yretεbhε 'ε 'yre ta, 'bhεε- laanima mlε 'ε nu 'tranlε- 'bhii yien gbεen-. 'Bhε 'kpen blaen, 'bhεε- Mεezan -Waanbhaa' a yi 'ε nu bhɔle 'tε, 'bhε yi 'ε nu klele 'ke yi -gbenε do 'bhε 'pegee -Waanbhaa' a 'tobhɔleya yi 'le.

21 'Bhe 'yi 'ε 'te, 'ke mεε 'oo mεε 'la zan Mεεzan
'to 'ε -siila, 'bhe zan nu gole -za 'yi.
-Waanbhaa' -lela' janwo mi Zoeli -jan 'la
□woa 'bhe -le bhe.»

22 Pierei -ja -yaa' -jan 'ε 'wole- zi 'ke -ya pele
'ezin- dɔɔ: «-Ka 'ka 'trɔnbado 'η ni doo, 'η nεεnε-
Izraeli mu: Zesu 'la 'yaa- da Nazareti -wa 'ε ta,
-Waanbhaa' 'gbu 'a -zronna 'ka ni 'bhii- 'yee-
'gbu -le 'a 'winbwa-; -amasroyi 'yee- -Waanbhaa'
'sole- maza mu 'pegee 'kpeeleni maza mu, 'bhεε-
-toomasie mu □kla -a gbε zi -e -yaa -kɔɔ' 'plen- -gε
'waati 'la ba; 'bhii- 'ka 'gbu 'bhe -za mu 'ε 'yaango-
gɔnε- 'la gbεen- bhe.

23 'Yee- mεε 'lεε- 'lenale 'ε 'ka ni 'ε 'bhe -daa
-Waanbhaa' -la ba, 'bhii- -ya 'ledulaa gɔnε- 'la
gbεen- 'elwale -so. 'Ka mu -le 'a □kla 'bhεε- mεε
-yɔɔ' mu 'a □dia 'ke -wa gbaan -yrigbεεle ta.

24 'Duη- -Waanbhaa' 'a -bwela gale ba, 'bhεε-
-ya -gwa ga a -yren mu 'yi. -Amasroyi yaa -yaa
so dɔle- ga 'kpee 'ke 'bhe 'bhe gbεblɔɔ -a ta.

25 Wlan 'ε ni, -bhlenḡbe Davidi 'gbu 'yee- Zesu
'gbu ba -janwoa 'elwaleta -so dɔɔ:

<'N Mεεzan ye 'waati 'ε 'kpen ba 'η 'lεε. -Yoo 'η
-din 'tɔbhɔ- ma yaayre 'ε □nɔɔ, 'kooko- 'naa
-gblaan'.

26 'Bhεla- -yile, 'η zrukpaale -o, 'bhεε- 'η -janwo'
zii' 'η zrukpaale -gbεnε 'le. 'N gale blaana,
'η 'yri nu bole -a ta 'bhii- 'η 'fle 'ε nu bole
yilabla 'yi.

27 -Amasroyi 'bhi Mεεzan -Waanbhaa' laa nu 'η
lii 'ε 'tolε- gbaa mu a -wa 'ε ta 'sekeseke,
'bhe 'pegee 'yaa nu -a 'tolε- 'bhεε- 'yaa- pe
mεε 'wen 'ε gbaa 'ε bɔn.

28 Bole -yre ma -si 'la -dan] 'laa -o 'bhe ma, 'e 'bhe a zi -zronna 'n ni, 'bheε- 'e bolela -yoo 'n -din 'bhe nu 'n zrukpaale 'egbenele.»

29 Pieri pe 'ezin- dɔɔ: «'N nεεnε- mu, 'kaa- 'to 'ke 'n -jan sa wo 'ka ni kpataakpa -kɔɔ' -gbɔɔ Davidi ba za 'yi doo: -e [kla 'ke siεle', -wa [bian, 'bheε- -a bu 'ε -yoo -kɔɔ' ba -ge -zɔn -li.

30 -E -yaa -Waanbhaa' -lela' janwo mi 'la 'le bhe, 'bheε- -ya 'yaangolawoa 'bhii- -Waanbhaa' 'gbu 'bhe 'sienwoa [-a ni kpataakpa dɔɔ 'bhe nu 'yee- Davidi 'gbu 'srε mu 'ε do klεε 'ke -bhleŋgbe 'le -a blaan.

31 -Za 'la 'yaa- nu bhɔε, 'yee- Davidi 'gbu 'bhe [ya 'elwale gban -sɔ, -ayile -e Mεε -Bhee Mi -Kpɔsɔɔ Krisi bweza 'ε gale ba 'bhe ba janwoa- dɔɔ: <Waa -a 'tolε- gbaa mu a -wa 'ε ta, 'bheε- -a gbaa 'ε yaa nu bɔnε.>

32 -Waanbhaa' 'bhe Zesu 'la -bwela gale ba, 'n 'yoo- 'bhe -laa' -janwo' zii' 'ka ni, 'bheε- 'o mɔɔ 'gbu -o -a 'srε 'le.

33 -E -ja laanima, 'bheε- -Waanbhaa' 'a 'ledwa- -a ma 'egbenele 'ke 'bhe 'a klε -bhleŋgbe 'le 'bhe -din 'tɔbhɔ ma yaayre 'ε [nɔɔ. 'Bheε- -e Lii 'Wen 'ε 'srɔɔwoa- -a Dε -Waanbhaa' 'kɔɔ 'bhii- 'bhe 'bhe 'liiwli- [naa -a naza ta gɔnε- 'la gbεen- bhe. 'Bheε- 'yee- Zesu 'gbu 'bhe Lii 'Wen -zinaa' 'ε 'o mɔɔ ta, 'bhii- 'ka 'yre -o -a ma gɔnε- 'la gbεen- -ge bhe, 'bheε- 'kaa- ma 'zi gɔnε- 'la gbεen- 'ezin- zɔn.

34 -Amasroyi, Davidi 'gbu 'laa 'wlenle- 'bheε- -e ge lafle' 'yi 'bhii- Zesu gbεen-, 'bheε- 'duŋ-, 'yee- 'gbu Zesu ba janwoa- dɔɔ:

<Mεεzan -Waanbhaa' 'a [pia 'mi a pe Mεεzan 'ε

ni dɔɔ:

Yala- 'η -din 'tɔbhɔ ma yaayɾe 'ε □nɔɔ,

³⁵ 'sani- 'ke 'η yan 'e 'sɔɔnnii mu 'ε klelele 'e gaan
□la pε mu 'le.>

³⁶ «'Bhɛla- -yile, 'ka mu 'kpen 'η nɛɛnɛ- Izraeli
mu, -kaa 'yaango- kpataakpa 'bhii- 'ka 'yee- Zesu
'la -gbaanna -yrigbɛɛle 'ε ta, -Waanbhaa' 'yela-
□kla 'ke Mɛɛzan 'pegee Mɛɛ -Bhee Mi Krisi 'le
bhe!»

³⁷ Mɛɛ mu 'ε 'bhe -jan mu 'ε 'male-, 'ke -o
zrubatɛdɔle (-amasɔyi -wa 'yaangwa- 'bhii- -o
-za 'yɔɔ- □kla -Waanbhaa' ni); 'bhɛla- -yile, 'ke
-o Pieri 'pegee Zesu a 'winbɔwo mu -vin mu 'ε
'lɔɔkpale dɔɔ: «'O nɛɛnɛ- mu, 'o sɔ -mε pε za 'gbu
-la klele- εε?»

³⁸ 'Bhe klele 'tε, 'ke Pieri 'a 'pele -o ni dɔɔ: «-Ka
'ploo- 'kaa- -za 'yɔɔ- mu 'ε ma, 'bhɛɛ- -ka 'ka
'gbu 'na -Waanbhaa' ni, 'bhɛɛ- -kaa kle 'ke -o 'ka
'kpen do do wiinjɛ -yi ba Zesu 'to 'ε 'yi; 'kooko-
-Waanbhaa' 'kaa- -za 'yɔɔ- mu 'ε 'sroma- yan. 'Ke
'bhe □kla, -Waanbhaa' nu Lii 'Wen 'ε 'nale- 'ka ni
'tε.

³⁹ -Amasɔyi 'kee- kpa 'ka mu ta oo, 'kee- kpa
'ka 'nε mu 'pegee yɾε gbɔɔn nɔɔ- 'klɛn 'yi mu 'ε
'kpen ta oo, 'bhe 'pegee- Mɛɛzan -Waanbhaa' nu
mɛɛ 'la zan mu 'siile- 'mu ta, 'yee- -Waanbhaa' 'a
'liiwli- □naa Lii 'Wen 'ε 'naza- ta 'ka 'kpen ni.»

⁴⁰ Pieri -jan 'bhɛɛke -bebe □woa -o ni 'ezin- 'ke
-ya 'kpankpanyan -o ma, 'bhe 'pegee 'kee- zruwla
-o 'kpee dɔɔ: «-Kaa 'to 'ke Mɛɛzan Zesu 'ka go -za
'yi, 'bhɛɛ- 'ka 'ka 'plenjo- 'woo- -zɔn mɛɛ -yɔɔ'
mu 'lɛɛ- ma!»

⁴¹ 'Bhe klele 'tε, 'ke -o -bebe dɔle- Pieri 'wojan-
mu 'ε □la, 'bhɛɛ- 'ke -woo 'wiinjɛle -yi ba Zesu 'to

'yi. 'Bhe -yrekpaa' do 'e 'le, mee 'waa yaga □kpa
Zesu 'yi mu -ledo' 'e ba.

Zesu 'yi mu □lwa mu 'e 'taawogbeya

⁴² 'Kee- san 'bhe yi 'e ma, 'woo- mee mu 'e bole
-yaa Zesu a winbowo mu 'e 'yaa- -o daan 'zi -za
mu 'la 'le 'mu 'klosikunle ma, 'bheε- -o 'kpale-
-yaa do ma 'bhii- neεε- ma do mu. 'Ezin- -o -yaa
bo Meezan -Waanbhaa' a pe 'e 'bhlele- ma 'eke-
zi, 'ke -woo 'seriwo 'eke- zi.

⁴³ -Waanbhaa' -leεgblaanya 'e 'yaa- -o 'kpen
'yi, -amasroyi 'yee- -Waanbhaa' -yaa 'kpeeleni
maza -bebe 'pegee 'sole- maza mu kle 'zi Zesu a
'winbowo mu 'e gbe zi.

⁴⁴ Zesu 'yi mu 'e 'kpen 'kpale- -yaa do ma, 'bheε-
-o -yaa -o 'koope- mu 'e 'kpen kpa 'eke- ta.

⁴⁵ -O -yaa -waa' gba mu 'pegee -o 'koope- mu
'e gon, 'bheε- -o -yaa 'mu ma -goli' mu 'e 'yicien-
'eke- ma. -O 'kpen do do maza -yaa -goli' yeke-
'la ma, -o -yaa 'bhe 'yicien- -o ma 'bheε- wlata zi
'lii.

⁴⁶ Yi 'oo yi, -o -yaa kla 'eke- ba -Waanbhaa' Gba
'Fe -Gbεε 'e □la, 'bheε- -o -yaa pe 'e bhle 'eke- zi
-waa' 'fe mu 'e □la. 'Bheε- -o -yaa pebhle 'eke- ba
-o zrukpa' ta, 'bhe 'pegee -o 'kpee 'lrele- 'le.

⁴⁷ -O -yaa -Waanbhaa' 'tobho-, 'bheε- -o -za -yaa
so -waa' 'si mu 'e 'kpen ni. 'Bhe ya 'e 'yi, yi 'oo yi,
Meezan -Waanbhaa' -yaa mee 'la zan mu go -za
'yi, 'mu 'yaa- 'kpa zii' Zesu 'yi mu -ledo' 'e ba -o
baan' 'le.

3

Pieri -flugba do -bheela

1 -Yrekpaa' do, -yretɛbhɛ bhlo bii 'waati 'ɛ 'la 'yaa- 'seriwo 'waati 'ɛ 'le, Pieri 'pegee Zaan 'yaa-ge 'zi -o 'seriwo yre nɔɔ- -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ 'ɛ ɔla.

2 Mɛɛ do yaale -yaa -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ 'ɛ 'lii 'la -o -yaa 'bhɛ sii: «'Fɛ 'lii 'lrele-» 'bhɛ -din. 'Yee- mɛɛ 'ɛ 'yaa- 'ke -flugba 'le -a 'san -a ya yi 'ɛ ma. Yi 'oo yi, -o -yaa nu 'kele- 'bhɛɛ- -wa yalaa' 'bhɛ 'fɛ 'lii 'ɛ -din, 'kooko- -e -goli' 'yɛwo- mɛɛ 'la zan mu 'yaa- nu -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ 'ɛ ɔla 'mu ma.

3 'Bhɛ 'yi 'tɛ, -a -yrekpale Pieri 'pegee Zaan ma 'ke 'mu -o zan wlalɛ 'yee- -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ 'ɛ ɔla, 'kee- pɛ -yɛwole 'mu ma.

4 'Bhɛ klɛle 'tɛ, 'ke Pieri 'pegee Zaan 'mu 'e -yrekpale -a ta frii, 'bhɛɛ- 'ke Pieri 'a 'pele 'a ni doo: «'O -glin doo!»

5 -Ayile, 'ke -ya -yrekpale 'mu ta frii, -a 'kpee ma 'mu 'yaa- nu pɛ do -la nalɛ -a ni.

6 'Duɲ- Pieri pɛ -a ni doo: «-Goli' do 'kpɔ 'laa -o 'ɲ 'koo, 'bhɛɛ- 'duɲ-, pɛ 'la 'bhɛ -o 'ɲ 'koo, 'ɲ 'bhɛɛ- 'nale- 'e ni, 'bhɛla- -yile 'mi pɛ 'e ni Zesu Krisi la da Nazareti 'bhɛ 'tɔ 'ɛ 'yi doo 'e 'wlen- 'bhɛɛ- 'taawo!»

7 'Bhɛɛ- 'ke Pieri 'a 'kunle -a gbɛ -yiɛ' 'ɛ ma, 'bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'a 'lawlenle. 'Bhɛ yre do 'kpɔ 'ɛ ɔnɔɔ bhe, 'ke -a gaanlaa- mu 'ɛ 'pegee -a gaanbhlo mu 'ɛ dole- 'egloole;

8 'bhɛɛ- 'ke -ya -wlenle' ɔkwan, 'kee- 'taawole 'sanle. -Ayile, 'kee- gele- Zesu a 'winɔwo mu plɛ 'ɛ zi -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ 'ɛ ɔla, 'kee- ge 'taawolele, 'bhɛ 'pegee 'kee- pinaa', 'bhɛɛ- 'kee- -Waanbhaa' 'tɔbho.

9 Mεε mu 'ε 'kpen 'a □ya 'ke -yoo 'taawo zii', 'bhεε- 'kee- -Waanbhaa' 'tobho-.

10 'Dun- -wa yele 'bhii- 'yela- yaale -yaa -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'lii 'la -o -yaa 'bhε sii: <'Fε 'lii 'Irele-> 'bhε -din, 'ke -ya -yεwo' mεε mu ma, 'bhεε- -za yεke- 'la □kla -a ni 'bhε -o 'kpen 'liibhaala, 'bhεε- waa -yaa so 'bhε 'yipele.

Pieri -o -flugba 'ε 'bheezā- 'ε 'yipe zii'

11 'Yee- -flugba 'ε -bheele' blaana, yaa -yaa go Pieri 'pegee Zaan zi; 'bhεla- -yile, 'ke mεε mu 'ε 'kpen 'kpeelenile. 'Bhεε- 'ke -o 'kpen blasanle 'ke -o gele- 'klalε- Pieri 'pegee Zaan zi -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε -gben 'ε 'yi yre 'la -o -yaa 'bhε sii: «-Bhλεngbe Salomō a 'wlanla» 'bhε □nōō.

12 Pieri -zamaa' 'ε 'yele-, 'ke -ya pele- -o ni dōō: «'N nεεnε- Izraeli mu, -mele □kla 'bhεε- 'yee- -flugba 'lεε- 'bheezā- 'ε -yoo 'ka 'kpeeleni zii' εε? -Mεla ma -le 'bhεε- 'ka -o 'o -glin 'zi 'bhii- 'o mōō 'gbu -le 'a 'bheela- 'waa- -glooya' 'ε 'le? 'Bhεε- 'ka 'kpee ma 'yee- mεε 'lεε- 'taawoa□ 'waa- -Waanbhaa' a -lεεgblaanya 'bhεε- ma -lεε?

13 *Abraamu, Izaki 'bhεε- Zakōbu a -Waanbhaa', 'yee- -kōō' -gbōō mu a -Waanbhaa' 'ε, 'bhε -le 'tobholeya -naa 'bhε a yewonε Zesu ni. 'Ka mu 'gbu 'bhε□naa -kōō' 'lεε mu 'ε ni 'kaa -wa dε, 'bhεε- 'ka 'ka -bangwa -a -yi 'bhii- 'kaa- -bhλεngbe 'le Pilati 'yre □la. 'Bhε 'gbu 'yaa- zi 'bhii- 'bhε 'ploo -a ma, -amasrōyi 'bhε 'laa -za 'yōō- do 'kpō 'yele- -a zi.

14 'Ka 'ka -bangwa 'yee- mεε 'wen 'pegee 'yee- mεε -ledōole 'ε 'yi, 'bhεε- 'ka -sromabwa Pilati ni

doo 'bhe 'li mεε dε mi do ma, 'bheε- -e 'plo- 'bhe ma 'ka ni.

¹⁵ 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'kaa □kla 'bheε- mεε 'la zan bole -yε ma -si na bhaaplen mu ni -o 'bheε- □dia. 'Dun- -Waanbhaa' 'a -bwela gale ba, 'bheε- 'o moo 'gbu -o 'ke -a 'srε 'le.

¹⁶ 'Woo 'kpalawoa 'yee- Zesu 'ε 'yi, 'bheε- -glōoya' 'la -yoo -a 'tō 'ε 'yi, 'bhe -la 'srōyi 'bheε- 'yee- mεε 'lεε- □swa -a -wlenle', 'bheε- -e -dulaa' -a gaan ta. 'Ka 'kpen 'yε -o 'yela- ma -gε, 'bheε- 'kaa dō. 'Kpaleya -la ma Zesu 'ε 'yi, 'bheε- 'yee- mεε 'lεε- 'bheela- 'bhii- 'ka 'yε -o -a ma gōne- 'la gbεen- -gε.»

¹⁷ «'Bheε- 'η nεεne- mu, 'mi 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- -zadokleya -la ma 'bheε- 'ka mu 'pegee 'kaa- kunlii mu 'ε 'ka 'bhe -za 'yō- 'ε □kla 'yee- Zesu 'ε ni.

¹⁸ -Waanbhaa' 'dun- -jan 'la □kpaa -a -lεla' janwo mu 'ε 'kpen 'lii 'elwale -sō 'bhe 'leswa□. -Ya □pia doo Mεε -Bhee Mi Krisi nu -yrenbhleε mεε mu 'kō-.

¹⁹ 'Bhe ya 'ε 'yi, -ka 'ka dōgbeya 'ε maniina, 'bheε- -ka 'ka 'gbu 'na -Waanbhaa' ni, 'koko- -e 'kaa -za 'yō- mu 'ε ma -sroma yan, 'bheε- -yoo talii.

²⁰ 'Ke 'ka 'bhe □kla, Mεεzan nu 'ka 'yitre 'waati 'nale- 'ka ni, 'bheε- -e Mεε -Bhee Mi Krisi 'la makwan- 'elwale -sō, -e nu 'bhe 'winbole 'ka ta: 'bhe Mεε -Bhee Mi Krisi 'ε 'tō 'ε 'bhe -le Zesu.

²¹ 'Dun- 'sani- 'bhe yi 'ε 'bhōle- plen-, Zesu nu bole lafle' 'yi -sō 'ke pε mu 'ε 'kpen mabō 'bheε- -o kle 'edreεle; 'bhii- -ya □kpaa -ya -lεla' janwo mu 'la makwan- 'elwaleta 'egboon gboonle' -sō 'mu 'lii gōne- 'la gbεen-.

22 'Bhεε- 'bhii- -koo' -gboo Moizi 'a □pia gone- 'la gbεen- doo: <-Kooa' Meezan -Waanbhaa' 'mi 'winbwa- gone- 'la gbεen-, -e nu -a -lela' janwo mi -bhεeke' do winbole 'ka ta 'bhe klegbeya do 'ε gbεen-; 'bhe nu klele 'ka 'gbu 'srε mu 'ε do -la -le. -Ka 'ka 'tronkpa -a wojan mu 'ε 'kpen □la.

23 'Dun- 'ke mεε 'oo mεε 'la zan laa 'yee- -Waanbhaa' -lela' janwo mi 'ε 'wojan- mu 'ε 'klosikunle, -o nu 'bhe zan 'ε dεle, 'bhεε- -wa go 'an 'si mu 'ε ba.>

24 'Kee- san -Waanbhaa' -lela' janwo mi Samieli ma, 'bhe 'pegee 'bhe a pe ziten' mu 'ε ma, -Waanbhaa' -lela' janwo mu 'ε 'kpen do do -Waanbhaa' -lelajanwoa -zon -za mu 'ε ba za 'yi.

25 -Waanbhaa' 'a 'liiwli- □naa -za mu 'la 'kpen 'naza- ta -a -lela' janwo mu 'ε ni, 'ka mu -le □kla bhe -za mu 'ε 'srɔwo mu 'le. 'Bhεε- -e *-bhoolaya 'la -dwa 'yee- 'pegee 'ka -gboo mu 'ε 'plen, 'kaa- pe -le 'bhe -bhoolaya 'ε 'le 'ezin-; -ya □pia Abraamu ni doo: <'N nu 'trε ta 'si mu'ε 'kpen 'dumawole 'bhi a pe 'srε mu -la -srɔyi'.>

26 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, -Waanbhaa' -yaa' yewone Zesu 'la makwan-, -e 'bhe 'winbwa- 'ka mu -la ba 'elwale 'pe, 'ka 'dumawo -zayi'; 'bhεε- 'kee- 'ka 'kpen do do go -za 'yi, 'bhεε- -e 'ka go 'kaa- zi -yoo' mu 'ε ta.»

4

-O -ja Piere 'pegee Zaan 'le Zuufu mu a -klu ta

1 Piere 'pegee Zaan -yaa -janwo' zii' -li mεε mu 'ε ni bhla 'la ba, 'ke 'sraka 'lena mu 'ke mu 'pegee -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbεε 'ε gooba -srwase' mu

'ε -kunlii 'ε, 'bhεε- Saduse mu 'ε -o nule- wlale -o ta 'yee- -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεεε 'ε □la.

² -Wa yelawoa 'bhii- Pierei 'pegee Zaan -yaa mεε mu 'ε daan 'zi 'ke -wa pe 'mu ni dɔɔ Zesu -bwela gale ba gɔnε- 'la gbεεn-, bhaaplen mu 'kpen nu bwelε gale ba 'bhεε- gbεεn- 'ezin-; 'bhε -za 'ε 'bhε -o zrupliila 'egbεεle.

³ 'Bhε klele 'tε, 'ke -o Pierei 'pegee Zaan 'kunle 'bhεε- 'ke -woo bɔle- -kaso 'yi, 'ke 'bhε ge 'tεnε- 'fɔ tooklinle ma; -amasrɔyi -woo -kwan yroma -la zi.

⁴ 'Bhεε- 'duɲ-, mεε 'la zan mu 'yee- Pierei 'pegee Zaan 'wojan- mu 'ε □maa, 'mu 'e -kpaa Zesu 'yi, 'bhεε- Zesu 'yi mu 'ε -o baan' □kla -o ba, 'bhεε- -o -lii 'ε □bhwa mεε 'waa 'soo -din.

⁵ Too -klinle', Zuufu mu -kunlii mu 'ε 'pegee -waa' gwlaan- gbilaan mu 'ε, 'bhεε- 'Tonɲ daan mu 'ε -o □klaa 'eke- ba Zeruzalemu -wa 'ε ta.

⁶ 'Woo- mεε mu 'la □klaa 'eke- ba, -o 'ke -le -gε: 'sraka 'lena mu -kunlii gbilaan Anasi, 'bhεε- Kaifu 'pegee Zaan 'bhεεke do; 'bhεε- Alεzandri 'pegee 'yee- 'sraka 'lena -kunlii gbilaan 'ε -yaa' 'fa -la mu 'ε 'kpen.

⁷ -O -ja Pierei 'pegee Zaan 'siile- -kaso 'ε 'yi, 'bhεε- -o -nwa 'mu dulale -o -yρε □la; 'bhεε- -o 'mu 'lrɔkpaa- dɔɔ: «-De 'gbu -le 'bhε 'sen 'ε □naa 'ka ni, 'bhε 'pegee -de 'gbu -la 'tɔ 'yi 'bhεε- 'ka 'yee- -flugba 'lεε- 'bheela- εε?»

⁸ 'Bhε klele 'tε, Pierei 'palela 'yaa- 'ke Lii 'Wen 'ε 'le 'bhε 'waati 'ε ba, 'ke 'bhε 'a zikpale -o ni dɔɔ: «'Waa- -kunlii mu 'pegee Izraēli mu a 'gwlaan- gbilaan mu!

⁹ 'O -za 'wlan 'la □kla -flugba 'gwlaan- 'lεε- ni,

'bhεε- -e -bheela gɔnε- 'la gbεεn-; -woo' 'lrɔkpa zii' -zɔn 'bhεε- ma, 'duŋ- 'mi -o zan 'bhε 'yipele 'ka ni.

¹⁰ 'Ka 'kpen 'pegee Izraeli mu 'ε 'kpen, -ka dɔ klen 'ke 'kaa 'yaango 'bhii- -glɔɔya' 'la -yoo Nazareti mi Zesu Kisi 'tɔ 'ε 'yi, 'bhela- 'srɔyi 'bhεε- 'ka 'yɾε -o -zɔn 'yee- mεε 'lεε- 'klenyawole dulale ma -gε. 'Ka 'yee- Zesu 'la -gbaanna *-yriɾgbεεle 'ε ta, 'bhεε- 'kaa □dia; 'bhεε- -Waanbhaa' 'a -bwela gale ba 'bhε -le 'yee- mεε 'lεε- 'bheela-.

¹¹ -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'bhε 'yee- Zesu ba janwoa- dɔɔ:

‘Ka mu 'fεgwle- dɔ mu 'ε, 'ka vlε 'la -blinna;

'bhε -le □kla 'ke 'fεgwle- 'ε gaan -la vlε -kpuŋ -gbεnε 'gbu 'ε 'le.››

¹² 'Bhεε- Piere pe 'ezin- dɔɔ: «Bhaaplen laa sɔ gole- -za -yi 'tɔ 'bhεεke do 'kpɔ 'srɔyi, 'ke yaa 'e go Zesu 'tɔ do 'kpɔ 'ε 'bhεε- ba. -Amasrɔyi -Waanbhaa' laa 'tɔ 'bhεεke do 'kpale- bhaaplen 'kedo- 'kpɔ ma 'trε ta -gε, 'bhεε- 'ke -kɔɔ' -kɔɔ' □kpa a 'bhε 'yi, 'bhεε- -kɔɔ' sɔ gole- -za 'yi.»

¹³ 'Woo- Zuufu mu a -kunlii mu 'ε 'pegee -waa' 'gwlaan- gbilaan mu 'ε -wa yele 'bhii- -gbilaan 'laa -yaa Piere 'pegee Zaan 'yi, 'mu a -janwo' bhla 'ε zi, 'ke -o -liibhaale -o ma. -Amasrɔyi -o -yaa -a 'yaando- 'bhii- Piere 'pegee Zaan yaa 'ke bhaama mεε mu -la -le, 'bhεε- 'mu 'laa -yaa 'sεwεdɔ mu 'le. -O -yaa 'mu dɔ Zesu zi mu 'te -la -le.

¹⁴ 'Duŋ- -o -yɾε 'la 'yaa- mεε 'la zan 'bheela- 'bhε dulale ma Piere 'pegee Zaan -din, waa -yaa sɔ -jan 'kedo- 'kpɔ 'wole 'ezin- -li.

15 -Ayile 'ke -wa pele- Pieri 'pegee Zaan ni dɔɔ-
'mu 'e go -o plen- 'bhɛɛ- 'mu ge 'pɛɛlii- sa. 'Bhɛ
mu 'pwɛle- blaɛn, 'ke -o zaabɔle 'sanle 'eke- plen-.

16 'Bhɛ 'yi 'tɛ, 'ke -wa pele- 'eke- ni dɔɔ: «-Kɔɔ'
nu -mɛ pɛ za -la klɛɛ 'woo- mɛɛ plɛ 'lɛɛ- ni ɛɛ?
-Amasɔyi Zeruzalemu -wa 'kpee mu 'ɛ 'kpen 'a
'yaango- 'bhii- 'sole- maza -gbɛnɛ 'lɛɛ- □kla 'wola-
gbɛ zi; 'bhɛɛ- 'duŋ- -kɔɔ' 'laa sɔ a pele- dɔɔ 'woo-
mu kleza laa 'bhɛ 'le.

17 'Duŋ-, 'kooko- 'ke -kɔɔ' 'laa to 'ke 'yee- -flugba
'lɛɛ- 'bheezɛ- 'ɛ zɛn yrɛkpen- □nɔɔ -kɔɔa' mɛɛ mu
'ɛ 'plen, -kɔɔ' -o -lɛmazɔn, 'bhɛɛ- -kɔɔ' -gblaɛn
'kla -o -yi 'kaa waa Zesu 'tɔ 'ɛ 'kanlɛ- mɛɛ 'kedo-
'kpɔ ni 'ezin- 'sekeseke.»

18 'Bhɛ blaɛn, 'ke -o Pieri 'pegee Zaan 'siile,
'bhɛɛ- 'ke -wa pele- 'mu ni dɔɔ 'mu 'laa Zesu 'tɔ
'ɛ 'kanlɛ- mɛɛ 'kedo- 'kpɔ ni 'ezin- 'sekeseke, 'bhɛ
'pegee 'mu 'laa mɛɛ 'kedo- 'kpɔ daɛnɛ 'yee- Zesu
'tɔ 'ɛ 'yi 'ezin- -titi.

19 'Bhɛ klɛɛ 'tɛ, 'ke Pieri 'pegee Zaan 'a zikpale
-o ni dɔɔ: «'Ka 'gbu 'bhɛ -glin doo, -za 'lrele- -le
'bhɛ 'le -Waanbhaa' -yɛɛyi' 'ke 'o 'ka mu 'gbu zru
maza klɛ, 'bhɛɛ- 'woo -banɔgo' 'yee- -Waanbhaa'
'gbu a pɛ zru maza klɛɛ 'yi ɛɛ?

20 Wlaɛn 'gbu 'ɛ ni, 'o mɔɔ -za 'la □ya Zesu 'kɔɔ,
'bhɛ 'pegee 'o -jan 'la □maa -a -lii, 'waa sɔ 'o tagale
'mu ta.»

21 'Bhɛ klɛɛ 'tɛ 'ke 'woo- Zuufu -kunlii mu
'ɛ 'pegee -waa' 'gwlaɛn- gblaɛn mu 'ɛ -gblaɛn
'klale Pieri 'pegee Zaan 'yi 'ezin-, 'bhɛɛ- 'ke -o
'ploole 'mu ma. -Amasɔyi -o -yaa nu -o 'krowole
gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, waa -yaa 'bhɛ dɔ. 'Bhɛɛ- -o
-yaa -gblaɛn 'zi -waa' mɛɛ mu 'ɛ 'lɛɛ, -amasɔyi

mokpen' 'yaa -Waanbhaa' 'tobho zii' -e 'sole-maza 'la 'bhe □kla 'bhe -zayi'.

²² 'Bhεε- mεε 'la zan -bheela Zesu a 'soleya 'ε ma, 'bhe lεε -lii -yaa kan lεε mia plε ta.

Zesu 'yi mu 'ε -woo 'seriwo zii' -Waanbhaa' ni

²³ -O 'ploole Pierei 'pegee Zaan ma 'tε, 'ke 'mu gele- 'tenle- Zesu a -klanlanε -vin mu 'ε ma. 'Bhεε- 'sraka 'lena -kunlii mu 'ε 'pegee 'gwlaan-gblaana mu 'ε -jan mu 'la □woa -o ni, 'ke -o 'mu 'kpen 'yigoonle 'mu ni.

²⁴ 'Bhe klele 'tε, 'woo- Zesu 'yi mu 'ε 'bhe -jan mu 'ε 'male-, 'ke -o 'kpen -o 'seriwole 'sanle -Waanbhaa' ni -o zru do 'le 'ke -wa pe doo: «Mεεzan -Waanbhaa', 'bhi 'la 'bhi lafle' 'pegee 'tre, 'bheε- weyi- 'pegee 'bhe ba pe mu 'kpen □kla,

²⁵ 'Bhi -le □kaan Lii 'Wen 'ε ba, 'bheε- 'e -jan □kpa'a 'o -gbo Davidi, 'yaa- yewonε 'ε 'lii doo:

«-Mεle □kla 'bheε- 'si 'bheεke mu 'ε -woo gbu magbaande ma jan mu wo zii' εε?

'Bheε- -mεle □kla 'bheε- -o 'kpeejan- mu 'ε -woo 'eyoole -gee' εε?

²⁶ 'Tre ta -bhleṅbe mu 'ε 'kpen 'wlenna-

'bheε- 'tre ta -kunlii mu 'ε 'kpen -o zibwa- Mεεzan -Waanbhaa' 'pegee -e 'yee- 'la makwan- 'ke 'bhe -o 'ke Mεε -Bhee Mi Krisi 'ε 'le bhe 'bhe ma εε?»

²⁷ 'Bheε- -wa □pia 'ezin- doo: «-Amasroyi wlan 'gbu 'ε ni, -bhleṅbe Erodi 'pegee -janmatii Ponsi Pilati, 'bheε- 'si 'bheεke mu 'ε, 'bhe 'pegee Izraeli mu 'ε -o 'kpen 'a □kpa'a do ma -wa 'lεε- ta -ge; 'bheε- -woo zibwa- Zesu ma, 'yaa- yewonε 'wen

Zesu 'la 'ya makwan- 'bhii MEE -Bhee Mi Krisi 'le bhe.

²⁸ 'Bhe ya 'e 'yi, 'yaa- -glɔɔya' 'e ma, 'bhe 'pegee 'e 'gbu -za yeke- 'la 'ledulaa gban 'e 'gbu zru ma 'elwale -so, -o 'bhe- -za 'e ɔkla.

²⁹ 'Bhe- -zon, MEEzan -Waanbhaa', -woo' -gblaan 'la 'kla zii' 'o 'yi bhe, 'bhe -glin doo; 'bhe- -yile -a kle 'bhe- 'yaa- yewone mu 'e -o 'yaa- -jan 'e 'wo 'ke -gblaan 'laa kle -o -yi.

³⁰ 'Yaa- -glɔɔya' 'e tazron, 'kooko- mee mu so -bheele', 'bhe- 'ke 'sole- maza mu 'pegee 'kpeeleni maza mu 'e 'kpen -gloon so klele- 'yaa- yewone 'wen Zesu 'to 'e 'yi.»

³¹ Zesu 'yi mu 'e 'yanle- 'bhe 'seri 'e klelele, -o ɔklaa 'eke- ba yre 'la ɔno, 'ke 'bhe yre 'e 'tre 'e beenle-. 'Bhe klele 'te, 'ke Lii 'Wen 'e zinale -o ta, 'bhe- 'ke -o 'kpen 'pale 'ke 'bhe 'le. 'Bhe- -o -Waanbhaa' a -jan 'e 'wole- -saan -o zru ba -doo 'le.

Zesu 'yi mu 'e -woo -o 'kɔɔpe- mu 'e 'yicien zii' 'eke- ma

³² Zesu 'yi mu 'e 'kpen -benjole -yaa -za do ma, 'bhe- -o zru -yaa do, 'bhe 'pegee- -o 'kpeejan- -yaa do. -O do 'kpo 'laa -yaa 'bhe 'kɔɔpe- mu 'e kun 'bhii- 'bhe do -kpen -a pe 'le. 'Dun- -o -yaa -o 'kɔɔpe- mu 'e 'yicien- 'eke- ma do do.

³³ Zesu a *winɔwo mu 'e -yaa MEEzan Zesu bweza gale ba 'e 'bhe -jan 'e 'wo zii' -glɔɔya' -gbene 'le -o -yi. 'Bhe- -Waanbhaa' a 'duma -gbene ɔyaa -o 'kpen ta.

³⁴ -O do 'kpo gbɛ laa -yaa kanaa' -o maza -yaa do pe yeke- 'la ma 'bhe ba. -Amasroyi, gba 'pegee

'fe mu -yaa -o 'ke mu 'la 'koo, 'bhe mu -yaa 'mu gon 'bhe- -o -yaa nu 'mu ma -goli' 'e 'le.

³⁵ 'Bhe- -o -yaa 'bhe -goli' 'e kpa Zesu a 'winbowo mu 'e 'koo. 'Bhe- 'mu yaa 'bhe -goli' 'e 'yicien- o 'kpen ma do do, 'ke 'bhe -benjo' -o maza -yaa -goli' yeke- 'la ma, 'bhe 'le.

³⁶ 'Bhe 'yi, -o -yaa -o pen- mee do sii Zozefu, 'bhe 'yaa- 'ke Levi 'sre mu 'e do 'le; 'bhe- 'bhe 'yaa- da Sipru. Zesu a 'winbowo mu 'e -o 'bhe mee 'e 'tokpaa- Banabasi, ('bhe 'yi -le doo: mee 'la zan zruwla mee 'kpee).

³⁷ Banabasi 'bhe a gba 'e gonle-, 'kee- gele- 'bhe ma -goli' 'e 'kpale- Zesu a 'winbowo mu 'e 'koo.

5

Ananias i 'pegee -a na Safira kleza

¹ -O -yaa mee do sii Ananias i, 'bhe- -o -yaa -a na sii Safira. -O -waa pe gba do -gwan.

² 'Du- 'yee- 'pegee -a na Safira -benjo do ma, 'bhe- -o -waa' gba 'e ma -goli' 'e 'ledo- magaanna. 'Bhe blaana, 'ke 'yee- Ananias i gele- 'bhe -goli' 'e 'le -vindo' 'e 'nale- Zesu a 'winbowo mu 'e ni.

³ 'Bhe klele 'te, 'ke Pieri 'a 'Irokpale doo: «Ananias i, -mele kila 'bhe- 'ya twa 'ke -Setran' 'e zru 'e pa 'ke 'kpejan- -yoo' 'te 'le, 'bhe- 'e 'yaa- gba 'e ma -goli' 'e 'ledo- -gaanna, 'bhe- 'e nwa bhla pele Lii 'Wen 'e ni 'bhe gbena- -gee' bhe ee?

⁴ 'Yaa 'yaa- gba 'e gonle -li 'waati 'la ba, 'yaa- pe -le -yaa 'kele-, 'bhe- 'ya gonlawoa 'yaa- pe -le -yaa 'ke -a ma goli' 'e 'le 'ezin-. -Mele -kila 'bhe- 'e 'bhe -za 'yoo- -gloona 'lee- kpa 'e 'kpee ee? 'Du-

-a 'yaango- 'bhii- 'yaa bhla pele bhaaplen mu ni, 'duŋ- 'ya ꞑpia -Waanbhaa' -la ni.»

⁵ Ananiasi 'bhe -jan mu 'ε 'male- 'te, 'kee- baale', 'bheε- 'kee- klele- 'ke 'siele. 'Bhe klele 'te, mεε 'la zan mu 'kpen 'a gaza 'ε ꞑmaa, 'ke -gblaan -gbene do 'klale 'mu 'kpen 'yi.

⁶ 'Bhe ya 'ε 'yi, 'ke -zwanne mu 'ke mu -wlenle', 'bheε- 'ke 'mu so 'kpale 'yee- Ananiasi gbaa 'ε ma, 'bheε- 'ke 'mu gele- -a binle.

⁷ 'Bhe blaana 'lere yaga 'kanle-, 'ke -a na Safira 'nule- wlale Zesu a 'winbowo mu 'ε ta 'bhe 'fe 'ε ꞑla; 'duŋ- -za 'la 'bhe ꞑkla -a -noo ni yaa -yaa 'bhe do.

⁸ -Ayile, 'ke Pieri 'a 'Irokpale doo: «Safira, wlan 'gbu 'ε a ni, 'ka 'kaa- gba 'ε -gwan -goli' 'lii yeke- 'lee- 'bheε- 'le εε?» 'Bhe klele 'te, 'ke -ya pele- Pieri ni doo: «-Aani, 'wa -gwan 'bhe -goli' 'lii yeke- 'la bhe 'bheε- 'le.»

⁹ 'Bhe klele 'te, 'ke Pieri 'a 'pele -a ni doo: «-Mele ꞑkla 'bheε- 'ka mεε ple 'a ꞑkpaa do ma doo 'ka -o Meezan Lii 'Weŋ 'ε 'yidanle εε? 'E 'yrekpa laale doo, mεε 'la zan mu -ja 'e ꞑnoo 'ε binle 'wo -la dulale -o 'fe 'ε 'lii bhe. -O nu gele 'bhi 'le 'ezin-.»

¹⁰ 'Bhe 'yi 'te, 'kee- baale' 'bhe 'yre do 'kpo 'ε ꞑnoo bhe Pieri gaan ma, 'bheε- 'kee- klele- 'ke siele'. 'Bhe ꞑnoo bhe, 'ke -zwanne mu 'ε -o wlale- 'fe 'ε ꞑla, 'bheε- 'ke -wa gbaa 'ε 'yele; 'bheε- 'ke -o gele- -a binle -a -noo -din.

¹¹ Zesu 'yi mu -ledo' 'ε 'kpen 'pegee mεε 'la zan mu 'kpen 'bhe -za mu 'ε kleza -maa, -gblaan -gbene ꞑklaa 'mu 'kpen 'yi.

Zesu a winbowo mu 'ε -woo 'sole- maza -bebe kle 'zi

12 Zesu a 'winbowo mu 'ε -yaa 'sole maza -bebe 'pegee 'kpeeleni maza mu kle 'zi -waa' 'si mu 'ε 'plen. Zesu 'yi mu 'ε 'kpen 'klale- -yaa 'eke- ba -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la yrε 'la -o -yaa 'bhε sii: <-Bhlengbe Salomɔ a 'wlanla> 'ε 'bhεε- □la.

13 Yaa -yaa dɔ mεε -bhεεke' 'kpee 'ke 'bhε kpa -o ba, 'duŋ- mεε mu 'ε 'kpen 'yaa- -o 'tɔ wlan pe 'zi 'ke -o -gasikpa -o -lεε.

14 Yi 'oo yi, 'gwlaan- -bebe 'pegee le -bebe mu 'la 'yaa- -o 'kpa Mεεzan 'yi, 'mu 'yaa- kle 'zi Zesu 'yi mu 'ε baan' 'le.

15 -Asiikɔ mεε mu 'ε 'yaa- nu 'zi -waa' gade mu 'ε 'le -gbleba mu 'ε ta, 'bhεε- -o -yaa 'mu kpa -saa mu 'pegee yilape mu 'ε ta. 'Kooko- 'ke Pieri 'kan bhla zi, 'ali- 'kee- -yaa sɔ -a gbε 'kpale 'bhε gade mu 'ε ma, 'bhε 'pegee 'ke -a lii 'ε 'yaa- sɔ 'klale 'mu 'ke ta, 'mu 'yaa sɔ -bheele'.

16 -Zamaa' 'saa 'yaa- da 'zi 'ezin- Zeruzalemu kpe ma -wa -vin mu 'ε ta, 'Bhεε- -o -yaa nu 'zi -waa' gade mu 'pegee lii -yɔɔ mu -yaa mεε 'la zan mu zi 'mu 'kpen 'le Zeruzalemu Zesu a 'winbowo mu 'ε ta, 'bhεε- 'mu 'kpen 'yaa- -bhee 'zi.

Zuufu -kunlii mu 'ε -woo -yrenkpa' zii' Zesu 'winbowo mu 'ε ta

17 'Bhεε- 'duŋ-, *'sraka 'lena -kunlii gbalaan 'ε 'pegee -a zi mu 'la 'kpen 'yaa- 'ke *Saduse mεε mu 'le, -o zranwoa- Zesu a 'winbowo mu 'ε ba 'mu kleza mu 'ε -zayi'.

18 'Bhela- -yile, 'ke -o 'mu 'kunle, 'bhεε- -o 'mu □bwa -waa' -kaso 'fε -gbεnε 'ε □la.

19 'Dun- -bi 'ε zi, Mεεzan -Waanbhaa' a -mleke' 'ε do -ja -kaso 'fe 'ε 'liigole, 'bheε- 'bhe Zesu a 'winbowo mu 'ε 'pwela-. 'Bheε- 'ke -ya pele- 'mu ni dɔɔ:

20 «-Ka ge -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'ε □la, 'bheε- bole -yre ma -si dreε 'ε ba jan -o 'kela 'le, -ka 'bhe 'kpen 'wo mee mu 'ε ni.»

21 'Bhe 'yi 'ε zrwān 'tutu 'ε zi, -mleke' 'ε -jan 'la □woa 'yee- Zesu a 'winbowo mu 'ε ni, 'ke -o 'bhe klele-. -Ayile 'ke -o gele- -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'ε □la, 'bheε- 'ke -o mee mu 'ε daanle 'sanle. 'Sraka 'lena -kunlii gbalaan 'ε 'pegee -yaa' yewoyɔɔn mu 'ε □nwa -waa' 'kɔnkeba yre 'ε □nɔɔ; 'bheε- -o Zuufu mu 'ε -waa' 'gwalaan- gbalaan mu 'ε 'pegee -waa' 'kitikan mu 'ε 'kpen 'lekpa- 'eke- ta. 'Bheε- 'ke -o mee mu winbole Zesu a 'winbowo mu 'ε 'siyre- nɔɔ- -kaso 'fe 'ε □la.

22 'Dun- 'bhe mu bhole -kaso 'fe 'ε □la, 'mu 'laa Zesu a 'winbowo mu 'ε 'yele- 'bhe □nɔɔ. 'Bhe klele 'te, 'ke 'mu nule- 'bhe 'pele- 'woo- 'kitikan mee -ledo' 'ε ni.

23 -O pe dɔɔ: «'O gelawoa, 'o -kaso 'fe 'lii 'ε 'tanle- □ya 'elrele, 'bheε- -a gooba -srwase' mu 'ε dulale -yaa 'mu dulayre mu 'ε □nɔɔ -kaso 'fe 'ε 'lii mu 'ε □nɔɔ. 'Dun- 'o -kaso 'fe 'ε 'liigole, 'waa mee 'kedo- 'kpɔ yele -a □la.»

24 'Bhe klele 'te, -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'ε gooba -srwase' mu 'ε -kunlii 'ε 'pegee 'sraka 'lena mu -kunlii mu 'ε, -o 'bhe -jan 'ε 'male-, 'ke -o zrubatɛdɔle -o ma Zesu a 'winbowo mu 'ε -zayi'; 'bheε- 'ke -woo 'eke- -lrɔkpale dɔɔ: «'O nu 'bhe -za 'leε- 'kpale- 'nale- -a ma εε?»

25 'Bhe 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'ke mee do nule-

-a pele -o ni dɔɔ: «-Ka dula- doo! 'Ka mɛɛ 'la zan mu ɔbwa -kaso 'yi, -woo mɛɛ mu daan 'zi -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛ 'ɛ ɔla.»

²⁶ 'Bhɛ klele 'tɛ, 'ke -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛ 'ɛ gooba -srwase' -kunlii 'ɛ 'pegee -srwase' 'ɛ 'ke mu gele- Zesu a 'winbowo mu 'ɛ 'kunyrɛ- nɔɔ-. 'Duŋ- waa -o 'kunle- fanɣan- ma, -amasroyi -o -yaa -gblaan 'zi -waa' mɛɛ mu 'ɛ 'lɛɛ 'kaa 'mu 'laa nu -wlenle' -o ma 'bhɛɛ- 'mu kpoti pa -o ma.

²⁷ -O nule 'ke -o -le -waa' Zuufu mu a 'kitikan mɛɛ -lɛdo' 'ɛ ta, 'ke 'sraka 'lɛna -kunlii gbalaan 'ɛ 'bhɛ -o -lɔkpale 'sanle dɔɔ:

²⁸ «'Waa mazapele 'ka ni kpataakpa 'elwale dɔɔ 'ka 'laa mɛɛ 'kɛdo- 'kpɔ daanle 'ezin- 'sekeseke 'yee- Zesu 'tɔ 'ɛ 'yi ɛɛ? 'Bhɛɛ- 'duŋ-, 'ka 'yaan- Zeruzalɛmu -wa 'ɛ ta mu 'ɛ 'kpen ŋgblo 'sielele gban 'kaa- mɛɛ daangbɛya 'ɛ 'le, 'bhɛɛ- 'kaa- zi 'bhii- 'ka 'yee- Zesu dɛza 'ɛ 'tɔkpa- 'o mɔɔ -la ma.»

²⁹ 'Bhɛ klele 'tɛ, 'ke Pɛri 'pegee Zesu a 'winbowo mu -vin mu 'ɛ -wa pele- -o ni dɔɔ: «'O -Waanbhaa' -la zru maza kle taa- bhaaplɛŋ mu ɛɛ?

³⁰ 'Ka 'yee- Zesu 'la -gbaanna -yrigbɛɛle 'ɛ ta, 'bhɛɛ- 'kaa ɔdia, 'o -gbɔɔ mu a -Waanbhaa' 'ɛ 'yela- -bwela gale ba.

³¹ 'Bhɛɛ- -Waanbhaa' a -glɔɔya' 'ɛ ma, -e Zesu 'lɛdwa- -a ma 'egbenele. 'Bhɛɛ- -ya -lawlɛna laanima, 'ke -ya klele- 'ke pɛ 'kpen 'wiŋ- mi -gbɛɛ 'le, 'bhɛ 'pegee Mɛɛ -Bhee Mi 'le, 'kooko- Izraɛli mu 'ɛ ploɔ waa -za 'yɔɔ- mu 'ɛ ma, 'bhɛɛ- -woo 'gbu na -Waanbhaa' ni; 'bhɛɛ- 'bhɛ -waa' -za 'yɔɔ- mu 'ɛ -sroma yan.

³² 'Bhɛ -za mu 'ɛ ɔkla 'o mɔɔ 'gbu -la 'yrɛ ma,

'bhεε- 'o mɔɔ 'gbu 'pegee -Waanbhaa' Lii 'Wen 'ε 'o mɔɔ -le 'bhε -za mu 'ε 'srε 'le; -Waanbhaa' 'bhε Lii 'Wen 'ε □naa mεε 'la zan mu -yaa' jan mu 'ε 'klosikun 'mu -la ni.»

³³ 'Woo- Zuufu mu a 'kitikan mεε -lɛdo' 'ε -o 'bhε -jan 'ε 'male, -o zruplii- gbε -yɔɔ' 'ε 'kɔɔ, 'ke -wa pele- dɔɔ -o Zesu a *winbɔwo mu 'ε dεle-.

³⁴ 'Duŋ- Farizi mi do -yaa -o ba, -o -yaa 'bhε sii Gamalieli. 'Bhε 'yaa- 'ke 'Toŋ daan mi -gbenε do -la -le, 'bhεε- mɔkpen' 'yaa- -gasikpa 'bhε 'lεε. 'Yee- Gamalieli 'e 'wlenle- 'tε -o plen- 'ke -ya pele- dɔɔ -o Zesu a 'winbɔwo mu 'ε 'pwe 'pεlii- 'waati sa 'pe.

³⁵ -O yanle -o 'pwelele, 'ke 'yee- Gamalieli 'a 'pele -waa' Zuufu mu a 'kitikan mεε -lɛdo' 'ε ni dɔɔ: «'N nεenε- Izraeli mu, 'ka -o zan -za 'la klεε 'woo- mεε mu 'lεε- ni, -ka 'ka 'yrekpa 'ka 'gbu ba 'elrele.

³⁶ 'Bhε □nɔɔ 'laa -mɔle' -li, 'bhεε- mεε do -pwela -a -yi, -o -yaa 'bhε sii Tedasi, 'bhεε- 'bhε 'yaa- 'bhε 'gbu klε 'zi 'ke mεε gbilaan do -la -le. Mεε -keme yizie yεke- dole -yaa zi. 'Duŋ-, 'bhε □nɔɔ 'laa -mɔle' 'ke -wa dεle-. 'Bhεε- mεε 'la zan mu 'kpen 'yaa- zi, 'mu 'kpen 'kaan- 'eke- ma; 'bhεε- 'bhε -za 'ε □kla 'ke bhaama -za 'le.

³⁷ Tedasi blaana, -o -yaa -kɔɔ' 'nɔɔ zii' 'waati 'la ba, 'ke mεε -bhεεke' do 'pwele -a -yi: -o -yaa 'bhε sii Zudasi, 'bhε -yaa da Galile 'trε ta. 'Bhε mεε -bebe □klaa 'bhε zi yakla- ma; 'bhε 'duŋ- -gaa 'ezin-. -A gale blaana, -a zi mu 'ε 'kpen 'kaan- 'eke- ma.

³⁸ 'Mi pe 'ka ni -zɔn dɔɔ -ka 'woo- mεε mu 'la bhε -o 'to 'srɔ, 'bhεε- -ka 'ploɔ -o ma. -Amasroyi 'ke -waa' mεε daangbeyi 'ε 'pegee -o kleza mu 'ε

da bhaaplenj mu ba, waa nu -mole' 'mu zi.

³⁹ 'Dunj- 'ke 'mu da 'zi -Waanbhaa' -la ba, 'ka 'laa nu 'sole- 'mu 'siεle. -Ka 'ka 'yrekpa 'ka 'gbu ba 'elrele, 'ka 'laa kleε gwledan mu 'le -Waanbhaa' ba!»

⁴⁰ 'Woo Zuufu mu a 'kitikan mu mεε -ledo' 'ε, -o -dwa Gamalieli 'wojan- 'ε □la. 'Bhe blaen, 'ke -o Zesu a 'winbowo mu 'ε 'siile 'fe 'ε □la. 'Bheε-woo zita □zwan, 'ke -woo -lemazone- doo waa male 'ezin- 'sekeseke doo -woo Zesu 'to 'ε 'kan zii' mεε mu ni; 'bheε- -o -ploola -o ma 'te.

⁴¹ 'Bhe ya 'ε 'yi, 'woo- Zesu a 'winbowo mu 'ε -o go bhla 'ε zi 'woo- Zuufu mu a 'kitikan mu 'ε -din, -o 'kpen zrukpaale -yaa. -Amasroyi 'bhe -gaale' -yaa -o ba 'ke mεε mu -o -zwanwo' Zesu 'to 'ε -zayi'.

⁴² 'Bheε- yi 'oo yi, -o -yaa mεε mu daan -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'ε □la, 'bhe 'pegee yi 'fe mu 'ε □la. -O -yaa pe 'zi mεε mu 'ε ni doo Zesu -le 'ke Mεε -Bhee Mi Krisi 'ε 'le.

6

Zesu 'winbowo mu 'ε -woo mεε 'srwaple- makun' zii' -o ba

¹ 'Bhe 'waati 'ε ba, Zesu a -klanlane mu 'ε baan' 'yaa- 'kla zii' -o ba. 'Bhela- -yile, Zuufu mu 'la 'yaa- Greki wli pe, 'bheε- 'ke waa 'mu yale Izraeli 'kleen 'ε 'yi, 'mu 'yaa- 'mu 'la ma janwo 'zi Zuufu mu 'la 'yaa- Ebre wli pe 'mu ni. -O -yaa -o -la ma janwo 'zi -amasroyi pele -yicien' bhla 'ε ba yi 'oo yi, -wa □ya 'bhii- -o -yaa pele yeke- 'la na Zuufu Ebre glaenle mu 'ε ni, waa -yaa 'bhe yeke- na -waa' pe glaenle mu 'ε ni.

² 'Bhela- 'yi 'tε, 'ke Zesu a 'winbowo mu vu ta ple 'ε, -o Zesu a -klanlanε -vin mu 'ε 'kpen 'siile, 'bhεε- 'ke -wa pele- 'mu ni dɔɔ: «'Ke -kɔɔ' 'ploola- -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wole- ma, 'bhεε- 'ke -kɔɔ' □bwa pele -yicienle -janwole ma, 'bhε 'laa lele.

³ -Ayile, -ka mεε 'srwaple- makun' 'ka ba, 'ke 'mu 'taawogbeya 'ε lele, 'bhεε- 'ke 'mu 'pale- -o 'ke Lii 'Wen 'ε 'le, 'bhε 'pegee 'ke 'mu -zadɔ' kplankplan. 'Ke 'bhε □kla, 'o nu 'a pele 'bhε mεε 'srwaple- 'ε -o ni dɔɔ -waa' pε ye kle 'ke pele -yicienlele.

⁴ 'Bhε ya 'ε 'yi, -kɔɔ' mɔɔ nu 'solε- -kɔɔ' 'yregbaanle 'seriwole 'pegee -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wole- ba.»

⁵ 'Bhε -jan 'ε □swa -zamaa' 'ε 'kpen ni. -Ayile, 'ke -o mεε 'srwaple- makunle -o ba: Etiēni, 'bhε a pε 'kpaleya 'ε -Waanbhaa' 'yi 'bhε 'yaa- 'egbenεle, 'bhεε- 'bhε 'pale- -yaa 'ke Lii 'Wen 'ε 'le; 'bhεε- Filipu 'pegee Prokɔri, 'bhεε- Nikanɔri 'pegee Timɔ, 'bhεε- Parimenasi 'pegee Nikola 'la 'yaa- da Antiosi -wa 'ε ta, 'bhεε- 'ke 'bhε 'yaa- Zuufu mu a 'seri 'ε 'yi 'elwale -sɔ bhe.

⁶ -O yanle -o makunlele, 'ke -woo zɔnle- Zesu a 'winbowo mu 'ε ni. 'Bhε mu 'mu gbε -kpaā -o ta, 'bhεε- 'mu 'e 'seriwoa -o ma.

⁷ 'Bhε ya 'ε 'yi, -Waanbhaa' a -jan 'ε -yaa zen 'zi yrekpen- □nɔɔ blaale-. 'Bhεε- Zesu 'yi mu 'ε baan' 'yaa- 'kla zii' -o ba 'ebebele Zeruzalemu, 'bhεε- 'sraka 'lena mu 'ε -bebe 'yaa- 'mu 'kpa zii' Zesu 'yi.

Etiēni 'kunyaε- mεε mu 'ε 'kɔɔ

8 -Waanbhaa' a 'duma -gbene 'e zinale -yaa Etieni ta, 'bhe- -a pale -yaa 'ke -Waanbhaa' a -glɔɔya' 'e 'le. -Ayile, -e -yaa 'kpeeleni maza 'pegee 'sole- maza -gbene -gbene mu kle 'zi mee mu 'e 'plen.

9 'Bhe ya 'e 'yi 'te, 'ke *Zuufu mu daanfɛ' 'e ɔla mee -ledo' 'e zaabole 'sanle Etieni 'le ma. -O -yaa 'bhe Zuufu mu 'e sii: «Lu mu 'la -gwa luya 'yi». -O 'ke mu -yaa da Sireni 'pegee Alézandri -wa mu 'e ta. 'Bhe- -o 'ke mu -yaa da 'ezin- Silisi 'pegee Azi 'klen mu 'e 'yi.

10 'Dun- waa -yaa 'sole -o -bangole Etieni 'wojan- 'e 'yi, -amasroyi Lii 'Wen 'e 'yaa- 'sen 'na zii' -a ni 'kee- -zadɔ' ma -janwo' -o ni 'elrele.

11 'Bhe 'yi 'te, 'ke -o -gɔli' 'wlale mee 'ke mu gbɛ ɔla, 'kooko- 'mu sɔ Etieni 'tɔ 'yɔɔ- pele-; 'bhɛla- -yile, 'ke 'mu bhla 'kpale -a ma dɔɔ: «'Wa ɔya 'ke -yoo -jan 'yɔɔ- mu wo 'zi *Moizi 'pegee -Waanbhaa' ma.»

12 'Bhe ya 'e 'yi, 'ke -o -zamaa' 'e 'pegee 'gwlaan- gbalaan mu 'e, 'bhe- 'Ton daan mu 'e 'wlenle- Etieni ma. 'Bhe mu Etieni ɔkwan fanjan- ma, 'ke -o gele- 'kele- Zuufu mu a 'kitikan mu mee -ledo' 'e ba.

13 -O ɔnwa 'ezin- mee 'ke mu 'le 'ke mu bhla 'kpale -a ma dɔɔ: «Yi 'oo yi, mee 'le- -a bole -o -jan 'yɔɔ- mu 'te -la wole ma -kɔɔa' -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'le- 'pegee Moizi a 'ton 'e ma!

14 'Wa ɔmaa -a -lii kpataakpa dɔɔ 'yee- Zesu 'la 'yaa- da Nazareti 'bhe nu -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbene 'le- 'wile-, 'bhe- Moizi -kɔɔ' 'si ta za mu 'la ɔnaa -kɔɔ' ni 'yee- Zesu 'e nu 'mu 'kpen tabɔle.»

15 -Waa' 'kitikan mɛɛ -lɛdo' mu 'ɛ 'kpen -o -yrekpaɛ Etieni ta siinj. 'Bhɛɛ- -a wleyi' 'ɛ ɔkla -o -yɾɛ 'yi 'bhii- -mlɛkɛ' do wleyi' gbɛɛn-.

7

Etieni a -jan 'yigɔɔnyɾɛ

1 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, 'ke 'sraka 'lɛna -kunlii gbilaan 'ɛ 'bhɛ Etieni 'lɾɔkpale dɔɔ: «Mɛɛ mu 'ɛ -woo -jan mu 'la 'kpen 'wo zii' bhɛ, wlan -le 'mu -le ɛɛ?»

2 'Bhɛɛ- Etieni 'a 'lɛkwan ɔ -a ni dɔɔ: «'N nɛɛnɛ- mu 'pegeɛ 'ɲ dɛ mu, -ka 'ka 'trɔnkpa 'ɲ ni 'elrele dɔɔ. -Kɔɔ' -gbɔɔ *Abraamu ge -lɛɛ 'ɛ 'le Aran, -Waanbhaa' 'la 'tɔbhɔle -o 'bhɛ 'pwɛla- -a ba, 'ke -yoo 'bhɛ 'waati 'ɛ ba Mezopotami 'klɛɛn 'ɛ 'yi.

3 'Bhɛɛ- -ya ɔpia Abraamu ni dɔɔ: <Go 'e ɔya 'klɛɛn 'yi 'bhɛ 'pegeɛ go 'yaa- 'fa ɔla mu 'ɛ -din, 'bhɛɛ- ge yala- 'ɲ nu 'klɛɛn 'la zɾɔnlɛ 'e ni 'bhɛ 'yi.>

4 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, 'ke Abraamu gole- Kalide mu a 'klɛɛn 'ɛ 'yi, 'bhɛɛ- 'kee- gele- yaalɛ Aran. 'Bhɛ blaɛn, 'ke Abraamu dɛ gale-. -Ayile 'ke -Waanbhaa' 'a 'pele -a ni dɔɔ -e go Aran. 'Bhɛɛ- -kɔɔ' -o 'klɛɛn 'la 'yi -zɔn -gɛ, -e ɔnwa yaalɛ 'bhɛ 'yi 'tɛ.

5 'Duɲ- -Waanbhaa' laa yɾɛ 'kɛdo- 'kpo 'nalɛ- -a ni -a 'ciɛn 'le 'bhɛ 'klɛɛn 'lɛɛ- 'yi, 'ali- 'ke 'bhɛ klɛ 'trɛ 'fiɛntrɔnnɛ 'le 'bhii- mɛɛ gaan -gluu gbɛɛn-. 'Duɲ- -ya -liiwli' ɔnaa -a ni dɔɔ -e nu 'bhɛ 'klɛɛn 'ɛ 'nalɛ- -a ni -a 'ciɛn 'le, 'bhɛɛ- -e nu 'bhɛ klɛlɛ 'ezin- -a 'srɛ mu a pɛ 'le 'yɛɛ- blaɛn. 'Bhɛɛ- 'duɲ-, 'bhɛ 'waati 'ɛ ba 'ke Abraamu 'nɛ 'laa klɛlɛ -li.

6 -Waanbhaa' -janwoa -a ni gɔnɛ- 'lɛɛ- 'bhɛɛ- gbɛɛn- dɔɔ: <'E 'srɛ mu nu gele yaalɛ 'klɛɛn 'bhɛɛke do 'yi, 'bhɛɛ- 'bhɛ 'yi mu 'ɛ nu -o klɛlɛ 'mu

a lu mu 'le 'bhe ɲnɔɔ ye; 'bheɛ- 'mu nu -yrenkpale -o ta lɛɛ -kɛmɛ yizie ta.

7 'Dun- -o nu klele lu mu 'le 'kleen 'la 'yi, 'mi nu -kpan 'kpaale- 'bhe 'kleen 'ɛ 'yi mɛɛ mu 'ɛ 'lii. 'Bhe blaana, -o nu gole 'bhe 'kleen 'ɛ 'yi, 'bheɛ- -o nu nule 'mi -Waanbhaa' gbale 'kleen 'lɛɛ- 'bhe 'yi -gɛ.>

8 'Bhe klegbeyaa 'ɛ 'yi, -Waanbhaa' *-bhoolaya do -dwa 'yee- 'gbu 'pegee Abraamu 'plen. 'Bhe -bhoolaya 'ɛ 'toomasie -le 'ke 'gwlaana- mu wlalele 'kleen 'yi 'le. 'Bhela- -yile Abraamu 'a gbe Izaki ɲwlaa 'kleen 'yi 'bhe 'yale- blaana -gbɛɛyi' do; 'bhe klegbeyaa do 'ɛ 'yi, Izaki 'bhe gbe Zakobu ɲwlaa 'kleen 'yi, 'bheɛ- Zakobu -kɔɔ' -gbɔɔ vu ta ple 'ɛ ɲwlaa 'kleen 'yi.»

9 «-O -yaa 'bhe 'yi bhe 'tɛ, 'ke 'yee- Zakobu gbe mu 'ɛ zranwole -o nɛɛɛ- Zozefu ba, 'bheɛ- 'ke -wa gonle- Ezipu 'taa ta ge mu 'ke mu 'kɔɔ. 'Bheɛ- -e -ja klele lu 'le Ezipu 'kleen 'ɛ 'yi.

10 'Dun- -Waanbhaa' -yaa 'yee- Zozefu zi 'bhe 'kleen 'ɛ 'yi. -Ya -gwa 'bhe -yren mu 'ɛ 'kpen 'yi, 'kee- -zadoleya nale- -a ni, 'bheɛ- -ya ɲkla 'bheɛ- 'yee- Zozefu ɲswa 'bhe Ezipu 'kleen 'ɛ 'yi -bhlenjbe Faraon 'ɛ ni. 'Bheɛ- 'bhe 'a ɲkla Ezipu 'kleen 'ɛ 'kpen ta -janmatii 'le, 'bhe 'pegee 'bhe a -bhlenjbe 'fa ɲla mu 'ɛ 'kpen ta -kunlii 'le 'ezin-.

11 'Bhe 'waati 'ɛ ba, 'ke -gu do dɔle- Ezipu 'kleen 'ɛ 'kpen 'pegee Kanaa 'kleen 'ɛ 'kpen 'yi. 'Bhe -gu 'ɛ 'bhe 'trebhɔ -gbɛɛɛ 'yɔɔ- do ɲkpaa -kɔɔ' -gbɔɔ mu 'ɛ ta, 'bheɛ- pele 'kedo- 'kpɔ 'laa -yaa -o 'kɔɔ-.

12 -O -yaa 'bhe 'yi bhe oo, 'ke Zakobu 'a 'male- dɔɔ -o sɔ pele -srɔɔwole Ezipu 'kleen 'ɛ 'yi. 'Bhe klele 'tɛ, 'kee- -kɔɔ' -gbɔɔ mu 'ɛ 'winbowo gbe

-lwa wole- 'bhe □nɔɔ pele -lɔ zayi'. 'Bhe mu -ja pele -lɔle', 'bheε- 'mu □nwa 'bhe 'le.

13 'Bhe mu ge gbε ple mi 'ε yi Ezipu, 'ke Zozefu 'a 'gbu tapwele -a nεεε- mu 'ε ni, -amasrɔyi 'mu 'laa -a madɔle. 'Bheε- 'ke Faraɔn Zozefu 'si mu 'ε dɔle- 'tε.

14 'Bhe klele 'tε, 'ke Zozefu mεε mu winbɔle 'kaa 'mu ge -a dε 'pegee 'bhe a 'fa □la mu 'ε 'kpen 'sii- -O -yaa mεε mia yaga bhe vu ta 'soo (75).

15 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'ke Zakɔbu gele- yaale Ezipu 'kleen 'ε 'yi, 'bheε- 'ke 'yee- 'pegee -kɔɔ' -gbɔɔ mu 'ε -waa' 'trε ta yanle- 'bhe □nɔɔ ye.

16 'Bhe klele 'tε, 'ke -o nule- -o 'kpen gbaa mu 'ε 'le Sikemu, 'bheε- bu -gluu 'la Abraamu 'bhe □lwa -goli' ma Amɔri gbe mu 'ε 'kɔɔ Sikemu, -o □nwa -o binle 'bhe bu -gluu 'ε 'yi.»

17 «'Duŋ- -Waanbhaa' 'a 'liiwli- □naa *Abraamu ni pe 'la 'naza- ta 'elwale -sɔ -a 'srε mu 'ε go zayi' luya 'yi Ezipu, 'bhe -jan 'ε 'lεsɔ 'waati 'ε 'bhɔlela □saan -wa -din; 'ke -kɔɔa' 'si mu 'ε -o baan' 'klale -o ba 'ke -o klele- 'ebebele Ezipu 'kleen 'ε 'yi.

18 'Bheε- -bhleŋbe drεε 'la 'bhe 'laa Zozefu dɔle, 'bhe 'yalaa- Ezipu 'kleen 'ε ta 'tε.

19 'Bhe -bhleŋbe drεε 'ε 'bhe -kɔɔa' 'si mu 'ε 'yinia-, 'bheε- -e -yrenkpaɔ -kɔɔ' -gbɔɔ mu 'ε ta 'ebebele. 'Bheε- -ya □pia -o ni dɔɔ -woo -nε 'yientenne mu 'ε blin yue 'ε ba kpaŋma 'bheε- 'mu ga, 'kooko- -o klu laa bo.

20 'Bhe 'waati 'ε ba, 'ke -o Moizi 'yale 'tε: 'bhe 'yaa- lele, 'bheε- 'bhe -za -yaa sɔ -Waanbhaa' ni. -A dε 'pegee -a nεε 'a -gaanna -waa' 'fε 'ε □la mle yaga -la 'ke -wa -lebo'.

21 'Bheε- -wa yele 'bhii- waa -yaa sɔ -a gaanle-

-li 'waati 'la ba, 'ke -o 'ploole -a ma 'pɛɛlii- yɾɛ do nɔɔ-. 'Duŋ- 'ke Faraɔn 'lu 'ɛ 'bhɛ 'a 'sile, 'bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'a 'trole, 'ke 'bhɛ 'a klele- 'bhii- 'bhɛ 'gbu 'nɛ -kpɔsɔɔ 'le.

²² 'Bhɛ klegbɛya 'ɛ 'yi, -o Moizi -daanna Ezipu mu a -zayaangoleya 'ɛ 'kɾɛn 'le. 'Bhɛɛ- -e □kla mɛɛ -glɔɔ do 'le, -a kleza 'pegee -a -liiwli' mu 'ɛ ma.

²³ Moizi lɛɛ -yaa lɛɛ mia plɛ 'waati 'la ba, 'ke -ya 'kpale dɔɔ -e gele- 'pwele- -a nɛɛnɛ- Izraɛli mu 'ɛ ta.

²⁴ 'Bhɛ 'yi 'tɛ, 'kee- Ezipu mɛɛ do yele- 'ke 'bhɛ -o -yɾɛnkpa' zii' -a nɛɛnɛ- mu 'ɛ do ta; -ayile 'kee- gele- 'bhɛ tagwledanlɛ 'bhɛɛ- 'kee- Ezipu mi 'ɛ dɛle-.

²⁵ Moizi 'kpee ma -bi -a nɛɛnɛ- Izraɛli mu 'ɛ 'yaa- nu -a -yimale 'bhii- -Waanbhaa' -yaa zan -o gole -yɾɛn 'yi 'yee- Moizi -la 'srɔyi, 'ke -yoo go Ezipu 'klɛɛn 'ɛ yi. 'Duŋ- 'mu laa -a 'yimale 'bhɛ gbɛɛn-.

²⁶ 'Bhɛ ta tooklin- yi 'le, 'ke Moizi 'bhɔle Izraɛli mɛɛ plɛ ta 'ke 'mu -o gwledan 'zi, 'bhɛɛ- -e -yaa zi 'bhii- -e 'mu 'yikwan□ 'ke -ya pele- 'mu ni dɔɔ: <'Ŋ 'yiɛnii mu, 'ka -o nɛɛnɛ- ma do mu 'le, -mɛle □kla 'bhɛɛ- 'ka -o gwledan 'zi ɛɛ?>

²⁷ 'Bhɛ klele 'tɛ, mɛɛ 'la zan -yaa 'bhɛ -vindo' mi 'ɛ zɔn 'zi, 'bhɛ Moizi -yɾɔnna, 'ke 'bhɛ 'a pele- Moizi ni dɔɔ: <-Dele 'e □kla 'o ta -kunlii 'pegee 'o 'plen- janwo mi 'le ɛɛ?

²⁸ 'Yoo- -a zi 'bhii- 'e 'mi dɛ 'bhii- 'e Ezipu mi 'ɛ □dia 'eyaanoɔ gɔnɛ- 'la gbɛɛn- bhe ɛɛ?>

²⁹ Moizi 'bhɛ -jan 'ɛ 'male- 'tɛ, 'kee- blasanle, 'bhɛɛ- 'kee- gele- bole Madian a 'klɛɛn 'ɛ 'yi. -E

□bwa 'bhe 'kleen 'ε 'yi, 'bheε- -e -ne 'gwlaan- ple -sroowa 'bhe □noo.»

³⁰ «Lεε mia ple 'kanle- blaان-, Moizi -yaa -kpe 'la -yoo Sinai vle goon 'ε -din 'bhe 'wiin- 'waati 'la ba, 'ke -mlεke' do 'pwele -a ba -yri lunε- do 'yi: 'tebhile 'yaa- 'bhe -yri lunε- 'ε 'yi, 'bheε- -mlεke' 'ε 'yaa- 'bhe 'tebhile 'ε 'yi.

³¹ Moizi 'bhe 'yele-, 'ke -a 'kpeelεnile -a ma. -Ya mabeenle -saan 'bhe -din 'waati 'la ba, 'kooko-ya -glin kplankplan, 'kee- Mεεzan -weli' 'ε male-doo:

³² <'Mi -le 'e -gboo mu a -Waanbhaa' 'le, 'mi -le 'ke Abraamu 'pegee Izaki 'bheε- Zakabu mu a -Waanbhaa' 'le.> 'Bhe klele 'te, 'ke Moizi beenle 'sanle -gblaان 'ε 'koo; 'bheε- yaa dole -a 'kpee 'ke -ya -yrekpa' 'yee- -yri lunε- 'ε ta.

³³ 'Bhe 'yi 'te, 'ke Mεεzan -Waanbhaa' 'a 'pele 'a ni doo: <'E gaan ma -sawla mu 'ε go, -amasroyi 'e dulale -o 'tre 'la ta bhe, -Waanbhaa' 'a 'tre 'wen- le 'kle-.>

³⁴ 'Bheε- -Waanbhaa' 'a □pia -a ni 'ezin- doo: <'Mi 'an mεε mu 'ε ta -yren 'ε □ya, 'bhe 'pegee 'η -waa' wisiwli mu 'ε □maa Ezipu 'kleen 'ε 'yi. -Ayile 'mi -zinaa' 'tre ma -ge -o go zayi' luya 'yi. Nu -zon, 'bheε- 'mi 'e 'winbo- Ezipu 'kleen 'ε 'yi.>»

³⁵ «Izraeli mu 'ε -woo -banɣwa 'yee- Moizi 'la 'yi, 'bheε- -wa □pia -a ni doo: <-Dele 'e □kla 'o ta -kunlii 'pegee 'o 'plen- -janwo' mi 'le εε,> -Waanbhaa' 'yee- Moizi do 'kpo 'ε 'yela- winbwa- -o ta 'bhii- -o -kunlii 'pegee -o -bhee mi 'le 'ke -yoo go luya 'yi Ezipu 'kleen 'ε 'yi, -mlεke' 'la 'pwela- -a ba -yri lunε- 'ε yi, 'bhe a fanɣan- 'ε 'le.

³⁶ 'Yee- Moizi do 'kpo 'ε 'yele- -o -gwa luya 'yi

Ezipu 'kleen 'e 'yi, 'kee- 'sole- maza mu 'pegee 'kpeeleni maza mu kle Ezipu 'kleen 'e 'yi, 'ke -yoo kan weyi- 'ten 'e ba, 'bhe 'pegee -kpe 'e ta lee mia ple ta.

³⁷ 'Bhe- 'yee- Moizi do 'kpo 'e 'yele- 'a pia -o ni 'ezin- doo: <-Waanbhaa' 'mi winbwa- 'ka 'ta gɔnɛ- 'la gbɛɛn- 'bhii- -a -lela' janwo mi do, -e nu -a -lela' -janwo' mi do winɔle 'ka ta 'bhe- gbɛɛn-; 'bhe nu klele 'ka 'gbu 'srɛ mu 'e do -la -le.>

³⁸ 'Yee- Moizi -le -yaa Izraeli mu 'e lee mi 'le -o 'klale- -yaa 'eke- ba -kpe 'e ta 'waati 'la ba Sinai vle goon 'e 'wiin-. -Mleke' 'la -daa -Waanbhaa' ba, 'bhe -jan kpa 'yee- Moizi 'lii, 'bhe- -e 'mu 'lena -koo' -gbɔɔ mu 'e ni. 'Bhe 'yi, -e -jan mu 'la 'srɔɔwoa -Waanbhaa' 'koo, 'mu so -si 'la -danj' 'laa -o 'bhe ma 'bhe 'nale -koo' ni.»

³⁹ «'Dun- -koo' -gbɔɔ mu laa dole -a wojan mu 'e la, 'bhe- -woo -bangwa -a -yi, 'bhe- -woo zru -niinaa' Ezipu 'kleen 'e 'yi pe mu 'e ta.

⁴⁰ 'Bhe- 'ke -wa pele- Moizi 'naagwlen- Aaron ni doo: <-Waanbhaa' 'ke mu kle 'o ni 'ke 'o 'mu 'ye 'o 'yre mu 'le, 'bhe- 'ke 'o 'pegee 'mu 'taawo- 'eke- zi; -amasɔyi Moizi 'la 'bhe 'o 'pwela- Ezipu 'kleen 'e 'yi, 'o 'yre 'laa 'bhe ma, 'bhe- -e kla pe 'la 'le 'waa 'bhe do.>

⁴¹ 'Bhe 'yi 'te, Moizi 'laa -yaa -o -din yi mu 'la 'le, 'ke -wa wlale- Aaron zi, 'bhe- 'ke 'bhe drinɛ- -yrinɛ' do klele- -o ni, 'ke 'bhe klele- -waa yo 'le, 'bhe- 'ke -o 'sraka do gole- 'bhe ni. 'Bhe ya 'e 'yi, -o pe 'la kla -o 'gbu 'koo, 'bhe -le kla -o zrukpa 'pe 'le, 'bhe -o -zablaala 'bhe ni.

⁴² 'Dun- 'bhe 'la gbe -yoo' 'e 'koo -Waanbhaa' ma, 'ke 'bhe 'bhe -zanta' dole- -o ni, 'ke 'bhe -o

'tole 'ke -o laanima mle 'pegee -yretebhe, 'bheε-
mleklēn- mu kle -o gba yo mu 'le, 'bhii- -a
yōōndele -o -Waanbhaa' -lela' janwo mu 'ε -waa'
'sewe 'ε 'yi gōne- 'la gbēen- dōō:

<'Ka mu Izraeli 'si mu,

'ka wi 'sraka mu 'pegee 'sraka 'bheεke mu 'la -gwa
lēε mia plē 'ε ta -kpe 'ε ta,

'ka 'mu -gwa 'mi -la ni εε?

⁴³ 'Yooye-, 'ka 'laa 'bhe 'sraka mu 'ε golē 'mi ni -titi,
'duŋ- 'kaa- yo 'la 'tō -o Molōki,

'ka 'bheε- gba 'kpaanē 'ε 'kwe □sia; 'bheε- 'ka
mleklēnnē 'la gba 'kaa yo 'le, 'bheε- 'ke
'ka 'bhe 'tōkpaā- Refan, 'ka 'bhe -la -yrinē'
'yaanna-.

'Bhe ya 'ε 'yi bhe, 'ka 'gbu yo mu 'la □kla 'ka 'gbu
'kōō, 'ka 'mu -la □gbaa. 'Bhēla- -yile, 'η nu
gele 'ka 'le 'fōBabilōni-zanta' 'egbōōnle.»

⁴⁴ Etieni pe 'ezin- dōō: «-Kōō' -gbōō mu -yaa
-kpe 'ε ta 'waati 'la ba, sōkpaā' do -le -yaa -o 'kōō;
'bhe sōkpaā' 'ε 'yaa- zrōn 'bhii- -Waanbhaa' -o
zi. Moizi 'bhe sōkpaā' 'ε -dwa sōkpaā' -glōōn 'la
-Waanbhaa' 'bhe -zrōnna -a ni, 'bheε- zi.

⁴⁵ Moizi blaān, -kōō' -gbōō mu 'yee- sōkpaā' 'ε
□naa -o -nē mu ni. Zozue -dwa -o -lēε, 'bheε-
-o -ja 'yee- sōkpaā' 'ε 'le -waa' 'klēen drēε 'ε 'yi.
-Waanbhaa' 'bhe 'klēen 'yi mu 'ε -gbian -o -lēε
'mu a 'klēen 'ε 'yi, 'bheε- -e 'mu a 'klēen 'ε □naa
Izraeli mu 'ε ni 'bhe 'yi. 'Yee- sōkpaā' 'ε □bwa -o
'kōō 'fōke 'bhe nu 'tēnlē- -bhlēngbe Davidi a pē
'waati 'ε ma.

⁴⁶ -Waanbhaa' zrubhwa- *Davidi ma, 'fō -e
-sromabwa -Waanbhaa' ni dōō 'bhe 'a 'to 'ke 'yee-

Davidi 'gbu -a -gbɔɔ Zakɔbu a -Waanbhaa Gba 'Fɛ -Gbɛnɛ do dɔ.

⁴⁷ 'Bhɛɛ- 'duŋ-, Davidi 'gbu 'laa 'bhɛ 'fɛ 'ɛ dɔlɛ, 'fɔ -a gbe -bhɛngbe Salomɔ -le 'bhɛ -dwa 'yee-Davidi blaanaa boolazi.

⁴⁸ 'Duŋ- -kɔɔa' 'yaango- 'bhii- laanima -Waanbhaa' 'ɛ yaa yi bhaaplɛŋ mu 'fɛ 'la -dwa 'mu 'gbu 'kɔɔ 'bhɛ □la. 'O 'bhɛ 'yaango- 'kɛla ma, 'bhɛ -le 'yee- -Waanbhaa' -lɛla' janwo mi 'ɛ -jan 'la □woa 'bhɛɛ- ma dɔɔ:

⁴⁹ Mɛɛzan -Waanbhaa' pɛ dɔɔ: <Lafɛ' -le 'ke 'an -bhɛngbe 'yaakpɛ- 'ɛ 'le, 'bhɛɛ- 'trɛ -le 'ke 'ŋ gaan dulapɛ 'le.

'Bhɛ ya 'ɛ 'yi, 'ka sɔ 'fɛ -glɔɔn 'ɛ -dɛla dɔlɛ- 'ŋ ni ɛɛ?

'Bhɛɛ- 'ŋ nu 'sɔlɛ- 'ŋ 'yitrɛle yrɛ 'ɛ -dɛla nɔɔ- ɛɛ?

⁵⁰ 'Mi -le 'laa 'bhɛ pɛ mu 'ɛ 'kpen klɛɛ 'mi 'gbu a -glɔɔya' 'ɛ 'le ɛɛ?»

⁵¹ 'Bhɛɛ- Etieni pɛ 'ezin- dɔɔ: «'E! Mɛɛ -kala' mu! 'Ka 'ka 'trɔn 'pegee 'ka zru mu 'ɛ 'liitaan- -yaa' 'siiwli- mu 'ɛ 'lɛɛ. 'Ka 'laa dɔlɛ -a -la 'ke 'ka Lii 'Wɛŋ 'ɛ zru maza klɛ 'waati 'ɛ 'kpen ba 'bhii- 'ka -gbɔɔ mu -yaa klɛ gɔnɛ- 'la gbɛɛn-.

⁵² 'Ka -gbɔɔ mu laa -yrenkpale -Waanbhaa' -lɛla' janwo mi 'ɛ -de 'gbu -la ta ɛɛ? Mɛɛ 'la zan mu Zesu Krisi 'la do -kplɛn -lɛdɔɔle -o -Waanbhaa' -yrɛ 'yi 'bhɛ 'nuza- 'ɛ -lɛɛjanwoa, 'ka -gbɔɔ mu 'bhɛ zan mu 'ɛ 'gbu □dia. 'Bhɛɛ- -zɔn, 'ka -dawli' □kpaa 'yee- mɛɛ -lɛdɔɔle 'ɛ 'yɛla- gbɛ ta, 'bhɛɛ- 'kaa □dia.

⁵³ 'Ka mu 'la 'ka -Waanbhaa' a 'ton' 'ɛ 'srɔɔwoa- -mlɛkɛ' mu -weli' 'ɛ ta, 'bhɛɛ- 'ka 'laa 'bhɛ 'ton' 'ɛ -klɔsikunɛ -titi!»

Etieni deyrɛ Zuufu mu 'ɛ 'kɔɔ kpoti 'le

⁵⁴ Zuufu mu a 'kitikan mɛɛ -lɛdɔ' 'ɛ -o 'bɛɛ -jan mu 'ɛ 'male-, 'mu 'la gbɛ -yɔɔ' 'kɔɔ -o ma, 'ke yran -gbɛɛ do wlale- -o zru 'yi, 'bɛɛ- 'ke - woo -lɛflɛ' 'sɔnkpale yran 'ɛ 'kɔɔ Etieni 'kaama-.

⁵⁵ 'Dun- Etieni 'palela 'yaa- 'ke Lii 'Wɛɲ 'ɛ 'le, 'bɛɛ 'e 'yrɛkpale laanima, 'kee- -Waanbhaa' a 'tɔbhɔleya -bhile' 'ɛ 'yele, 'bɛɛ- 'kee- Zesu dulale yele- -Waanbhaa' -din 'tɔbhɔ ma yaayrɛ 'ɛ ɲɔɔ.

⁵⁶ 'Bɛɛ- -e pe -o ni dɔɔ: «-Ka 'ka 'trɔnkpɔ 'ɲ ni doo, 'ɲ 'yrɛ -o laflɛ' 'ɛ 'liigole ma, 'bɛɛ- Bhaaplɛɲ Gbe 'ɛ dulale -o -Waanbhaa' -din 'tɔbhɔ ma yaayrɛ 'ɛ ɲɔɔ.»

⁵⁷ Etieni 'bɛɛ 'pele- 'tɛ, 'ke 'woo- Zuufu mu 'ɛ -o -gbekanle 'egloole, 'bɛɛ- 'ke -woo 'trɔn mu 'ɛ 'liitanle (-amasɔyi -o 'kpee ma Etieni -yaa -Waanbhaa' 'tɔ 'sɛ zii'). -Ayile 'ke -o 'kpɛn 'klale Etieni ta.

⁵⁸ 'Ke -wa 'kunle, 'bɛɛ- 'ke -wa -glaanle', 'ke -o gele- 'kɛle- Zeruzalemu -wa 'ɛ -zanta'; 'ke -o kpoti mu 'pale 'sanle -a ma, 'kooko- -wa dɛ. -A dɛ mu 'ɛ 'bɛɛ mu 'mu 'gbu ta dune- mu 'ɛ -gwa, 'bɛɛ- -o 'mu gbɛkpaa- -nɛ -zwanne do 'kɔɔ: -o -yaa 'bɛɛ sii Solu.

⁵⁹ -O -yaa kpoti 'pa zii' Etieni ma bhla 'la ba, -e -yaa 'seriwo zii' 'ke -ya pe dɔɔ: «Mɛɛzan Zesu, 'mi 'ɲ 'nii- 'ɛ gbɛkpaa- 'e 'kɔɔ!»

⁶⁰ 'Bɛɛ blaɛn, 'ke -ya 'kpɔ zɛnle- 'trɛ ma; 'bɛɛ- 'ke -ya pele- 'egloole dɔɔ: «Mɛɛzan, 'yaa -kpan baale -o ta 'ɲ dɛza 'lɛɛ- -zayi!» -E yanle 'bɛɛ -jan 'ɛ 'wolele, 'kee- gale-.

**ZESU 'SRɛ MU -O ZUDE 'PEGEE
SAMARI 'KLɛɛN MU 'ɛ 'YI**

8

Solu -o -yrenkpa' zii' Zesu 'yi mu 'ε ta

¹ Etieni deza 'ε □swa Solu 'gbu ni. 'Bhe -yrekpa' do 'kpɔ 'ε 'le, mεε mu 'ε -yrenkpa Zeruzalemu Zesu 'yi mu -ledo' 'ε ta 'ebebele. -O ta -yren 'ε 'yɔɔya- 'ε 'kɔɔ 'ke Zesu 'yi mu 'ε 'kpen 'kanle 'eke- ma 'ke yaa 'e go Zesu a *winbowo mu 'ε do -kplɛn ba. -O 'ke mu -ja Zude 'klɛn 'ε 'yi, 'bhεε- -o 'ke mu -ja Samari 'klɛn 'ε 'yi.

² Mεε 'ke mu 'la 'mu □yaa gbilaan -Waanbhaa' -lεε, 'mu Etieni gbaa 'ε □sia, 'bhεε- 'mu wisia□ -a ta 'ebebele, 'bhεε- -o -ja -a binlε.

³ 'Duŋ- 'bhe 'waati 'ε ba, Solu 'yaa- do 'zi 'egloole, 'kooko- -e Zesu 'yi mu -ledo' 'ε sie 'fenfen. -E -yaa wla 'zi 'fε 'tole- 'fε 'bhe □la, 'bhεε- 'kee- -yaa Zesu 'yi mu 'la ye, 'kee- -yaa klε 'gwlaan- 'le oo, 'kee- -yaa klε le 'le oo, -e -yaa -o 'kpen kun fangan- ma, 'bhεε- -yoo bɔ -kaso 'yi.

Filipu -o -Jan 'Nrale- 'ε 'wo zii' Samari 'klɛn 'yi

⁴ Zesu 'yi mu 'la □kaan 'eke- ma, 'mu -yaa ge 'zi -Jan 'Nrale- 'ε 'wolele yrekpen- □nɔɔ.

⁵ 'Bhe 'yi, -o -yaa -o do sii Filipu, 'bhe gele Samari 'klɛn 'ε 'yi -wa do ta, 'ke 'bhe Mεε -Bhee Mi Krisi a -jan 'ε 'wole 'bhe -wa 'ε ta mu 'ε ni.

⁶ -Zamaa' 'srε 'kpen 'yaa- 'e 'tronkpa zii' Filipu 'wojan- mu 'ε □la 'elrele, -o -yaa -a klε 'sole- maza mu 'la 'ma zii', 'bhe 'pegee 'ke -o 'mu 'ye 'ezin- bhe 'mu -zayi'.

⁷ Wlan 'ε ni, lii -yɔɔ' mu -yaa mεε 'la zan mu zi, Filipu -yaa 'bhe lii -yɔɔ' mu 'ε -gbin 'zi 'bhe zan mu 'ε zi. -O go bhla zi 'bhe mεε mu 'ε zi, -o

-yaa -gbekan' 'egloole 'elwale 'pe, 'bhεε- -o go 'te. 'Bhεε- 'ezin- -flugba -bebe 'pegee mεε gaan 'siele-mu -bheela.

⁸ 'Bhεε□kla zrukpaaza -gbεnε 'le 'bhε Samari -wa 'ε ta.

⁹ -O -yaa 'bhε -wa 'ε ta mεε do sii Simo. 'Bhε 'nule- □mwa 'yee- -wa do 'kpo 'ε ta Filipu 'lεε. 'Bhε 'yaa- 'srɔn maza mu klε 'bhεε- 'bhε 'yaa- Samari mu 'ε 'kpeeleni zii' -o ma. 'Bhεε- 'bhε 'yaa- 'bhε 'gbu klε 'zi mεε gbilaan do 'le.

¹⁰ 'Bhεla- -yile, 'kee- kpa -nε matruņne mu ta oo, 'kee- kpa mεε gbilaan mu ta oo, -o 'kpen 'yaa- -o 'trɔnkpa -a ni 'elrele. -O 'kpen 'yaa- pe -a ma doo: «Mεε -gloon 'lεε- -yoo 'ke -Waanbhaa' a -glooya' 'gbu 'ε 'bhεε- 'le, -o -glooya' 'la sii: <-Glooya' -gbεnε>.»

¹¹ -O 'kpen bloole -yaa -a ma, 'bhεε- -o -yaa -o 'trɔnkpa- -a ni 'elrele. -Amasroyi -e □mwa gban -o ba 'bhεε- -e -yaa -o 'kpeeleni zii' -yaa' 'srɔn maza mu 'ε 'le.

¹² 'Duņ- Filipu -Waanbhaa' a -bhleņgbeya -Jan 'NrAle- 'ε 'pegee Zesu Krisi a -Jan 'NrAle- 'ε 'wole- -o ni, 'ke -woo 'kpale 'bhε -jan 'ε 'yi. 'Bhεε- Filipu -waa' 'gwlaan- mu 'pegee -waa' le mu 'ε wiinfia□ -yi ba.

¹³ 'Ali- 'yee- Simo 'gbu 'e □kpa Filipu 'wojan- 'ε 'yi, 'bhεε- 'bhε 'a 'wiinfia□ -yi ba 'ezin-; -e -yaa Filipu zi, 'bhε 'yaa- 'sole- maza -gbεnε mu 'la 'pegee 'kpeeleni maza mu 'la klε 'zi -a -yre ma, 'mu 'yaa- -a -liibhaa' zii'.

*Zesu 'winbowo mu 'ε -woo 'seriwo zii' Samari
klεen 'yi Zesu 'yi mu 'ε ma*

14 Zesu a 'winbowo mu 'la 'yaa- Zeruzalemu, 'mu 'a 'male- dɔɔ Samari 'kleɛn 'ɛ 'yi mu 'ɛ 'ke mu -o ɔkpaɔ -Waanbhaa' a -jan 'ɛ 'yi, 'ke -o Pierei 'pegee Zaan 'winbɔle 'mu ta ye.

15 Pierei 'pegee Zaan 'bhɔle- Samari, 'ke -woo 'seriwole 'bhɛ ɔnɔɔ Zesu 'yi mu 'ɛ ma, 'kooko- 'mu *Lii 'Wen 'ɛ 'srɔɔwo.

16 -Amasrɔyi -a 'san -woo kpa Zesu 'yi, -woo wiɪŋ- drɔŋ -la ɔfia -yi ba Mɛɛzan Zesu 'tɔ 'yi, 'duŋ- Lii 'Wen 'ɛ 'bhɛ 'laa zinale -li -o do 'kpɔ ta.

17 'Bhɛ 'yi 'tɛ, 'ke Pierei 'pegee Zaan 'mu gbɛkpale -o ta, 'bhɛɛ- 'ke -o Lii 'Wen 'ɛ 'srɔɔwole.

18 Simɔ 'a 'yelawoa 'bhii- Zesu a winbowo mu 'ɛ -woo gbɛkpalawoa Zesu 'yi mu 'ɛ ta, 'bhɛɛ- 'mu Lii 'Wen 'ɛ 'srɔɔwoa-; 'ke -ya pele- dɔɔ -e -gɔli' 'nale- 'mu ni.

19 'Bhɛɛ- -ya ɔpia 'mu ni dɔɔ: «-Ka 'bhɛ 'sen yɛkɛ- 'ɛ 'na 'mi ni, 'kooko- 'ke 'mi 'ŋ gbɛkpaɔ- mɛɛ 'la zan ta 'bhɛ zan sɔ Lii 'Wen 'ɛ 'srɔɔwole.»

20 'Duŋ- Pierei 'a zikpaɔ- -a ni dɔɔ: «Bhaa 'bhi 'pegee 'yaa- -gɔli' 'ɛ 'ka 'kpen 'sie 'eke- zi; -amasrɔyi, Waanbhaa' pɛ 'la na mɛɛ ni bhaama, -a Lii 'wen 'ɛ, 'bhi 'kpee ma, 'kee- -gɔli' gbawoa- 'o ni, 'bhɛɛ- 'yee -Waanbhaa' nu 'bhɛ 'na 'sen 'ɛ 'nale- 'e ni.

21 'Woo- -za 'la 'bhɛ kle 'zi -gɛ bhe, 'bhi dɔ 'pegee 'e 'ciɛn do 'kpɔ 'laa -o 'bhɛ ba; -amasrɔyi 'e zru 'ɛ 'lɛdɔɔle laa -o -Waanbhaa' -yrɛ 'yi.

22 'Ploo- 'e -za 'yɔɔ- 'la -dwa 'e 'kpee 'bhɛ ma, 'bhɛɛ- -sromabɔ Mɛɛzan -Waanbhaa' ni, 'kooko- 'ke 'bhɛ sɔ klele-, -yoo 'e 'kpeejan- -yɔɔ' 'ɛ -sroma yan.

23 -Amasrɔyi 'an ɔya 'bhii- zran 'pegee yiɛnya

'te -le 'e zru ba, 'bhεε- -za 'yoo- gbεblɔole -o 'e ta.»

²⁴ 'Bhε klεle 'tε, 'ke 'yee- Simɔ 'a zikpale Pieri 'pegee Zaan ni dɔɔ: «'Ka mu 'gbu, -ka -sromabɔ Mεεzan ni 'η ni, 'kooko- 'ka 'dangan 'la □woa bhe, 'bhε 'laa 'η kun.»

²⁵ 'Bhε blaان, Pieri 'pegee Zaan □bwa Zesu Krisi 'srɛya- klεle ma 'ke -o Mεεzan a -Jan 'Nrale- 'ε wo mεε mu 'ε ni. 'Bhεε- -o niina- bhla zi Zeruzalemu, -o -yaa -Jan 'Nrale- 'ε 'wo zii' Samari -wa 'fiεtrɔnnε mu 'ε -bebe ta.

Filipu 'pegee Etiopi yeta mi -gbεnε do a -za

²⁶ Mεεzan a -mlεkε' do 'a □pia Filipu ni dɔɔ: «'E 'wlεn- doo, 'bhεε- 'e ge wɛyi- ba -yrε ta. Zi 'la da Zeruzalemu, 'bhεε- -e kan Gaza, 'bhε zi 'ε 'si, mεε laa kan 'bhε zi 'ε zi.»

²⁷ Filipu 'e 'wlεnle-, 'kee- gele- 'bhε □nɔɔ 'tε blaale-, 'bhεε- 'kee- Etiopi mi do yele-, 'gwlaan- -trɔ -le -yaa 'bhε 'le. 'Bhε 'yaa- Etiopi 'klεen 'ε ta -bhleŋgbe le 'ε 'bhε a yeta mi -gbεnε do 'le. -O -yaa 'bhε -bhleŋgbe le 'ε sii Kandasi. 'Bhε a -naflo 'ε 'kpen gbεkpale -yaa 'yee- mεε 'ε 'yela- 'kɔɔ. -E -yaa da 'zi Zeruzalemu -Waanbhaa' gbayre nɔɔ-.

²⁸ 'Bhεε- -a niina- bhla 'ε zi -yaa' 'klεen 'ε 'yi, -a yaale -yaa -goŋ 'la 'ke wi -soo' mu 'bhε glaان 'bhεε- 'yi, 'bhεε- -e -yaa -Waanbhaa' -lεla' janwo mi Ezai 'a 'sεwε 'ε tape 'zi 'egloole.

²⁹ 'Bhε klεle 'tε, 'ke Lii 'Wεŋ 'ε -ya pele- Filipu ni dɔɔ: «'E 'mabεen- wi -soo' -goŋ 'la bhe -a -din!»

³⁰ Filipu 'e 'mabεenle blaale- 'bhε -din, 'kee- Etiopi mi 'ε 'weli- male-; 'bhε 'yaa- -Waanbhaa' -lεla' janwo mi Ezai a 'sεwε 'ε yrε do -la tape 'zi. -Ayile 'ke Filipu 'a 'lrokpale dɔɔ: «'Yoo- 'sεwε 'la tape 'zi bhe 'ya 'yima zii' εε?»

³¹ Etiopi mi 'ε pe Filipu ni dɔɔ: «'N sɔ -a -yimale 'nale- -a ma 'ke mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa -yipεε 'η ni εε?» 'Bhε 'yi 'tε, 'kee- Filipu 'siile 'kaa 'bhε 'nu 'san -a zi wi -soo' -gon 'ε 'yi, 'bhεε- 'bhε yalaa' -a -din.

³² Filipu -yalaa' -a -din 'tε. -E -yaa Ezai 'a 'sεwε yrε 'la tape 'zi 'bhε -le -gε:

«-E -yaa 'bhii- -bhlaa 'la -wa □kwan, 'bhεε- -woo ge 'zi 'kεle- -a dεyrε nɔɔ-,

'bhεε- -e -yaa 'bhii- -bhlaanε' do 'la 'ke -wa ciε takan' zii' -e bo -a 'bhobho 'le.

³³ -Wa -vεεla, 'bhεε- waa 'zoo 'nale- -a ni.

-Dele nu 'sɔle- -yaa' pε klu -janwole εε?

-Amasrɔyi -o -dan' 'kpalaa- -yaa' pε 'trε ta 'ε ma.»

³⁴ 'Bhε 'yi 'tε, 'ke Etiopi mi 'ε -e Filipu 'lrɔkpale dɔɔ: «'E 'zoole- -a pe 'η ni doo, -Waanbhaa' -lεla' janwo mi 'ε -yoo -we 'zi de 'gbu -la -le -gee' bhe εε? -Yoo -we 'zi -a 'gbu -la -le taa- -yoo -we 'zi mεε -bhεεke' -la -le εε?»

³⁵ 'Bhε klεle 'tε, 'ke Filipu Zesu a -Jan 'Nrale- 'ε 'wole -a ni; 'ke -ya san -e -yaa -Waanbhaa' 'Sεwε yrε 'la tape 'zi 'bhε ma.

³⁶ -O -yaa ge 'zi -balo klεlele, 'ke -o gele- 'tεnlε-tɔbhle do ma. 'Bhεε- Etiopi mi 'ε pe Filipu ni dɔɔ: «-Yi -le -gε! -Mεle 'a to 'bhεε- 'yaa sɔ 'η 'wiɪnfεle -yi 'lεε- ba Zesu 'tɔ 'yi εε?»

³⁷ ['Bhε 'yi 'tε, 'ke Filipu 'a 'pele -a ni dɔɔ: «'Ke 'yee □kpaā -a -yi kpataakpa 'bhii- Zesu Krisi -le 'ke -Waanbhaa' Gbe 'ε 'le, 'bhεε- 'η nu 'sɔle- 'e 'wiɪnfεle -yi 'lεε- ba.» 'Bhεε- 'yee- Etiopi mi 'ε -ya -lεkwan dɔɔ: «-Aani', 'mi 'kpale- -o -a -yi 'bhii- Zesu Krisi -le 'ke -Waanbhaa' Gbe 'ε 'le.»]

38 'Bhε klele 'tε, 'ke -ya pele- 'kaa -o yaa wi -soo' -gon 'ε dula-, 'bhεε- 'ke Filipu 'pegee 'yee- Etiopi mi 'ε gele- -yi 'ε ba, 'bhεε- 'ke Filipu 'a 'wiinfele -yi 'ε ba 'tε.

39 -O 'pwele- blaani -yi 'ε ba, 'ke Mεεzan Lii 'ε Filipu 'sile 'a -din, 'ke 'bhε gele- Filipu 'le. Etiopi mi 'ε 'yre 'laa 'kpaλε- -a ma 'ezin- -titi, 'bhεε- 'duji- -e -ja -yaa' 'taa 'ε ta -a zrukpaale 'le.

40 Filipu -ja -a 'gbu 'yεε- Azoti -wa 'ε ta. 'Bhεε- -e -yaa Zesu a -Jan 'Nrāle- 'ε 'wo zii' mεε mu 'ε ni -wa 'tole- -wa 'bhε ta: 'ke -ya san Azoti, 'bhεε- 'kee- ge 'tenle- Sezare -wa 'ε ma.

9

Solu 'a 'gbu □naa Zesu ni gōne- 'la gbεen-

1 'Bhε 'waati 'ε ba, Solu -yaa -gblaani □kla zii' Mεεzan Zesu a -klanlanε mu 'ε 'yi 'ezin- dōō 'ke -yoo □kwan -e nu -o dελε. 'Bhεla- -yile 'kee- gele- 'tenle- 'sraka 'lena mi -kunlii gblaani 'ε ma.

2 'Bhεε- 'ke -ya pele- 'bhε ni dōō 'bhε 'sεwε mu 'kpa 'a 'kōō; -e -yaa zi 'bhii- -e ge 'bhε 'sεwε 'ε 'na Zuufu mu daanfε' -kunlii mu 'ε ni Damasi -wa 'ε ta. 'Ke 'bhε □kla 'kee- mεε 'oo mεε 'la zan □ya 'bhε daanfε' mu 'ε □la, 'ke 'mu -o Mεεzan Zesu a zi drεε 'ε ta, 'kee- □kla 'gwlaani- 'le oo, 'kee- □kla le 'le oo, -e sō 'mu 'kunle, 'bhεε- -e 'mu yre; 'bhεε- -e nu 'mu 'le Zeruzalemu.

3 'Bhε ya 'ε 'yi, 'yee- Solu ge bhla zi Damasi 'taa 'ε ta, -e bhōlawoa 'bhε -wa 'ε -din, 'ke 'tεbhile -yrayra do dale- laanima blaale-, 'bhεε- 'ke 'bhε 'bhile- 'ε zenle- -a zi.

⁴ 'Bhε klele 'tε, 'kee- baale' 'trε ma, 'bhεε- 'kee- weli' do male- dɔɔ: «Sɔlu, Sɔlu, -mεle -kla, 'bhεε- 'yoo- -yrenkpa' zii' 'η ta εε?»

⁵ 'Bhεε- 'ke 'yee- Sɔlu -za 'yilrɔkpale dɔɔ: «-Dele 'e 'le εε, Mεεzan?» 'Bhεε- 'bhε -weli' 'ε pe 'yee- Sɔlu ni dɔɔ: «'Yoo- -yrenkpa' zii' 'mi Zesu -la ta bhe.

⁶ 'Duη- 'e 'wlεn-, 'bhεε- ge 'e 'lεε Damasi -wa 'ε ta. 'E nu -za 'la klele -o nu 'bhε 'yaanpele 'e ni 'bhε □nɔɔ.»

⁷ 'Duη- mεε 'la zan mu 'pegee 'yee- Sɔlu -yaa ge 'zi 'eke- zi 'yee- Damasi 'taa 'ε ta, 'mu 'srinna- -gbiaan 'ε 'kɔɔ, 'bhεε- 'mu tagale □bwa. -O 'trɔn 'yaa- mεε -weli' 'ε ma; 'duη- -o -yrε 'laa -yaa mεε 'kedo- 'kpo ma.

⁸ 'Bhε klele 'tε, 'yee- Sɔlu 'e 'wlεnle-, 'ke -ya -yrε 'liiploole; 'duη- yaa -yaa yrε ma ye. -Ayile 'ke -wa 'kunle -a gbε ma, 'bhεε- 'ke -o gele- 'kεle- Damasi -wa 'ε ta.

⁹ -A -yrε 'liitanle □bwa -yrekpa' yaga ta, yaa pε bhlele, 'bhεε- yaa -yi 'mile-.

-Waanbhaa' Ananiasi 'winbwa- Sɔlu ba

¹⁰ 'Bhε 'waati 'ε ba, Zesu a -klanlanε do -yaa Damasi, -o -yaa 'bhε sii Ananiasi. 'Bhε Mεεzan Zesu □ya -yrε zi yele do 'yi, 'bhεε- 'bhε 'a 'siila- dɔɔ: «Ananiasi!» 'Bhεε- -e 'bhε 'siiwli- 'ε 'lεkwan- dɔɔ: «Oo, 'η 'gbu -le -gε, Mεεzan!»

¹¹ 'Bhεε- Mεεzan pe -a ni dɔɔ: «'E 'wlεn-, 'bhεε- ge blaale- -gbleba 'la -wa sii: <-gbleba 'lεdɔɔle> 'bhε ta. Ge wla Zudasi ba 'fε 'ε □la. 'Kee- □wlaa -a □nɔɔ, 'gwlaan- do malrɔkpa, -wa sii Sɔlu, 'kee- da Taasi -wa 'ε ta. 'E nu bhole -a ta 'ke -ya 'seriwo zii',

12 'bhεε- -o mεε 'la zan sii Ananiasi, -e 'bhε □ya -yre zi yeke do 'yi. 'Bhεε- 'bhε □nwa wlale -a ta, 'ke 'bhε 'e gbεkpale -a -yrebhε' mu 'ε ta 'kooko- -e 'so yre ma yeke- 'ezin-.»

13 'Bhε klele 'ε, 'ke Ananiasi 'a 'pele dɔɔ: «'E! Mεεzan, 'an □maa mεε -bebe ta dɔɔ 'yee- mεε 'la bhe -e -za 'yɔɔ- -bebe □kla 'yaa- pe mεε 'wenj mu 'ε ni Zeruzalemu.

14 'Bhεε- Zeruzalemu *'sraka 'lena -kunlii mu 'ε 'bhε 'senj □naa -a ni dɔɔ -e nu Damasi -ge, 'kooko- 'kee- mεε 'oo mεε 'la zan mu □ya 'ke 'mu 'e kpa 'e 'tɔ 'ε 'yi, -e 'bhε zan mu 'kun, 'bhεε- -yoo yre.»

15 'Duη- Mεεzan Zesu pe a ni dɔɔ: «Ge a ba, -amasroyi 'mi -le 'a makwan-, 'kooko- -e yewo 'mi ni; -e nu 'mi 'tɔ 'ε zronle 'si 'bhεεke mu ni, 'bhε 'pegee 'mu ta -bhlenjbe mu 'ε ni; 'bhεε- -e nu 'mi 'tɔ 'ε zronle Izraeli mεε mu 'ε ni 'ezin-.

16 -E nu -yren mu 'la 'bhlele- 'mi -zayi', 'mi 'gbu nu 'mu 'kpen zronle -a ni.»

17 'Bhε klele 'ε, 'ke Ananiasi gele-, 'bhεε- 'kee- wlale- Zudasi 'a 'fe 'ε □la. 'Bhεε- 'ke -ya gbε 'kpale Solu ta, 'bhεε- 'ke -ya pele- dɔɔ: «'N neene- Solu, Mεεzan Zesu 'la 'pwela- 'e ba zi 'ε 'lii, 'bhε -le 'η 'winbwa- 'e ta, 'kooko- 'e so yre ma ye gbε drεewole 'ezin-, 'bhεε- 'e so 'pale 'ke Lii 'Wenj 'ε 'le.»

18 'Bhε yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'ke pe 'ke mu gole- Solu 'yre ba, 'bhεε- 'ke 'mu baale' 'bhii- kaa kloo mu gbεen-, 'bhεε- 'kee- yre ma yeke- 'ezin-. 'Bhεε- -ya -wlenle', 'ke -wa wiinjfele -yi ba Zesu Kriisi 'tɔ 'yi.

19 'Bhε blaani, 'kee- pe bhlele-, 'bhεε- 'ke fanjan- dole- -a ta. Solu □bwa Damasi, 'bhεε-

-e -yrekpaa' 'dama □kla Zesu a -klanlanε mu 'ε -din.

*Solu -o -Waanbhaa' a -Jan 'Nrale- 'ε 'wo zii'
Damasi*

²⁰ 'Bhε 'waati do 'ε □nɔɔ bhe, 'ke Solu -Waanbhaa' a -Jan 'Nrale- 'ε 'wole 'sanle Zuufu mu daanfε' mu 'ε □la, dɔɔ Zesu -le -yaa 'ke -Waanbhaa' Gbe 'ε 'le.

²¹ Mεε 'la zan mu -yaa -a wojan mu 'ε 'ma zii', -e 'mu 'kpeelenia, 'bhεε- 'mu 'yaa- pe 'zi dɔɔ: «Mεε 'lεε- 'yele- 'laa -yaa -yrenkpa' zii' mεε 'la zan mu -yaa Zesu 'tɔ 'ε wo 'zi Zeruzalemu -wa 'ε ta 'mu ta εε? 'Bhεε- yaa nule -gε 'yee- Zesu 'yi mu 'ε 'wola- 'kaama- εε? 'Bhεε- -yaa nule 'wola- 'kun zayi', 'ke -yoo yre, 'bhεε- -e ge -o -le 'sraka 'lε na -kunlii mu 'ε ta Zeruzalemu -wa 'ε ta ye εε?»

²² 'Duŋ- yi 'oo yi, fanɣan- baan' 'yaa- dɔ 'zi Solu ta; 'bhεε- -e -yaa' -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo zii' fanɣan- ma. 'Bhεε- 'kee- -yaa pe Zuufu mu 'la 'yaa- Damasi 'mu ni dɔɔ Zesu -le 'ke Mεε -Bhee Mi Kriisi 'ε 'le, 'mu 'liibhaale -yaa bo 'mu ma.

²³ 'Bhεε- 'duŋ- -yrekpaa' 'dama 'kanle-, 'ke Damasi Zuufu mu 'ε -wa 'kpale do ma dɔɔ -o Solu dεle-.

²⁴ 'Duŋ- -o 'du 'la □kpa Solu ma, mεε 'ke mu 'a 'kpeelekaan 'bhε ma. Mεε mu 'ε 'yaa- -o -yrekpa' zii' -waa' -wa 'kpee 'wlayre- mu 'ε ba -yrekpaa' 'pegee -bi zi, 'kooko- 'ke -o Solu □ya -wa dε.

²⁵ 'Bhε kλεle 'tε -bi do zi, 'ke Solu zi mu 'ε -wa bole ciε do 'yi, 'bhεε- 'ke -o 'sanle 'kele- 'fεgwle- 'ε ta; 'bhεε- 'ke -wa zinale 'fε gwle 'ε -zanta'.

Solu -o Zeruzalemu

26 'Bhe blaana, Solu -ja Zeruzalemu. -E bhole 'bhe □noo 'te, 'ke -ya pele- doo -e gele Zesu a -klanlanε mu 'ε ba; 'duŋ- 'mu 'kpen 'yaa- -gblaan 'zi -a -lεε. -Amasroyi 'bhe mu 'kpale- laa -yaa -yi 'bhii- -e -kla 'ke Zesu a -klanlanε kplankplan do 'le.

27 'Bhe klele 'te, 'ke Banabasi gele- 'yee- Solu 'le -a zi Zesu a 'winbowo mu 'ε ba. 'Bheε- -e Meezan □ya gōne- 'la gbēen- Damasi zi 'ε 'lii, 'bheε- 'bhe -janwoa -a ni gōne- 'la gbēen-, Banabasi 'bhe -za mu 'ε 'yigōonna -o ni. 'Bheε- 'ezin- Solu Meezan a -Jan 'Nrāle- 'ε □woa mōkpen' 'yre ma gōne- 'la gbēen- Damasi -wa 'ε ta 'ke yaa gbalaan, Banabasi 'bhe -za 'ε 'kpen 'yigōonna -o ni.

28 -A 'san 'bhe yi 'ε ma, Solu □bwa Zesu a winbowo mu 'ε zi. 'Bheε- -o 'pegee 'mu □yaa 'eke- zi 'ke -o ge Zeruzalemu -wa 'ε 'kpee yrekpen- □noo, -Jan 'Nrāle- 'ε 'wolele mee mu 'ε ni -o zru ba -doo 'le Meezan 'to 'ε 'yi.

29 'Bhe 'yi bhe, Zuufu mu 'la □yaa Greki wli pe, 'yee- 'pegee 'mu 'yaa- zaabo -Waanbhaa' a -jan 'ε ta; 'bhele- -za 'yile- 'mu □yaa -a de yre -glin 'zi.

30 'Bhe klele 'te, -a neene- Zesu 'yi mu 'ε 'mu 'bhe 'male, 'ke 'mu gele- 'klele- Sezare -wa 'ε ta, 'bhe blaana 'ke -wa pele- -a ni doo -e ge Taasi.

31 'Kee- san 'bhe 'waati 'ε ma, Zude 'kleen 'ε 'pegee Galile 'kleen 'ε, 'bheε- Samari 'kleen 'ε 'yi Zesu 'yi mu 'ε 'kpen 'yaa- yilabla 'yi. Fangan- -yaa -o ta, 'bheε- -o -yaa gbalaan Meezan -Waanbhaa' -lεε. -Waanbhaa' Lii 'Wen 'la 'yaa- bhō 'zi -o ba, -o baan' 'yaa- □kla zii' -o ba.

Pieri Ene 'bhele- Zesu 'to 'yi

³² Pieri -yaa 'kaan zii' 'kee- Zesu 'yi mu 'ε taglin yrekpen- □nɔɔ. -Yrekpa'a' do, -e -ja Zesu 'yi mu 'ε 'ke mu taglinε -wa do ta, -o -yaa 'bhe -wa 'ε sii Lida.

³³ -E □bhwa 'bhe □nɔɔ mεε do ta. 'Bhe lεε 'srwaa- -le -yaa bhe 'ke 'bhe yilale -o ga 'ε 'kɔɔ 'bhe 'yila- -saa 'ε ta. -O -yaa 'bhe mεε 'ε sii Ene. -E -yaa 'ke -flugba 'le.

³⁴ 'Bhe 'yi, 'ke Pieri 'a 'pele -a ni dɔɔ: «Ene, Zesu Krisi 'e 'bheela-! 'E 'wlen- 'bheε- 'e 'yila- -saa 'ε 'si.» 'Bhe yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'ke -ya -wlenle'.

³⁵ 'Bhele- -yile, 'ke Lida -wa 'ε ta mu 'ε 'pegee Saron -gbanglo 'yi mu 'ε 'kpen 'yee- mεε 'ε 'bheele- yele-, 'ke -woo 'kpale Mεεzan Krisi 'yi 'bheε- 'ke -woo 'gbu 'nale- 'bhe ni.

Dɔɔkasi bweza gale ba

³⁶ Le do -yaa Zope -wa 'ε ta Zesu a -klanlanε mu 'ε ba, -o -yaa 'bhe sii Tabita; -o -yaa 'bhe 'tɔ 'ε pe 'ezin- Greki wli 'ε 'yi dɔɔ Dɔɔkasi; 'bhe 'yi -le dɔɔ: «Zaan». 'Bhe le 'ε 'yaa- -za 'wlan -bebe kle mεε mu ni 'bheε- -e -yaa bhɔ 'kɔɔflenzan mu 'ε ba.

³⁷ Pieri -yaa 'waati 'la ba Lida -wa 'ε ta, 'ke ga 'yee- Dɔɔkasi 'kunle, 'bheε- 'kee- gale-. -O yanle -a gbaa 'ε 'fεlele, 'ke -o sɔ 'kpale 'bhe ma, 'bheε- 'ke -o gele- 'bhe 'kpaale- 'sangaso 'kpee 'ε do □la.

³⁸ Zope 'pegee Lida -wa mu 'ε 'plengole 'la 'yaa- 'eke- ma 'egbɔonle bhe, Zesu 'yi mu 'la 'yaa- Zope -wa 'ε ta, 'mu 'a 'male- 'kaa Pieri □nwa Lida -wa 'ε ta, 'ke 'mu mεε ple winbɔle -a ta dɔɔ 'mu -sromabɔ -a ni, 'bheε- -e nu blaale- 'saanibhe -o ta.

39 'Bhε klele 'tε, 'ke 'woo- mεε plε 'ε gele Pieri 'siile- 'bhε yrε do 'ε □nɔɔ bhe, 'ke 'yee- Pieri 'e 'wlenle- 'kee- nule- -o zi. -O bhɔle Zope, 'ke -o gele Pieri 'le Dɔɔkasi gbaa 'ε □yaa 'sangaso 'kpee 'la □la 'bhε □nɔɔ. 'Bhεε-, 'ke glaanle mu 'ε 'kpen -o mabεenle 'yee- Pieri -din 'bhεε- 'ke -o wisile. 'Yee- Dɔɔkasi dunε- mu 'pegee dunε- tralape mu 'la 'srala- -o ni -e -yaa -a -yrε ma 'waati 'la ba, 'ke -o 'mu 'kpen zrɔnle- Pieri ni.

40 'Bhε 'yi 'tε, 'ke Pieri mεε mu 'ε 'kpen 'pwele 'pεεlii-, 'bhεε- 'ke -ya 'kpɔ zenle- 'trε ma, 'ke -ya 'seriwole -Waanbhaa' ni. 'Bhε blaان, 'ke -ya -lεklale gbaa 'ε ta, 'bhεε- 'ke -ya pele- dɔɔ: «Tabita, 'e 'wlen-!» 'Bhε klele 'tε, 'ke Tabita 'e 'yrε 'liiploole, 'kee- Pieri 'yele, 'bhεε- 'kee- yaale'.

41 -Ayile, 'ke Pieri 'a 'kunle -a gbε ma 'bhεε- 'ke -ya -lawlenle. 'Bhε blaان, 'ke Pieri Zesu 'yi mu 'ε 'pegee glaانle mu 'ε 'siile, 'bhεε- 'kee- Dɔɔkasi 'yrε male 'ε zrɔnle- -o 'kpen ni.

42 Zope -wa 'ε ta mu 'ε 'kpen 'yee- Dɔɔkasi bweza 'ε gale ba 'ε 'bhε □maa; 'bhεε- mεε -bebe 'e □kpaα Mεεzan Zesu 'yi.

43 'Bhε blaان, 'ke Pieri bole- Zope 'waati sa. -E □bwa -zeri mi do ba, -o -yaa 'bhε sii Simɔ.

ZESU 'WINBOWO MU 'ε -WOO -YAA' -JAN 'NRALE- 'ε 'WO ZII' ZUUFU KLE MU 'ε BA

10

Pieri -ja Kɔɔnεε ba

¹ Mεε do -yaa Sezare, -o -yaa 'bhε sii Kɔɔnεε. -E -yaa 'ke Romε mu a -srwase' -kunlii do 'le

-srwase' 'lɛdo- ta, -o -yaa 'bɛ -srwase' 'lɛdo- 'ɛ sii: «Itali -srwase' 'lɛdo-».

² -E -yaa gbalaan -Waanbhaa' -lɛɛ, 'bɛɛ- -e -yaa -Waanbhaa' gba 'yee- 'pegee -yaa' 'fa ɔla mu 'ɛ 'kpen. 'Bɛɛ- -e -yaa bɔ 'ebebele Zuufu mu 'ɛ -waa' 'kɔɔflɛnzɔn mu 'ɛ ba -a 'kɔɔpɛ- mu 'le, 'bɛɛ- -e -yaa 'seriwo -Waanbhaa' ni 'waati 'ɛ 'kpen ba.

³ Yi do 'le, 'ke -yrekpa' -naa gban 'kanle 'lɛɛ bɛ yaga, 'bɛ bhla 'ɛ ba, 'ke -yɛ zi yele do 'klale -a -yɛ ba. 'Bɛ -yɛ zi yele 'ɛ 'yi, -a -yrekpa kɔpataakpa -Waanbhaa' a -mlɛkɛ' do ma, 'ke 'bɛ 'wlale -a ta, 'bɛɛ- 'bɛ 'a 'siila- dɔɔ: «Kɔɔnɛɛ!»

⁴ -Ya -yrekpale -mlɛkɛ' 'ɛ ta siinj -gbalaan 'ɛ 'kɔɔ, 'kee- 'bɛ 'lɔɔkpale dɔɔ: «-Mɛle -kla ɛ Mɛɛzan?» -Mlɛkɛ' 'ɛ pe -a ni dɔɔ: «-Waanbhaa' 'yaa- 'seri mu 'ɛ 'lekwan-, 'bɛ 'pegee 'e -za 'wlan mu 'la klɛ 'kɔɔflɛnzɔn mu 'ɛ ni -e 'mu 'kpen ɔya, 'bɛɛ- 'e -za -dwa -a 'kpee 'yaa- -za 'wlan mu 'ɛ ma.

⁵ -Ayile, mɛɛ mu winbɔ -zɔn Zope -wa 'ɛ ta, dɔɔ -o ge Piri 'la -wa sii Simɔ 'bɛ 'sii.

⁶ -A zenle -o -zeri mi 'la -wa sii Simɔ 'bɛɛ- ba; 'bɛ a 'fɛ 'ɛ 'bɛ -o wɛyi- 'ɛ 'lɛ ma.»

⁷ -Mlɛkɛ' 'ɛ 'yanle- 'bɛ -jan 'ɛ 'wolele 'a ni, 'bɛɛ- 'bɛ gele blaana, 'ke 'yee- Kɔɔnɛɛ -yaa' 'fɛ 'ɛ ɔla yewonɛ plɛ 'siile, 'bɛ 'pegee -a 'gbu gooba -srwase' mi 'la -Waanbhaa' -lɛɛgbalaanya -yaa 'bɛ 'yi bɛ.

⁸ 'Bɛɛ- -e -za 'la ɔya, -e 'bɛ 'kpen 'yigɔɔnna -o ni, 'bɛɛ- -yoo winbwa- Piri ba Zope -wa 'ɛ ta, 'ke -o gele-.

-Waanbhaa' pɛ do -zɔnna Piri ni -yɛ zi yele

do yi

⁹ 'Bhe ta tooklin- yi 'e 'le, 'yee- Koonεε a 'winbowo mu 'e 'yaa- gelawo zii' -waa' 'taa 'e ta, 'bheε- -o □bhwa Zope -wa 'e -din 'waati 'la ba, -yrekpaa' bhɔ bhla 'e -din, 'bhe 'waati do 'kpo 'e ba, Pieri -saan 'fε 'e 'wiinj-, -a 'seriwo -zayi'.

¹⁰ 'Bheε- 'duj-, gbɔn -yaa 'yee- Pieri dε 'zi, 'bheε- -o -yaa -a -lεwεε' kpo kle 'zi 'waati 'la ba, 'ke -Waanbhaa' pε do zɔnle- -a ni -yre zi yele do 'yi.

¹¹ 'Bheε- -e lafle' 'e 'liigole 'pegee pε do □ya, 'bhe pε 'e 'yaa- 'bhii- sogbe -gbεnε do gbεen-: 'bhe sogbe 'e 'yrele- -yaa 'bhe zen yizie 'e ta, 'bheε- 'bhe 'yaa- da 'zi laanima 'ke 'bhe nu zinalε 'trε ma.

¹² Wi 'e 'kpen -gloɔn -yaa 'bhe sogbe 'e 'yi: 'trε ta wi mu 'la 'kpen 'taawo- 'mu gaan yizie ta, 'bhe 'pegee 'trε ta wi mu 'la 'kpen glaan 'mu vi ta, 'bheε- 'si maanne- mu.

¹³ 'Bhe klele 'tε, 'ke mεε -weli' do 'a 'pele Pieri ni dɔɔ: «'E 'wlen- 'bheε- wi mu 'la bhe -o dε, 'bheε- 'yoo- bhle!»

¹⁴ 'Bhe 'yi 'tε, 'ke Pieri 'a 'pele dɔɔ: «'Yooye-! Mεεzan, 'o mɔɔ Zuufu mu a 'seri 'ton 'e ta, wi -gloɔn mu 'lεε- 'mu 'trin -o; -ayile 'naa -o 'kedo- 'kpo 'bhlele- -lido.»

¹⁵ 'Bhe 'yi bhe 'ezin-, mεε -weli' 'e -ya pe gbε ple mi □woa Pieri ni dɔɔ: «'Ke -Waanbhaa' 'a □pia pε 'la ma 'kaa 'bhe -o 'wen, 'bhi 'laa 'bhe 'yεle- 'bhii- pε 'trinle-.»

¹⁶ -E 'yee- mεε -weli' 'e □maa -gloɔn yaga, 'bheε- 'yee- sogbe -gbεnε 'e -ja lafle' 'yi -a -zanta'.

Koonεε a winbowo mu 'e 'wla bhla zi Pieri ba

17 Pieri zrubatɛdole -yaa, 'bhe 'pegee -e -yaa -a 'kpeelɛdan 'zi -e -yɾɛ zi yele 'la □ya 'bhe 'yi 'ɛ ma 'waati 'la ba, 'ke Kɔɔnɛɛ mɛɛ 'la zan mu winbwa-a ta, 'mu wlale- Zope -wa 'ɛ ta. 'Bhe mu -zeri mi Simɔ a 'fɛ 'ɛ malrɔkpa, 'ke -o gele- dulalɛ 'bhe 'fɛ 'ɛ 'lɛ ma.

18 'Ke -o mɛɛ mu -lrɔkpale dɔɔ: «-O Simɔ 'la sii Pieri -a zenle -o 'fɛ 'lɛɛ- 'bheɛ- □la -gɛ ɛɛ?»

19 'Bhe 'waati 'ɛ ba, 'ke 'yee- Pieri -o -a 'kpeelɛdan 'zi -li -e pɛ 'la □ya 'bhe 'yi -o 'kɛla 'le 'bhe ma. 'Bhe 'yi 'tɛ, 'ke Lii 'Wɛŋ 'ɛ -ya pele- -a ni dɔɔ: «'E 'yɾɛkpa laale doo, mɛɛ yaga -o 'e ziglin-'zi.

20 'E 'wɛn-, zina- 'trɛ ma, 'bheɛ- 'bhi 'pegee 'woo- mɛɛ mu 'ɛ 'ka ge 'eke- zi 'saanibhe; 'yaa 'e -gbɛdɔlɛ gele ma -o zi. -Amasrɔyi 'mi -le -o winbwa- 'e ta.»

21 'Bhe klɛle 'tɛ, 'ke Pieri zinale, 'kee- gele- 'woo- mɛɛ mu 'ɛ ta; 'bheɛ- -e pe -o ni dɔɔ: «'Ka -o mɛɛ 'la zan -glin 'zi 'mi -le 'kɛle-, 'bheɛ- 'ka □nwa win 'ɛ -dela ma -gɛ ɛɛ?»

22 -Ayile, 'ke -wa zikpale Pieri ni dɔɔ: «-Srwase' mu -kunlii 'la -wa sii Kɔɔnɛɛ 'bhe -le 'o 'winbwa□ 'e ta. Mɛɛ wlan -le 'kɛle-, 'bheɛ- -e gbɛlan -Waanbhaa' -lɛɛ, 'bheɛ- Zuufu mu 'ɛ 'kpɛn 'a 'tɔ wlan pe. 'Bheɛ- 'duŋ-, -Waanbhaa' a -mlɛkɛ' do 'a □pia -a ni dɔɔ -yoo 'e 'sii -a ba 'fɛ 'lɛ ma, 'kooko- -e sɔ 'e 'wojan- mu 'ɛ 'ke 'male.»

23 'Bhe klɛle 'tɛ, 'ke Pieri -o wlale- 'fɛ 'ɛ □la; 'ke -yoo 'cieya- klɛle- 'bhe -bi do 'kpɔ 'ɛ zi. 'Bhe ta tooklin- yi 'le, 'ke Pieri 'pegee 'woo- mɛɛ mu 'ɛ -o dɔle- Sezare 'taa 'ɛ ta. 'Duŋ- -a nɛɛnɛ- Zesu 'yi mu 'la 'yaa- Zope 'mu 'ke mu -ja -o zi 'bhe 'taa 'ɛ

ta.

Pieri -wlaa Koonεε ba -le ma

²⁴ Pieri 'pegee -a zi mu 'ε □wlaa Sezare -wa 'ε ta -yrekpaa' ple mi 'ε ma. Koonεε 'pegee -a -bhoo mu 'ε, 'bhεε- -a bhεgwlen mu 'ε, -o 'kpen 'yaa- Pieri 'magben- 'zi 'yee- Koonεε 'gbu ba -le ma.

²⁵ Pieri 'yaa- zan wlale bhla 'la ba Koonεε a 'fε 'ε □la, 'ke 'yee- Koonεε 'gbu Pieri 'pubole, 'kee- baale' -a 'kpɔ ta 'bhe gaan -la.

²⁶ 'Dun- Pieri 'a 'lawlenna, 'ke 'bhe 'a 'pele -a ni dɔɔ: «'Yooye-, 'e 'wlen-! 'Yaa- 'η 'kunle- 'bhii- -Waanbhaa', 'mi -o 'ke bhaaplen dɔɔn -la -le 'bhii- 'bhi gbεen-.»

²⁷ 'Bhe 'yi 'te, 'yee- Koonεε 'pegee Pieri -ja wlale 'fε 'ε □la -balo klelele; -e □bhwa mεε -bebe ta 'bhe □nɔɔ ye.

²⁸ Pieri pe -o ni dɔɔ: «'Ka 'gbu 'a 'yaango- dɔɔ Zuufu mu a 'seri 'ε ta, Zuufu mi -kpɔɔɔ do 'pegee Zuufu kle do -o dɔ laa -o 'eke- ta -za 'kedo- 'kpɔ 'yi, 'bhεε- Zuufu mi laa sɔ wlale- Zuufu kle do ba 'fa □la. 'Dun- -Waanbhaa' 'a -zɔɔnna 'mi ni dɔɔ 'naa bhaaplen 'kedo- 'kpɔ 'kunle- 'bhii- bhaaplen 'trinle- 'le, 'ke 'mi 'η 'plenɔgo- -a ma.

²⁹ 'Bhela- -zayile, 'ka 'η 'siilawoa 'naa 'η -gbɛdɔle nule ma 'ka ba, 'bhεε- 'η □nwa blaale- 'Dun- 'ka 'η 'siila- win 'la ma, -ka 'bhe pe 'η ni.»

³⁰ 'Bhe klele 'te, 'ke Koonεε 'a 'pele 'a ni dɔɔ: «'Bhe -yrekpaa' yizie -le -ge -zɔn, 'η 'yaa- yromazi 'seri 'ε kle 'zi 'waati 'la ba 'bhii- 'waati 'lεε- ba. 'Bhεε- 'bhe 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'η bhe 'mi 'η 'yrekpa, 'ke mεε do 'pwele 'η 'lεε: -a ta dune- 'ε 'yaa- 'epu -yrayrale. 'Bhεε- -ya □pia 'η ni dɔɔ:

³¹ <ΚΩΝΕΕ, -Waanbhaa' 'yaa- 'seri mu 'ε 'lekwan- 'bhεε- 'e -za 'wlan mu 'la kle 'kooflenzan mu 'ε ni, 'e -za -dwa -a 'kpee 'bhε -za 'wlan mu 'ε ma.

³² ΜΕΕ mu winbɔ blaale- Zope, -o Simɔ 'la sii Pieri 'bhε 'sii zayi'. -A zenle -o -zeri mi Simɔ 'ε ba, 'bhεε- 'bhε a 'fε 'ε -yoo wɛyi- 'ε 'le ma.»

³³ 'Bhεla- -zayile, 'η mεε mu winbwa- 'e 'siiyre- nɔɔ- blaale-. 'Ŋ 'cie-, 'e nule ma! 'O 'kpen -o -zɔn -Waanbhaa' -λεε -ge; ΜΕΕzan -jan 'la □kpaα 'e 'lii 'kaa 'e 'bhε 'wo 'o ni, 'o □nwa 'o 'trɔnkpale 'bhεε- 'kpen □la.»

Pieri -o Zesu -a -janwo' zii' ΚΩΝΕΕ ba -λε ma

³⁴ 'Bhε klele 'te, 'ke Pieri -jan 'ε 'wole- 'sanle dɔɔ: «'Mi 'gbu 'a 'yaango- wlan 'ε ni -zɔn 'bhii- -Waanbhaa' laa bhaaplen mu bago.

³⁵ Dɔɔn', 'si 'tole- 'si, 'bhε 'pegee mεε 'tole- mεε, 'ke 'bhε gbalaan -Waanbhaa' -λεε; 'ke 'bhε zan 'ε 'ledɔɔle -o -a -yre 'yi, 'bhε zan -la -za sɔ -a ni.

³⁶ -E -jan 'nrāle- 'la □woα Izraēli mu 'ε ni 'bhε -le Zesu Krisi yilabla 'la □kpaα -Waanbhaa' 'pegee bhaaplen mu plen- 'bhε 'le. 'Bhε Zesu 'ε 'bhε -le bhaaplen mu 'kpen Zan 'le.

³⁷ -Za mu 'la □kla -ge Zude 'kleen 'ε 'kpen 'yi, 'kee- san Galile 'kleen 'ε ma, 'ka mu 'gbu 'bhε -za mu 'ε dɔ. 'Bhε -za mu 'ε □kla ΜΕΕ Wiinfε' Mi Zaan 'yaa- mεε mu 'ε 'sii zii' -o wiinfε zayi' -yi 'ε ba 'waati 'la ba, 'bhεε- 'waati 'ε blaan.

³⁸ -Waanbhaa' Nazareti mi Zesu makwan- gɔnε- 'la gbεen-, 'bhεε- -e Lii 'Wen 'ε -zinaa' -a ta, 'bhε 'pegee -e -gloɔya' -naa -a ni gɔnε- 'la gbεen-, 'ka 'gbu 'bhε dɔ. 'Yee- Zesu 'yaa- ge yrekpen- □nɔɔ 'kee- ge -za 'wlan mu klelele mεε mu ni,

'bhe 'pegee mee 'la zan mu 'kpen 'yaa- -Setran' a luya 'yi, -e -yaa 'mu 'kpen bhee, 'ke -yoo go 'bhe luya 'e 'yi; -amasroyi -Waanbhaa' -yaa -a zi.

³⁹ Zesu -za mu 'la 'kpen □kla Zuufu mu 'e -waa' 'kleen 'kpen 'yi, 'bhe 'pegee Zeruzalemu -wa 'e 'kpee, 'o mɔɔ 'gbu -o 'ke 'bhe -za mu 'e 'sre 'le. -Wa □dia, 'ke -wa gbaan -yrigbele 'e ta.

⁴⁰ 'Dun- -Waanbhaa' 'a -bwela gale ba -a gale blaen -yrekpa' yaga mi 'e ma, 'bhe- -ya □kla 'ke -ya 'gbu 'yre male 'e zɔn mee mu ni.

⁴¹ -Waanbhaa' 'laa 'tole- 'ke Zuufu mu 'e 'kpen 'a ye, 'ke yaa 'e go -yoo 'o mɔɔ 'la makwan- 'elwale gban -so 'bhii- -a 'sre mu 'mu ba. 'O pɛbhla- 'eke- zi 'kele-, 'bhe 'pegee 'o -yi □mia 'eke- zi 'kele- -a bwele blaen gale ba.

⁴² 'Yee- Zesu -le 'a □pia 'o mɔɔ 'gbu ni dɔɔ 'o -yaa' -jan 'e 'wo mee mu 'e 'kpen ni; 'bhe- -ya □pia 'o ni dɔɔ 'wa 'pe mee mu 'e ni 'kaa -Waanbhaa' 'yela- □kla mee -yre male mu 'pegee mee 'la zan mu -gaa gban 'mu 'kitikan mi 'le.

⁴³ -Waanbhaa' -lela janwo mu 'e 'kpen 'yela- a -janwoa dɔɔ 'ke mee 'oo mee 'la zan 'e □kpa -a -yi -e 'bhe zan a -za 'yɔɔ- mu 'e -sroma yan -a 'to -glooya' 'e 'sroyi.»

Lii 'Wen 'e 'naye- Zuufu kle mu 'e ni

⁴⁴ Piere -yaa -janwo' zii' bhla 'la ba, 'ke Lii 'Wen 'e zinale mee 'la zan mu 'kpen 'yaa- 'mu 'tronkpa zii' -a ni 'mu ta.

⁴⁵ 'Bhe klele 'te, Zesu 'yi mu 'la 'yaa- 'ke Zuufu mu 'le, 'bhe- 'ke 'mu -daa Piere zi Zope, 'mu 'kpelelia 'egbenele. -Amasroyi -Waanbhaa' Lii

'Wenj 'la □naa, -ya -zinaa' 'ezin- Zuufu kle mu 'ε ta.

⁴⁶ -Amasroyi, 'woo- Zuufu Zesu 'yi mu 'ε 'yaa- 'mu 'ye zii' 'ke 'mu wli -bhεeke' mu 'pe, 'bhε 'pegee 'ke 'mu -Waanbhaa' a -gbεneya 'ε 'tobho.

⁴⁷ 'Bhela- -yile, 'ke Pieri 'a 'pele dɔɔ: «Mεε 'la zan mu Lii 'Wenj 'ε 'srɔɔwoa- 'bhii- -kɔɔ' mu gbεen-, 'o sɔ 'o -bangole 'bhε zan mu 'ε wiinjfele ma -yi ba εε?»

⁴⁸ 'Bhε 'yi 'tε, 'ke -ya pele- dɔɔ -o 'woo- Zuufu kle mu 'ε 'wiinjfe- -yi ba Zesu Krisi 'tɔ 'ε 'yi. 'Bhε blaana, 'ke -o -sromabɔle Pieri ni dɔɔ 'bhε bo -o -din -yrekpa'a sa -la.

11

Pieri -o -a dayre pe 'zi Zeruzalemu Zesu 'yi mu 'ε ni

¹ Zesu a *winbɔwo mu 'ε 'pegee Zesu 'yi mu 'la 'yaa- Zude 'kleen 'ε 'yi, 'mu 'a □maa dɔɔ Zuufu kle 'ke mu -dwa -Waanbhaa' a -jan 'ε □la 'ezin-.

² Pieri 'nule- Zeruzalemu, 'ke Zesu 'yi Zuufu -kpɔsɔɔ mu 'ε 'lale 'a ta,

³ 'Bhεε- 'mu pe -a ni dɔɔ: «Mεla ma 'e -ja Zuufu kle mu ba, 'bhεε- 'ka 'pegee 'mu pebhla- 'eke- ta εε?»

⁴ 'Bhε klele 'tε, 'ke Pieri dɔle- 'yee- -za 'ε 'kpen 'yigoonle zi -o ni do do.

⁵ -E pe dɔɔ: «'Nj 'yaa- Zope -wa 'ε ta 'waati 'la ba, 'bhεε- 'η 'yaa- 'η 'seriwo zii', 'ke 'η -za do yele- -yre zi yele 'yi. 'Bhεε- 'η 'yrekpa'a- pe do zinale ma, 'bhε 'yaa- 'bhii- sɔgbε -gbene do: -a -yrele' -yaa -a zenj yizie 'ε ta. -E -yaa da 'zi laanima 'bhεε- 'kee- nu 'η ba -yre ta.

6 'Mi 'η 'yɾɛkpa-a ta siɪŋ, 'ke 'an 'yiglin-; -ayile 'ke 'η wi 'ε 'kɾɛn -gloɔn 'yele -a -yi: wi mu 'la 'taawo- 'mu gaan yiziε ta oo, sɾɔpɛ mu oo, wi mu 'la glaan 'mu vi ta oo, 'bɛ 'pegee 'si maannɛ- mu.

7 'Bɛ 'yi 'tɛ, 'ke 'η mɛɛ -weli' do male- dɔɔ: <Pieri 'e 'wɛn-, wi mu 'la bɛ -o dɛ, 'bɛɛ- 'yoo-bhle!>

8 'Bɛɛ- 'duŋ-, 'an 'lɛkwan- dɔɔ: <'Yooye-Mɛɛzan, Zuufu mu wi 'oo wi 'la ye 'bhii- 'o 'soon 'le 'waa- 'toŋ mu 'ε ta, 'naa 'bɛ wi 'ε do 'kɾɔ 'bhleɛ- -lido'>.

9 'Ezin- 'η 'yee- mɛɛ -weli' 'ε □maa -a -we gbɛ plɛ mi 'ε 'yi 'kee- da laflɛ' 'yi, 'bɛɛ- -e pe 'η ni dɔɔ: <'Ke -Waanbhaa' 'a □pia pɛ 'la ma dɔɔ pɛ 'wɛŋ, 'bhi 'laa 'pɛɛ- 'bɛ ma dɔɔ 'bɛ 'triŋ- -o>.

10 'Bɛ □kla -gloɔn yaga 'ke 'η 'yee- mɛɛ -weli' 'ε ma, 'bɛɛ- -a yaga mi 'ε blaan, 'bɛɛ- 'yee- sogbɛ -gbɛɛ 'ε 'pegee -a -yi pɛ mu 'ε 'kɾɛn -ja laflɛ' 'yi.

11 'Bɛ 'waati do 'kɾɔ 'ε ba, 'η 'yaa- 'fɛ 'la 'bɛ □la, 'ke mɛɛ yaga nule- dulalɛ 'bɛ 'lɛ ma; -woo winbwa- 'mi ba, 'bɛɛ- -o -yaa da Sezare -wa 'ε ta.

12 'Bɛ klɛɛ 'tɛ, 'ke Lii 'Wɛŋ 'ε -ya pele- 'η ni dɔɔ 'η ge -o zi blaale-. -Ayile 'ke 'mi 'pegee 'woo-mɛɛ mu 'ε 'o gele- 'eke- zi Sezare -wa 'ε ta. -Kɔɔ' nɛɛɛ- 'srwado- 'la 'wole- -gɛ, 'o 'pegee 'mu -le -ja 'eke- zi -a nɔɔ-; 'bɛɛ- 'o -ja wlalɛ Kɔɔɛɛ ba 'fa □la.

13 'Yee- Kɔɔɛɛ 'gbu -mlɛkɛ' do -ya gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -yaa' 'fɛ 'ε □la, -e 'bɛ 'yigɔɔnna 'o ni. 'Bɛɛ- -e pe dɔɔ -mlɛkɛ' 'ε 'bɛ 'a □pia -a ni dɔɔ: <Mɛɛ mu winbɔ Zope, -o Simɔ 'la sii Pieri 'bɛ 'sii zayi'.

14 -E nu -jan mu 'la 'wolε- 'e ni, 'bhi 'pegee 'e ba 'fa □la mu 'ε 'ka nu golε -za 'yi 'bhεε- -jan mu 'ε ma.>

15 'N -janwole 'sanle -o ni -gun, 'ke Lii 'Wen 'ε zinale -o ta 'bhii- -a -lwa -zinaa' -koo' mu ta gone- 'la gbεen- -a zisan' bhla 'ε zi.

16 'Bhe klele 'tε, Mεezan -jan 'la □woa 'elwale -so 'ke 'bhe dole- 'η 'kpee, 'bhe -jan 'ε 'bhe -le doo: <Mεε Wiinjε' Mi Zaan mεε mu 'wiinjia□ -yi ba, 'duη- -Waanbhaa' nu 'ka mu 'palε- 'ke Lii 'Wen 'ε 'bhεε- 'le>.

17 'Bhεε- 'duη-, -koo' -koo' 'kpalawoa Mεezan Zesu Krisi 'yi, 'bhεε- -Waanbhaa' -koo' mu -gbaa pε 'la ba; -yoo -gbaa 'bhεε- pε yεkε- do 'kpɔ 'ε ba 'ezin-. 'Bhe bhla 'ε ba, 'mi -o 'ke -mεla -le 'bhεε- 'mi 'η -banjo' -Waanbhaa' zru maza klele 'yi εε?>

18 -O yanle Pieri 'wojan- mu 'ε 'malele, 'bhεε- 'ke -o tagale bole-; droon' -o -Waanbhaa' 'tobhole -saan 'ke -wa pe doo: «Wlan 'ε ni, -Waanbhaa' -dwa -a -la 'ke Zuufu kle mu ploo -waa -za 'yoo- mu 'ε ma, 'bhεε- -woo 'gbu na -Waanbhaa' ni, 'kooko- -o so bole -yre ma -si 'ε 'srɔowole.»

Zesu 'yi mu -lεdo' 'la -woo Antiosi -wa 'ε ta

19 Etiēni gale blaān, 'bhεε- -o -yaa -yren 'la 'kpa zii' Zesu 'yi mu 'ε ta, 'ke -o piilale 'eke- ma. 'Bhela- -yile, 'ke -o 'ke mu gele- Fenisi 'klεen 'ε 'yi, 'bhεε- -o 'ke -ja Sipru 'klεen 'la 'ke wεyi- 'mliŋgole -o 'bhe zi 'bhe 'yi, 'bhe 'pegee Antiosi -wa 'ε ta. 'Duη- -o -yaa -Waanbhaa a -Jan 'Nrāle- 'ε 'wo zii' Zuufu mu 'te -la ni.

20 'Bhεε- 'duη-, Zesu 'yi mu 'ε 'kε mu 'la 'yaa- da Sipru 'pegee Sireni, 'mu -ja Antiosi Mεezan Zesu a -Jan -Nrāle' 'ε 'wolε- Zuufu kle mu 'ε ni 'ezin-.

21 Mɛɛzan a -glooɣa' 'ɛ 'yaa- -o ta, 'bhɛla- -yile mɛɛ -bebe -o ɔkpaa Zesu 'yi, 'bhɛɛ- -woo zru -niinaa' Mɛɛzan -Waanbhaa' ba.

22 'Bhɛ klɛle 'tɛ, 'ke Zeruzalɛmu Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ɛ 'bhɛ -jan 'ɛ 'male, 'ke -o Banabasi winbɔle Antiosi.

23 Banabasi 'bhɔle- Antiosi, 'bhɛɛ- -Waanbhaa' 'bhɛ ɔnoo Zesu 'yi mu 'ɛ 'dumawoa gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, 'bhɛ 'a zrukpalaa. 'Bhɛɛ- -e zruwlaa- -o 'kpɛe doo -o 'kɛn zru bo do Mɛɛzan ni, 'bhɛɛ- -o blɔle bo 'bhɛ ma 'egloole.

24 'Yee- Banabasi 'gbu 'yaa- 'ke mɛɛ wlan do 'le, 'bhɛ 'pegee -a 'pale- -yaa 'ke Lii 'Wɛɲ 'ɛ 'le; 'bhɛɛ- -a 'kpale- -yaa Mɛɛzan 'yi 'egbenele. Mɛɛ -bebe 'mu 'gbu ɔnaa Mɛɛzan ni.

25 Banabasi -ja Sɔlu ziglinɛ Taasi -wa 'ɛ ta.

26 -E 'tɛnle- Sɔlu ma 'bhɛ -wa 'ɛ ta, 'kee- nule- 'bhɛ 'le Antiosi. 'Bhɛɛ- -o lɛɛ do -gaa 'bhɛ ɔnoo Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ɛ 'le. -O mɛɛ -bebe -daanna -Waanbhaa' a -jan 'ɛ 'le 'bhɛ ɔnoo. 'Yee- Antiosi -wa 'ɛ 'yela- ta, 'bhɛɛ- -o Zesu a -klanlanɛ mu 'ɛ ɔlwa -siila <Krisi 'yi mu>.

27 'Bhɛ 'waati 'ɛ ba, -Waanbhaa' -lɛla' janwo mu 'ke mu -daa Zeruzalɛmu, 'bhɛɛ- 'mu -ja Antiosi.

28 -O -yaa -o do sii Agabusi, 'bhɛɛ- 'bhɛ 'e 'wɛnle-, 'ke 'bhɛ 'a 'pele Lii 'Wɛɲ a 'sɛɲ 'le doo: «-Gu -gbɛnɛ do nu dole 'trɛ 'ɛ 'kɛn ta.» 'Bhɛ -jan 'ɛ ɔkla 'ke wlan 'le. 'Yee- -gu -gbɛnɛ 'ɛ ɔbhwa 'ke Klodi -o 'ke Romɛ mu a -bhɛngbe -gbɛnɛ 'le 'bhɛ 'waati 'ɛ ba.

29 'Bhɛ 'yi 'tɛ, 'ke Zesu a -klanlanɛ mu 'la 'yaa- Antiosi -wa 'ɛ ta, 'ke -wa 'kpale do ma 'kaa -o 'kɛn do do 'sɛɲ sɔ -za yɛkɛ- 'la ta, -o nu -o gbɛ

'klalɛ- 'eke- ta, 'bhɛɛ- -o bhɔ -o nɛɛnɛ- mu 'la 'yaa- Zude 'klɛn 'ɛ 'yi 'mu ba.

³⁰ 'Bhɛɛ- -o 'bhɛ ɔkla 'tɛ. -Ayile -woo gbɛklaa- 'eke- ta, 'bhɛɛ- -o Zude 'klɛn 'yi Zesu 'yi mu 'ɛ glaan' mu -kpaa Banabasi 'pegee Solu 'kɔɔ, 'kaa 'mu ge 'bhɛ glaan' mu 'ɛ 'lena 'woo- Zude ɔnoo Zesu 'yi mu 'ɛ waa zilɛɛ- mu 'ɛ ni.

12

-O Zaki ɔdia 'bhɛɛ- -o Pieri ɔbwa -kaso 'yi

¹ 'Bhɛ 'waati do 'kpɔ 'ɛ ba, 'ke -bhɛngbe Erɔdi -yɛnkpale 'sanle Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ɛ 'ke mu ta.

² -Ya ɔpia mɛɛ mu 'ɛ ni doo 'mu Zaan nɛɛnɛ- 'gwlaan- Zaki dɛ 'ke -gɔkuŋ' 'le, 'bhɛɛ- 'mu 'bhɛ ɔkla.

³ 'Yee- Erɔdi 'a 'yɛle 'bhii- 'bhɛ ɔswa Zuufu mu 'ɛ ni, 'ke -ya pele- 'ezin- doo -o Pieri 'kun. 'Bhɛ ɔkla Zuufu mu a 'bluu 'wlɛn- kle bhle 'fɛti 'ɛ 'bhɛɛ- ta.

⁴ -O yanle Pieri 'kunlele, 'ke -wa bole- -kaso 'yi. 'Bhɛɛ- 'ke -o -srwase' yizie dulayɛ yizie yaale' -a gooba. -E -yaa zi 'bhii- -o Pieri 'kitikan Zuufu mu 'ɛ 'kpen 'yɛ ma 'ke Paki 'fɛti 'yi 'ɛ ɔkaan, 'bhɛɛ- -o -kpan balaa' -a ta -a dɛ zayi'.

⁵ 'Bhɛ 'yi, Pieri ɔbwa -so -kaso 'ɛ 'yi; 'Bhɛɛ- 'duŋ-, Zesu 'yi mu -lɛdo' -bhɛɛke' mu 'la ɔyaa Zeruzalɛmu 'mu ɔyaa 'mu 'seriwo zii' 'mu nii- 'ɛ 'kpen 'le -Waanbhaa' ni 'yee- Pieri a -za ma 'waati 'ɛ 'kpen ba.

Pieri -pwɛla -kaso 'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn-

⁶ *Erɔdi -yaa nu Pieri 'kitikanɛ yi 'la 'le, 'bhɛ -bi 'ɛ zi 'yee- Pieri 'gbu 'yaa- yidɛ 'zi -srwase' mi

plɛ plɛŋ-. -A -yɾele' -yaa 'ke piibhɛ kpɛlɛ- mu 'le -srwase' mi plɛ 'ɛ plɛŋ-, 'bhɛɛ- -a gooba -srwase' plɛ dulale -yaa -kaso 'fɛ 'ɛ 'lii.

⁷ 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, 'ke Mɛɛzan a -mlɛkɛ' do 'pwɛle -a -yi blaale- 'yee- Pɛri ba -yaa' -kaso 'fɛkpɛɛɛ 'ɛ ɔla, 'bhɛ 'pɛgɛɛ 'ke 'tɛbhilɛ do wlale- 'bhɛ -kaso 'fɛkpɛɛɛ 'ɛ ɔla. 'Bhɛɛ- 'ke -mlɛkɛ' 'ɛ -ya gbɛ yanle 'yee- Pɛri 'siɛn na, 'kee- bwele-. 'Bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'a 'pɛle 'a ni dɔɔ: «'E 'wlɛn- blaale-!» 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, piibhɛ kpɛlɛ- mu 'la ɔyaa 'yee- Pɛri gbɛ ma 'mu 'kɛn takaan-, 'bhɛɛ- 'mu -balaa'.

⁸ -Ayile 'ke -mlɛkɛ' -ya pɛle- -a ni dɔɔ: «'Yaa- 'sɛntru 'ɛ dɔ 'e 'saanla, 'bhɛɛ- 'yaa- -sawla mu 'ɛ 'wla 'e gaan ma.» Pɛri 'yanle- 'bhɛ mu klɛlɛlɛ, 'ke -mlɛkɛ' -ya pɛle- -a ni 'ezin- dɔɔ: «'Yaa- dunɛ-tralapɛ 'ɛ ɔkla 'e ta, 'bhɛɛ- nu dɔ 'ŋ zi.»

⁹ 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, Pɛri 'pwɛle -yaa' -kaso 'fɛkpɛɛɛ 'ɛ ɔla, 'kee- dɔle- -mlɛkɛ' 'ɛ zi. -E ɔkla bi -a ni 'bhii- -mlɛkɛ' 'yaa- -za 'la klɛ 'zi 'bhɛ 'yaa- 'bhɛ klɛ 'zi -yɾɛ zi yɛle -la -yi, 'bhɛɛ- 'bhɛ 'laa -yaa 'bhɛ klɛ 'zi kpataakpa.

¹⁰ -O -kaan -a gooba -srwase' 'lɛ ɔlwa mi 'ɛ ta, 'bhɛɛ- -o -kaan -a -lɛ plɛ mi 'ɛ ta; 'bhɛɛ- 'ke -o 'tɛnle -kaso 'fɛ 'ɛ 'lii piibhɛ 'koŋ 'la 'lɛklalɛ -yaa -wa 'ɛ ba -yɾɛ ta 'bhɛ ma. 'Bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'liigolɛ 'bhɛ 'gbu ma -o -lɛɛ. 'Bhɛɛ- 'ke -o 'pwɛle, 'ke -o 'taawolɛ 'sanle -gbleba 'ɛ ta. 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, 'bhɛ yɾɛ do 'kpɔ 'ɛ ɔnɔɔ bhɛ, 'ke -mlɛkɛ' 'ɛ 'nilɛ Pɛri 'yɾɛ ba.

¹¹ -Mlɛkɛ' 'ɛ gele blaana', 'ke Pɛri nii- 'ɛ zɛnle- -a ta, 'bhɛɛ- 'ke -ya pɛle- dɔɔ: «'An 'yaango -zɔn kpataakpa 'bhii- Mɛɛzan -Waanbhaa' -yaa' -mlɛkɛ' do ɔkpaa 'mi go zayi' Erɔdi 'kɔɔ, 'bhɛɛ-

Zuufu mu 'ε 'yaa- zan -za 'yoo- 'la 'kpen klele 'mi ni, -e 'mi -gwa 'bhe 'yi.»

¹² Pieri 'a 'yele- 'bhii- -e -pwela -kaso 'ε 'yi kpataakpa, 'ke -ya -ledoole Zaan 'la -o 'bhe 'tokpaa- Maki 'bhe nεε Mari ba -le ma. Mεε -bebe 'klale- -yaa 'eke- ba Mari a 'fε 'ε □la 'ke -woo 'seriwo -Waanbhaa' ni 'yee- Pieri a -za ma.

¹³ -E bhole Mari ba -le ma, 'kee- kōkōdele 'bhe a 'feli 'kōj 'ε ta. 'Yee- Mari a yewo le -nε 'la -o -yaa 'bhe sii Rōdi, 'bhe □nwa 'fε 'liikonj 'ε -din -a -liigo' zayi'.

¹⁴ 'Bhe 'yee- Pieri 'weli- 'ε madole, 'bheε- 'bhe -yilablawa gbε -yoo 'ε 'koo, 'fε 'ε 'lii goza □nia 'bhe 'kpee. 'Ke 'bhe blasanle, 'kee- gele- -a pele 'fε 'ε □la mu 'ε ni dōo Pieri -o 'pēlii-.

¹⁵ 'Bhe klele 'tε, 'ke -wa pele- 'bhe yewo le -nε 'ε ni dōo: «-Kwa -le 'e 'yi εε?» 'Dun- 'bhe pe 'bhe 'sowεε- 'ε ma dōo Pieri -le 'kele- kpataakpa. 'Bhela- -yile 'ke -wa pele- dōo: «-A tagbin -mlεkε' -le 'kele-.»

¹⁶ 'Dun- 'bhe bhla 'ε ba, 'ke Pieri bole -o kōkōdele 'ε ma 'fε 'ε 'lii. 'Bhe 'yi 'tε, 'ke -wa -liigole, 'bheε- 'ke -wa yelee- -Ayile 'ke -o 'kpen 'kpeelenile 'kee- kan -a -danj' ta.

¹⁷ 'Bhe klele 'tε, 'ke Pieri 'e gbε -lawlεnle 'kaa -woo taga; 'bheε- -e -za 'ε 'kpen 'yigōonna -o ni. Mεεzan 'a 'pwela- gōnε- 'la gbεεn- -kaso 'fε 'ε □la, -e 'bhe 'yigōonna -o ni. 'Bheε- -e pe -o ni dōo: «-Ka ge 'η 'pwεza- 'ε -kaso 'ε 'yi, 'bhe 'wo Zaki 'pegee -kōo' nεεnε- -vin mu 'ε ni.» 'Bhe blaen, 'kee- gele- yre -bheεke' do nōo-.

¹⁸ Tooklinle, 'ke -srwase' mu 'ε -o zrubatεdole Pieri ba zayi'. -Amasroyi -e -ja yre 'la □nōo, waa

-yaa 'bhε dɔ.

19 'Bhε ya 'ε 'yi, 'ke Erɔdi mεε mu winbɔle Pierei ziglin- yre nɔɔ-. 'Bhεε- 'duŋ-, waa -a yeε. 'Bhεε- 'ke -ya gooba -srwase' mu 'ε 'siile 'kee- 'mu 'lrɔkpale. 'Bhε blaana, 'ke -ya pele- dɔɔ -woo 'kpen dε. -O yanle 'bhε klεle 'le, 'ke 'yee- Erɔdi 'gbu gole- Zude 'klεen 'ε 'yi, 'kee- gele- Sezare -wa 'ε ta; 'bhεε- 'kee- bole- 'bhε □nɔɔ 'waati sa ba.

-Bhɛngbe Erɔdi -gaa gɔnε- 'la gbεen-

20 'Duŋ- Erɔdi zrupliile -yaa Tiri 'pegee Sidɔn mu 'ε ma. -Ayile, -e -yaa 'waati 'la ba Sezare 'ke 'bhε -wa plε 'ε ta mu 'ε 'mu 'a 'kpale do ma, 'bhεε- 'ke 'mu mεε mu winbɔle -a ta. -Srwise' mi 'la 'yaa- 'e 'yrekpa 'yee- Erɔdi 'yi 'fε 'ε ba, -woo bhεgwlenya □kpa 'bhε ma. -O -yaa 'bhε sii Blasitusi. 'Bhε ya 'ε 'yi, 'ke -o gele- -a pele -bhɛngbe Erɔdi ni dɔɔ -o 'plo- gwle 'ε ma. -Amasroyi -o bhle pele mu 'ε 'kpen □yaa da 'yee- bhɛngbe Erɔdi a 'klεen 'ε 'bhεε- 'yi.

21 -O yi 'la 'bhε -dwa 'eke- ye yi 'le, 'bhε yi 'ε 'bhɔle- 'tε, 'ke 'yee- Erɔdi -yaa' -bhɛngbe dune- 'ε 'klale -a ta; 'bhεε- 'kee- yaale' -yaa' -bhɛngbe 'yaakpe- 'ε ta. 'Bhεε- 'kee- -janwole -zamaa' 'ε ni.

22 -E yanle -janwolele 'tε, 'ke mεε mu 'ε 'kpen 'e gbɛdεle -a ni, 'bhεε- 'ke -wa pele- dɔɔ: «Bhaaplɛŋ -weli' laa 'kεlεε- 'le, -waanbhaane do -la -weli' -le 'kεle-!»

23 'Duŋ- 'bhε yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'bhε 'pegee 'bhε 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'ke Mεεzan a -mlεkε' do ga do 'kpale 'yee- Erɔdi ma. -Amasroyi -e -Waanbhaa' a 'tɔbhɔleya 'ε □kpa -a 'gbu ma. -Wlennε' mu 'a □bhla, 'bhεε- -e -gaa.

24 'Dun- -Waanbhaa' a -Jan 'NrAle- 'ε 'wole 'ε 'yaa- zen 'zi yrekpen- □noo. 'Bhεε- Zesu a -klanlanε mu 'ε baan' 'yaa- 'kla zii' -a ba.

25 Banabasi 'pegee Solu 'yanle- Zeruzalemu Zesu 'yi mu 'ε glaan' mu 'nalele -o ni, 'ke -o niinale -o -zanta'. -O ge bhla 'ε zi, -o -yaa Zaan 'la sii Maki 'ke -o 'pegee 'mu gele- 'eke- zi.

**ZESU 'SRε MU 'ε -JA AZI 'KLεEN
'ε 'PEGEE GREKI MU A 'KLεEN
'ε 'YI**

13

-Waanbhaa' Lii 'Wen 'ε Banabasi 'pegee Solu makwan □ -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo zayi'

1 -Waanbhaa' a -lεla' janwo mu 'pegee -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε daan mu 'ke mu -yaa Zesu 'yi mu -lεdo' 'la □yaa Antioxi -wa 'ε ta 'mu ba: -o -yaa -a do sii Banabasi, 'bhεε- -o -yaa -a do sii Simeon, -o 'bhε 'tɔkpa- «Mεε ti». 'Bhεε- -o -yaa -a do sii Lusisi ('bhε 'yaa- da Sireni -wa 'ε ta), 'bhεε- -o -yaa -a do sii Manaeni (-o 'bhε 'pegee -bhlengebe Erɔdi 'trola- 'eke- zi), 'bhεε- Solu.

2 -Yrekpa' do, -o -yaa Mεεzan -Waanbhaa' gba 'zi 'ke -o 'sunwla, 'ke Lii 'Wen 'ε -ya pele- -o ni doo: «-Ka Banabasi 'pegee Solu 'kpa 'edanma 'η ni 'η -o -siila 'an ye 'la 'kaama- 'bhε 'wo -zayi'.»

3 Zesu 'yi mu 'ε -o 'bhε 'male, 'ke -woo 'seri- wole -Waanbhaa' ni -waa' -za ma, 'bhεε- 'ke -o 'sunwlale. 'Bhε blaani 'ke -woo gbekpale 'yee- Banabasi 'pegee Solu ta, 'ke -o 'ploole -o ma doo -o ge Waanbhaa a ye 'ε 'wo.

Banabasi 'pegee Solu -ja Sipru 'kleen 'ε 'yi

⁴ 'Bhe 'yi, *Lii 'Wen Banabasi 'pegee Solu 'winbwa-, 'bhela- -yile 'ke -o gele- Selesi -wa 'ε ta. 'Bhe blaen, 'ke -o gele- -baton' 'yi Sipru 'kleen 'ε 'yi: weyi- 'mlingole -yaa 'bhe 'kleen 'ε zi.

⁵ -O bhole- Salamini -wa 'ε ta, 'ke -o -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wole- Zuufu mu 'ε daanfε' mu 'ε □la. Zaan Maki -yaa -o zi 'ke 'bhe bhō -o ba.

⁶ -O kanaa' Sipru 'kleen 'ε 'yi yrekpεn- □noo, 'bhεε- -o -ja 'tenle- Pafosi -wa 'ε ma. 'Bhe □noo bhe, 'ke -o 'zina 'tan mi do yele-: -o -yaa 'bhe sii Baa Zesu. Zuufu 'mi do 'le -yaa 'ke 'bhe 'le, 'bhεε- 'bhe 'yaa- pe 'bhe 'gbu ma bhla ma doo 'bhe -o 'ke -Waanbhaa' -lela' janwo mi do 'le.

⁷ 'Yee- 'zina 'tan mi 'ε 'yaa- Sipru 'kleen 'ε ta -janmatii 'ε zi 'tanji. 'Bhe -janmatii 'ε 'to -le -yaa doo Σεεgusi Polusi, 'bhεε- -zadō' mi -gbεε do -le -yaa 'bhe 'le. 'Bhe -janmatii 'ε Banabasi 'pegee Solu -siila, -amasroyi 'bhe 'yaa- zi 'bhii- 'bhe -Waanbhaa' a -jan 'ε 'ke 'ma 'mu 'lii.

⁸ -O -yaa 'yee- 'zina 'tan mi 'ε sii Greki wli 'ε 'yi doo Elimasi; 'bhεε- -e zaabwa- Banabasi 'pegee Solu 'ε ma, 'bhεε- yaa -yaa zi 'bhii- Sipru -janmatii 'ε 'bhe 'e 'kpa -Waanbhaa' 'yi.

⁹ 'Bhe klele 'te Solu 'la, -o -yaa -a sii 'ezin- Polu, 'bhe 'pale- 'la □yaa 'ke Lii 'Wen 'ε 'le bhe, 'bhe 'e -yrekpale frii 'yee- 'zina 'tan mi 'ε ta 'ke 'bhe 'a 'pele 'a ni doo:

¹⁰ «-Setran' mεε, 'e 'pale 'la -yoo 'ke -dawli' maza 'ε -gloon 'ε 'kpεn 'pegee -yooya' 'ε 'kpεn -gloon 'le bhe; -za 'wlan za laa so 'e ni! 'E nu 'ploole- Mεεzan a zi -ledōole mu 'ε 'siele ma 'waati 'ε -dela ba εε?

11 'E 'trɔŋkpa -zɔŋ jan 'lɛɛ- ɔla: Mɛɛzan 'a gbɛ 'ɛ 'wɛnna- 'e 'kaama-, -ayile 'e 'yrɛ nu -wile', 'bhɛɛ- 'yaa nu -yretɛbhɛ -bhile' yeɛ 'waati sa.» 'Bhɛ yrɛ do 'kpɔ 'ɛ ɔnɔɔ bhe, 'ke -gblo 'kpale 'yee- Elimasi 'yrɛ ta, 'bhɛɛ- yaa -yaa sɔ yrɛ ma yeɛ- -li: 'bhɛla- -yile -e ɔbwa -a gbɛ 'kaanle- ma -a 'gbu zi, 'keemɛ glin dɔɔ 'bhɛ 'kun 'a gbɛ ma, 'bhɛɛ- 'bhɛ -a geyrɛ 'ɛ zɔŋ -a ni.

12 'Yee- -janmatii 'ɛ 'bhɛ 'yele-, 'ke -ya 'kpale Zesu 'yi. -Amasɔyi Pɔlu 'pegee Banabasi a mɛɛ daangbeyɛ 'ɛ Mɛɛzan ba za 'yi, 'bhɛ 'a zru 'ɛ ɔkwan 'elrele 'gbu.

Banabasi 'pegee Pɔlu -ja -Waanbhaa' a -jan 'ɛ 'wolɛ- Antiosi

13 'Bhɛ blaɛn, 'ke Pɔlu 'pegee -a 'taawoyɔɔŋ mu 'ɛ -o bɔle- -batɔŋ' 'yi, 'bhɛɛ- 'ke -o gele- Pafɔsi. 'Bhɛ blaɛn -o -ja Pɛɛzi -wa 'ɛ ta Panfili 'klɛɛn 'ɛ 'yi. Zaan Maki -gwa -o zi 'bhɛ yrɛ 'ɛ 'bhɛɛ- ɔnɔɔ, 'bhɛɛ- 'bhɛ -niinaa' Zeruzalemu.

14 'Bhɛ blaɛn, -o gole Pɛɛzi, 'ke -o gele- Antiosi -wa 'ɛ ta Pisidi 'klɛɛn 'ɛ 'yi. 'Bhɛɛ- Zuufu mu -yitrɛ' yi 'ɛ ma, 'ke -o gele- wlalɛ Zuufu mu daanfɛ' 'ɛ ɔla, 'bhɛɛ- 'ke -o yaale' 'bhɛ ɔnɔɔ ye.

15 'Bhɛɛ- -o yanle 'tɔŋ 'sɛwɛ 'ɛ 'pegee -Waanbhaa' -lɛla' janwo mu 'ɛ -waa' 'sɛwɛ mu 'ɛ tapelele, 'ke Zuufu mu daanfɛ' -kunlii mu 'ɛ mɛɛ mu winbɔle Pɔlu 'pegee -a zi mu 'ɛ ta 'kaa -wa pe 'mu ni dɔɔ: «'O nɛɛnɛ- mu, 'ke 'kaa- zi 'bhii- 'ka -jan 'ke 'wo 'waa- mɛɛ mu 'ɛ ni 'bhɛɛ- 'ka zruwla -o 'kpee, -ka 'bhɛ 'wo.»

16 'Bhɛ klele 'tɛ, 'ke Pɔlu 'e 'wɛnle-, 'bhɛɛ- 'ke -ya gbɛ -lawɛnle 'ke -ya pe mɛɛ mu 'ɛ ni 'kaa -woo 'trɔnbado, 'bhɛɛ- -e pe -o ni dɔɔ: «'N nɛɛnɛ-

Izraeli mu, 'bhe 'pegee 'ka mu 'la 'ka gbtaan
-Waanbhaa' -lee, -ka 'ka 'tronkpa 'η ni doo!

17 -Kooa' Izraeli 'si mu 'lee- -waa' -Waanbhaa'
'ε, -e -koo' -gboo mu 'ε makwan-, 'bheε- -e -koo'
'si 'ε □kla 'ebebele, 'ke -woo Ezipu 'kleen 'ε 'yi. -O
yanle 'lee 'srε klelele 'bhe □noo, 'ke -yoo 'pwele
'bhe 'kleen 'ε 'yi -yaa' -glooya' 'ε 'le.

18 'Bheε- -e □bwa -o -din, 'kee- bhο -o ba lee mia
ple ta -kpe 'ε ta.

19 'Bhe blaen, -ya □kla 'bheε- Izraeli mu
'sengwa□ 'si 'srwaple- 'la 'yaa- Kanaa 'tre 'ε ta
'mu 'le, 'bheε- -e 'bhe 'si mu 'ε -waa' 'kleen mu 'ε
□kla 'ke -yaa' Izraeli mu 'ε -waa' pe 'le, lee -keme
yizie 'ke lee mia ple bhe vu ta (450).

20 'Bhe blaen, 'kee- 'kitikan mu 'kpale -o wiinj-
'kee- ge 'tenle- 'fo -Waanbhaa' -lela' janwo mi
Samieli a pe 'waati 'ε ma.

21 'Bhe blaen 'ezin-, 'ke -o -bhleingbe do
-yrewole -Waanbhaa' ma; 'bheε- 'ke 'yee-
-Waanbhaa' Kisi gbe Saulu 'kpale -o wiinj- 'ke
-bhleingbe 'le lee mia ple ta. Kisi -yaa da Benzame
a pe -gbaa 'ε 'bheε- 'lii.

22 -Waanbhaa' Saulu -gbinle' -o ta, 'kee- Davidi
'yaale -o ta 'bhii- -waa' -bhleingbe 'le. 'Bheε-
Davidi 'so gbe -yoo' 'ε 'koo -Waanbhaa' ni, 'ke -ya
pele- 'bhe ma doo: <'N 'yoo- mee -gloon 'la zi, 'η
'bheε- 'srōwoa□, 'bhe -le 'ke Izai gbe Davidi 'le.
'N zru ma mee -le 'kele-, 'bheε- 'yele- nu 'mi zru
maza mu 'ε 'kpen klele.>

23 'Bheε- -Waanbhaa' □nwa Mee -Bhee Mi do
nale Izraeli 'si mu 'ε ni, 'bhe -daa Davidi a pe 'srε
mu 'ε 'mu -la ba, 'bhii- 'yee- -Waanbhaa' 'gbu 'a
'liiwli- □naa 'bhe 'kpa zayi' gōne- 'la gbēen-: 'bhe

Mεε -Bhee Mi 'ε 'bhe -le 'ke Zesu 'le.

²⁴ 'Sani- Zesu 'nule- plerj-, Zaan -Waanbhaa' a -jan 'ε □woa Izraeli 'si mu 'ε ni; 'bhεε- -ya □pia -o ni dɔɔ -o 'plo- waa -za 'yɔɔ- mu 'ε ma, 'bhεε- -woo 'gbu na -Waanbhaa' ni, 'koko- -e sɔ -o wiinfεle -yi ba.

²⁵ 'Bhεε- Zaan a pe 'tre ta bole -yaa zan yanle 'waati 'la ba, -e -yaa pe 'zi mεε mu 'ε ni dɔɔ: <'Ka 'kpee ma, -dele 'mi 'le εε? 'Ka 'yri -o mεε 'la zan nule ta, 'mi 'laa -o 'bhe zan 'ε 'le. 'Duj- -ka 'ka 'trɔnbado doo, mεε do -o zan nule 'mi blaani; 'bhe gbilaan -yiyi' 'mi ni, 'bhεε- 'bhe wleyi' 'laa -o 'mi wleyi' ta 'ke 'an gaan ma -sawla bhle mu 'ploole- -yidan' ('bhii- lu mu 'a kle gɔne- 'la gbεen-).>>

²⁶ 'Bhεε- Polu pe -o ni 'ezin- dɔɔ: «'N nεεnε- mu, 'ka mu 'la 'ka -o *Abraamu 'srε mu 'le, 'bhe 'pegee 'ka mu Zuufu kle mu 'la 'ka gbilaan -Waanbhaa' -lεε. -Waanbhaa' 'yee- mεε -bhee jan mu 'lεε- □woa -kɔɔ' mu 'kpen -la ni.

²⁷ Wlan 'gbu 'ε ni, Zuufu mu 'la -woo Zeruzalemu 'bhe 'pegee -waa' -kunlii mu 'ε, waa Zesu dɔle 'bhii- 'yele- 'ke Mεε -Bhee Mi 'ε 'le; 'bhεε- -o -Waanbhaa' -lεla' janwo mu 'ε 'mu a -jan mu 'la tape -yitre' yi oo -yitre' ma, waa 'mu 'yimale. 'Duj- -o kpan 'la -balaa' Zesu ta, 'bhe -Waanbhaa' -lεla' janwo mu 'ε 'wojan- mu 'ε 'leswa□.

²⁸ 'Ali- waa -za 'kedo- 'kpɔ 'yεε- -a zi 'ke 'bhe kle -a dε win 'le, 'bhεε- 'duj-, -wa □pia *Pilati ni dɔɔ 'bhe 'a dε.

²⁹ 'Bhεε- -o yanle -za mu 'la 'kpen yɔɔnde -o -Waanbhaa' -lεla' janwo mu 'ε -waa 'sεwε 'ε mu 'ε 'yi Zesu ba za 'ε 'yi, 'mu 'kpen 'lesolele, 'ke -wa

gbaa 'ε gole- -yrigbεεle 'ε ta; 'bhεε- 'ke -wa binle-
bu -gluu do 'yi.

³⁰ 'Duη- -Waanbhaa' 'a -bwela gale ba.

³¹ Zesu bwele blaana gale ba, -e 'pwε gbε -gloōn
-bebe □woa mεε 'la zan mu -yaa -a mado mu 'le
'mu ba: mεε 'la zan mu -yaa -a zi Galile 'trε 'ε ta,
'bhεε- 'ke 'mu □nwa -a zi Zeruzalemu. 'Bhe zan
mu -le -zōn -a 'srε mu 'le 'ke 'mu -yaa' -jan 'ε wo
Izraēli mεε mu 'ε ni.

³² 'O mōō 'gbu -o 'bhεε- -Jan 'Nrāle- 'ε 'wo zii'
'ka ni -zōn: 'bhε -le -Waanbhaa' 'bhε 'liiwli- -naa
'o -gbōō mu ni pε 'la 'naza- ta 'bhεε- 'le.

³³ 'Yee- -Waanbhaa' 'a 'liiwli- -naa pε 'la 'naza-
ta 'o -gbōō mu ni, -e 'bhεε- 'yizakla 'o mōō -la
ni, 'o mōō 'la 'woo- 'ke 'mu 'kpee yi mu 'le bhe.
-Waanbhaa' Zesu bwelawoa gale ba, 'bhii- -a
yōōndele -o gōōnε- 'la gbεεn- 'Srokpa 'sεwε 'ε 'le
pε mi 'ε 'yi Zesu ba zayi' -ya □pia dōō:

*<'Mi -o -a zrōn 'zi -zōn mōkpen' ni 'bhii- 'yoo- 'η
Gbe -kpōsōō 'le,*

'bhεε- 'mi -o 'e Dε -kpōsōō 'le.>

³⁴ «-Waanbhaa' 'gbu 'a □pia 'elwale -sō dōō -e nu
-a bwelε gale ba, 'kooko- -a gbaa 'ε yaa bōn. -E
'bhεε- ma janwoa- dōō:

*<Wlan 'ε ni, 'η nu 'ka mu 'dumawolε 'an mεε mu
'bhii- 'mi 'η 'liiwli- -naa Davidi ni gōōnε- 'la
gbεεn- dōō 'η nu 'bhε klele.>*

³⁵ «'Bhela- -yile, Davidi 'a □pia 'bhε a 'Srokpa
'sεwε 'ε 'yi yrε do nōō- 'ezin- dōō:

*<'Yaa nu 'a 'tolε- 'ke 'yaa- pε mεε 'wenj 'ε gbaa 'ε
bōn bu -gluu 'ε 'yi.>*

³⁶ «'Duη- Davidi 'la 'bhε -jan 'ε □woa, 'ke -ya -yrε
ma -li 'waati 'la ba, 'bhε -Waanbhaa' zru maza

□kla; 'bhεε- 'bhε -gaa, 'bhεε- -o 'bhε □bian 'bhε 'taa- mu 'ε -din, 'bhεε- -a gbaa 'ε □bwan.

37 'Duη- -Waanbhaa' Zesu 'la -bwela gale ba, 'bhε gbaa laa klεε 'ke bɔn pε 'le -titi.

38 'Bhεla- -zayile, 'η nεεnε- mu, -kaa 'yaango- 'bhii- -Waanbhaa' 'kaa- -za 'yɔɔ- mu 'ε -sroma yan Zesu -la 'srɔyi; 'bhεε- 'woo- 'bhεε- -jan 'ε 'wo zii' 'ka ni.

39 'Duη- -Waanbhaa' laa -yaa sɔ 'kaa- -za 'yɔɔ- mu 'ε 'kpen -sroma 'yanle 'kaa- Moizi a 'toη mu 'ε 'klɔsikunle ma, 'bhεε- 'ka 'lɛdɔɔle kle 'yee- -Waanbhaa' -yrε 'yi; 'duη- 'ke 'ka ba mεε 'la zan 'e □kpa a Zesu 'yi, -Waanbhaa' 'bhε zan a -za 'yɔɔ- mu 'ε -sroma yan. 'Bhεε- 'bhε zan -lɛdɔɔle nu klεε -a -yrε 'yi, Zesu 'srɔyi.

40 'Bhε 'yi, -ka 'ka 'yrεkpa 'ka 'gbu ba 'elrele, 'ka 'laa klεε 'kooko- -Waanbhaa' a -lɛla' janwo mu 'ε -jan 'la □woa, 'bhε 'yi -za 'tɛn 'ka mu ma, 'bhε -za 'ε 'bhε -le dɔɔ:

41 <-Ka 'ka 'yrεkpa doo, 'ka mu 'la 'ka -o -Waanbhaa' a wlan 'ε malrɔgo 'zi,

'ka 'kpeelenile nu klεε, 'bhεε- 'ka ga!

-Amasrɔyi 'η 'yoo- zan -za do klεε 'kaa- pε 'waati 'ε ba, 'bhεε- 'ka 'laa nu 'ka 'kpaλε- -a 'yi; 'ali- 'ke -wa -yigɔɔnna 'ka ni.>»

42 Pɔlu 'pegee Banabasi 'pwε bhla 'ε zi Zuufu mu 'ε daanfε' 'ε □la, 'ke -o -sromabɔle -o ni dɔɔ -o nu 'yee- -jan yεkε- do 'kpɔ 'ε 'wo -o ni -yitrε' yi -bhεεke' do ma.

43 -Waa' 'klankeba 'ε 'yanle, 'ke Zuufu mu -bebe 'pegee Zuufu kle mu 'la □wlaa Zuufu mu a 'seri 'ε 'yi, 'mu 'kpen dɔle- Pɔlu 'pegee Banabasi zi. 'Mu

zruwlaa- -o 'kpee dɔɔ -o bloole bo -Waanbhaa' a -lileya 'ε ma.

⁴⁴ -Yitre' yi -bhεεke' do 'ε 'bhɔle-, 'ke -wa 'ε ta mu 'ε 'kpen 'klale 'eke- ba Mεεzan a -Jan 'Nrale- 'ε 'ma zayi' Pɔlu 'pegee Banabasi mu ta.

⁴⁵ 'Bhε klele 'tε, Zuufu mu 'ε -yrekpale 'bhε -zamaa' 'srε 'ε ma, 'ke -o zranwole Pɔlu 'pegee Banabasi ba 'egbenεle, 'bhεε- 'ke -o zaabole Pɔlu 'le ma -a wojan mu 'ε ta 'ke -wa -zwanwo'.

⁴⁶ -Ayile, Pɔlu 'pegee Banabasi 'a □pia -o ni 'mu zrubakpaale 'le dɔɔ: «-Waanbhaa' 'a 'ledulaa dɔɔ -o -yaa -Jan 'ε 'wo 'ka mu -la ni 'elwale 'pe. 'Dun- 'ka -o 'ka -ban 'la 'wo zii' -a -yi bhe, 'bhεε- 'ka -o 'ka 'gbu 'ye zii' 'bhii- -a -gaale' laa -o 'ka ba 'ke 'ka bole -yre ma -si 'la -dan' 'laa -o -a ma 'bhε 'srɔɔwo-. -Ka 'ka 'trɔnbado doo, 'o nu niinalε Zuufu kle mu 'ε ba, 'bhεε- 'o 'yee- -Jan 'Nrale- 'ε wo 'mu ni.

⁴⁷ -Amasroyi Mεεzan -Waanbhaa' 'bhεε- □pia 'o ni -yaa' 'Sewe 'ε yre do nɔɔ- dɔɔ:

<'Mi 'e □kla 'si mu 'ε ta 'tebhile 'le.

'Mi pe 'e ni dɔɔ 'e ge mεε -bhee ma jan 'ε 'wo mεε mu 'ε 'kpen ni 'ke 'bhε ge 'tenle- 'drunyan -dan' ma yre gbɔɔn mu 'ε 'kpen □nɔɔ.>»

⁴⁸ Zuufu kle mu 'ε 'mu 'bhε -jan 'ε 'male-, 'ke zrukpa' zinale 'mu ta, 'ke -o Mεεzan a -Jan 'ε 'tɔbhɔle. 'Bhεε- mεε 'la zan mu 'kpen 'yaa- 'ke bole -yre ma -si 'la -dan' 'laa -o -a ma 'bhε 'srɔɔwope 'le -Waanbhaa' 'kɔɔ za ma, 'mu 'kpen 'e □kpa' Zesu 'yi.

⁴⁹ 'Bhε klegbeya 'ε yi bhe, Mεεzan a -Jan 'Nrale- 'ε 'wole- □zian 'bhε 'kleen 'ε 'kpen 'yi yrekpen- □nɔɔ.

⁵⁰ 'Dun- Zuufu mu 'ε -o -goli' zan le -gbene -gbene mu 'la □wlaa Zuufu mu a 'seri 'ε 'yi, 'bhe 'pegee -o -wa 'ε ta mεε gbalaan mu 'ε 'yiwlaa- Pɔlu 'pegee Banabasi ma. -O -yrenkpaa 'mu ta, 'bheε- -o 'mu -gbian -waa' 'tre 'ε ta.

⁵¹ 'Bhe 'yi, Pɔlu 'pegee Banabasi ge bhla 'ε zi, 'ke -woo gaan ma bwegblen- 'yizonle, 'kooko- -wa zrɔn 'woo Zuufu mu 'ε ni 'bhii- -Waanbhaa' 'e -banɔwa -o -yi, 'bheε- 'bhe nu -o 'krowole. 'Bhe blaana, 'ke 'yee Pɔlu 'pegee Banabasi gele- Ikonio mu -wa 'ε ta.

⁵² 'Bhe 'waati 'ε ba, Zesu a -klanlanε mu 'la □yaa Antiosi -wa 'ε ta, zrukpa' -gbene -yaa 'mu zru ba, 'bheε- 'mu 'pale- -yaa 'ke Lii 'Wen 'ε 'le.

14

Pɔlu 'pegee Banabasi -o Ikonio mu

¹ Pɔlu 'pegee Banabasi -yaa 'waati 'la ba Ikonio mu -wa 'ε ta, 'ke -o gele- wlaε Zuufu mu 'ε daanfe' 'ε □la. 'Bheε- -o -Waanbhaa' a -jan 'ε □woa wogbeya -gloɔn 'lirele- do 'yi, -asiikɔɔ Zuufu -bebe 'pegee Zuufu kle -bebe mu 'e 'kpaa- Zesu 'yi.

² 'Dun- Zuufu mu 'la waa -o 'kpale- Zesu 'yi, 'mu yran □wlaa Zuufu kle mu 'ε 'yi, 'bheε- 'mu 'wlenna- 'o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ε ma.

³ 'Bheε- 'dun-, Pɔlu 'pegee Banabasi □bwa Ikonio mu -wa 'ε ta, 'bheε- -o □mwa 'bhe □noɔ ye. -O -yaa Mεεzan Zesu a -jan 'ε 'wo zii' mεε mu 'ε ni -o zru ba -dɔɔ 'le. 'Bheε- Mεεzan 'yaa- 'sen 'na zii' -o ni 'ke -o 'sole- maza mu 'pegee 'kpeeleni maza mu kle, 'kooko- -ya zrɔn mεε mu 'ε ni 'bhii- 'yee- Pɔlu 'pegee Banabasi -yaa -Jan 'Nrale- 'la 'wo zii'

'yee- Mæzan -Waanbhaa' a -lileya 'ε mæ ma 'bhε 'srɔyi, 'bhε -o 'ke wlan 'le.

⁴ -Ayile, -wa 'ε ta mu 'ε -woo -yicienna -le ple: mæ mu 'ε 'lɛdo- -yaa Zuufu mu 'ε zita, 'bhεε- -a 'lε -vindo' 'ε 'yaa- Zesu a 'winɔwo mu 'ε zita.

⁵ Zuufu mu 'ε 'pegee Zuufu kle mu 'ε, 'bhεε- -waa' -kunlii mu 'ε 'ke mu 'a □kpa do ma dɔɔ -o -yrɛnkpaie Pɔlu 'pegee Banabasi ta. 'Bhεε- -o -yaa zi 'bhii- -o kpoti 'pa 'mu ma 'bhεε- -woo dε.

⁶ 'Duŋ- Pɔlu 'pegee Banabasi 'a 'male 'kaa -woo zan -o dɛɛ, 'ke -o blasanle, 'ke -o gele- Likaoni 'klɛn 'ε 'yi -wa ple ta: Lisitri 'pegee Dεebi, 'bhε 'pegee 'mu -din -wa mu 'ε ta.

⁷ 'Bhεε- -o -Jan 'Nræle- 'ε □woa 'bhε yrε mu 'ε □nɔɔ 'ezin-.

Pɔlu 'pegee Banabasi -o Lisitri

⁸ Lisitri -wa 'ε ta mæ do -yaa 'ke -flugba 'le. -A 'san -a ya yi 'ε ma yaa 'sɔlε- 'taawole -lido', -amasrɔyi -a gaan mu 'ε 'siele- -yaa.

⁹ 'Bhε -flugba 'ε 'yaa- -a 'trɔnkpa zii' Pɔlu 'wojan- 'ε □la; 'bhεε- Pɔlu 'e 'yrɛkpa- -a ta siin, 'ke 'bhε 'a 'yaangole 'bhii- 'kpaleyɑ yεke- 'la 'yaa- -a -yi -e -yaa sɔ -bheele' 'bhε ma.

¹⁰ 'Bhε klɛle 'tɛ, 'ke 'yee- Pɔlu 'a 'pele 'a ni 'egloole dɔɔ: «'E 'wlen-, 'bhεε- dula- 'e gaan ta!» 'Bhε yrε do 'ε □nɔɔ bhe, 'ke 'yee- mæ 'ε 'pinale, 'bhεε- 'kee- 'taawole.

¹¹ 'Bhε 'yi 'tɛ, -zamaa' 'ε -o Pɔlu klɛza 'ε 'yele-, 'ke -wa pele- 'egloole -waa' Likaoni wli 'ε 'yi dɔɔ: «'E -za! 'O pɛ mu 'la gba 'bhii- 'waa- -waanbhaa' mu 'mu -le 'mu 'gbu mabɔla 'ke bhaaplɛŋ mu 'le, 'bhεε- -o -zinaa' 'trɛ ta -gɛ -kɔɔ' 'plɛŋ!»

12 -Ayile, -o -waa' -waanbhaa' Zesi 'tokpaa-Banabasi ma, 'bhεε- -o -waa' -waanbhaa' Rimesi 'tokpaa- Pɔlu ma; -amasɔyi Pɔlu -le -yaa 'ke Banabasi a -jan 'lena mi 'ε 'le, 'bhii- Rimesi -yaa Zesi a jan 'lena mi 'le gɔnε- 'la gbεen-.

13 'Yee- Zesi gba 'fε 'yaa- -wa 'ε 'kpee 'wlayrε- 'ε -din. 'Bhε 'yi 'tε, mεε 'la zan -yaa 'sraka mu -lena' Zesi ni, 'bhε 'a 'male- dɔɔ Banabasi 'pegee Pɔlu -le 'bhε -za 'ε □kla, 'ke 'bhε 'nule dri gwlen -mlε 'trole- 'ke mu 'le mεε 'srε 'ε 'klale- -yaa 'ekeba -wa 'ε 'kpee 'wlayrε- 'la 'lii 'bhε □nɔɔ. 'Bhε dri gwlen mu 'ε baale -yaa 'ke -yribi zungbhle mu 'le 'mu bhlo ma. -Amasɔyi 'yee- Zesi a 'sraka 'lena mi 'ε 'pegee -zamaa' 'ε -o -yaa zi 'bhii- -o 'bhε dri mu 'ε go 'ke 'sraka 'le Banabasi 'pegee Pɔlu ma.

14 'Duŋ- 'yee- Banabasi 'pegee Pɔlu 'bhε -za 'ε 'male, 'bhε 'la gbε -yɔɔ 'ε 'kɔɔ -o ma, 'ke -woo ta dunε- mu 'ε 'peedele, 'bhεε- 'ke -o wlale- -zamaa' 'ε 'plen blasanlele, 'ke -wa pe 'egloole dɔɔ:

15 «'O 'yienii mu, 'ka -o -mε pε za -la kle 'zi -gee' εε? 'O mɔɔ -o 'ke bhaaplen bhaamale mu -la -le 'bhii- 'ka mu 'gbu gbεen- 'ezin-, 'bhεε- 'waa -o 'ke -waanbhaa' mu 'le. 'Woo- -Waanbhaa' a -Jan 'Nrale- 'ε 'bhεε- 'wo zii' 'ka ni, 'ke 'o zruwla 'ka 'kpee, 'kooko 'ka 'ploo- bhaama yo mu gbale ma; 'bhεε- 'ke 'ka 'ka zru 'niinaa -Waanbhaa' 'la -ya -yrε ma 'bhε ba. 'Yele- lafle' 'pegee 'trε 'bhεε- wɛyi- 'pegee 'bhε ba pε mu 'ε 'kpen □kla.

16 'Yee- -Waanbhaa' 'a □twa 'elwaleta -sɔ 'ke 'trε ta mu 'ε 'kpen 'taawo- 'mu 'gbu zru maza mu ta.

17 'Duŋ- yi 'oo yi, -e -yaa' wlanya 'ε zron 'ka ni -a kleza -lrele' 'srε mu 'ε ma: -e la na 'ka ni 'ke 'bhε da lafle' 'yi, 'bhεε- 'kaa- gba la pε mu 'ε -woo

bhaa 'ebebele -o bhaa kle bhla 'ε zi, 'bhεε- -e pele pa 'ka ta, 'bhε 'pegee -e zrukpa' na 'ka ni.»

18 Pɔlu 'pegee Banabasi 'trɛbhwa □ 'bhε -jan mu 'ε 'wole- ma 'kaa waa 'sraka goλε 'mu ma; 'duŋ-, -a -lɛbwa sa 'ke -o waa dri mu 'ε dɛ, 'bhεε- -o 'mu go 'ke 'sraka 'le 'yee- Pɔlu 'pegee Banabasi ma.

19 -Woo 'bhε 'yi bhe oo, 'ke Zuufu 'ke mu dale-Antiosi -wa 'ε 'pegee Ikoniomu -wa 'ε ta. -O -dawli' ma janwoa- -zamaa' 'ε ni, 'bhεε- -o 'mu 'srɔwoa-. -Ayile 'mu kpoti -paa Pɔlu ma, 'bhεε- 'bhε -zrɔla. -E □kla -o ni 'bhii- 'bhε -gaa 'ke -wa -glaanle', 'bhεε- 'ke -o gele- 'kele- -wa 'ε -zanta'.

20 'Duŋ- Zesu 'yi mu 'ε 'mliŋwoa- -a zi, 'ke -woo 'seriwole -a ma, 'bhεε- 'ke -ya -wlɛnle', 'kee- nule- -wa 'ε 'kpee 'ezin-. 'Bhε ta tooklinle, 'ke 'yee- 'pegee Banabasi gele- Dɛɛbi.

Pɔlu 'pegee Banabasi 'nu gbε drɛεwoa- Antiosi

21 Pɔlu 'pegee Banabasi -Jan 'Nrale- 'e □woa Dɛɛbi -wa 'ε ta, 'bhεε- mɛε -bebe 'e □kpa' Zesu 'yi, 'bhεε- -o □kla Zesu a -klanlanɛ mu 'le. 'Bhε bla'nan, 'ke -o niinale -o -zanta' Lisitri 'pegee Ikoniomu 'bhεε- Antiosi -wa mu 'ε ta.

22 -O -yaa 'fuudɔ 'zi Zesu 'yi mu 'ε ta, 'ke -o zruwla 'mu 'kpee dɔɔ 'mu bo 'egloole 'mu a 'kpaley' 'ε 'yi. -O -yaa pe 'zi 'mu ni 'ezin- dɔɔ: «-Kɔɔ' 'trɛ nu bhɔle- 'ebebele 'sani- -kɔɔ' gele plɛŋ- -Waanbhaa' a -bhlenɔgbeya -wa 'ε ta.»

23 -Wa 'tole- -wa, 'ke 'yee- Pɔlu 'pegee Banabasi -yaa bhɔ Zesu 'yi mu -lɛdo' 'la ta 'bhε □nɔɔ, -o -yaa pe 'mu ni dɔɔ 'mu mɛε 'ke mu makun 'mu ba, 'bhεε- -o 'mu kpa 'mu 'wiinj- 'bhii- 'mu a zilɛɛ- mu. 'Bhεε- 'ke -o -yaa yan 'sunɔwɔlale 'pegee -o

'seriwolele 'mu a -za ma; -o -yaa 'mu gbekpa Meezan Zesu 'la -woo □kpa 'bhe 'yi, 'bhe 'koo 'kooko- 'bhe 'bho 'mu ba.

²⁴ 'Bhe blaana, Polu 'pegee Banabasi □kaan Pisidi 'kleen 'e 'yi 'bhe- -o □nwa 'pwele- Panfili 'kleen 'e 'yi.

²⁵ -O -Waanbhaa' a -jan 'e □woa PEEzi -wa 'e ta, 'bhe- -o -ja bhole -wa 'la -o 'bhe sii Atali 'bhe ma.

²⁶ 'Bhe blaana, 'ke -o bole- -baton' 'yi, 'bhe- 'ke -o gele- Antiosi. -O 'yee- Polu 'pegee Banabasi gbekpa- -Waanbhaa' 'koo 'bhe- □nwa 'elwale -so, -o -yaan ye 'la wolele 'bhe- -zayi'.

²⁷ -O bhole- Antiosi, 'ke -o Zesu 'yi mu -ledo' 'e 'kpen 'siile, 'bhe- 'ke -o 'klale 'eke- ba. 'Bhe- -Waanbhaa' -za 'oo -za mu 'la 'kpen □kla -o gbe zi -o 'mu -yigonna 'mu ni. -Waanbhaa' 'a □kla gona- 'la gbeen- 'bhe- Zuufu kle mu□swa 'mu 'kpale Zesu 'yi, -o 'bhe 'kpen 'yipia□ 'mu ni 'ezin-.

²⁸ 'Yee- Polu 'pegee Banabasi □bwa Zesu a -kalanε mu 'e -din, 'bhe- -o □mwa Antiosi -wa 'e ta.

15

Zesu 'winbowo mu 'e -waa' Zeruzalemu 'kalankeba -gbene 'e

¹ Zuufu Zesu 'yi mu 'ke mu -daa Zude 'kleen 'e 'yi, 'bhe- -o -nwa Antiosi -wa 'e ta. 'Bhe- -o -dwa 'o neene- Antiosi Zesu 'yi mu 'e daanle ma 'te 'ke -wa pe 'mu ni doo: «'Ke waa 'ka 'wlale- 'kleen 'yi 'bhii- -a pele -o Moizi a 'ton' 'e ta gona- 'la gbeen-, 'ka 'laa so gole- -za 'yi.»

² 'Dun- Polu 'pegee Banabasi 'laa dole 'bhe -jan 'e □la; 'bhe- 'ke -o 'pegee 'bhe mee mu 'e zaabole

'egloole. 'Bhe klele 'te, 'ke Antiosi Zesu 'yi mu 'e -wa pele- dɔɔ Polu 'pegee Banabasi, 'bheε-waa' Antiosi Zesu 'yi mu 'ε 'ke mu ge 'yee- -za 'ε 'yrebago Zeruzalemu Zesu a 'winbɔwo mu 'ε 'pegee 'bhe ɲɔɔ Zesu 'yi mu 'ε 'lεε mu 'ε ba.

³ 'Bhe 'yi, Antiosi Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε 'mu -o winbwa- 'bhe 'taa 'ε ta. 'Mu 'yanle- -o madolele 'bhe 'taa 'ε ta zi 'lii, 'ke -o gele-. -O -kaan Fenisi 'pegee Samari 'klɛn mu 'ε 'yi. 'Bheε- Zuufu kle mu 'ε -woo zru -niinaa' -Waanbhaa' ba gɔnɛ- 'la gbɛn- -o -yaa ge 'zi 'bhe -jan 'ε 'yigɔnlele. -Ayile -o nɛnɛ- Zesu 'yi mu 'la 'kpen 'bhe -jan 'ε ɲmaa 'mu zrukpaale -yaa 'egbenɛle.

⁴ Polu 'pegee Banabasi, 'bheε- -o mado mu 'ε -o 'bhɔle- Zeruzalemu, 'ke Zesu a winbɔwo mu 'ε 'pegee 'bhe ɲɔɔ Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε, 'bheε- 'mu a zilɛε- mu 'ε 'mu -o 'cieya- 'sile. 'Bheε- -Waanbhaa' -za mu 'la 'kpen ɲkla -o gbɛ zi, -o 'mu 'kpen 'yigɔnna 'mu ni.

⁵ 'Dun- mɛɛ 'ke mu 'la 'yaa- Farizi mu 'le, 'bheε- 'ke mu 'mu ɲkpa Zesu 'yi bhe, 'mu 'e -wlɛnle' 'ke 'mu 'a 'pele dɔɔ: «Zuufu kle mu 'la -woo ɲkpa Zesu 'yi, -ka -o 'wla 'klɛn 'yi, 'bheε- -kaa pe -o ni dɔɔ -o Moizi a 'tonj mu 'ε 'klosikun.»

⁶ 'Bhɛla- -zayile, 'ke Zesu a 'winbɔwo mu 'ε 'pegee Zeruzalemu Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε 'mu 'lεε mu 'ε -o 'klale 'eke- ba 'bhe -za 'ε 'yrebago zayi'.

⁷ -O ɲmwa zaabole ma 'eke- plɛn- 'bhe -za 'ε ta. 'Bheε- Pɛri 'e 'wlɛnle- 'ke -ya pele- -o ni dɔɔ: «'N nɛnɛ- mu, 'ka 'gbu 'a 'yaango- dɔɔ -Waanbhaa' 'mi makwan- 'ka 'plɛn- -gɛ 'bhe ɲɔɔ ɲmwa gban, 'kooko- 'mi kle -Jan 'Nrɛle- 'ε 'wo mi 'le Zuufu kle mu 'ε ni, 'bheε- -o sɔ -Waanbhaa' a -Jan 'ε 'male,

'bhεε- -woo kpa Zesu 'yi.

8 -Waanbhaa' 'la bhaaplen mu zru dɔ, -ya -zronna 'bhii- -ya gbɛdwa- -o □la 'kee- Lii 'Wen 'ε 'nale -o ni 'ezin- 'bhii- -ya □naa -kɔɔ' mu ni gɔnε- 'la gbεεn-.

9 'Bhε -za 'ε 'yi, 'yee- -Waanbhaa' laa -kɔɔ' mu 'pegee 'woo- mu gɔlε 'eke- ma. -Yoo zru mu 'ε 'fleela- -waa' 'kpaleya -la ma Zesu 'yi.

10 'Bhεε- -mεle -kla -zɔn 'duŋ- 'bhεε- 'kaa- zi 'bhii- 'ka -Waanbhaa' -yidan' εε? -Amasrɔyi -kɔɔ' mu 'pegee -kɔɔ' -gbɔɔ mu laa 'sɔlε- 'kwe yεkε- 'la 'sile, -mεle □kla 'bhεε- 'kaa- zi 'bhii- 'ka 'bhε 'kwe mu 'ε dɔ Zesu 'yi mu 'ε 'wiin- εε?

11 'Bhεε- 'duŋ-, 'o mɔɔ 'kpale- -o -a -yi gɔnε- 'la gbεεn- 'bhii- Mεεzan Zesu 'lilawoa 'o ma 'bhεε- -yoo' -gwa -za 'yi, 'woo- mu -gwa -za 'yi 'bhε go gbeya do 'kpɔ 'ε 'bhεε- gbεεn- 'ezin-.»

12 'Bhε klεle 'tε, 'ke -waa' 'klankeba -zamaa' 'ε 'kpen tagale bole-, 'ke -woo 'trɔnkpa Banabasi 'pegee Pɔlu ni. -Waanbhaa' 'sɔle- maza mu 'pegee 'kpeeleni maza mu 'la □kla -o gbε zi Zuufu kle mu 'ε 'plen, -o 'mu 'kpen 'yigɔɔnna -zamaa' 'ε ni.

13 Banabasi 'pegee Pɔlu 'yanle -janwolele, 'ke Zaki -jan 'ε 'sile 'ezin- 'ke 'bhε 'a 'pele dɔɔ: «'N nεεnε- mu, -ka 'ka 'trɔnbado doo!

14 'Kee- 'san -a zisan' yi 'ε ma, -Waanbhaa' -yaa zi 'bhii- -e mεε 'ke mu makun Zuufu kle mu 'ε ba, 'bhεε- 'ke -a 'tɔ 'ε bo 'mu ma Simɔ Pieri 'bhεε- -za 'ε 'yipia□ 'ka ni.

15 -Waanbhaa' -lela' janwo mu 'ε 'mu 'wojan- mu 'ε 'pegee 'yee- -jan 'lεε -woo do. -Amasrɔyi -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε -ya □pia dɔɔ:

- 16 <Μεεζαν -Waanbhaa' pe dɔɔ 'bhe -za mu 'ε blaan,
 'η nu nu gbε drεεwolε, 'bheε- Davidi 'a 'fε 'la 'klalaa bhe, 'η nu 'bhe dɔ gbε drεεwolε.
 'Ŋ nu -yaa' 'fε kloo 'ε 'trε mu 'ε 'lekpalε 'eke- ta,
 'bheε- 'η -yaa' 'fε dɔ gbε drεεwo.
- 17 'Ke 'bhe □kla, mεε -vin mu 'ε nu Mεεζan
 -Waanbhaa' ziglinε,
 'bhe 'yi, 'η 'tɔ 'ε -yoo Zuufu kle mu 'la 'kpen ma,
 'mu nu klele 'an pε mεε mu 'le.
- 18 Mεεζan -Waanbhaa' 'bheε- -jan 'lεε- □woa bhe.
 -Waanbhaa' 'bheε- -za mu 'la 'yaa- -a 'kpee
 'elwaleta -sɔ, 'mu -la tapwela.»
- 19 'Bheε- Zaki pe 'ezin- dɔɔ: «'Mi 'kpee ma, 'mi -a
 zi 'bhii- Zuufu kle mu 'la 'mu 'mu zru -niinaa'
 -Waanbhaa' ba, -kɔɔ' 'laa 'mu -yrebatedɔle -za
 'bheεke do klelele 'ezin-.
- 20 'Dun- -kɔɔ' 'sεwε drɔŋ 'kpa -o ni, 'bheε- -kɔɔ'
 'a 'pe -o ni dɔɔ 'ke -o 'sraka -gwa wi mu 'la 'le yo
 mu ni, waa 'mu 'bhlele-, -amasrɔyi 'mu 'trin- -o
 -Waanbhaa' -yε 'yi; 'bheε- waa -yanbhooya klele,
 'bhe 'pegee 'ke wi 'la -gaa 'bhe -dewolele, waa
 'bhe 'bhlele-, 'bheε- waa wi yien bhlele 'ezin-.
- 21 -Amasrɔyi 'kee- san 'elwaleta 'egboon gbɔon 'ε
 ma, -wa mu 'ε 'kpen ta, -o mεε mu daan Moizi a
 'Tɔŋ 'ε 'le Zuufu mu daanfε' mu 'ε □la -yitrε' yi
 'tole -yitrε' 'bhe ma.»

*Zesu 'winbɔwo mu 'ε -o 'sεwε 'kpa zii' Zesu 'yi
 Zuufu kle mu 'ε ni*

22 Zaki 'yanle- -janwolele, 'ke Zesu a 'winbɔwo
 mu 'ε 'pegee Zesu 'yi mu 'ε -waa' zilεε- mu 'ε,
 'bheε- Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε 'kpen 'a 'kpale do dɔɔ
 -o mεε 'ke mu makun' -o ba, 'bheε- -o 'mu 'kpa

Polu 'pegee Banabasi ba, 'bhεε- 'kooko- -o 'mu 'winbɔ- Antiosi -wa 'ε ta. 'Bhεla- -zayile, 'ke -o mεε ple makunle -o ba: Zudi 'la -o 'bhε 'tokpaa-Baasabasi, 'bhεε- Silasi, -amasrɔyi -o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ε 'yaa- -gasi -gbεnε kpa 'mu mεε ple 'ε 'lεε.

²³ -O 'sεwε 'lεε- 'bhεε- □kpa 'mu 'kɔɔ 'mu ge bhla 'ε zi dɔɔ:

«'Ka mu 'o nεεnε- mu 'la -woo 'ke Zuufu kle mu 'le Antiosi -wa 'ε ta, 'bhε 'pegee Siri 'pegee Silisi 'klεen 'yi mu, 'o mɔɔ Zesu a winbɔwo mu 'pegee Zeruzalεmu Zesu 'yi mu -lεdo' 'ε 'lεε mu 'ε, 'o mɔɔ 'ka mu 'pubwa-!

²⁴ «'Wa □maa dɔɔ mεε 'ke mu -daa 'o ba -ge, 'bhεε- 'mu -ja 'ka ta ye, 'mu 'ka zrubatεdwa 'ke -jan 'ke mu 'le, 'bhε 'pegee -o 'ka blina-yiendwa-. 'Duŋ- -zɔn, -kaa 'yaango- 'bhii- 'o mɔɔ laa -o 'winbɔle 'bhε 'taa 'ε ta 'ka ba ye.

²⁵ 'Bhεla- -zayile, 'woo 'eke- yelawoa 'o 'kpen 'a □kpa do 'kaa 'o mεε 'ke mu makun' 'o ba, 'bhεε- 'o 'mu winbɔ 'ka ta ye. 'Bhε mεε mu 'ε nu 'kpale- 'o 'yiɛnii Banabasi 'pegee Polu ba, 'bhεε- -o nu gele 'eke- zi 'ka ba ye.

²⁶ 'Woo- 'o 'yiɛnii ple 'ε Banabasi 'pegee Polu, -woo 'gbu □naa Mεεzan Zesu Krisi a ye 'ε ni, -asiikɔɔ -o 'gbu win -yaa zan bɔle -a -yi.

²⁷ 'Bhε ya 'ε 'yi, 'o Zudi 'pegee Silasi 'kpa zii' -o ba, 'bhεε- 'o -jan 'kεla □woa -o ni, 'ka nu 'bhε 'male- -o 'gbu 'lii kpataakpa.

²⁸ -Amasrɔyi -e □swa *Lii 'Wεŋ 'ε 'pegee 'o mɔɔ ni dɔɔ 'waa 'kwe 'bhεeke dɔle 'ka 'wiɛŋ- 'ezin-, 'ke -yaa 'e go 'o -za mu 'la □ya 'elrele dɔɔ 'ka 'mu kle mu ba, 'bhεε- 'bhε mu -le -ge:

29 'Ke -o wi mu 'la -gwa 'ke 'sraka mu 'le yo mu ni, 'ka 'laa 'mu 'bhlele-; 'ka 'laa wi yien bhlele; 'bhεε- 'ke -o wi mu 'la -dia 'e -dewolele, 'ka 'laa 'mu wi mu 'ε bhlele, 'bhε 'pegee -ka 'ka 'gbu 'plengo- -yanbhooya ma. 'Ke 'ka 'bhε -jan mu 'ε 'klosikwan, 'bhε -o -za 'lirele- 'le!

-Koo' -o bhe oo!»

30 'Bhε 'yi, 'ke -o zinale -waa' winbowo mu 'ε ni 'kaa 'mu ge 'te; 'bhεε- 'mu -ja 'taa 'ε ta Antiosi. 'Bhε mu bhole 'bhε □noo ye, 'ke 'mu 'bhε □noo Zesu 'yi mu -ledo' 'ε 'kpen 'siile, 'bhεε- 'sewe 'la -daa -o 'koo, 'ke -o 'bhε 'kpale 'mu 'koo.

31 -O nεεεε- Zesu 'yi mu 'ε 'bhε 'sewe 'ε tapele, 'kee- 'mu 'kpen zrukpaale, 'bhεε- -e zruwlaa- 'mu 'kpee.

32 Zudi 'pegee Silasi -yaa 'ke -Waanbhaa' -lela' janwo mu 'la 'le bhe, -o zruwlaa- 'woo- 'o nεεεε- Zesu 'yi mu 'ε 'kpee, 'bhε 'pegee -o fangandwa 'mu ta -jan -bebe 'wolele.

33 -O □bwa -o nεεεε- Zesu 'yi mu 'ε -din 'waati sa Antiosi, 'bhεε- 'mu zi -naa -o ni 'edoole, 'kooko- -o ge -o -zanta' Zeruzalemu mee 'la zan mu -o winbwa- 'mu ta.

34 ['Bhεε- 'duŋ]-, -e □swa Silasi ni 'bhii- 'bhε bo -so Antiosi.]

35 'Bhεε- Polu 'pegee Banabasi □bwa 'ezin- Antiosi. 'Bhεε- -o 'pegee mee -bhεεke' -bebe mu -yaa mee mu daan, 'ke -o Mεεzan -Waanbhaa' a -Jan 'ε wo 'ezin- 'mu ni.

Polu 'pegee Banabasi 'piilayε 'eke- ma

36 'O □mwa 'waati sa Antiosi, 'ke Polu 'a 'pele Banabasi ni doo: «'O ge 'kan 'o nεεεε- Zesu 'yi mu 'ε ta 'o -zanta' 'o 'kaan- Mεεzan Zesu a -Jan

'ε 'wolele -wa mu 'la 'kpen ta 'mu □nɔɔ, 'kooko-woo 'taawo zii' gɔnɛ- 'la gbɛɛn- Zesu a zi 'ε ta, 'o 'bhe ye.»

³⁷ -O ge bhla 'ε zi, -o -yaa Zaan 'la sii Maki, Banabasi -yaa zi 'bhii- 'bhe ge -o zi.

³⁸ 'Duŋ- Pɔlu 'laa dɔle 'bhe □la, -amasrɔyi Zaan -gwa 'elwale -sɔ -o zi -o -yaa 'waati 'la ba Panfili 'klɛɛn 'ε 'yi; 'bhɛɛ- yaa -o madɔle 'ezin- -li -waa' yewo yre 'ε □nɔɔ.

³⁹ 'Bhɛla- -yile, 'ke 'yee- Pɔlu 'pegee Banabasi zaabɔle 'eke- -le ma 'ebebele, 'bhɛɛ- 'ke -o piilale 'eke- ma. Banabasi Maki □sia 'bhe zi, 'bhɛɛ- -o mɛɛ plɛ □bwa -batɔŋ' do 'yi, 'bhɛɛ- -o -ja Sipru -wa 'ε ta.

⁴⁰ 'Duŋ- Pɔlu Silasi □sia 'bhe zi. 'Bhɛɛ- -o nɛɛnɛ- mu 'ε 'yanle- -o gbɛkpalele Mɛɛzan 'kɔɔ, 'kooko- 'bhe -o bo 'edɔle, 'ke -o jilale.

⁴¹ -O -kaan Siri pegee Silisi 'klɛɛn mu 'ε 'yi, 'ke -o ge Zesu 'yi mu 'ε daanlele, 'bhɛɛ- 'ke -o fanɔando 'mu ta 'mu a 'kpaleya 'ε 'yi.

16

Timote □kpaɔ Pɔlu 'pegee Silasi ba yewo zayi' 'eke- zi

¹ 'Bhe blaɛn, 'ke Pɔlu 'pegee Silasi gele- Dɛɛbi 'pegee Lisitri -wa mu 'ε ta. -O -yaa Lisitri -wa 'ε ta Zesu a -klanlanɛ do sii Timote; -a nɛɛ -yaa 'ke Zesu 'yi Zuufu le do 'le, 'bhɛɛ- -a dɛ -yaa 'ke Grɛki mi 'le.

² -A nɛɛnɛ- Zesu 'yi mu 'la 'yaa- Lisitri 'pegee Ikoniɔmu, 'mu 'kpen 'yaa- -a 'tɔ wlan pe.

³ Pɔlu -yaa zi 'bhii- 'yee- 'pegee Timote yewo 'eke- zi. 'Bhɛɛ- Zuufu mu 'la 'yaa- 'bhe 'klɛɛn mu

'ε 'yi 'mu -zayi', -e 'yee- Timote □wlaa 'kleen 'yi. -Amasroyi mōkpen' □yaa -a 'yaango- 'bhii- -a de -yaa 'ke Grēki mi 'le.

⁴-O □kaan -wa mu 'la 'kpen ta, Zesu a 'winbōwo mu 'ε 'pegee Zeruzalemu Zesu 'yi mu -ledo' 'ε 'lεε mu 'ε -jan mu 'la 'ledulaa, -o -yaa 'mu 'kpen 'wo zii' 'bhε -wa mu 'ε ta Zesu 'yi mu 'ε ni. 'Bhεε- 'ke -wa 'kpankpanyan 'mu ma dōo 'mu 'bhε -jan mu 'ε 'klosikun 'elrele.

⁵'Bhε 'yi, yi 'oo yi, fangan- -yaa dō 'zi 'bhε □nōo Zesu 'yi mu -ledo' 'ε -waa' 'kpaleya 'ε ta, 'bhεε- -o baan' □yaa 'kla zii' -a ba 'ezin-.

Pōlu -za do □ya -yre zi yele 'yi Troasi

⁶Pōlu 'pegee -yaa' yewoyōon mu 'ε 'yaa- zi 'bhii- -o ge -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo Azi 'kleen 'ε 'yi, 'bhεε- 'duŋ-, Lii 'Wen' 'ε 'bhε 'saawoa- -o 'kōo. -Ayile 'ke -o gele- 'kanle- Frizi 'pegee Galasi 'kleen mu 'ε 'yi.

⁷-O bhōle Misiya 'kleen 'ε -din, 'ke -wa 'kpale-dōo -o ge Bitini, 'duŋ- Lii 'Wen' 'ε yaa dōle 'bhε □la.

⁸-Ayile, 'ke -o 'kanle Misiya 'kleen 'ε 'yi, 'bhεε- 'ke -o gele- -baton' mu -yaa dulaa' -wa do 'la ta 'bhε □nōo, -o -yaa 'bhε -wa 'ε sii Troasi.

⁹'Bhε 'yi, -bi do zi, Pōlu 'yre zi yele do □ya, 'bhεε- -e Masedwani 'kleen 'yi mεε do dulale□ya -a -lεε 'ke 'bhε -o -sromabō 'zi -a ni dōo: «Kan Masedwani 'kleen 'ε 'yi, 'bhεε- nu bhō 'o ba!»

¹⁰'Bhε -yre zi yele 'ε blaen, 'ke 'wa 'pele dōo 'o gele- blaale- Masedwani. -Amasroyi 'o 'kpale-yaa -a -yi 'bhii- -Waanbhaa' -yaa zi 'bhii- 'o ge -jan 'Nrale- 'ε 'wo 'yee- 'kleen 'ε 'yi mu 'ε ni.

Lidi 'e □kpaα Mεεzan Zesu 'yi Filipu

¹¹ 'O -baton] do □sia Troasi, 'bhεε- 'woo 'lεdoolα -trεε Samotrasi 'klεεn 'fiεntronne 'ε ta: weyi- 'mliηgole -yaa 'bhε zi. 'Bhε ta tooklin- yi 'ε 'le, 'ke 'o gele- Neapolisi -wa 'ε ta.

¹² 'Bhε blaαn, 'ke -o gele- Filipu -wa 'ε ta. Filipu -wa 'ε □yaa Masedwani 'klεεn 'ε 'yi -wa □lwa 'le, 'bhεε- Romε mu -la yaale -yaa -a □nool. 'O -yrekpaα' -bebe □kla 'yee- -wa 'ε ta.

¹³ *-Yitrε' yi 'ε ma, 'o 'pwela- -wa 'ε 'kpee, 'bhεε- 'o -ja tō 'ε 'lε ma; 'o 'kpee ma 'o 'yaa- nu Zuufu mu 'seriwoyre do yelε 'bhε yre 'ε □nool. 'O 'yalaa 'bhε 'nool-, 'bhεε- 'o -Waanbhaα' a -jan 'ε □woα le mu 'la 'klale- -yaa -o zi 'mu ni.

¹⁴ -O -yaa 'woo- le mu 'ε do sii Lidi. 'Bhε □yaa da Tiatiri -wa 'ε ta, 'bhεε- 'bhε -yaa sō 'plεεle- 'ten 'wleη wleη -la gōn. 'Bhε -yaa gbilaαn -Waanbhaα' -lεε, 'bhεε- 'bhε 'yaa- 'bhε 'trōnkpa zii' 'o ni. -Ayile, Mεεzan 'a zru 'ε 'liiploola, 'kooko- -e sō -a 'trōnkpaile 'elrele Pōlu 'wojan- 'ε □la.

¹⁵ 'Bhεε- 'ke 'wa 'wiηfεle -yi ba 'yee- 'pegee -yaa' 'fa -la mu 'ε 'kpen. 'Bhε blaαn, 'ke -o -sromable 'o ni dōo: «'Ke 'kaa □ya 'bhii- 'η zru -o do Mεεzan -Waanbhaα' ni, -ka nu 'ka zen 'η ba.» -Yoo 'o matεdwa 'eyoolε, 'ke 'o gele- 'o zenlε -a ba.

-O Pōlu 'pegee Silasi □bwa -kaso 'yi Filipu

¹⁶ -Yrekpaα' do, 'o 'yaa- ge 'zi 'seriwo yre 'ε □nool bhla 'la ba, 'ke 'fa -la yewo le do nule- 'o 'lεpale: gbliη lii -yaa -a zi, 'bhεla- -yile, -e -yaa sō mooolε 'bhε lii 'ε 'seη 'ε ta. 'Bhεε- -e -yaa -goli' -bebe 'sroowo zii' -a zan mu 'ε ni.

17 'Bhε 'yi 'tε, 'ke 'yee- le 'ε dɔle- 'o zi 'ke -ya pe 'egloole dɔɔ: «Mεε mu 'lεε- -woo 'ke laanima -Waanbhaa' 'ε 'bhεla- a yewonε mu 'le! -Woo 'ka 'bhee zi 'ε 'bhεε- ma janwo 'zi 'ka ni bhe!»

18 Yi 'oo yi, 'yee- le 'ε bole -yaa 'bhεε- -za 'ε klele ma. -Ayile, Pɔlu matɛdɔ gbε -yɔɔ' 'ε 'kɔɔ, 'ke 'bhε 'e 'lɛklale -a ta, 'bhεε- 'ke 'bhε 'a 'pele gblin lii 'la 'yaa- zii 'bhε ni dɔɔ: «'Mi pe 'e ni Zesu Krisi 'tɔ 'yi dɔɔ 'e go le 'lεε- zi!» 'Bhε yre do 'kpɔ 'ε ɲɔɔ bhe, 'ke lii -yɔɔ' 'ε gole- 'yee- le 'ε zi.

19 'Bhε klele 'tε, -a zan mu 'a 'yele- 'bhii- waa -yaa sɔ -o -yrikpale -li -goli' 'yele- ta -a 'kɔɔ, 'ke 'mu Pɔlu 'pegee Silasi 'kunle, 'ke -o 'mu -glaanle', 'bhεε- 'ke -o gele- 'mu 'le -wa 'ε 'kpee -kpan 'ε ta, Romε mu a 'kitikan mεε gbalaan mu 'ε ta.

20 -O bhɔle 'mu ta, 'ke -wa pele- 'mu ni dɔɔ: «Zuufu mu 'lεε-, -o 'waa- -wa 'ε ta mu 'ε 'pɔ zii' 'eke- ma.

21 'Bhεε- -woo mεε mu 'ε daan 'zi -o 'si ta za mu 'ε 'le. 'Dun- 'o mɔɔ Romε mu a 'ton mu 'ε ta, 'waa sɔ dɔle- 'bhε 'si ta za mu 'ε ɲla, 'bhε 'pegee 'waa sɔ 'mu 'yizaklele.»

22 'Bhε klele 'tε, 'ke -zamaa' 'ε 'wlɛnle- -o ma 'ezin-. 'Bhεε- 'ke Romε mu a 'kitikan 'mu 'ε -wa pele- dɔɔ -o 'yee- Pɔlu 'pegee Silasi tafleŋ- bala-, 'bhεε- -woo zita zɔn 'ke gbanbhle 'le.

23 -O yanle -o zita zɔnlele 'ebebele, 'ke -woo bɔle- -kaso 'yi; 'bhεε- 'ke -wa pele- -kaso 'fε gooba mi 'ε ni dɔɔ 'bhε 'e 'yɛkpa -o ba 'elrele.

24 -Kaso 'fε gooba mi 'ε 'bhε -jan 'ε 'male, 'bhεε- 'ke -yoo bɔle- 'fekpee 'fientronne do -la -kaso 'fε 'ε 'kpee ye. 'Kee- 'gblun bɔle- Pɔlu 'pegee Silasi gaan mu 'ε ma.

25 Blandreyi 'bhɔ bhla 'ε 'e -din, 'ke 'yee- Pɔlu 'pegee Silasi -o 'seriwole 'sanle 'bhε 'pegee 'ke -o -Waanbhaa' 'tɔbhɔ- ma 'sro mu kpa; 'bhε bhla 'ε ba, 'ke -kaso 'yi mu -vin mu 'ε 'ke 'mu 'e 'trɔnkpa- -o ni.

26 'Bhε 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'ke 'trε bεenle- 'egloole -leyan' do, 'bhεε- 'ke -kaso 'fε gaan 'ε bεenle- 'ezin-. 'Bhε klele 'tε, 'ke -kaso 'fε 'liikonj mu 'ε 'kpen 'liigole 'bhε yre do 'ε □nɔɔ bhe, 'bhεε- 'ke -kaso 'yi mu 'ε 'kpen ma piibhε kpele- mu 'ε 'ploole.

27 'Yee- -kasofε gooba mi 'ε -e bwele, 'bhεε- -ya yele 'bhii- -kaso 'fε 'liikonj mu 'ε 'liigole -yaa; 'kee- -yaa' -gɔkunj' 'ε -glaanle' 'bhε 'bhoo- 'ε 'yi, 'bhεε- -e -yaa zan -a 'gbu dεε. -Amasroyi 'yee- 'kpee ma -kaso 'yi mu 'ε 'kpen blasaan- gban bi.

28 'Duŋ-, 'ke Pɔlu 'a 'siile 'egloole dɔɔ: «'Yaa -za 'yɔɔ- 'kedo- 'kpɔ klele 'ε 'gbu ni, -amasroyi 'o 'kpen -o -gε!»

29 'Bhε klele 'tε, 'ke 'yee- -kaso 'fε gooba mi 'ε -ya pele- dɔɔ -wa gba 'tebhile ba. 'Bhεε- 'kee- gele- wlale blaale- Pɔlu 'pegee Silasi -yaa -kaso 'fε 'kpeenε 'la □la 'bhε □nɔɔ. 'Duŋ- -gblaan 'ε 'kɔɔ, -e -yaa bεen 'zi, 'bhεε- 'kee- nule- baale Pɔlu 'pegee Silasi gaan ma.

30 'Bhεε- 'ke -yoo 'pwele -waa' -kaso 'fε 'kpeenε □la. 'Bhε blaas, 'ke -yoo -lrɔkpale dɔɔ: «'N zan mu, 'η -mε pε za 'gbu -la kle 'bhεε- 'η go -za 'yi εε?»

31 'Bhεε- Pɔlu 'pegee Silasi 'a 'lekwan- -a ni dɔɔ: «'E 'kpa Mεεzan Zesu 'yi, 'bhεε- 'bhi 'pegee 'yaa- 'fa □la mu 'ε 'ka nu gole -za 'yi.»

32 'Bhε klele 'tε, 'ke -o Mεεzan a -jan 'ε 'wole

'yee- 'pegee -yaa' 'fa □la mu 'ε 'kpen ni.

³³ 'Bhe -bi do 'kpɔ 'ε zi 'waati do 'kpɔ 'ε ba, 'yee- -kaso 'fε 'ε gooba mi 'ε -ja 'ke -o -le, 'bhεε- -yoo ma bhe mu 'ε 'tekpa□. 'Bhεε- 'bhe yrε do 'ε □nɔɔ bhe, 'ke -o 'yee- 'pegee -a ba 'fa -la mu 'ε 'kpen 'wiinjεle -yi ba.

³⁴ 'Bhe blaani, 'ke -ya pele- dɔɔ -o ge 'yee- Pɔlu 'pegee Silasi 'madɔ- -a ba -le ma. 'Bhεε- 'ke -yoo -lewεε' pε klele-. 'Yee- mεε 'ε 'pegee -a ba 'fa -la mu 'ε 'kpen zrukpaale -yaa, -amasroyi -woo -kpa -Waanbhaa' 'yi.

Romε mu a 'kitikan mu gbilaan mu 'ε pe dɔɔ -o 'ploo- Pɔlu 'pegee Silasi ma

³⁵ 'Bhe ta tooklin- yi 'ε 'le, 'ke Romε mu a 'kitikan mu 'ε -o 'faazan- 'ke mu winbbɔle 'yee- -kaso 'fε gooba mi 'ε ta 'kaa -wa pe -a ni dɔɔ -e 'ploo Pɔlu 'pegee Banabasi ma.

³⁶ 'Bhe klele 'tε, 'ke -kaso 'fε gooba mi 'ε nule- 'bhe 'pele- Pɔlu 'pegee Silasi ni dɔɔ: «'Waa- Romε mu a kitikan mu 'ε 'faazan- mu 'ke mu winbwa□ 'η ta dɔɔ 'η 'ploo- 'ka ma. -Ka 'pwe blaale-! 'Bhεε- bhaa 'ka bo 'edɔɔle!»

³⁷ 'Dun- Pɔlu pe -o ni dɔɔ: «'Woo- Romε mu a 'kitikan mu 'ε -woo 'o mɔɔ -la zita □zwan mɔkpen' yrε ma kpataakpa; 'dun- waa 'o 'kitikanle 'elwale pe, 'bhεε- -woo' □bwa -kaso 'yi, 'o mɔɔ 'la 'o mɔɔ -o 'ke Romε -kpɔsɔɔ mu 'le bhe. 'Bhεε- -zɔn, -wa zi 'bhii- -woo' 'pwe -kaso 'ε 'yi gaanyi' εε? 'Yooye-, 'bhe 'laa sɔ klele-! -Ka ge -a pe -o ni dɔɔ -o 'gbu nu 'o 'pwe 'yee- -kaso 'ε 'yi -ge.»

38 -Waa' 'faazan- mu 'ε -ja 'tε -a peλε Romε mu a 'kitikan mu 'ε ni dɔɔ Pɔlu 'pegee Silasi mu -o 'ke *Romε -kpɔsɔɔ mu 'le, 'ke -gblaan 'klale -o -yi.

39 'Bhεε- 'ke -o nule- -sromabɔλε 'mu ni, 'ke -o 'ploole 'mu ma, 'bhεε- 'ke -wa pele- 'mu ni dɔɔ 'mu go waa -wa 'ε ta.

40 Pɔlu 'pegee Silasi 'pwele- blaان -kaso 'ε 'yi, 'ke -o gele- Lidi ba. -O yanle -o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ε 'yelele 'bhε 'pegee -o yanle zruwlalele 'mu 'kpee, 'ke -o 'fuudɔ- 'mu ta Mεεzan Zesu a zi 'ε ta, 'ke -o jilale.

17

Pɔlu 'pegee Silasi -ja Tesaloniki

1 Pɔlu 'pegee Silasi -kaan Anfipolisi 'pegee Apoloni -wa mu 'ε ta, 'bhεε- -o -nwa bhɔλε Tesaloniki -wa 'ε ta. Zuufu mu daanfε' do -yaa Tesaloniki -wa 'ε ta.

2 Pɔlu ta pε -le -yaa gelele *Zuufu mu daanfε' mu 'ε □la -yitrε' yi oo -yitrε' yi ma, 'bhεla- -yile -e -ja Tesaloniki Zuufu mu 'ε daanfε' 'ε □la. 'Bhεε- -o 'pegee Zuufu mu daanfε' 'ε □la mu 'ε -o zaabwa- -Waanbhaa' a 'sεwε 'ε ta -yitrε' yi yaga ta.

3 Pɔlu -Waanbhaa a 'Sεwε 'ε 'yipia□ -o ni, 'ke -ya zrɔn -o ni, 'bhε 'pegee 'ke -ya pe -o ni dɔɔ -a -lεdulale -o 'yee- 'sεwε 'ε 'yi 'kaa Mεε -Bhee mi Kriisi 'ε □yaa nu -yrenbhlele, 'bhεε- -wa dε; 'bhε blaان, 'bhεε- -e bwe gale ba. 'Bhε 'yi, Pɔlu pe -o ni dɔɔ: «'N' 'yoo- Zesu 'la 'bhε a -jan 'wo zii' 'ka ni, 'yele- 'ke Mεε -Bhee Mi Kriisi 'ε 'le.»

4 'Bhε ya 'ε 'yi, 'woo- Zuufu mu 'ε 'ke mu 'bhε -jan 'ε 'yele- 'ke wlan 'le 'ke -woo 'kpale Zesu 'yi, 'bhεε- -o □nwa dɔλε Pɔlu 'pegee Silasi zi.

'Bhe 'yi 'te, Greki mu 'srɛ 'lɛdo 'la 'yaa- gbłaan -Waanbhaa' -lɛɛ, 'bhe 'pegee -wa 'ɛ ta le -bebe mu 'la 'yaa- dulayɛ gbłaan mu ɲɲɔɔ, 'mu 'kpen -dwa -o zi 'ezin-.

⁵ 'Dun- Zuufu mu 'ɛ -o zranwoa- Pɔlu 'pegee Silasi ba. -O -ja mɛɛ ɲgblo 'siɛle 'ke mu 'siile- gbleba mu 'ɛ ta, 'bhe mu bole -yaa 'mu 'gbu ma, 'bhɛɛ- 'mu 'laa -yaa ye 'kedo- 'kpɔ wo. -O 'mu 'lɛkpaa- 'eke- ta, 'bhɛɛ- -o yran ɲwlaa 'mu 'yi, 'kooko- 'mu wɛn Pɔlu 'pegee 'bhe zi mu 'ɛ ma. 'Bhe 'yi bhe, -o -wa 'ɛ ta mu 'ɛ 'kpen 'wlɛnna- 'zoozoo-. -Woo 'eke- ɲsia, 'bhɛɛ- -o -ja wɛlɛ 'gwlaan- do a 'fɛ 'ɛ ɲla, -o -yaa 'bhe 'gwlaan- 'ɛ sii Jason. 'Bhɛɛ- -o Pɔlu 'pegee Silasi ziglinna 'bhe 'fɛ 'ɛ ɲla, 'kooko- -o ge -o -le waa -zamaa' 'ɛ ta.

⁶ Waa Pɔlu 'pegee Silasi 'yelawolɛ Jason ba bhe, 'ke -o 'yee- Jason 'gbu 'pegee 'o nɛɛnɛ- Zesu 'yi mu 'ɛ 'ke mu 'kunle, 'bhɛɛ- 'ke -woo -glaanle', 'ke -o gele- -o 'le -waa' -wa 'ɛ ta 'kitikan mu 'ɛ ta. 'Bhɛɛ- 'ke -wa pele- 'egloole dɔɔ: «Mɛɛ mu 'lɛɛ-, 'wole- 'drunyan 'ɛ 'yi yrɛkpen- ɲɲɔɔ mu 'ɛ ɲgblo -siɛla gban, 'bhɛɛ- -o ɲnwa -kɔɔ' ba -gɛ -zɔn.

⁷ 'Bhɛɛ- -woo ɲzian Jason -la ba. 'Woo- mɛɛ mu 'lɛɛ- -o klɛza mu 'ɛ gole- -o Romɛ mu a -bhɛngbe -gbɛnɛ Sezaa a pɛ 'toɲ mu 'ɛ ma; 'bhɛɛ- -o pe dɔɔ -bhɛngbe 'bhɛɛke do -o Sezaa blaana, 'bhɛɛ- -o 'bhe sii Zesu.»

⁸ 'Bhe -jan mu 'ɛ ɲwlaa -wa 'ɛ ta mu 'ɛ 'pegee -wa 'ɛ ta 'kitikan mu 'ɛ 'yi.

⁹ Jason 'pegee Zesu 'yi mu -vin mu 'ɛ goli' -la gbawoa- -o ni, 'bhɛɛ- -o -ploola 'mu ma 'tɛ.

Pɔlu 'pegee Silasi -o Bere

¹⁰ -Bi 'pole- 'tε, 'ke 'o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ε gele- Pɔlu 'pegee Silasi 'le blaale- Bere -wa 'ε ta. -O bhɔle 'bhε -wa 'ε ta, 'ke -o gele- wlale Zuufu mu daanfε' 'ε □la.

¹¹ Bere -wa 'ε ta Zuufu mu 'ε 'yaa- 'ewlanle Pɔlu 'pegee Silasi ma 'ke 'bhε kan Tesaloniki Zuufu mu 'ε ta. 'Bhε mu -Waanbhaa' a -jan 'ε 'kwan- 'mu zru 'ε 'kpen 'le. 'Bhεla- -yile yi 'oo yi, -o -yaa Pɔlu 'wojan- 'ε baglin- -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi, 'kooko- 'ke wlan -le 'ke 'bhε 'le -o 'bhε dɔ.

¹² 'Woo- Zuufu mu 'ε -bebe 'e □kpaɔ Zesu 'yi. 'Bhεε- Grεki mu 'ε ba, dulayrε gbilaan □nɔɔ le -bebe 'pegee 'gwlaan- 'srε 'mu -o □kpaɔ Zesu 'yi 'ezin-.

¹³ 'Duŋ- Tesaloniki Zuufu mu 'ε -wa male 'tε 'kaa Pɔlu 'pegee Silasi -yaa -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo zii' Bere -wa 'ε ta, 'ke -o gele- 'bhε □nɔɔ ye. 'Bhεε- 'ke -o yran wlale- 'sanle 'bhε □nɔɔ mu 'ε 'yi, 'bhεε- 'ke -o 'mu 'wlanle Pɔlu 'pegee Silasi ma.

¹⁴ 'Bhε yrε dɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'ke 'o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ε gele- Pɔlu 'le wɛyi- 'ε ba -yrε ta; 'duŋ- Silasi 'pegee Timote □bwa -a -zanta' Bere.

¹⁵ Mεε 'la zan mu -ja Pɔlu madɔle, 'mu -ja 'kele- 'fɔ Ateni -wa 'ε ta. -O niina- bhla 'ε zi, Pɔlu kle □kpaɔ -o ta dɔɔ -wa pe Silasi 'pegee Timote ni 'kaa 'mu ge 'tεn -a ma blaale- Ateni -wa 'ε ta.

Pɔlu -o Ateni

¹⁶ Pɔlu -yaa Timote 'pegee Silasi 'magben- 'zi Ateni -wa 'ε ta 'waati 'la ba, -e Ateni -wa 'ε 'pale 'la □ya 'ke yo 'srε 'le bhe, 'bhε 'laa- -a ma 'egbenεle.

¹⁷ 'Bhε 'yi, -e -yaa bo gele ma Zuufu mu daanfε' 'ε □la, 'bhεε- -e -yaa -balo kle -Waanbhaa' a -jan 'ε ta 'ke Zuufu mu 'pegee Zuufu kle mu 'la

'yaa- gblaana -Waanbhaa' -lɛɛ 'mu 'le. 'Bhɛɛ- yi 'oo yi, 'kee- -yaa bhɔ mɛɛ 'la zan mu ta -wa 'ɛ 'kpee -kpan 'ɛ ta, -o 'pegee 'mu 'yaa- -balo klɛ -Waanbhaa' a -jan 'ɛ ta 'ezin-.

¹⁸ -A -lɛpaa 'ezin- 'sɛwɛ dɔ mu -gbɛnɛ 'ke mu 'le, 'mu □yaa -lɛ -gloɔn plɛ: -o -yaa -a -lɛdo' sii Epikuri mu, 'bhɛɛ- -a -lɛ -vindo' 'ɛ -o -yaa 'mu sii *Sitoisi mu. 'Bhɛ mu zaabɔle -saan Pɔlu 'lɛ ma 'ezin-. -A 'ke mu pe dɔɔ: «Mɛɛ -lɛ ma -nranii' 'la bhe, -ya pe 'zi 'nale- -a ma ɛɛ?» 'Bhɛɛ- -a -bhɛɛke' mu pe 'ezin- dɔɔ: «-Yoo 'bhii- waa -waanbhaa' mu 'la dɔ, -yoo 'mu a -jan -la wo 'zi.» -O 'bhɛ □pia 'bhɛ gbɛɛn- bhe, -amasrɔyi Pɔlu -yaa Zesu a -Jan 'Nrale- 'pegee 'bhɛ bweza 'ɛ gale ba 'bhɛɛ- 'wo zii'.

¹⁹ 'Bhɛ klɛle 'tɛ, 'ke -o Pɔlu 'kunle 'bhɛɛ- 'ke -o gele- 'kɛle- -waa' -wa 'ɛ ta 'kitikanyrɛ yrɛ 'ɛ □nɔɔ, 'bhɛɛ- 'ke -wa -lɔkɔpale dɔɔ: «'Yoo- daangbɛya drɛɛ 'la 'wo zii' mɛɛ mu 'ɛ ni bhe, 'e sɔ -a baan' 'yipele 'o mɔɔ ni ɛɛ?

²⁰ -Amasrɔyi 'o -jan mu 'la 'ma zii 'e 'lii, 'bhɛ mu -o 'o 'yrɛ 'yi -za drɛɛ mu 'le. 'Woo -a zi 'bhii- 'woo- -yima' 'kplankplan.»

²¹ -O 'yaa- 'bhɛ 'pe zii' 'bhɛ gbɛɛn- bhe, -amasrɔyi Atɛni mu 'ɛ 'kɔɔn 'pegee -a nɔɔ- 'cie mu 'ɛ 'yaa- bo yi 'oo yi -za drɛɛ mu 'te -la ta janwole ma, 'bhɛ 'pegee 'ke -woo 'trɔnkpa- 'mu □la.

Pɔlu -o -janwo' zii' Atɛni mu a 'klankeba yrɛ 'ɛ □nɔɔ

²² 'Bhɛ klɛle 'tɛ, 'ke Pɔlu 'e 'wɛnle-, 'bhɛɛ- 'kee- dulale -waa' Atɛni 'kitikan mu 'ɛ 'plɛn-, 'bhɛɛ- 'ke

-ya pele- -o ni dɔɔ: «Ateni mu, 'an 'klosikwan 'bhii- pɛ mu gbale sɔ 'ka ni gbɛ 'ɛ 'kpen ma.

23 -Amasɔyi 'ɲ 'yaa- 'kaan zii' 'kaa- -wa 'ɛ 'kpee bhla 'la ba, 'mi 'kaa- 'seriwo yɛ mu 'ɛ 'kpen 'klosikwan, 'ke 'ɲ 'kaa- 'srakagoyɛ do yele-, 'bhɛɛ- 'sɛwɛ 'lɛɛ- 'bhɛ yɔɔndele -o -a ta dɔɔ:

<Mɛɛ laa -waanbhaa' 'la dɔ 'bhɛ gbayɛ -le -gɛ.>
'Bhɛ ya 'ɛ 'yi, 'ka -Waanbhaa' 'la gba 'bhɛɛ- 'ka 'laa dɔ, 'mi □nwa 'bhɛ -le a -janwolɛ 'ka ni -gɛ -zɔn.

24 -Waanbhaa' 'la 'drunyan 'pegee -a -yi pɛ mu 'ɛ 'kpen □kla, 'yele- 'ke laflɛ' 'pegee 'trɛ 'ɛ Zan 'le, 'bhɛɛ- bhaaplɛɲ mu 'a gba 'fɛ mu 'la -dwa yaa yi 'mu □la.

25 'Bhɛɛ- -a maza laa -o pɛ 'kedo- ma -kɔɔ' 'kɔɔ. 'Bhɛɛ- drɔɔn', 'yele- pɛ 'kpen na bhaaplɛɲ mu ni: 'e pɛ -si oo, 'e pɛ 'trɛle- oo, 'yele- pɛ 'tɔle- pɛ 'bhɛ na bhaaplɛɲ mu ni.

26 'Yele- bhaaplɛɲ □kla, 'bhɛɛ- 'trɛ ta bhaaplɛɲ mu 'ɛ 'kpen -daa bhaaplɛɲ -lwa do 'kpɔ -la -yi. 'Bhɛɛ- -yoo □kpaɛ 'trɛ ta yɛkpen- □nɔɔ. 'Yele- 'waati mu 'ɛ -dwa, 'bhɛɛ- -e -daɲ' 'kpalaa 'trɛ ta bhaaplɛɲ mu yaayɛ mu 'ɛ ma.

27 'Yee- -Waanbhaa' pɛ 'kpen □kla 'bhɛ gbɛɛn- bhe, 'kooko- bhaaplɛɲ mu 'kpen 'yela- ziglin. 'Ke -o dɔ klen 'ke -wa ziglin, 'bhii- -yɛ 'wi mi do 'e gbekpa pɛ mu ma gɔnɛ- 'la gbɛɛn- 'ke -yoo pɛ do -glin 'zi bhla 'la ba; 'bhɛɛ- 'duɲ- -Waanbhaa' plɛɲgole laa -o -kɔɔ' 'kedo- 'kpɔ ma.

28 <-Amasɔyi -kɔɔ' -si oo, -kɔɔ' bɛɛngbɛya oo, -kɔɔ' 'gbu bole -kɔɔ' 'yɛ ma oo, -kɔɔ' 'mu 'kpen 'srɔɔwo- 'yela- -yi.> 'Kaa- 'srokpa mu 'ɛ 'ke mu 'bhɛɛ- □woa dɔɔ: <-Kɔɔ' mu -o 'ezin- -a 'kpee yi mu 'le.>

29 «-Koo' mu -o -a 'kpee yi mu 'la 'le bhe, 'bhela-yile -koo' 'laa -Waanbhaa' 'kpale- bhaaplenj mu a -can yo 'pegee -goli' yo, 'bhεε- vle yo mu ma. Bhaaplenj mu 'bhε pe mu 'ε 'yaanna- -o 'gbu 'kpeeledan gbeya -la zi.

30 'Dun- bhaaplenj mu -za 'la □kla waa -zadokleya 'waati 'ε ba, -Waanbhaa' laa 'bhε -za mu 'ε bo -li -klosi 'yi; 'dun- -zon yi 'lεε- ma, -ya pe 'zi bhaaplenj mu 'kpen ni yrekpen- □noo 'kaa -o 'ploo- -o kleza -yoo' mu 'ε ma 'bhεε- -woo 'gbu 'na 'yee -Waanbhaa' do -kplen ni, 'bhεε- -wa gba.

31 -Amasroyi -Waanbhaa' yi do -dwa gban, 'bhε yi 'ε 'le, -e nu 'drunyan 'yi bhaaplenj mu 'ε 'kpen 'kitikanle -yaa' -ledooleya 'ε ma. 'Yee- -Waanbhaa' 'gbu nu mεε mu 'kitikanle mεε 'la zan 'le, -e 'bhε zan 'ε makwan- gban. -E 'bhε makun' -toomasie 'la □kpa'a 'ke 'bhε 'a zron mokpen' ni 'bhii- wlan -le 'kele- 'bhε -le □kla -e 'bhε zan 'ε bwelawoa gale ba 'bhε 'le.»

32 'Woo mεε mu 'ε -wa male Polu 'lii doo mεε do -gaa 'bhεε- 'bhε -bwela gale ba, 'ke -o 'ke mu 'sonsile 'a ma, 'bhεε- -o -vin mu 'ε pe doo: «Yi -bhεεke' ta, 'o nu 'bhε -jan 'ε -vin 'ε 'male- 'e 'lii, 'bhε 'swa- -gee' -zon.»

33 'Bhε 'yi 'te, 'ke Polu gole- -o plenj.

34 'Bhεε- 'dun-, -o 'ke mu -dwa Polu zi, 'bhεε- 'mu 'ε □kpa'a Zesu 'yi: -o -yaa 'bhε mεε mu 'ε do sii Denisi, 'bhεε- 'bhε 'yaa- 'ke -waa' -wa 'ε ta 'kitikan mu 'ε do 'le; 'bhε 'pegee le do 'la -o -yaa 'bhε sii Damarisi, 'bhεε- mεε 'ke mu 'ezin-.

18

Polu -ja Korenti

¹ 'Bhε blaani, 'ke Pɔlu gole- Ateni, 'bhεε- 'kee-gele- Korenti -wa 'ε ta.

² -E bhɔle Korenti, 'kee- Zuufu 'gwlaan- do ye-ε-, -o -yaa 'bhε sii Akilasi. -O 'bhε □yaa 'klεen 'la 'yi, -o -yaa 'bhε sii Pɔn. 'Yee- Akilasi 'pegee -a na Prisili dale laa -mɔle' bi Itali 'klεen 'ε 'yi. -Amasroyi Itali 'klεen 'ε ta -bhlenjbe gbalaan 'ε, Klodi, 'bhε 'a □pia Zuufu mu 'ε 'kpen ni dɔɔ -o go Rɔmu -wa 'ε ta. 'Bhεla- -yile, Akilasi 'pegee -a na -gwa Itali 'klεen 'ε 'yi, 'bhεε- -o □nwa Korenti. 'Bhεε- Pɔlu bhεgwlenya -dwa -o ma.

³ Pɔlu □bwa -o ba, 'bhεε- -o -yaa yewo 'eke- zi, -amasroyi 'yee- Akilasi 'pegee Pɔlu 'woye- -yaa do: -O mεε ple -yaa 'ke sɔkpa' mu dɔ mu 'le.

⁴ -Yitre' yi 'tole- -yitre' yi, Pɔlu -yaa ge Zuufu mu daanfε' 'ε □la, 'bhεε- -e -yaa -janwo' Zuufu mu 'ε 'pegee Greki mu 'ε ni -janwo' gbeya do 'yi, 'kooko- -yaa -jan 'ε dɔ 'mu 'yi 'bhεε- 'mu dɔ Mεεzan 'sile- -la 'mu a pε 'le.

⁵ 'Dun- Silasi 'pegee Timote dalawoa Mased-wani, 'bhεε- 'mu □nwa 'tenle- 'yee- Pɔlu ma Korenti -wa 'ε ta, -a 'san 'bhε yi 'ε ma, 'yee- Pɔlu -yre gbaanle □bwa -Jan 'Nrale- 'ε 'bhεε- 'wole- ba, 'ke -ya pe Zuufu mu 'ε ni kpataakpa dɔɔ Zesu -le 'ke Mεε -Bhee Mi Krisi 'ε 'le.

⁶ 'Dun- Zuufu mu 'ε waa dɔle Pɔlu 'wojan- mu 'ε □la, 'bhεε- -wa -zwanwoa. Pɔlu 'bhε ta dunε- 'ε -gwa, 'bhεε- -e 'bhε 'yizwan- 'ke 'bhε 'yi bwegblen- 'ε 'wlenle-. 'Bhεε- 'bhε □kla -o -bangoza 'ε -Waanbhaa' a -jan 'ε 'yi 'bhε ma -toomasie 'le. 'Bhε blaani, Pɔlu pe -o ni dɔɔ: «'Ke 'ka □nia -Waanbhaa' a pε zi 'ε ta, 'ka 'laa 'lale- 'mi ta, 'bhε -daa 'ka mu 'gbu -la ba. 'Kee- 'san

-zon ma, 'η nu gele boolazi -ge Zuufu kle mu 'ε ba, 'bhεε- 'η -Waanbhaa' a -jan 'ε wo 'mu ni.»

7 Pɔlu 'bhε -jan 'ε 'wole-, -e 'pwele- Zuufu mu daanfε 'ε □la, 'kee- gele- mεε do ba: -o -yaa 'bhε mεε 'ε sii Titusi Zutusi. 'Bhε □yaa gbilaan -Waanbhaa' -lεε, 'bhεε- 'bhε a 'fε 'ε 'yaa- Zuufu mu daanfε' 'ε -din.

8 'Bhεε- 'dun-, Zuufu mu daanfε' -kunlii Kripusi 'pegee 'bhε ba 'fa □la mu 'ε 'kpen -woo □kpa Mεεzan 'yi. 'Bhε blaana, Korenti mu 'la □yaa 'mu 'trɔnkpa zii' Pɔlu 'wojan- mu 'ε □la, 'mu -bebe 'e □kpa Mεεzan 'yi 'ezin- 'bhεε- -o 'mu wiinfiā -yi ba Zesu 'to 'yi.

9 -Bi do zi, Mεεzan -Waanbhaa' 'a □pia Pɔlu ni -yɾε zi yele do 'yi dɔɔ: «'Yaa -gbilaanlε' mεε 'kedo- 'kpɔ 'lεε, 'e 'yɾε gbaan 'an -jan 'ε 'wole- ba, 'bhεε- 'yaa 'e tagalε -titi.

10 -Amasɔyi 'mi 'gbu -o 'e zi. Yaa nu dɔlε mεε 'kedo- 'kpɔ 'kpee 'ke 'bhε 'e kun 'bhεε- 'bhε -za 'yɔɔ- kle 'e ni; -amasɔyi 'an pε mεε -bebe -o -wa 'lεε- ta -ge.»

11 'Bhεla- -yile, Pɔlu □bwa Korenti -wa 'ε ta, 'kee- mεε mu 'ε daan -Waanbhaa a -jan 'ε 'le, 'fɔpe 'bhε ge 'tɛnlε- lεε do 'ke mlε 'srwado- ma.

12 Galiyɔn -yaa 'ke Romε mu 'ε -waa' -janmatii 'le Akayi 'kleen 'ε ta 'waati 'la ba, Zuufu mu 'ε -wa □kpa do 'bhεε- -o -wlenna Pɔlu ma. 'Bhεε- 'ke -o gele- 'kele- -klu ta.

13 -O bhɔle 'bhε □nɔɔ, 'ke -wa pele- dɔɔ: «Mεε 'lεε- -ya zi 'bhii- -e mεε mu 'ε ηgblo 'siε-, 'bhεε- 'mu -Waanbhaa' gba gba gbeya 'la 'bhε gole -o 'toη 'ε ma 'bhεε- 'yi.»

14 Pɔlu -yaa zan -janwole 'sanle- 'ke Galiyon 'a 'pele 'woo- Zuufu mu 'ε ni dɔɔ: «Zuufu mu, 'kee- 'kpa bi 'bhii- 'yee- 'gwlaan- 'lɛɛ- -za 'yɔɔ- -glɔɔ 'ke -la ɔkla, 'bhe 'pegee -e 'kpee 'yɔɔya- 'ke ɔkla, 'η 'yaa- nu dɔle 'ka 'wojan- 'ε ɔla.

15 'Dun- 'kee- ɔkla zaa drɔn bolele -jan mu 'pegee bhaaplɛn mu 'tɔ ta, 'bhɛɛ- 'ka 'gbu a 'ton mu 'ε ta, 'ka 'gbu 'bhe -za 'ε 'yɛɛbago 'ka 'plen. 'Naa- zi 'bhii- 'η bɔ 'bhe -za 'ε ba!»

16 Galiyon 'yanle- 'bhe -jan 'ε 'wolele bhe, 'ke -ya pele- -o ni dɔɔ -o go -klu 'ε ta.

17 'Bhɛla- -yile, 'ke -o 'kpen zenle- -waa' daanfɛ' -kunlii Sositeni 'ε 'bhe zi, 'bhɛɛ- 'ke -o 'bhe 'kunle. 'Ke -o 'bhe tafɛle 'sanle 'kitikanyɛ 'ε 'lɛ ma. 'Dun- Galiyon 'a ɔkla 'bhii- yaa 'bhe -za 'ε 'kpen 'yelɛ-.

Pɔlu ge gbɛ drɛɛwoa- Antiosi -wa 'ε ta

18 'Bhɛɛ- Pɔlu ɔmwa 'ezin- Korɛnti -wa 'ε ta. 'Bhe blaana, 'ke -ya -srawole -a nɛɛnɛ- Zesu 'yi mu 'ε ma. 'Bhɛɛ- 'yee- 'pegee Prisili, 'bhɛɛ- Akilasi -o ɔbwa -baton' do 'yi, 'bhɛɛ- -o -ja Siri 'kleɛn 'ε 'yi. 'Dun- 'yee- Pɔlu -Waanbhaa' wli ɔkwan -sɔ -a ηgblo -gweza' 'yi, 'bhɛla- -yile 'ke -ya ηgblo -gwele' Sankre -wa 'ε ta, 'bhɛɛ- -o -ja 'tɛ.

19 -O bhɔle Efɛzi -wa 'ε ta, 'ke Pɔlu Akilasi 'pegee Prisili 'tole 'bhe ɔnɔɔ, 'bhɛɛ- -e -ja Zuufu mu daanfɛ' 'ε ɔla 'bhɛɛ- 'ke -o 'pegee Zuufu mu 'ε -o -balo klele-.

20 'Bhe mu -sromabwa -a ni dɔɔ -e -mɔ 'waati sa 'mu -din, 'dun- yaa dɔle 'bhe ɔla.

21 -A go bhla 'ε zi 'mu -din, 'ke -ya pele- 'mu ni dɔɔ: «'Ke -Waanbhaa' -dwa -a -la 'η nu nu gbɛ drɛɛwole 'ka taglinɛ.» -E yanle 'bhe 'pele- 'le, 'kee- gole- Efɛzi -wa 'ε ta -baton' do 'yi.

22 -E bhole Sezare -wa 'ε ta, 'kee- zinale -batonj' 'ε 'yi, 'bhεε- 'kee- gele- Zeruzalemu Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε 'pubɔle; 'bhε blaana 'kee- gele- Antiosi.

23 -E -yrekpaa' 'dama ɔkla 'bhε ɔnoo, 'kee- gele- Galasi 'pegee Frizi 'kleen mu 'ε 'yi 'kee- ge 'fuudolele Zesu zi mu 'ε 'kpen ta.

Apolosi -o Efɛzi 'pegee Korenti

24 -O -yaa Zuufu mi do sii Apolosi, 'bhε -daa 'bhε ɔya -wa 'ε ta Alezandri, 'bhεε- 'bhε ɔnwa Efɛzi -wa 'ε ta. 'Bhε 'yaa- 'ke -janwo' mi -lrele' do 'gbu 'le, 'bhεε- 'bhε ɔyaa -Waanbhaa' a 'Sewε 'ε do 'kee- kan -a -danj' ta.

25 -Wa -daanna Mɛɛzan Zesu a zi 'ε 'bhεε- ta jan 'ε 'le, 'bhεε- -e -yaa 'bhε -vavade 'ebebele. 'Bhɛla- -yile, -e -yaa Zesu a -za 'ε 'wo zii' mɛɛ mu 'ε ni 'kee- 'mu daan kplankplan. 'Dun- -yaa' pɛ Mɛɛzan doleya 'ε -danj' -le -yaa 'ke Mɛɛ Wiinjɛ' Mi Zaan a pɛ mɛɛ wiinjɛza -yi 'te 'ε 'bhεε- 'le.

26 -Yrekpaa' do, 'yee- Apolosi -yaa -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo zii' Zuufu mu daanfɛ' 'ε ɔla 'ke -gblaan 'laa kla -a -yi. Prisili 'pegee Akilasi -yaa' mɛɛ daangbeyaya 'ε 'yele-, 'ke 'mu 'a 'siile-, 'bhεε- 'ke 'mu -Waanbhaa' a zi 'ε 'yipele 'a ni kplankplan.

27 'Bhε blaana, 'ke Apolosi 'a 'pele doo -e gele- Akayi 'kleen 'ε 'yi. 'Bhε klele 'te, 'ke -a nɛnɛ- Zesu 'yi mu 'ε 'mu 'a 'liale doo -e ge 'bhε ɔnoo. -Ayile, 'ke 'mu -a do 'sewε do dɛle- Akayi 'kleen 'ε 'yi Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε ni doo 'kee- ɔbhwa 'mu ba ye, 'mu 'a 'cieya- kle 'elrele. -E bhole Akayi, mɛɛ 'la zan mu 'mu ɔkpaa Zesu 'yi -Waanbhaa' a -lileya 'ε ma, -e 'mu -daanna, 'bhεε- -e 'mu 'kpaleya 'ε baan' ɔklaa 'bhε ba.

28 -Amasroyi Zuufu mu 'ε 'yaa- 'ni 'zi -Waanbhaa' a 'Sεwe 'yi yre 'la □nɔɔ, -e -yaa 'bhe 'yrebakan zii' mɔkpen' 'yre ma kpataakpa; 'ke -ya zɔn mεε mu 'ε ni 'bhii- -Waanbhaa mεε 'la zan makwan- 'bhii- Mεε -Bhee Mi Krisi 'le, 'bhe zan -le -yaa 'ke Zesu 'le kpataakpa.

19

Pɔlu -o Efezi

1 Apolɔsi -yaa 'waati 'la ba Korenti -wa 'ε ta, Pɔlu □kaan Azi 'kleen 'ε 'yi vle gɔɔn mu 'ε 'yi -wa mu 'ε ta, 'bhεε- -e □nwa bhɔle Efezi -wa 'ε ta 'te. -E □bhwa 'bhe □nɔɔ Zesu a -klanlanε mu 'ε 'ke ta.

2 'Bhe klele 'te, 'kee- 'mu 'lrɔkpale dɔɔ: «'Ka 'ka 'kpalawoa Zesu 'yi, 'ka Lii 'Wen 'ε 'srɔɔwoa- εε?» 'Bheε- 'ke 'mu 'a zikpale -a ni dɔɔ: «'Yooye-, 'o mɔɔ laa a male -lido' dɔɔ Lii 'Wen -o.»

3 'Bheε- 'ke Pɔlu -o -lrɔkpale 'ezin- dɔɔ: «'Ka 'ka 'kpalawoa Zesu 'yi bhe, -o 'ka 'wiɪnfia□ wiɪnfεgbεya -glɔɔn 'ε -dela -yi εε?» 'Bheε- -o pe Pɔlu ni dɔɔ: «-Woo' 'wiɪnfia□ Zaan a pe mεε wiɪnfεgbεya 'bhεε- 'yi -yi ba.»

4 'Bheε- Pɔlu pe -o ni 'ezin- dɔɔ: «'Ke mεε 'la zan mu -yaa dɔ a -la 'ke -o ploɔ -o kleza -yɔɔ' mu 'ε ma, Mεε Wiɪnfε' Mi Zaan -yaa 'bhe zan mu -la wiɪnfε -yi ba. 'Dun- -e -yaa pe 'zi Izraēli mu 'ε ni 'ezin- dɔɔ -woo 'kpa mεε 'la zan -yaa nu nule 'yee- bla, 'bhεε- 'yi; 'bhe mεε 'ε 'bhe -le 'ke Zesu 'le.»

5 -O yanle 'bhe -jan mu 'ε 'malele, 'ke -o dɔle- -a -la dɔɔ -woo wiɪnfε' -yi ba Mεεzan Zesu 'tɔ 'ε 'yi.

⁶ 'Bhe blaani, 'ke Pɔlu 'e gbɛ 'kpale -o ta, 'bhɛɛ- 'ke Lii 'Wen 'ɛ zinale -o ta. 'Ke -o wli -bhɛɛke' mu 'pele 'sanle, 'bhɛɛ- 'ke -o -Waanbhaa' -lɛla' janwo.

⁷ 'Woo- mɛɛ mu 'ɛ 'yaa- bhɔ mɛɛ vu ta plɛ -din.

⁸ 'Bhe blaani, 'ke Pɔlu gele- Zuufu mu daanfɛ' 'ɛ ɔla. 'Bhɛɛ- mlɛ yaga ta, -e -Waanbhaa' a -bhɛngbeya yaaza 'ɛ -jan 'ɛ ɔwoa mɛɛ mu ni. Yaa -yaa gbɛlaan mɛɛ 'kɛdo- 'kpɔ 'lɛɛ 'bhe -janwo' yrɛ 'ɛ ɔnɔɔ. -E -yaa dɔ 'zi klɛn, 'kooko- mɛɛ mu dɔ Mɛɛzan a -jan 'ɛ ɔla.

⁹ 'Dun- Zuufu 'ke mu -yaa 'mu 'trɔn 'yi dɔ 'zi 'egɔɔle Pɔlu 'wojan- mu 'ɛ ma, 'bhɛɛ- waa -yaa dɔle- -a -la 'ke -woo kpa Zesu 'yi. Drɔɔn', -o -yaa 'sɔnsi zii' Pɔlu 'wojan- mu 'ɛ ma 'ke -o -jan 'yɔɔ- wo Mɛɛzan a zi 'ɛ ma mɔkpen' yrɛ ma kpataakpa. 'Bhɛla- -yile 'ke Pɔlu Zesu 'yi mu 'ɛ 'siile, 'ke -o 'pegee 'mu gole- -o plɛn-, 'bhɛɛ- 'ke -o gele- Tiranusi -a -laklu -wa 'ɛ ta. -E ɔbwa -Waanbhaa' a -janwo' 'ɛ 'wole- ma 'bhe ɔnɔɔ yi 'oo yi.

¹⁰ Pɔlu ɔbwa 'bhɛɛ- klɛle ma lɛɛ plɛ ta, -asiikɔɔ Zuufu mu 'pegee Zuufu kle mu 'la 'kpen 'yaa- 'bhe Azi 'klɛn gbɛ do 'ɛ 'yi, 'mu 'kpen Mɛɛzan a -jan 'ɛ ɔmaa.

Seva gbe mu a -za

¹¹ -Waanbhaa' -yaa mɛɛ 'kpeeleni ma 'sole-maza mu klɛ 'zi Pɔlu gbɛ zi.

¹² 'Bhɛla- -yile, 'kee- -yaa klɛ sɔgbɛ mu 'le oo, 'kee- -yaa klɛ mɛɛ nɔgblo ma 'fuugo- sɔgbɛ mu 'le oo, 'ke -o -yaa 'mu yan Pɔlu 'flɛ 'ɛ ma, 'bhɛɛ- 'ke -o -yaa 'mu kpa gadɛ mu 'pegee lii -yɔɔ mu -yaa mɛɛ 'la zan mu zi 'mu ma, 'bhe gadɛ mu 'ɛ ɔyaa

bhee, 'bhεε- lii -yoo' mu 'ε □yaa go 'bhε zan mu 'ε zi.

13 'Bhε ya 'ε 'yi 'te, Zuufu 'ke mu 'la 'yaa- 'kaan zii' yrekpen- □nɔɔ 'ke -o ge 'zina mu -gbinlele 'zina lii mu -yaa mεε 'la zan mu zi, 'mu □yaa zi 'te 'bhii- 'mu 'zina mu 'ε -gbin mεε mu 'ε zi Mεεzan Zesu 'to 'ε 'le. -O 'kpen do do -yaa -jan 'la wo 'zina mu 'ε ni, 'bhε -le -yaa dɔɔ: «'Mi pe 'ka ni dɔɔ Zesu 'la 'ke Polu -o 'bhε a -jan 'wo zii', -ka go 'bhεε- 'to 'ε 'yi!»

14 Mεε 'la zan mu -yaa 'bhε -za -gloɔn 'ε kle 'zi, 'mu 'yaa- mεε 'srwaple-, 'bhεε- 'mu -yaa Zuufu mu a 'sraka 'lena- mi gbilaan do 'la -o -yaa 'bhε sii Seva 'bhεε- gbe mu 'le.

15 -O 'bhε -jan 'ε 'wole- 'zina do ni, 'ke 'bhε 'a zikpale -o ni gade mi 'ε 'lii dɔɔ: «'N Zesu dɔ, 'bhεε- 'η Polu dɔ 'ezin-; 'duɲ- 'ka mu, -de mu 'gbu -le 'ka mu 'le εε?»

16 'Zina □yaa mεε 'la zan zi, 'bhε -balaa' -o ta, 'bhεε- 'bhε a pe fanjan- 'ε □kpa -o 'kpen a pe fanjan- 'ε ta; 'bhεε- 'bhε -yrenkpa' gbe -yoo' □woa -o ta, -asiikoo -o -pwela 'fe 'ε □la -o tafleɲ- 'le 'ke -o blasaan-, 'bhεε- -o madiɲwole -yaa.

17 'Bhε -za 'ε □zian Efezi -wa 'ε ta yrekpen- □nɔɔ. 'Kee- kpa Zuufu mu ta oo, 'kee- kpa Zuufu kle mu ta oo, 'o 'kpen 'bhε -za 'ε □maa; -ayile -gbilaan □klaa -o 'kpen 'yi, 'bhεε- -o -yaa -gasikpa zii' Mεεzan Zesu 'to 'ε 'lεε.

18 Mεε 'la zan 'mu 'e □kpa Zesu 'yi, 'mu -bebe -yaa zan 'mu kleza -yoo' mu 'ε 'pele- mɔkpen' 'yre ma kpataakpa.

19 Mεε 'la zan mu -yaa 'srɔn kle, 'mu -bebe □nwa 'mu 'a 'srɔn 'sewe mu 'ε 'le, 'bhεε- 'bhε mu

'mu 'kpen 'kpacielā mōkpen' 'yɾe ma. 'Bhē 'sɛwɛ mu 'ɛ 'plɛɛ 'yaa- -goli' 'taɲbha 'waa mia ple bhē vu (50.000) bhō.

²⁰ 'Bhē gbɛɛn- bhē, Mɛɛzan a -Jan 'ɛ 'yaa- zen 'zi 'yee- Mɛɛzan a -glooya' 'ɛ 'le, 'bhē 'pegee fanjan- ma.

Efɛzi mu 'ɛ -o -wlenna Zesu 'yi mu 'ɛ ma

²¹ 'Bhē -za mu 'ɛ klɛle blaān, 'ke Pōlu 'a 'lɛdulale *Lii 'Wɛɲ 'ɛ 'sɛɲ ta dōō -e gele- 'kanlɛ- Masedwani 'pegee Akayi 'klɛn mu 'ɛ 'yi, 'bhɛɛ- -e ge 'pwɛlɛ- Zeruzalɛmu. -Ya ꞑpia dōō: «'Ke 'ɲ -ja 'bhē ꞑnōō ye, -yoo 'ke -za 'le 'ezin- 'ke 'ɲ ge Rōmu -wa 'ɛ ta.»

²² 'Bhɛla- -zayile, -ya madō mi ple winbwa- Masedwani: Timote 'pegee Erasi. 'Bhɛɛ- 'yee- 'gbu ꞑbwa -sō 'mu -zanta -yrekpaā' sa ta Azi 'klɛn 'ɛ 'yi.

²³ 'Bhē 'waati do 'kpō 'ɛ ba, Efɛzi -wa 'ɛ ta mu 'ɛ 'kpen 'yaanminjwole -yaa Mɛɛzan Zesu a zi 'ɛ -zayi'.

²⁴ Wlan 'ɛ ni, yo do -yaa Efɛzi -wa 'ɛ ta. -O -yaa 'bhē sii Aatemisi. 'Bhɛɛ- -can klɛ mi do -yaa 'yee- -wa 'ɛ ta, -o -yaa 'bhē sii Demetriusi. 'Bhē 'yaa- 'yee- yo 'ɛ gba 'fɛ 'ɛ bhōōma -yrinɛ' mu klɛ -goli' 'taɲbha 'pu 'le, 'bhɛɛ- -e -yaa 'mu gōn mɛɛ mu 'kōō. 'Yee- Demetriusi 'pegee -yaa' yewonɛ mu 'ɛ ꞑyaa -goli' -bebe 'srōōwo 'bhē yo 'ɛ gba 'fɛ 'ɛ bhōōma -yrinɛ' mu 'ɛ gōnle ma.

²⁵ -Yrekpaā' do, -e -yaa' yewonɛ mu 'ɛ 'pegee -can klɛ mu -vin mu 'ɛ ꞑklaa 'eke- ba, 'bhɛɛ- -ya ꞑpia 'mu ni dōō: «'Nj 'yiɛnii mu, 'ka 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- -kōō' -o -kōōa' -naflo mu 'ɛ 'srōōwo zii' -kōōa' ye 'lɛɛ- 'bhɛɛ- ma.

26 'Dun- -zon 'yee- Pɔlu 'ε -yoo -za mu 'la kle 'zi, 'ka 'yre -o 'mu ma, 'bhe 'pegee 'ka 'trɔn -o 'mu 'yi. -Ya pe 'zi mɛɛ mu 'ε ni dɔɔ: Bhaaplɛn mu -o gba yo mu 'la yaan -o 'gbu 'kɔɔ, 'mu 'laa -o 'ke -waanbhaa' -zeze mu 'le. Mɛɛ -bebe 'e ɔkpa 'bhe -jan 'ε yi; 'bheɛ-, 'bhe mɛɛ 'srɛ ŋgblo -siɛla. 'Dun- 'bhe 'laa kleɛ Efezi -wa do -kplɛn ta -ge, 'bhe ɔkla 'ezin- Azi 'kleɛn 'kpen -la -yi.

27 -A -dan' 'laa nu goɛ -kɔɔa' yawo 'ε do -kplɛn baale ta. 'Kɛla 'bhe -o -a -yi 'eyɔɔle 'ezin-, 'bhe -le dɔɔ -e nu -kɔɔa' yo da -gbɛɛ 'ε gba 'fɛ 'tɔ 'ε magalɛ. 'Bhe gbɛɛn- bhe, -kɔɔa' yo 'ε 'tɔbhɔleya 'ε nu galɛ; 'bheɛ- 'dun- Azi 'kleɛn 'yi mu 'ε 'kpen 'pegee 'trɛ ta mu 'ε 'kpen 'yela- gba!»

28 Mɛɛ 'la zan mu Demetriusi 'wojan- 'ε ɔmaa, yran -gbɛɛ ɔwlaa 'mu zru 'yi. 'Bheɛ- 'ke -wa pele 'sanle 'egɔɔle dɔɔ: «Aatemisi, Efezi mu a yo da 'ε -yoo 'egbɛɛle, 'bheɛ- 'e 'kpa ma yo laa -o! Aatemisi, Efezi mu a yo da 'ε, 'yoo- 'egbɛɛle, 'bheɛ- 'e 'kpa yo laa -o!»

29 'Bhe klele 'tɛ, 'bhe -jan 'ε -wa 'ε 'kpen 'yaanminwoa, 'bheɛ- 'ke -wa 'ε ta mu 'ε 'kpen 'wɛnle. 'Bheɛ- 'yee- Pɔlu 'taawoyɔɔn plɛ 'ε, Gayusi 'pegee Arisitaki, -o 'mu ɔkwan. 'Mu ɔyaa 'ke Masedwani mu 'le. -Woo 'kunlawoa, 'ke -woo -glaanle', 'bheɛ- 'ke mɛɛ 'saa 'ε gele- 'ke -o -le -waa' -zabla' -kpan 'ε ta.

30 'Bhe 'yi, Pɔlu 'gbu 'yaa- zi 'bhii- -e ge dɔ -zamaa' 'ε 'lɛɛ 'bheɛ- -ya 'gbu zɔn 'mu ni, 'dun- Zesu 'yi mu 'ε waa dɔɛ a -la 'kee- 'bhe kle.

31 'Yee- Azi 'kleɛn 'yi -kunlii gbalaan mu 'ε 'ke mu -yaa 'yee- Pɔlu 'gbu 'bhegwɛn- mu 'le. 'Bhe mu kle ɔkpa -a ni dɔɔ yaa gele -zabla' -kpan 'ε

ta.

³² 'Bhε 'waati 'ε ba, -zamaa' 'saa 'ε 'yaa- -we 'zi 'zoozoo:- -a 'ke mu -yaa -janwo' zii' 'egloole, 'bhεε- waa -yaa sɔ 'eke- -weli' -yi 'male. 'Bhεε- drɔɔn', -woo -lekpa'a 'eke- ta win 'la ma, -o -bebe 'laa -yaa 'bhε dɔ.

³³ -O -yaa Zuufu 'gwlaan- do sii Alɛzandri. -Zamaa' 'ε 'plen- mεε 'ke mu 'yee- -za 'ε 'yipia □ 'bhε ni. 'Bhεε- Zuufu -vin mu 'ε 'yee- Alɛzandri 'yrɔnna-, 'bhεε- -o -ja 'kele- -zamaa' 'ε 'lεε-. -Ya gbε -lawlenna, 'bhεε- -e -yaa zan -janwole -zamaa' 'ε ni.

³⁴ 'Duŋ- -wa yele 'bhii- -e -yaa 'ke Zuufu mi 'le, 'ke -woo -weli' 'ε 'wlenle 'eke- zi 'egloole 'zoozoo- 'ke -wa pe dɔɔ: «Aatemisi, Efɛzi mu a yo da, 'yoo- 'egbenεle, 'e 'kpa ma yo laa -o! Aatemisi, Efɛzi mu a yo da, 'yoo 'egbenεle, 'e 'kpa ma yo laa -o!» -O □mwa 'bhε 'pele- zi 'fɔ 'bhε -beenna 'lεrε plε -din.

³⁵ 'Fɔ boolazi, 'bhεε- -waa' -wa 'ε ta 'sεwεdε mi 'ε 'bhε gbεswa- -zamaa' 'ε tagale ta; 'bhεε- 'bhε pe -o ni dɔɔ: «Efɛzi mu, mɔkpen' 'a 'yaango- 'bhii- Efɛzi mu 'ε 'mu -le -kɔɔa' yo da -gbenε Aatemisi gba 'fε 'pegee -a bhɔɔma -yrinε' 'ε gooba mu 'le, 'bhε 'pegee 'yee- yo 'ε bhɔɔma -yrinε' 'ε -daa lafle' ma, 'bhεε- -e -balaa' 'trε ma.

³⁶ Mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa sɔ 'bhε ma zaabole. 'Duŋ- 'ke -yoo 'bhε gbεen- bhe, -ka 'ka zrukpa'a, 'bhεε- 'ka 'laa 'kɔɔle- -za 'kedo- 'kpɔ klεle ma blaale-.

³⁷ -Amasrɔyi, 'ka □nwa mεε plε 'la 'le -gε bhe, waa -kɔɔa' yo 'ε gba 'fε 'ε □la pε 'kedo- 'kpɔ 'silε-, 'bhεε- waa a 'tɔ 'yɔɔ- 'kedo- 'kpɔ 'pele-.

³⁸ 'Bhεε- 'duŋ-, 'ke Demetriusi 'pegee -yaa'

yewone mu 'ε -woo -la ma janwoa- dɔɔ mεε 'ke -za 'ke ɲkla -o ni, 'kitikan yi mu dole -o, 'bhεε- -kɔɔ' 'wiinj- mεε gbalaan mu 'ε 'mu -o ye. -O sɔ gele- 'mu ta ye waa -za 'ε 'yrebago zayi'.

³⁹ 'Ke 'kaa- zi 'bhii- 'o 'kaa- -za 'bhεεke 'yrebago, -kɔɔ' nu 'bhε klele -kɔɔ' a 'klankeba yi 'ε 'le.

⁴⁰ 'Duɲ- -za 'la ɲkla -zɔn, Romε mu 'ε sɔ -lale' -kɔɔ' ta dɔɔ -kɔɔ' -o -wlen 'zi -o ma. -Amasroyi -kɔɔ' ɲklaa 'eke- ba, -za 'la ma, win laa -o 'bhε ma, 'bhεε- -kɔɔ' 'laa nu 'sɔle- 'bhε 'yipele mεε 'kedo- 'kpɔ ni.»

⁴¹ Waa -wa 'ε ta 'sɛwɛdε mi 'ε 'yanle 'bhε -jan mu 'ε 'wolele, 'ke -ya pele- mεε mu 'ε ni dɔɔ -o piila-, 'bhεε- -o ge -o ba -le ma.

20

Pɔlu -ja Masedwani 'pegee Grɛki mu a 'klɛn 'ε 'yi

¹ Efɛzi mu 'ε -woo tagaa- 'waati 'la ba, 'ke Pɔlu Zesu 'yi mu 'ε 'lɛkpale 'eke- ta, 'bhεε- 'kee- 'fuudɔle -o ta. 'Bhε blaana, 'kee- zi -yɛwɔle -o ma dɔɔ -e gele- Masedwani.

² Pɔlu 'kanaa 'bhε 'klɛn 'ε 'yi, 'kee- ge 'fuudɔlele Zesu 'yi mu 'ε ta -jan -bebe 'le. 'Bhε blaana, 'kee- gele- Grɛki mu a 'klɛn 'ε 'yi.

³ 'Bhεε- 'kee- mɛ yaga klele- 'bhε ɲnɔɔ. -E -yaa zan bɔle -batɔɲ' do -yi 'bhεε- -e ge Siri 'klɛn 'ε 'yi 'waati 'la ba, 'ke -ya male- dɔɔ Zuufu mu 'ε 'yaa- 'dukpa zii' -a dε zayi'. 'Bhε klele 'tɛ, 'ke -ya pele- dɔɔ -e niinale -a da zi 'ε zi 'kee- kan Masedwani.

⁴ 'Gwlaan- 'srwaple- -le -ja 'yee- Pɔlu madɔle Azi 'klɛn 'ε 'yi 'taa 'ε ta: Pirusi 'la 'yaa- da

Bere -wa 'ε ta 'bhε gbe Sopateε, 'bhεε- Arisitaki 'pegee Sekondusi, 'mu 'yaa- da Tesaloniki -wa 'ε ta; 'bhεε- Gayusi, 'bhε 'yaa- da Dεεbi -wa la, 'bhεε- Timote, 'bhε 'yaa- da Lisitri, 'bhεε- Tisiki 'pegee Trofimu: 'mu 'yaa- da Azi 'klεn 'ε 'yi.

⁵ 'Bhε mεε 'srwaplε- 'ε -ja 'tenlε- 'o ma Troasi -wa 'ε ta -yrekpaa' 'soo 'kanle- blaen.

⁶ 'O mɔɔ 'gbu, 'o -batɔŋ' do □sia Filipu -wa 'ε ta 'bluu 'wlεn kle bhle 'feti 'ε blaen. 'O -yrekpaa' 'soo □kla zi 'ε 'lii 'bhεε- 'bhε -yrekpaa' 'soo mi 'ε ma, 'o □wlaa Troasi -wa 'ε ta 'tε. 'Bhεε- 'o -gbεεyi' do □kla 'bhε □nɔɔ.

Pɔlu -yrekpaa' 'srwaplε- □kla Troasi

⁷ Zuufu mu a -yitrε' yi 'ε ma yroma 'ε zi, 'o □klaa 'eke- ba Mεεzan a pεbhle 'ε 'bhle zayi' eke-zi. 'Bhεε- 'duŋ-, Pɔlu -yaa zan gelawolε 'taa do ta 'bhε ta tooklin- yi 'ε 'le bhe, 'bhεla- -yile, -e -janwoa mεε 'la zan mu □klaa 'eke- ba 'mu ni. 'Bhεε- -e□mwa -janwole 'ε zi 'ke 'bhε ge 'tenlε- blandreyi ma.

⁸ 'O 'klale- -yaa 'eke- ba 'sangaso 'kpee 'la □la, -lanbha -bebe 'bhile- -yaa 'bhε □la.

⁹ -O -yaa -zwanne do sii Eyutisi, 'bhεε- 'bhε 'yaale- -yaa 'bhε 'fεkpee 'ε feneti 'ε do -lii. Pɔlu -yaa -mɔ 'zi -janwole 'ε zi, 'bhεla- -yile 'ke yi 'kpale 'yee- -zwanne 'ε 'yre ta, 'bhεε- 'kee- yidεle 'egbenele. -Yaa' yidε gbε -yɔɔ' 'ε 'kɔɔ, -a yri -gwa -a 'gbu -za 'le, 'bhεε- 'kee- gole- laanima 'sangaso yaga mi 'ε 'wiinj-, 'kee- nule- baale 'trε ma. -O □nwa -a -lawlεnε, 'duŋ- -wa □ya 'bhii- -e -gaa gban.

10 'Bhε klele 'tε, 'ke Pɔlu zinale, 'kee- gele- kulale 'yee- -zwanne 'ε ta, 'ke -ya binale -a gbε -yi, 'bhεε- 'ke -ya pele- dɔɔ: «'Ka 'laa yienkanle, yaa gale -li!»

11 'Bhε blaam, 'ke Pɔlu 'sanle -a -zanta' sangaso 'kpee 'la 'yee- 'pegee Zesu 'yi mu 'ε 'klale- -yaa 'eke- ba 'bhε [la 'bhε [nɔɔ. 'Bhεε- 'yee- 'pegee Zesu 'yi mu 'ε -o 'bluu 'ε takaa-, 'bhεε- -wa [bhla 'eke- zi. 'Bhε blaam, 'ke Pɔlu -janwole -o ni 'ezin-, 'ke 'bhε ge 'tenle tooklinle ma. -E yanle 'bhε 'le, 'kee- jilale.

12 Eyutisi a mεε mu 'ε [nwa -a 'silε-, -e -yaa -a -yre ma; 'bhεε- 'mu -ja 'kele- 'mu ba 'fε 'le ma. 'Bhε -za 'ε [kla mɔkpen' zrukpaaza 'le.

Pɔlu -daa Troasi -wa 'ε ta, 'bhεε- -e -ja Miletī

13 'O mɔɔ -kaan Pɔlu 'lεε -batonj' 'ε 'yi, 'bhεε- 'o -ja Asosi -wa 'ε ta. 'Yee- Pɔlu pe dɔɔ -e gele- Asosi -a gaan ma 'tre ma zi 'ε zi. -E -yaa zi 'bhii- 'o ge 'eke- magben 'bhεε- -wa 'ε ta, 'bhεε- -e -yaa nu bɔle 'o zi -batonj' 'ε 'yi 'bhεε- [nɔɔ.

14 -E bhɔle 'o ta Asosi -wa 'ε ta, 'wa [sia -batonj' 'ε 'yi, 'bhεε- 'o -ja Mitileni -wa 'ε ta.

15 'Bhε ta tooklin- yi 'le, 'ke 'o gole- Mitileni, 'bhεε- 'ke 'o 'bhɔle Kiosi -din. 'Bhε -yrekpa' ple mi 'ε ma, 'ke 'o 'nule 'tenle- Samosi ma. 'Bhεε- 'bhε -yrekpa' yaga mi 'ε ma 'o [wlaa Miletī -wa 'ε ta 'tε.

16 Pɔlu -yaa zi 'bhii- 'o Efεzi -wa 'ε makpa', 'duj- yaa -yaa zi 'bhii- 'o dula- -a nɔɔ-; 'kooko- 'waa mɔ 'bhε Azi 'kleen 'ε gbε do 'ε 'yi. -Amasroyi -a 'krɔtowole -yaa, 'kooko- 'kee- -yaa sɔ a klele-

'bhεε- Pantekoti yi 'ε bho 'o ma Zeruzalemu -wa 'ε ta.

Polu -o Efezi Zesu 'yi mu -ledo' 'ε -lεε mu 'ε □lia zii'

¹⁷ Polu -yaa 'waati 'la ba Mileti -wa 'ε ta, 'kee-
kle bole- Efezi Zesu 'yi mu -ledo' 'ε -o 'lεε mu 'ε
ni, 'kaa 'mu 'nu 'ten -a ma 'bhε □nɔɔ.

¹⁸ 'Bhε mu nule 'tenlε- -a ma 'bhε □nɔɔ, 'ke -ya
pele- 'mu ni dɔɔ: «'N nεεnε- mu, 'kee- san 'η 'nu
yi -yrekpa' □lwa mi 'ε ma Azi 'klεen 'ε 'yi, 'kee-
nu 'tenlε- -zɔn ma, 'ka 'mi 'taawogbeya 'pegee 'η
kleza mu 'ε 'kpen dɔ 'ka 'plen -gε.

¹⁹ 'N yewoa □ Mεεzan ni 'ke 'mi 'η 'gbu mazinaa
'waati 'ε 'kpen ba, 'ke 'η wisi, 'bhεε- 'ke 'η
-yrenbhle' Zuufu mu 'ε 'kɔɔ -waa' 'dukpaza mu
'ε 'yi 'η ma.

²⁰ 'Ka 'gbu 'a 'yaango- 'ezin- dɔɔ 'naa 'ka 'gbu
a -nafan maza 'kedo- 'kpɔ gaanlε 'ka ma -titi. 'N
-Waanbhaa' a -jan 'ε 'kpen □woa 'ka ni 'ke 'η 'ka
daan 'kele-, mɔkpen' 'yre ma 'bhε 'pegee 'kaa- 'fε
mu 'ε □la.

²¹ 'An □pia Zuufu mu 'pegee Zuufu kle mu 'ε
ni dɔɔ -o 'plo- -o kleza -yɔɔ' mu 'ε ma, 'bhεε-
-woo 'gbu na -Waanbhaa' ni, 'bhεε- 'ke -woo 'kpa
Mεεzan Zesu 'yi.

²² 'Duη- -zɔn, -ka 'ka 'trɔnbado doo, 'η 'yoo-
Zeruzalemu 'taa 'ε 'bhεε- ta -gε. Lii 'Wen 'ε 'bhε
-le 'bhε 'taa 'ε 'wla zii' 'η zi, 'duη- -za 'la nu 'tenlε-
'η ma 'bhε □nɔɔ, 'naa 'bhε dɔ.

²³ 'Bhεε- 'duη-, 'ke 'η □kaan -wa 'oo -wa 'la ta,
Lii 'Wen 'ε -yoo 'η 'kpeelεkan zii' dɔɔ -o nu 'η bole
-kaso 'yi 'bhε pegee -o nu -yren mu 'kpale- 'η ta
-a □nɔɔ ye.

24 'Dun- 'naa -o 'η 'gbu -si 'ε yienkan zii'. 'Kela 'bhe -o 'mi ma 'egloole 'bhe -le dɔɔ Mɛɛzan Zesu ye 'la gbekpaa- 'mi 'kɔɔ, 'η sɔ 'bhe 'wole, 'bhɛɛ- 'an 'leyan- -a ma. 'Bhe ye 'ε 'bhe -le 'ke 'η -Waanbhaa' a -lileya ma -Jan 'Nrale- 'ε 'bhɛɛ- 'wo mɔkpen' ni.»

25 «'N 'yaa- 'ka ba 'waati 'la 'kpen ba, 'η ɔbwa -Waanbhaa' a -bhlengebeya -wa 'ε ma jan 'ε wole ma 'ka ni; 'dun- -zɔn 'mi 'a 'yaango- 'bhii- 'ka do 'kpo 'yre 'laa nu 'η 'yele- -li -zɔn blaana.

26 'Bhela- -zayile, 'mi -o -a pe 'zi 'ka ni -zɔn -ge kpataakpa dɔɔ: 'ke 'ka do 'kpo ɔnia, 'ka 'laa 'lale- 'mi ta, 'bhe 'laa dale 'mi ba.

27 -Amasroyi 'η -Waanbhaa' zru maza 'ε 'kpen -zɔnna 'ka ni 'ka 'bheza- 'ε 'yi, 'bhɛɛ- 'naa a zru maza 'ε 'kedo- 'kpo gaanle 'ka ma.

28 'Bhela- -yile, -ka 'ka 'yrekpa 'ka 'gbu ba 'elrele, 'bhe 'pegee -ka 'ka 'yrekpa 'ezin- Lii 'Wen 'ε -e 'ka 'yalaa mɛɛ 'la zan mu gooba 'mu ba, 'bhii- -o yalaa' -bhlaa mu gooba gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -Waanbhaa' -yaa' mɛɛ -ledo' 'la 'srɔwoa- -a 'gbu Gbe 'ε gale 'ε ma, -ka 'mu -gblakun' 'elrele.

29 'Mi 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- 'η gele blaana, mɛɛ 'ke mu nu wlale 'ka plen- 'bhii- -bɔn 'yi srɔpe mu wla gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -bhlaa 'ledo- plen-; 'bhɛɛ- waa nu -a 'tolɛ- 'ka mu -Waanbhaa' a mɛɛ -ledo' 'ε ma.

30 'Ali- 'ka mu 'gbu ba mɛɛ 'ke mu nu -wlenle' bhla ma -jan mu wolele, 'bhe klegbeya 'ε 'yi bhe, -o nu Zesu 'yi mu 'ε 'ke mu -yinile; 'bhɛɛ- 'mu nu dɔle -o zi.

31 -Ka 'ka 'yrekpa 'ka 'gbu ba 'tɛ, 'bhɛɛ- -e dɔ 'ka 'kpee 'bhii- lɛɛ yaga ta 'η ɔbwa zruwlale ma 'ka 'kpee -bi zi 'pegee -yrekpaa' 'fɔ 'bhe ge 'tenle- 'η

'yɾe 'yi 'klaale- ma 'ka ba -zayi'.»

³² «'Bhɛ ya 'ɛ 'yi, 'ŋ 'yoo- 'ka gbɛkpa' zii' -zɔn -Waanbhaa' 'pegee -yaa' -lileya ma -jan 'ɛ 'kɔɔ. 'Bhɛɛ- 'bhɛ 'seŋ -o 'yela- ni 'kee- fanŋan- dɔ 'ka ta 'kaa- 'kpaleya 'ɛ 'yi, 'bhɛɛ- -e 'ciɛn 'la 'twa- -yaa pɛ mɛɛ 'gbɛwole mu 'ɛ 'kpen ni -e sɔ 'ka gbale- 'bhɛ ba.

³³ 'N' 'yɾe 'laa 'bhɔɛ- -lido' 'ka do 'kpɔ 'kɔɔ -gɔli' oo, 'kaa- -can oo 'bhɛ 'pegee 'ka ta dunɛ- mu 'ɛ zi.

³⁴ 'Bhɛɛ- 'ka 'gbu 'a 'yaango- 'ezin- 'bhii- 'ŋ mado mu 'pegee 'mi 'gbu 'lɛbɔ- pɛ mu 'pegee 'o maza -yanwo' pɛ mu 'ɛ 'ŋ 'mu 'srɔɔwoa □ 'ŋ 'gbu 'a 'tɛfuu 'wianle- -la ma.

³⁵ 'Mi 'a -zrɔnna 'ka ni gbɛ 'ɛ 'kpen ma dɔɔ -kɔɔ' yewo, 'bhɛɛ- -kɔɔ' sɔ bhɔɛ- 'ezin- 'kɔɔflɛnzan mu ba. 'Bhɛ ya 'ɛ 'yi, Mɛɛzan Zesu -jan 'la □woa -kɔɔ' ni 'bhɛ bo -kɔɔ' 'kpee; -ya 'pia- dɔɔ: <'Duma 'la 'bhɛ -o pɛ nale mɛɛ ni 'bhɛ 'yi, 'bhɛ gbalaan -yiya' pɛ -srɔɔwole mɛɛ 'kɔɔ 'bhɛ ni.>»

³⁶ Pɔlu 'yanle- 'bhɛ -jan mu 'ɛ 'wolele -o ni, 'ke -o 'pegee Zesu 'yi mu 'ɛ 'kpen -o 'kpɔ zenle- 'trɛ ma, 'bhɛɛ- 'ke -woo 'seriwole.

³⁷ Zesu 'yi mu 'ɛ 'kpen 'yaa- wisi' zii' Pɔlu zi -a ge bhla 'ɛ zi, 'bhɛɛ- -o -yaa -a -tuubɔ' 'zi -a -srawo' bhla 'ɛ zi -o ma.

³⁸ -O ta -yaa sun 'egbɛnɛle, -amasrɔyi -ya □pia -o ni dɔɔ waa -yaa nu 'eke- yeɛ 'ezin- -li. 'Bhɛ blaana, 'ke -o gele- -a madɔɛ -yaa' -baton' 'ɛ 'si yɾe nɔɔ-.

PɔLU -JA ZESU 'SRɛYA- KLɛɛ RɔMU

Polu 'pegee -a zi mu 'ε -woo ge 'zi Zeruzalemu

¹ 'O 'yanle- 'o 'srawolele Efεzi Zesu 'yi mu -lεdo' 'ε -lεε mu 'ε ma, 'ke 'o gele- bεle -baton' do 'yi. 'O gele- -trεε 'ke 'o 'tenle -wa do ma, -o -yaa 'bhe sii Kosi, 'bheε- weyi- 'mningole -yaa 'bhe zi. 'Bhe ta tooklin- yi 'le, 'ke 'o 'bhεle Rodi -wa 'ε ta. 'O gole 'bhe □nɔɔ, 'ke 'o gele- Patara -wa 'ε ta.

² 'O □bhwa -baton' do ta 'bhe □nɔɔ, 'bhe 'yaa-ge 'zi Fenisi 'kleen 'ε 'yi; 'o bεle 'bhe 'yi 'tε, 'ke 'o jilale.

³ Weyi- 'mningole -yaa 'kleen 'la 'bhe zi 'bheε- 'ke -o -yaa 'bhe sii Sipru, 'o □bhwa 'bhe -din: 'wa □ya bhlo gbɔɔn ma 'ke 'woo- -baton' 'ε 'yi. 'Bheε- 'o 'yee- Sipru 'kleen 'ε □twa weyi- ba -yre ta, 'bheε- 'o -ja Siri ba -yre ta, 'bheε- 'o -ja 'tenle- Tiri -wa 'ε ma. 'O 'yaa- -baton' 'la 'yi, -o 'bhe 'yi 'kwe mu 'ε -zinaa' 'yee- Tiri -wa 'ε ta. 'Bheε- 'o -zinaa' 'bhe □nɔɔ.

⁴ 'Bheε- 'o Zesu 'yi mu 'ke mu □ya 'bhe -wa 'ε ta, 'bheε- 'o 'pegee 'mu -yrekpaa' 'srwaple- -gaa 'eke- 'yi. Lii 'Wen 'ε 'yaa- 'woo- Zesu 'yi mu 'ε 'kpeelekaan zii' dɔɔ 'yee- Polu 'laa gele Zeruzalemu.

⁵ 'Dun-, 'o 'yanle- 'bhe -yrekpaa' 'srwaple- 'ε klelele 'eke- 'yi, 'ke 'wa 'pele dɔɔ 'o gbaanle- 'waa- 'taa 'ε zi. 'Bheε- 'yee- Tiri -wa 'ε ta Zesu 'yi mu 'ε, -o 'pegee -o na mu 'ε 'bheε- -o -nε mu 'ε, -o 'kpen -ja 'o 'madεle -wa 'ε -zanta' weyi- 'ε 'le ma. 'Bheε- 'o 'kpen 'o 'kpɔ □zian 'bhe □nɔɔ 'tre ma, 'ke 'woo 'seriwole.

⁶ 'Bhe blaana, 'ke 'woo 'srawole 'eke- ma 'bheε- 'ke 'o mɔɔ gele- 'sanle- -baton' 'ε 'yi; 'bheε- 'woo- mu -niinaa' -o -zanta' -o ba -le ma.

7 'O 'waa- wɛyi- ta 'taa 'ɛ 'lɛyaan- Tolemasi -wa 'ɛ 'bhɛɛ- ta. 'O 'pwɛla- -batɔŋ' 'ɛ 'yi, 'bhɛɛ- 'o -ja -wa 'ɛ 'kpee 'bhɛ ɲɔɔ Zesu 'yi mu 'ɛ 'ke mu 'pɔbɔɛ. 'Bhɛɛ- 'o 'pegee 'mu -yrekpa'a' do -gaa 'eke- 'yi.

8 'Bhɛ ta tooklin- yi 'le, 'o -gwa Tolemasi, 'bhɛɛ- 'o -ja Sezare -wa 'ɛ ta. 'O 'bhole- -a ɲɔɔ-, 'ke 'o gele- 'o zenɛ Filipu ba; -e -yaa -Waanbhaa' a -jan 'ɛ 'wo mi 'le. Zesu 'yi mu 'ɛ -o 'gwlaan- 'srwapɛ- 'la makwan- Zeruzalemu ɔɔɔ 'mu 'bhɔ -o ba ye 'ɛ 'le, 'yee- Filipu -yaa 'bhɛ 'gwlaan- 'srwapɛ- 'ɛ do 'le.

9 -A -lu -gbɛla -yaa yiziɛ, 'bhɛɛ- 'mu ɲyaa -Waanbhaa' -lɛla' janwo le mu 'le.

10 'O -yrekpa'a' -bebe ɲkla gban bi 'yee- Filipu ba, 'bhɛɛ- -Waanbhaa' -lɛla' janwo mi do -daa Zude 'klɛɛn 'ɛ 'yi: -o -yaa 'bhɛ sii Agabusi.

11 'Bhɛ mɛɛ 'ɛ 'nule- 'o ta, 'ke 'bhɛ Pɔlu a 'sɛntru 'ɛ 'sile, 'bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'bhɛ 'gbu gaan mu 'pegee 'bhɛ gbɛ mu -yrelɛ' 'bhɛ 'le, 'bhɛɛ- 'ke 'bhɛ 'a 'pele ɔɔɔ: «Lii 'Wɛŋ 'ɛ pe ɔɔɔ: <Mɛɛ 'la zan a pɛ -le 'ke 'sɛntru 'lɛɛ- 'le, Zeruzalemu ɲɔɔɔ Zuufu mu 'ɛ nu -a -yrelɛ' gɔnɛ- 'lɛɛ- 'bhɛɛ- gbɛɛn-. 'Bhɛɛ- -o nu -a 'kpale- Zuufu kle mu 'ɛ 'kɔɔ»».

12 'O 'bhɛ -jan 'ɛ 'male-, 'ke 'o mɔɔ 'gbu 'pegee Sezare Zesu 'yi mu 'ɛ Pɔlu 'sromabole ɔɔɔ yaa gele Zeruzalemu.

13 'Duŋ- Pɔlu pe 'o ni ɔɔɔ: «-Mɛle ɲkla 'bhɛɛ- 'ka -o wisi' zii', 'bhɛɛ- 'kaa- zi 'bhii- 'ka 'ŋ -gblɔzi' ga ɛɛ? 'Mi 'gbu 'yrisriwole -o, waa peɛ -kaso 'yi bɔza do -kplɛn ma, 'ŋ 'yrisriwole -o 'ezin- 'ŋ dɛza ma Mɛɛzan Zesu 'tɔ 'ɛ -zayi' Zeruzalemu.»

14 'Waa- -jan 'ɛ yaa 'sɔɛ- Pɔlu zru gole

Zeruzalemu 'taa 'ε ni, 'bhεε- 'woo tagaa-. 'Bhεε- 'o pe dɔɔ: «Bhaa 'ke 'kɛla 'bhε -o -Waanbhaa' zru maza 'ε 'le 'bhε -le klɛ!»

¹⁵ 'O 'yanle- 'bhε -yrekpaa' 'dama 'ε galele Sezare, 'ke 'o 'waa- pε mu 'ε magaanle; 'bhεε- 'woo -dwa Zeruzalemu 'taa 'ε ta.

¹⁶ Sezare -wa 'ε ta Zesu a -klanlanε mu 'ε 'ke mu □nwa 'o 'madɔɛ, 'o 'yaa- nu 'o zenle mεε 'la zan ba, -o -ja 'o 'le 'bhε mεε 'ε ba -lε ma: -o -yaa 'bhε mεε 'ε sii Minasɔn, 'bhεε- 'bhε □yaa da Sipru 'klɛn 'ε 'yi. -A 'kpale- □mwa gban Zesu 'yi.

Pɔlu -ja Zaki taglinε Zeruzalemu

¹⁷ 'O 'bhɔle- Zeruzalemu, 'ke 'o nεεnε- mu 'ε -woo 'cieya- klɛle- zrukpa'a' ta.

¹⁸ 'Bhε ta tooklin- yi 'le, Pɔlu -ja 'o 'le Zaki ba. Zeruzalemu Zesu 'yi mu -lɛdɔ' 'ε 'mu 'lɛε mu 'ε 'kpen □klaa 'eke- ba 'yee- Zaki ba.

¹⁹ 'O 'yanle- -o 'pubɔlele, 'bhεε- Pɔlu -jan 'ε □sia. -Waanbhaa' -za mu 'la 'kpen □kla a gbε zi Zuufu kle mu 'ε 'plen, -e 'mu 'kpen do do 'yigɔɔnna -o ni.

²⁰ -Wa wojan mu 'ε 'male-, 'ke -o -Waanbhaa' 'tɔbhɔle. 'Bhεε- 'ke -wa pele- 'yee- Pɔlu ni dɔɔ: «'O nεεnε-, 'yaa 'yelε- εε, Zuufu 'waa -bebe 'ε □kpa'a Zesu 'yi; 'ali- 'duŋ- -zɔn, -o 'kpen blɔɔle -o -li Moizi a *'Ton 'ε ma.

²¹ Mεε 'ke mu □nwa -a pele -o ni 'kaa 'bhi 'a □pia Zuufu mu 'la 'mu -o Zuufu kle mu 'ε 'plen- 'mu ni dɔɔ 'mu 'plo- Moizi 'a 'ton mu 'ε 'klosikunle ma, 'bhεε- 'bhi 'a □pia 'ezin- dɔɔ waa -o -nε mu 'ε 'wlaε- 'klɛn 'yi; 'bhε 'pegee waa Zuufu mu 'si ta -za mu 'ε -klosikunle 'ezin-.

22 'Bhɛɛ- 'o nu 'bhɛ klɛlɛ 'nale- -a ma 'tɛ ɛɛ?
Wlan 'ɛ ni, -o nu a malɛ dɔɔ 'ɛ ɲnwa.

23 'Bhɛla- -yile, 'woo- zan -jan 'la 'wolɛ- 'e ni
'taawo 'bhɛɛ- ta: Mɛɛ yizɛ -o 'o 'plɛŋ -gɛ, 'mu
-Waanbhaa' wli ɲkwan -za do klɛlɛ ma (-wa ɲpia
dɔɔ waa nu -wɛɛn 'milɛ-, 'bhɛ 'pegee waa nu -o
ŋgblo -gwele' 'sani- -o yan -o 'gbɛwo 'sraka 'ɛ
golele).

24 Ge wla -o -le *-Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛ
'ɛ ɲla, 'bhɛɛ- mɛɛ 'gbɛwo 'sraka 'ɛ, -ka 'bhɛ go.
'Bhɛ blaɛn, 'bhi -o 'kɛn 'gbɛwo 'sraka ma -gɔli'
'ɛ 'bhɛ gbawo, 'kooko- 'bhɛ blaɛn -o sɔ -o ŋgblo
-gwele' 'tɛ. 'Kee 'bhɛ ɲkla 'bhɛ gbɛɛn- bhe, Zuufu
mu 'ɛ 'kɛn nu -a 'yaangolɛ 'bhii- -o -za 'oo -za
mu 'la 'kɛn ɲkpaa 'e ma, wlan laa -yaa 'mu do
'kpɔ 'le. 'Bhɛ klɛgbɛya 'ɛ gbɛɛn- bhe, mɔkɛn' nu
'a 'yaangolɛ 'bhii- 'bhi 'gbu 'ezin-, 'e Moizi 'a 'toŋ
mu 'ɛ 'klɔsikun.

25 'Kee- ɲbwa Zuufu kle mu 'ɛ 'mu a pɛ ta, -o 'kɛ
mu 'la ɲwlaa Zesu 'yi, 'o -za mu 'la 'lɛdulaa 'mu
ba za 'yi, 'o 'bhɛ -za mu 'ɛ 'sɛwɛ yɔɔndia- 'mu ni,
'bhɛɛ- -wa ɲpia 'mu ni 'bhɛ 'sɛwɛ 'ɛ 'yi dɔɔ: -o
yo -gbaa 'ke wi mu 'la 'le waa 'mu 'bhlele-, 'bhɛɛ-
waa wi yiɛn bhlele 'bhɛ 'pegee wi mu 'la -gaa 'mu
-dewolele waa 'mu wi mu 'ɛ bhlele; 'bhɛɛ- waa
-yanbhɔɔya klɛlɛ.»

26 'Bhɛ klɛlɛ 'tɛ, 'ke Pɔlu dɔle- -o wojan 'ɛ ɲla.
'Bhɛla- -yile, 'bhɛ ta tooklin- yi 'ɛ 'le, 'ke 'yee- Pɔlu
'kpale 'woo- mɛɛ yizɛ ba, 'bhɛɛ- 'ke -o gele- -o
'gbɛwo 'sraka 'ɛ golɛ -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛ
'ɛ ɲla. 'Bhɛɛ- -o 'kɛn do do a 'sraka gole -yaa
nu yanlɛ yi 'la 'le, 'yee- Pɔlu 'gbu 'bhɛ yi 'ɛ ɲpia
-o ni mɔkɛn' 'yrɛ ma. 'Bhɛ yi 'ɛ 'yaa- nu bhɔlɛ

-yrekpaa' 'srwaple- 'kanle- blaan.

²⁷ 'Bhεε- -yrekpaa' 'srwaple- 'ε 'yaa- zan 'yanla- wolε, 'ke *Azi 'klεεn 'ε 'yi Zuufu mu 'ε Pɔlu 'yele -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la. 'Bhεla- -yile, 'ke Zuufu mu 'ε yran wlale -zamaa' do 'yi Pɔlu ma, 'bhεε- 'ke -wa 'kunle.

²⁸ 'Ke -o -gbekanle 'egloole dɔɔ: «'O 'yienii Izraeli mu, -ka nu bhɔ 'o ba! Mεε 'la zan -o 'kaan zii' yrekpen- □nɔɔ 'kee- ge Izraeli mu 'ε ma jan -yɔɔ' wolele, 'yee- mεε 'ε 'yele- -gε. -E mεε mu 'ε daan 'zi dɔɔ -kɔɔa' 'tonj mu 'ε 'pegee -kɔɔa' -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε 'mu 'laa -o 'ke pε 'kedo- 'kpɔ 'le. 'Bhεε- drɔɔn' -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'la 'bhε -o 'weŋ, -e 'bhε 'trinɔwa-; -amasrɔyi -e □nwa 'ke Zuufu kle 'ke mu 'le 'bhε □la!»

²⁹ -O -yaa -la 'zi -a ta 'bhε gbεen- bhe, -amasrɔyi Trofimu 'la 'yaa- da Efεzi -wa 'ε ta, -o 'bhε □ya 'yee- Pɔlu zi -wa 'ε 'kpee. 'Bhεε- -o 'kpee ma, Pɔlu -wlaa 'bhε 'le -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la.

³⁰ 'Bhε klele 'tε, 'bhε -jan 'ε Zeruzalemu -wa 'ε -bɔdia; 'bhεε- mεε 'saa 'ε -daa blasanlele -wa 'ε 'kpee yrekpen- □nɔɔ. 'Bhεε- 'ke -o Pɔlu 'kunle, 'ke -wa -glaanle', 'bhεε- 'ke -wa 'pwele -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la. 'Ke -o 'bhε 'konj 'mu 'ε 'liitanle blaale- -o -zanta'.

³¹ -O -yaa zan 'yee- Pɔlu dεle bhla 'la ba, 'ke Romε mu a -srwase' -wa do 'la 'yaa- Zeruzalemu 'bhε ta -kunlii -gbεnε 'ε, 'bhε 'a 'male dɔɔ -wa 'ε 'kpen -bɔdia.

³² -Srwase' -kunlii -gbεnε 'ε 'bhε 'male-, 'bhε yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'kee- -srwase' 'ke mu 'pegee -srwase' -kunlii 'ke mu 'siile, 'bhεε- 'ke 'mu

gele- blaale- -zamaa' 'ε ba -yɾε ta. -Ayile, 'woo-
-zamaa' 'ε 'yɾεkpale -srwase' -kunlii mu 'ε 'pegee
-srwase' mu 'ε ma, 'ke -o 'ploole Pɔlu zɔnle ma.

³³ 'Bhε klεle 'tε, 'ke -srwase' mu -kunlii -gbεnε
'ε -ya mabεεnle Pɔlu -din, 'ke -ya pele- dɔɔ -wa
'kun, 'bhεε- -wa gbε ta mu bɔ 'ke piibhε kpεlε-
plε 'le. 'Bhε blaان, 'kee- mεε mu 'ε 'lɾɔkpale dɔɔ
-dele 'yee- Pɔlu 'ε 'le, 'bhεε- -e -mε pε za -la □kla.

³⁴ 'Duŋ- mεε mu 'ε 'yaa- -gbekan' zii' 'zoozoo-;
'bhεε- -o -liijan' mu 'ε gole- -yaa 'eke- ma. 'Bhε
ya 'ε 'yi, -srwase' mu -kunlii -gbεnε 'ε yaa -yaa
'sole -za 'kedo- 'kpɔ 'yaangole -zamaa' 'ε 'weli
'zoozoo- 'ε 'kɔɔ, 'ke -ya pele- dɔɔ -o ge 'yee- Pɔlu
'le -srwase' mu yi 'fε -gbaa -gbεnε 'ε □la.

³⁵ -O gele 'kεle-, 'bhεε- o bhɔle 'fε bhɔŋ 'ε ta
'waati 'la ba, -zamaa' 'ε 'yi yran 'ε 'kɔɔ, -srwase'
mu 'ε -o Pɔlu -kpaα -o bhɔ ma, 'bhεε- -o -kaan -o
plenŋ-.

³⁶ -Amasɾɔyi -zamaa' 'saa do dɔle -yaa -o zi 'ke
-wa pe 'egloole 'eke- zi dɔɔ: «-Ka mεε 'lεε- dε,
'bhεε- 'kaa go 'o 'yɾε □la! -Ka mεε 'lεε- dε, 'bhεε-
'kaa go 'o 'yɾε □la!»

Pɔlu -o -a 'gbu zi janwo 'zi Zuufu mu 'ε 'lε ma

³⁷ -O -yaa zan Pɔlu 'wlalε- bhla 'la ba -srwase'
mu yi 'fε -gbaa -gbεnε 'ε □la, 'ke -ya pele- -srwase'
mu -kunlii -gbεnε 'ε ni dɔɔ: «'Nŋ sɔ -jan sa wole- 'e
ni εε?» 'Bhε 'yi 'tε, 'ke -srwase' mu -kunlii -gbεnε
'ε 'bhε 'a zikpale -a ni dɔɔ: «'E! Zaa- 'e sɔ Grεki
wli pele- εε?

³⁸ Ezipu mi 'la mεε mu -wlenna 'o 'wiinŋ- Rome
mu 'ε ma 'edɾεεle 'bhεε- -e -ja 'ke mεε dε mu 'waa
yizie 'le -kpe 'ε ta, 'bhi -le 'laa 'bhε zan 'ε 'le εε?»

39 'Bhε klele 'tε, 'ke Pɔlu 'a zikpale 'a ni dɔɔ: «'Yooye-, 'mi -o 'ke Zuufu mi -la -le, 'bhεε- 'η da Taasi -wa 'ε ta, Silisi 'kleen 'ε 'yi: 'η □ya -wa 'ε -yoo 'ke -wa -gbεε do 'le. 'E 'zoole-, -a 'to 'ke 'mi 'η zi jan sanε- wo 'waa- mεε mu 'ε ni doo.»

40 'Bhε klele 'tε, 'ke -srwase' mu -kunlii -gbεε 'ε 'bhε -jan 'ε 'nale- 'yee- Pɔlu ni. 'Bhε 'yi, 'kee-dulale 'fε bhɔŋ 'ε ta, 'bhεε- 'ke -ya gbε -wlenle' -zamaa' 'ε ni 'kaa -woo taga doo. -Woo tagale 'tε, 'kee- -janwole 'sanle -o ni Ebre wli 'ε 'yi.

22

1 'Bhεε- -e pe -o ni dɔɔ: «'N nεεε- mu 'pegee 'η dε mu, 'η 'yoo- zan 'η zi jan mu 'la 'wolε- 'ka ni -gε -zɔn bhe, -ka 'ka 'trɔnkpa 'η ni 'elrele.»

2 -Wa yele 'bhii- -e -yaa -janwo' zii' -o ni Ebre wli 'yi, 'ke -woo tadɔ baanwole 'ezin-. 'Bhεε- Pɔlu 'a 'pele -saan -o ni dɔɔ:

3 «'N 'yoo- 'ke Zuufu mi -kpɔsɔɔ 'le, 'bhεε- -woo' 'η □yaa Silisi 'kleen 'ε 'yi -wa 'la -o 'bhε sii Taasi 'bhεε- ta. 'Duŋ- -woo 'η 'trola- Zeruzalemu -gε. 'N daan mi -yaa -Gamalieli -la -le, 'bhεε 'η -kɔɔ' -gbɔɔ mu a 'toŋ mu 'ε -daanna 'yela- 'kɔɔ kplankplan. 'N □yaa -Waanbhaa' a -za 'ε -vavade 'bhii- 'ka mu -a kle 'zi -zɔn gɔnε- 'la gbεεn- bhe.

4 'Mi 'gbu 'yaa- -yɛnkpa' mεε 'la zan mu -yaa 'taawo zii' 'yee- Mεεzan a zi 'lεε- ta 'mu ta, 'ke 'bhε ge 'tenlε- -o dεle ma. 'N 'gwlaan- mu 'pegee le 'ke mu -kwan 'bhεε- 'an □pia 'kaa -woo -yre, 'bhεε- -woo bɔ -kaso 'yi.

5 'Sraka 'lεna mu a -kunlii gbilaan 'ε 'pegee -kɔɔ' 'a 'gwlaan- gbilaan mu 'ε 'mu -o 'η 'srε 'le 'bhε -za 'ε ma. 'Wole- 'letre mu □kpa a 'η 'kɔɔ 'kaa 'η ge

'mu 'na -koo' nɛɛɛɛ- Zuufu mu 'la □yaa Damasi -wa 'ε ta 'mu ni. 'Bhɛɛ- 'kooko- 'ke 'η □yaa bhɔ Zesu 'yi mu 'tole- Zesu 'yi mu 'la ta 'bhɛ □nɔɔ ye, 'η □yaa 'mu 'kun 'bhɛɛ- 'η -o yre, 'bhɛɛ- 'η nu 'ke -o -le Zeruzalemu, 'kooko- -woo 'krowo-.»

Pɔlu -kla Zesu zi mi 'le gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -e 'bhɛ 'yipe zii'

(Kleza 9.1-19; 26.12-18)

⁶ «'N 'yaa- ge 'zi 'bhɛ 'taa 'ε ta bhla 'la ba, 'bhɛɛ- 'η 'bhɔ □ bhla 'ε Damasi -din, 'ke -yrekpaa' -o zan bhɔɛ 'ezin-. 'Bhɛ bhla do 'kpɔ 'ε ba, 'ke 'tebhile -gbɛɛ do dale- lafle' 'yi, 'bhɛɛ- 'ke -a -bhile' 'ε zenle- 'η zi.

⁷ 'Bhɛ klele 'te, 'ke 'η baale' 'tre ma, 'bhɛɛ- 'ke 'η mɛɛ -weli' do male- 'ke 'bhɛ -a pe 'zi 'η ni dɔɔ: <Solɔ, Solɔ, -mɛle -kla 'bhɛɛ- 'yoo- -yrenkpa' zii' 'η ta ɛɛ?>

⁸ 'N 'bhɛ mɛɛ -weli' 'ε 'lrɔkpa- dɔɔ: <Dele 'bhi 'le ɛɛ Mɛɛzan?> 'Bhɛɛ- -e pe 'η ni dɔɔ: <'Mi Zesu 'la da Nazareti -wa 'ε ta, mi -le 'kele-, 'yoo- -yrenkpa' zii' 'mi -la ta.>

⁹ 'N zi mu 'ε 'mu 'tebhile 'ε □ya, 'duŋ- mɛɛ 'la zan -yaa -janwo' zii' 'η ni waa 'bhɛ zan -weli' 'ε 'malɛ-.

¹⁰ 'Bhɛ klele 'te, 'ke 'an 'lrɔkpale 'ezin- dɔɔ: <'N -mɛ pe za 'gbu -la kle ɛɛ Mɛɛzan?> 'Bhɛɛ- Mɛɛzan pe 'η ni dɔɔ: <'E 'wlen-, 'bhɛɛ- 'e ge Damasi -wa 'ε ta. -Waanbhaa' -a zi 'bhii- 'e -za 'la kle, -o nu gele 'bhɛ 'kpen 'pele- 'e ni ye.>

¹¹ 'Tebhile -yrayra 'ε 'koo, 'η 'yre □wia. 'Bhɛla- -yile, 'η 'mado- mu 'ε -woo 'η □kwan 'η gbɛ ma, 'bhɛɛ- -o -ja 'η 'le Damasi.»

12 «-O -yaa 'yee- Damasi -wa 'ε ta mεε do sii Ananiasi, 'bhe □yaa gbalaan -Waanbhaa' -lεε; 'bhεε- 'bhe □yaa Moizi a 'toŋ mu 'ε 'kpen 'klosikun 'elrele; -ayile Damasi Zuufu mu 'ε 'kpen □yaa -gasikpa -a -lεε.

13 'Bhe Ananiasi 'ε 'bhe -le □nwa 'tenle- 'η ma, 'bhεε- -ya mabεεnle 'η -din, 'ke -ya pele- 'η ni dɔɔ: <'Ŋ nεεnε- Sɔlu, bhaa 'e 'yre 'liiploo-!> 'Bhe yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, 'ke 'η 'yre 'liiploole 'bhεε- 'ke 'η yre ma yele-.

14 'Bhεε- -e pe 'η ni dɔɔ: <-Kɔɔ' -gbɔɔ mu a -Waanbhaa' 'ε -yoo 'e makwan- 'elwale gban -sɔ, 'kooko- 'e sɔ -a zru maza dɔle-, 'bhεε- mεε 'la zan do -kplɛn 'lɛdɔɔle -o 'e sɔ 'bhe zan 'ε 'yele kpataakpa, 'bhεε- 'ya 'liijan- ma kpataakpa 'ezin-.

15 -Amasroyi 'bhi -le nu klele -a 'srɛ 'le, 'bhεε- 'e pɛ 'la □ya, 'bhe 'pegee 'e -za 'la □maa, 'e nu 'mu 'srɛya- klele mεε mu 'kpen ni yrekpen- □nɔɔ.

16 'Bhe ya 'ε 'yi, 'yaa 'etadɔle, 'bhεε- 'e -za 'bhεεke magben. 'E 'wlen- 'saanibhe, 'bhεε- -woo 'e 'wiinjɛ- -yi ba Zesu 'tɔ 'yi, 'bhεε- -Waanbhaa' 'yaa- -za 'yɔɔ- mu 'ε ma -sroma yan Mεεzan Zesu 'tɔ 'ε 'srɔyi.>>

-Waanbhaa' Pɔlu 'winbwa- Zuufu kle mu 'ε ba gɔnε- 'la gbεen-, -e 'bhe 'yigɔɔn- 'zi 'ezin-

17 Pɔlu pe 'ezin- dɔɔ: <'Bhe blaana, 'η 'niinaa- 'η -zanta' Zeruzalemu. 'Bhεε- -yrekpa' do, 'η 'yaa- 'η 'seriwo zii' bhla 'la ba -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la, 'ke 'η 'yre zi do yele-.

18 'Ke 'η Mεεzan yele-, 'bhεε- 'ke -ya pele- 'η ni dɔɔ: <-A kle blaale-, 'bhεε- 'e go Zeruzalemu -wa

'ε ta, -amasroyi -a noo- mu 'ε waa nu dɔle 'yoo-
'an -jan mu 'la 'wo zii' 'mu □la.>

19 'Bhεε- 'ke 'an 'lɛkunle 'a ni dɔɔ: <Mεεzan,
'duŋ- -o 'gbu 'a 'yaango- 'η □yaa ge wlale Zuufu
mu daanfɛ' mu 'ε □la. 'Bhεε- mεε 'la zan mu -o
-kpa'a 'e 'yi, 'η □yaa kle 'bhεε- -o 'mu bɔ -kaso 'yi,
'bhε 'pegee -o 'mu zita zɔn gbanbhle 'le.

20 'Ali- mεε 'la zan mu -yaa 'yaa- -janwo' mi
Etieni dɛ 'zi 'waati 'la ba, 'mi 'gbu 'yaa- 'ezin- -a
dɛ mu 'ε -din. 'Mi 'gbu -dwa 'mu zita 'mu kleza 'ε
ma, 'bhεε- 'mi 'yalaa 'mu ta dune- tralape mu 'ε
gooba.>

21 'Bhε klele 'tɛ, 'ke Mεεzan 'a 'pele 'η ni
dɔɔ: <Go blaale- -wa 'lɛε- ta, -amasroyi 'η nu 'e
'winbɔle yre gbɔɔn do noo- Zuufu kle mu 'ε ba.>>

*Pɔlu 'pegee Romε mu a -srwase' -kunlii -gbεε
'ε -waa' -za*

22 'Bhε 'yi 'tɛ, -Zamaa' 'ε 'kpen -o tadwa- siin,
'ke -woo 'trɔnkpa- Pɔlu ni, 'fɔke 'bhε ge 'tenle- -e
-jan boolazi mi 'la □woa 'bhε ma. -O 'bhε 'male
'tɛ 'ke -woo -weli' mu 'ε 'wlenle 'eke- zi 'egloole,
'ke -wa pele- dɔɔ: «-Ka mεε 'lɛε- go 'o 'yre □la,
-yoo 'ke dɛpe 'le!»

23 -O -yaa -gbekan' zii' 'egloole, 'ke -woo ta
dune- mu 'ε go, 'bhεε- -o 'mu blin laanima; 'bhε
'pegee 'ke -o bwe -gblɛn 'ε wlen laanima 'ezin-.

24 'Bhε klele 'tɛ, 'ke Romε mu a -srwase' -kunlii
-gbεε 'ε -ya pele- mεε mu 'ε ni dɔɔ -o Pɔlu 'wla
-srwase' mu yi 'fɛ -gbεε 'ε □la, 'bhεε- 'ke -wa
zita zɔnle- 'ke gbanbhle 'le; 'kooko- -e -janwo'
kpanma. 'Ke 'bhε □kla, mεε mu 'ε -gbekan' zii'
-a ta win 'la ma, -e sɔ 'bhε 'pele -o ni.

25 'Dun- -o Pɔlu 'yrole, -a zita zɔn zayi', 'ke -ya pele- -srwase' -kunlii 'la 'yaa- -din 'bhe ni dɔɔ: «'Ton 'ε ta, 'ke 'kiti 'laa baale Romε mi 'la ta, -o sɔ 'bhe zita zɔnle- 'ke gbanbhle 'le εε?»

26 -Srwase' -kunlii 'ε 'bhe -jan 'ε 'male-, 'ke 'bhe -o -kunlii -gbene 'ε 'kpeelekanle dɔɔ: «'Yoo- zan -za -gloɔn 'ε -dela klele bhe εε? Romε mi -le mεε 'leε- 'le 'dε!»

27 'Bhe klele 'tε, 'ke -srwase' mu -kunlii -gbene 'ε 'nule Pɔlu -din, 'bheε- 'ke -ya -lrɔkpale dɔɔ: «'Ke 'yoo- 'ke Romε mi 'le, 'bhe 'pe 'η ni.» 'Bheε- Pɔlu 'a 'lekwan- -a ni dɔɔ: «-Aani', 'η 'yoo 'kele-.»

28 'Bhe klele 'tε, 'ke -srwase' mu -kunlii -gbene 'ε -ya pele- -a ni dɔɔ: «'N -goli' -bebe -la gbawoa- 'bheε- 'η □swa 'an pe Romε 'siya- 'ε 'srɔɔwole.» 'Bheε- Pɔlu pe -a ni dɔɔ: «'Mi -o Romε mi 'kpee yi -kpɔsɔɔ 'gbu -la -le.»

29 'Bhe yre do 'kpɔ 'ε □nɔɔ bhe, mεε 'la zan mu -yaa zan -a zita zɔnle, 'kooko- -e -janwo' kpanma, 'mu 'e 'plengwa- -a ma; -gblaana □klaa 'yee- -srwase' mu a -kunlii -gbene 'ε 'gbu 'yi, -amasɔyi yaa 'yaangole 'bhii- Pɔlu -yaa 'ke *Romε mi 'le, 'bhela- -zεεle -ya □pia dɔɔ -wa yre 'ke piibhe kpele- 'le.

-O -ja Pɔlu 'le Zuufu mu a 'kitikan mu 'ε ba

30 'Bhe ta tooklin- yi 'ε 'le, -srwase' mu a -kunlii -gbene 'ε 'yaa- zi 'bhii- Zuufu mu 'ε 'yaa- -la 'zi Pɔlu ta win 'la ma -e 'bhe 'yido- kplankplan; 'bhela- -yile, 'ke -ya pele- dɔɔ -wa gbε ta piibhe kpele- mu 'ε 'ploɔ. 'Bheε- -e pe 'sraka 'lena- mu -kunlii mu 'ε 'pegee Zuufu mu a 'kitikan mu 'ε ni

doo -woo 'eke- -le 'ye. 'Bhe 'yi, 'kee- nule- Pɔlu 'le
'bheε- 'ke 'bhe dulale -o 'kpen 'plen-.

23

¹ Pɔlu 'e 'yrekpale Zuufu mu a 'kitikan mu
-ledo' 'ε ta siin, 'ke -ya pele- -o ni doo: «'N
nεεnε- mu, 'kee- nu 'tenle- -zon ma, 'η 'taawoa
-Waanbhaa' -yre 'yi 'η 'kpee 'fleele- 'le.»

² Pɔlu 'a 'pelawoa 'bhe gbεεn- bhe, 'bhe 'laa
'sɔle- Ananiasi ni, -waa' 'sraka 'lena mi -kunlii
gblaan 'ε. -Ayile 'ke -ya pele mεε 'la zan mu
dulale -yaa Pɔlu -din 'mu ni 'kaa 'mu Pɔlu zon
'bhe 'le ta.

³ Pɔlu 'bhe 'male- 'ke -ya pele- 'yee- Ananiasi
ni doo: «-Waanbhaa' nu 'bhi 'gbu zonle, 'yoo-
'bhii- 'fεgwle- 'la -wa ma [k]la 'epule! 'E 'yaale- -o
-ge 'kee- 'mi 'kitikan Moizi 'a 'ton mu 'ε 'klosikun
zayi'. 'Bheε- 'duŋ-, 'bhi 'gbu -o -yisie' zii' 'ke 'ya
pe mεε mu 'ε ni 'kaa -woo 'η zon.»

⁴ 'Bhe klele 'te, mεε 'la zan mu -yaa 'yee- Pɔlu
-din, 'mu pe -a ni doo: «'E! 'Yoo- -Waanbhaa' a
'sraka 'lena mi -kunlii -gbεε 'ε 'bheε- -zwanwo'
zii' -gee' εε?»

⁵ 'Bheε- Pɔlu pe doo: «'N 'yienii mu, 'naa 'yaan-
gole 'bhii- 'yele- 'kele-. -Amasroyi -a yɔɔndeεle -o
-Waanbhaa' a 'Sewe 'yi doo: <'Yaa -jan yɔɔ- wole
yaa- 'si mu 'ε ta -kunlii 'ε ma.»

⁶ Pɔlu 'gbu 'yaa- 'yaango- 'bhii- Zuufu mu a
'kitikan mu 'ε -ledo' 'ε ba, -o 'ke mu -yaa 'ke
Saduse mu 'le, 'bheε- -o 'ke mu -yaa 'ke Farizi
mu 'le. 'Bhela- -yile -ya -weli' 'ε 'lawlenna 'ke -ya
pele- -o plen- doo: «'N nεεnε- mu, 'mi -o 'ke Farizi
mi 'le, 'bheε- 'η dε 'pegee 'η nεε mu -o 'ke Farizi

mu 'le. 'Nj 'yri -o -a ta 'bhii- gbaa mu nu bwele gale ba, 'bhela- -yile -woo 'η 'kitikan zii' -zɔn -gɛ.»

⁷ -E yanle 'bhe 'pelele, 'ke sra bole- Farizi mu 'ε 'pegee Saduse mu 'ε 'plen-, 'bhεε- 'ke -woo -yicienle -le plε.

⁸ -Amasroyi Saduse mu 'ε 'mu 'a pe dɔɔ gbaa mu laa sɔ bwele- gale ba, 'bhεε- -o 'kpale- laa -o -a -yi 'bhii- -mlεkε' mu -o, 'bhe 'pegee lii -bhεεke' mu laa -o 'ezin-. 'Duη- Farizi mu 'ε 'mu 'e 'kpa 'bhe -za mu 'ε 'kpen 'yi.

⁹ -O -yaa -o -weli' mu 'ε baan' 'wlen zii', 'bhela- -yile 'ke 'Tonj daan mu 'ε 'kε mu 'la 'yaa- Farizi 'srε mu 'ε 'kele, 'mu 'wlenle- 'ke 'mu zaabole 'sanle 'eglɔɔle 'ke -wa pe dɔɔ: «'O mɔɔ laa -za 'yɔɔ- do 'kpɔ 'yele- mεε 'lεε- zi; -dɔke' lii do 'pegee -mlεkε' do -le -janwoa -a ni bhe oo!»

¹⁰ -Waa' sradole 'ε 'bhe □kla 'eyɔɔle, -asiikɔɔ -gblaan □klaa -srwase' -kunlii -gbεnε 'ε 'yi Pɔlu ba zayi': -a 'kpee ma -o -yaa nu Pɔlu -glaanle' 'eke- plen- 'bhεε- -wa dε. 'Bhela- -yile 'ke -ya pele- -yaa' -srwase' mu 'ε 'ke mu ni dɔɔ 'mu ge Pɔlu go mεε mu 'ε 'plen- fangan- ma, 'bhεε- -o ge 'kele- -srwase' mu yi 'fε -gbaa -gbεnε 'ε □la 'ezin-.

¹¹ 'Bhe -yrekpaa' do 'ε 'le -bi 'ε zi bhe, 'ke Mεzan 'pwele Pɔlu ba, 'bhεε- 'ke -ya pele- -a ni dɔɔ: «'E zru dɔ 'eglɔɔle! -Amasroyi 'e 'mi a janwoa- Zeruzalemu -gε bhe, 'e nu 'mi 'srɛya- klele 'ezin- Rɔmu -wa 'ε ta.»

Mεε mu 'ε -woo 'dukpaa- Pɔlu ma -a dε zayi'

¹² 'Bhe ta tooklin- yi 'ε 'le, Zuufu mu 'ε 'dukpaa- Pɔlu ma -a dε zayi': -o -Waanbhaa' -liiwli' -kwan

doo waa nu -o gbε wlale -o -lii, 'bhεε- waa nu -yi 'mile-, 'ke waa Pɔlu dεle -li.

¹³ Mεε 'la zan mu 'dukpa- Pɔlu ma 'mu □yaa kan mεε mia ple ta (40).

¹⁴ 'Bhε 'yi 'tε, 'ke -o gele- 'tεnlε- 'Sraka 'lena -kunlii mu 'ε 'pegee -waa' 'gwlaan- gbilaan mu 'ε ma, 'bhεε- 'ke -wa pele- 'mu ni doo: «'O -Waanbhaa' -liiwli' -kwan doo 'sani 'o gbε so Pɔlu dεle ta, 'waa nu 'o gbε wlale 'o 'lii.

¹⁵ 'Ka mu 'gbu 'pegee -kɔɔa' Zuufu mu a 'kitikan mu -lɛdo' 'ε, -ka ge Pɔlu 'yɛwo -srwase' mu a -kunlii -gbεnε 'ε ma -zɔn 'bhεε- 'ka nu 'kεle- -gε. -Kaa pe a ni doo 'ka -o -a zi 'bhii- 'ka 'yee- Pɔlu -a -za 'ε baan' 'yɛbago kplankplan 'ka 'plen. 'O mɔɔ nu 'o gaanlε zi 'ε 'lii, 'sani- -a bhɔle plen- -gε, 'o nu -a dεlε.»

¹⁶ 'Duŋ- Pɔlu -drwanε do 'trɔnbwa- -o 'dukpa za 'ε 'yi Pɔlu ma. -Ayile, 'ke 'bhε gele- Pɔlu 'kpelekanlε -srwase' mu a 'fε 'ε □la.

¹⁷ 'Bhε klεle 'tε, 'ke Pɔlu -srwase' -kunlii 'ε do 'siile, 'bhεε- 'ke -ya pele- 'bhε ni doo: «Ge -nε -zwanne 'lεε- 'le -kɔɔa' -kunlii gbilaan 'ε ba, -amasɔyi -ya zi 'bhii- -e -jan do wo 'bhε ni.»

¹⁸ 'Bhε ya 'ε 'yi, 'ke 'bhε -srwase' -kunlii 'ε -nε -zwanne 'ε 'kunle, 'bhεε- 'kee- gele- 'kεle- -waa' -kunlii gbilaan 'ε ta; 'bhεε- 'ke -ya pele- 'bhε ni doo: «-Kaso 'yi mi Pɔlu 'η 'siila-, 'bhεε- -e pe 'η ni doo 'η 'nu -nε -zwanne 'lεε- 'le 'e ni, -amasɔyi -ya zi 'bhii- -e -jan do wo 'e ni.»

¹⁹ 'Bhε klεle 'tε, 'ke -srwase' mu 'ε -kunlii -gbεnε 'ε 'bhε 'yee- -nε -zwanne 'ε 'kunle -a gbε ma, 'bhεε- 'ke -woo 'plεngole mεε mu 'ε ma; -o mεε ple -le -yaa 'bhε yɛ 'ε □nɔɔ. 'Bhεε- -e 'bhε -nε

-zwanne 'ε 'lrōkpa-a- dōo: «'Yoo- -a zi 'bhii- 'e -mε pε jan -la wo 'η ni εε?»

²⁰ 'Bhε klele 'tε, 'ke -nε -zwanne 'ε -ya pele- -a ni dōo: «Zuufu mu 'ε -wa □kpa-a dōo -o nu nule -a pele 'e ni 'kaa 'e ge Pōlu 'le too -waa' 'kitikan mu -lεdo' 'ε ta. -O nu -a klele 'bhii- -wa zi -o -yaa -za 'ε baan' 'yrebago kplankplan -o 'plen-.

²¹ 'Dun- 'yaa 'e 'kpale- -o -yi! -Amasrōyi 'bhε kan mεε mia plε ta -o ba, 'bhε zan mu 'dukpa-a-gban -a ma, 'mu nu 'mu 'gbu magaanlε zi 'ε 'lii, 'bhεε- 'mu nu banlε -a ta. 'Bhε ya 'ε 'yi, -o -Waanbhaa' -liiwli' -kwan -a dεza ma 'kaa 'sani-o gbeso -a dele ta, waa nu pεbhlele 'bhε 'pegee waa nu -yi 'milε-. -O -yrisriwole -o -zōn, -woo 'bhi -la 'liijan- do 'kpō 'ε magben 'zi.»

²² -Nε -zwanne 'ε 'yanle- 'bhε -jan 'ε 'wolele, 'ke -srwase' mu a -kunlii -gbεnε 'ε -ya -lεmazōnle, 'bhεε- 'ke -ya pele- 'bhε ni dōo: «'Yaa pele mεε 'kedo- 'kpō ni 'kaa 'e 'mi 'kpeelεkaan gban 'bhε -za 'ε 'le.» 'Bhε bla-an, 'kee- 'ploole -a ma.

-O -ja Pōlu 'le -janmatii Felisi ba Sezare

²³ 'Bhε bla-an, 'ke 'yee- -srwase' mu a -kunlii -gbεnε 'ε, -e -yaa' -srwase' -kunlii plε 'siile, 'bhεε- -e pe 'mu ni dōo: «-Srwasε' -kεmε plε (200) 'pegee wi -soo' ta bō mu mεε mia yaga bhε vu (70), 'bhε 'pegee -dibhε' zan -srwase' -kεmε plε (200), -ka 'mu 'lεkpa 'eke- ta. 'Bhεε- 'ka ge -zōn -bi 'lεε- zi Sezare -wa 'ε ta.

²⁴ -Ka wi -soo' 'ke mu magaan 'ezin- Pōlu ni, 'kooko- 'ka ge 'kεle- -janmatii Felisi ta, 'bhεε- -e wla 'edōole.»

²⁵ -E 'lεtrε 'lεε- 'bhεε- □kpa-a Felisi ni dōo:

²⁶ «'Mi Klodi Liziasi -le 'lεtrε 'lεε- dε 'zi,

'bhεε- 'an kpa 'bhi -janmatii gbilaan Felisi ni.

²⁷ «Zuufu mu 'ε -o mεε 'lεε- □kwan, 'bhεε- -o -yaa zan -a dεε. 'Duη- 'an 'malawoa 'kaa -yoo 'ke Romε mi do 'le, 'ke 'mi 'an -srwase' 'ke mu winbole 'kaa 'mu ge -a 'kun -o 'koo.

²⁸ -O -yaa -la 'zi -a ta win 'la ma, 'η 'yaa- zi 'bhii- 'η 'bhε -za 'ε 'yima 'elrele; 'bhεla- -yile 'η -ja 'kele- Zuufu mu a 'kitikan mu -lεdo' 'ε ta.

²⁹ 'Bhεε- 'an 'yimaa- doo -o -yaa -la 'zi -a ta 'woo- Zuufu mu 'gbu a 'toη mu -la -klosikun zayi'. 'Bhεε- 'duη-, waa -yaa -la 'zi -a ta -za 'yoo- -bhεeke' -zayi' 'ke 'bhε -so klele -a dε win 'pegee -a bo win 'le -kaso 'yi.

³⁰ 'Bhεε- boolazi, -woo 'η 'kpeelekaan doo Zuufu mu 'ε -o 'dukpa- -a ma 'bhεε- -o -yaa zan -a dεε, 'bhεla- -yile 'η □nwa 'kele- 'e ta blaale-; 'bhεε- 'an □pia mεε 'la zan mu -o -la 'zi -a ta, 'mu ge 'bhε kle 'e ba ye. 'Nη zi jan -yaa 'kela 'le 'bhε -le bhe, -koo' -o bhe oo!»

³¹ 'Bhε klele 'tε, -o -za yeke- 'la □woa -srwase' mu 'ε ni, -o 'bhεε- □kla; -ayile 'ke -o gele- Polu 'le 'bhε -bi do 'kpo 'ε zi Antipatrissi -wa 'ε ta.

³² 'Bhε ta tooklin- yi 'le, -srwase' mu 'la 'yaa- 'mu gaan ma, 'mu niinaa' 'mu -zanta' -waa' 'fε -gbεnε 'ε □la; 'bhεε- -o 'ke mu 'la 'yaa- wi -soo' mu 'ε ta, 'mu 'pegee Pulu -ja 'taa 'ε ta.

³³ -O bhole Sezare, 'ke -o 'lεtre 'ε 'nale -janmatii Felisi ni, 'bhεε- 'ke -o Pulu 'kpale 'bhε 'koo 'ezin-.

³⁴ -Janmatii 'ε 'yanle- 'lεtre 'ε tapelele, 'kee- Pulu 'lrokpaale doo: «'E da 'kleen 'ε -dela -yi εε?» Pulu 'a □pia -a ni doo 'bhε da Silisi.

³⁵ -E 'bhε 'male, 'ke -ya pele- Pulu ni doo: «Mεε 'la zan mu -o -la 'zi 'e ta, 'ke -o □nwa bhla 'la ba,

'η nu 'e 'liijan- baanmale.» 'Duη- -ya □pia dɔɔ -o Pɔlu 'wla -bhlenḡbe Erɔdi a -bhlenḡbe 'fɛ 'ɛ □la, 'bhɛɛ- -woo -yrekpa' -a ba.

24

Zuufu mu 'ɛ 'la zii' Pɔlu ta -janmatii Felisi ba

¹ -Yrekpaa' 'soo 'kanle- blaan, 'sraka 'lena mu 'ɛ -waa' -kunlii gbalaan Ananiasii 'pegee Zuufu mu a 'gwlaan- gbalaan 'ke mu, 'bhɛɛ- waa mɛɛ ta -janwo' mi 'la -o -yaa 'bhɛ sii Tɛɛtuli, -o □nwa Sezare. 'Bhɛɛ- -o □nwa -janmatii Felisi ba. -O -yaa -la 'zi Pɔlu ta -za 'la 'yi, -o 'bhɛ 'yipia□ 'yee-Felisi ni.

² 'Bhɛ klɛle 'tɛ, 'ke -o Pɔlu 'siile, 'bhɛɛ- 'ke Tɛɛtuli 'lale- 'sanle -a ta dɔɔ:

«'O ta mi -janmatii wlan, 'bhi -la 'srɔyi 'bhɛɛ-yilabla -gbɛɛ -o -zɔn 'klɛɛn 'ɛ 'yi. 'Bhɛɛ- 'yaa-zadɔleya -gbɛɛɛya 'ɛ 'ma, 'bhɛɛ- -o □swa -za -bebe mabɔɔle 'klɛɛn 'lɛɛ- 'yi, 'bhɛɛ- -a -lreleya 'ɛ baan' □klaa -a ba.

³ 'Bhɛ ya 'ɛ 'yi, yi 'oo yi 'bhɛ 'pegee yrekpen-□nɔɔ, 'wo 'e 'pubɔ- 'e klɛza mu 'ɛ 'kpen ma.

⁴ 'Naa- zi 'bhii- 'mi 'e magbaan 'ke 'η mɔ -janwole zi, 'duη- 'mi 'e 'sromabɔ dɔɔ 'yee 'trɔnkpa 'o 'wojan- 'ɛ □la sa.

⁵ 'Wa □ya dɔɔ mɛɛ 'lɛɛ- -yoo 'eyɔɔle 'bhii- ga -yɔɔ' do gbɛɛn-. -Amasrɔyi -yoo Zuufu mu 'ɛ 'kpen 'pɔ zii' 'eke- ma 'drunyan 'ɛ 'yi yrekpen-□nɔɔ. 'Bhɛɛ- -waa' Nazareti mu a 'seri 'ɛ, 'yele- 'mu -lɛɛ mi 'ɛ 'le.

⁶ 'Bhɛɛ- droon' -e -yaa zan 'waa- -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛɛ 'ɛ 'trinɔɔle -za 'yɔɔ- 'le, 'bhɛɛ- 'wa

□kwan. 'O 'yaa- zi 'bhii- 'wa 'kitikan 'bhii- 'wa kle 'waa- 'tonj mu 'ε ta gɔnε- 'la gbεen-.

⁷ 'Dun- Lisiasi, -srwase' mu -kunlii -gbenε 'ε, 'bhe □nwa -a 'kunle- 'o 'koo fangan- ma.

⁸ 'Bhεε- 'ke -ya pele- mεε mu 'la □yaa -la 'zi 'a ta 'mu ni dɔɔ 'mu nu 'e ta -ge. 'Woo- -la 'zi -a ta win 'la ma, 'ke 'ya 'lɔkpa- 'saanibhe, 'e 'gbu nu 'bhe 'yaangole -a 'gbu 'liijan- mu 'ε ma.»

⁹ 'Woo- Zuufu mu 'ε 'kpen -dwa 'bhe -jan do 'kpɔ 'ε 'bhεε- ta, 'kaa Tεεtuli 'wojan- 'ε 'yaa- 'ke wlan 'le kpataakpa.

Pɔlu -o -a 'gbu ta -janwo' zii' Felisi 'le ma

¹⁰ 'Bhe klele 'te, 'ke -janmatii Felisi -a gbε -lawlenle Pɔlu ni 'kaa 'bhe -janwo', 'bhεε- 'ke Pɔlu -janwole 'sanle dɔɔ: «'An 'yaango- 'bhii- 'yoo- 'waa- 'kleen 'lεε- 'yi 'kitikan mi 'le 'bhe 'laa 'sanle- -zɔn. 'Bhela- -zayi', -gblaan 'kedo- 'kpɔ 'laa -o 'η zru ba, 'η □yoo zan 'η 'gbu zi jan 'la 'wole- -ge bhe.

¹¹ 'Mi 'nule 'ε Zeruzalemu -Waanbhaa' gbale, 'bhe 'laa 'kanle- -li -yrekpa- vu ta ple ta. 'E sɔ 'bhe 'yilɔkpale mεε mu ma.

¹² -A 'san 'η 'nu yi 'ε ma, waa 'η 'yele- -lido' zaabole ma mεε mu 'le -Waanbhaa' Gba 'Fe -Gbεnε 'ε □la. 'Bhεε- waa 'η 'yele- -lido' mεε mu 'pɔ yre nɔɔ- 'eke- ma Zuufu mu 'ε daanfε' mu 'ε □la 'bhe 'pegee -wa 'kpee yre 'ke □nɔɔ.

¹³ 'Bhεε- 'woo- mεε mu 'lεε-, -woo -la 'zi 'η ta win 'la ma, waa sɔ -jan 'kedo- 'kpɔ 'wole 'ke -wa zɔn dɔɔ 'zoo -o zi -zɔn -ge.

¹⁴ 'Bhεε- 'dun-, 'mi sɔ dulale -jan 'la ta 'ke 'η 'bhe kpataakpa wo 'e 'yre ma -ge -zɔn, 'bhe -le

doo: 'η 'yoo- 'o -gboo mu a -Waanbhaa' 'ε gba 'zi zi drεε 'la ta, 'woo- mu -o -a pe 'zi 'bhεε- ma doo 'seri 'bhεεke. 'Dun- -za mu 'la 'kpen yooṅdele -o 'waa- 'toṅ 'sεwε mu 'ε 'pegee 'waa- -Waanbhaa' -lela' janwo mu a 'sεwε mu 'ε 'yi, 'mi 'kpale- -o 'mu -la 'kpen 'yi.

¹⁵ 'N 'yrikpale -o -Waanbhaa' ta gōnε- 'la gbεεn-, 'bhε 'yrikpale do 'kpō 'ε 'bhε -le 'woo- mu 'gbu 'yi doo 'kee- 'kpa mεε wlan mu ta oo, 'kee- kpa mεε -yoo' mu ta oo, -o 'kpen nu bwelε gale ba, 'bhε -yrikpaleya 'ε 'bhε -le 'mi 'yi.

¹⁶ -Ayile yi 'oo yi, 'η do 'egloole 'kooko- 'η 'kpee 'fleele- klε -Waanbhaa' 'pegee bhaaplεṅ mu -yrε 'yi.»

¹⁷ «'N lεε -bebe □kla 'ke 'naa bhō Zeruzalemu, 'bhela- -yile 'η □nwa -a nōo-, 'ke 'η sō bhōle- 'an mεε mu 'ε ba -glaan' mu 'le, 'bhεε- 'ke 'η sō 'sraka mu gole- -Waanbhaa' ni.

¹⁸ 'Bhεε- bhla 'ε ba, *Azi 'klεεn 'ε 'yi Zuufu 'ke mu -le 'mi □ya -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε □la 'ke 'η 'yoo 'sraka 'la 'bhε 'η klε 'weṅ 'bhε go 'zi -a □nōo 'waa- 'toṅ 'ε ta za 'ε ma. 'Bhεε- waa -zamaa' 'ke 'yele- 'η zi 'ke 'η 'yoo- mεε mu 'pō zii' 'eke- ma.

¹⁹ 'Kee- 'kpa bi 'bhii- 'mi -za 'yoo- 'ke -la□kla, 'bhε Zuufu mu 'ε 'mu -le -yaa nu 'solε- nule- -zōn -ge, 'bhεε- 'mu la 'mi ta 'e 'yrε ma.

²⁰ 'Ke 'bhε 'laa 'kele-, mεε 'la zan mu dulale -o -ge, 'η -za 'yoo- 'la □kla 'bhεε- -o -yaa -la 'zi 'η ta Zuufu mu a 'kitikan mu -leḍo' 'ε ba, -o 'mu 'pe.

²¹ 'Ke 'yaa 'e go 'η -jan do 'kpō 'la □woa -o 'kpen 'yrε ma 'egloole doo: <'N 'kpale- -o -a -yi 'bhii- gbaa mu bwe gale ba>. 'Bhela- -zayile, 'ka -o -kpan 'kpaa zii' 'η 'lii -ge -zōn!»

22 'Bhεε- 'duη-, Felisi 'gbu Mεεzan a zi 'ε ta 'taawogbεya 'la dɔ bhe, -ayile 'ke 'bhe 'a 'pele dɔɔ -o 'yee- -za 'ε dula- -gee', 'bhεε- -wa zisan' yi -bhεeke' ta; -e pe -o ni dɔɔ: «'Ke Lisiasi, -srwase' mu a -kunlii -gbεε 'ε ɲnwa 'waati 'la ba, 'η nu 'kaa- -za 'ε 'yrεbagole kplankplan 'gbu, 'bhεε- 'an 'lεwlayrε ye.»

23 'Bhe blaان, 'ke -ya pele- -srwase' -kunlii mi 'la ɲyaa Pɔlu gooba 'bhe ni 'kaa 'bhe 'a 'to -kaso 'ε 'yi, 'bhεε- 'bhe 'e 'yrεkpa 'a ba. 'Duη- -e pe 'bhe ni 'ezin- dɔɔ 'bhe 'a 'to 'ke -a bhεgwlen 'ke mu sɔ bhɔle- -a ba 'mu 'kɔɔrε- mu 'le, 'bhεε- 'kee- bo -a 'gbu ma.

Felisi Pɔlu 'sii gbε drεεwoa- -a ba

24 'Bhe blaان -yrekpaa' sa 'kanle-, 'ke Felisi 'pegee -a na Drusili 'nule. 'Bhe ɲyaa 'ke Zuufu le 'le. 'Bhe ya 'ε 'yi, 'kee- mεε mu winbɔle Pɔlu 'sii yrε nɔɔ-, 'bhεε- 'ke 'bhe 'nule. -Woo kpa Zesu Krisi 'yi gɔnε- 'la gbεεn-, Pɔlu 'bhe 'yipia ɲ -a ni.

25 'Duη- -bhaaplεη sɔ 'taawole 'elrele -Waanbhaa' -yrεyi' gɔnε- 'la gbεεn-, 'bhe 'pegee -e sɔ -a 'gbu 'yikunle -za 'yɔɔ- klεle ma gɔnε- 'la gbεεn-, 'bhεε- -Waanbhaa' a 'kiti 'la 'bhe -o 'drunyan 'ε ma, Pɔlu 'bhεε- -jan mu 'ε 'wole- -saan. -Asiikɔɔ yien ɲkaan Felisi 'kpee, 'bhεε- -e pe Pɔlu ni dɔɔ: «'Bhe ɲswa -gee' -zɔn, ge 'e geyrε 'ε ɲnɔɔ, 'ke 'η mazadwa 'e ma 'waati 'la ba, 'η nu 'e 'sii gbε drεεwolε.»

26 -A yri -yaa -a ta 'ezin- dɔɔ Pɔlu nu -gɔli' 'ke 'wlalε- -a gbε ɲla; 'bhεla- -yile -e -yaa -yaa' mεε mu 'ε winbɔ 'bhe 'sii yrε nɔɔ- 'waati 'ke ba, 'kooko- -o -balɔ klε 'eke- zi.

27 Lεε plε -kaan Pɔlu ta 'bhεε- gbεεn- -kaso 'ε 'yi. 'Bhεε- Pɔɔsusi Fεtusi -yala' Felisi bla' -janmatiiya 'ε 'yi. 'Yee- Felisi -yaa zi 'bhii- -a -za 'sɔ Zuufu mu 'ε ni, 'bhela- -zayile -e Pɔlu -twa -kaso 'yi -sɔ.

25

Pɔlu pe dɔɔ -o ge -yaa' 'kiti 'ε 'le -bhleṅbe -gbεε Sezaa ba Rɔmu

¹ Fεtusi yaale -yaa' -janmatiiya 'ε 'yi Zude 'klεεn 'ε 'wiin- 'bhε -yrekpa' yaga mi ma, 'kee- gole- Sezare, 'bhεε- 'kee- nule- Zeruzalemu.

² -E bhɔle Zeruzalemu, 'sraka 'lena -kunlii mu 'ε 'pegee Zuufu mu -lεε mεε gbalaan mu 'ε □yaa -la 'zi win 'la ma Pɔlu ta; -o □nwa 'bhε 'kpen 'yipele -a ni.

³ -O -sromabwa 'yee- Fεtusi ni 'kaa -e -dwa -a -la -o ni 'kee- nu Pɔlu 'le Zeruzalemu; -amasɔyi -o 'dukpa' gban -a ma 'bhεε- -o -yaa zi 'bhii- -wa dε Zeruzalemu zi 'ε 'lii -a nu bhla 'ε zi.

⁴ 'Duŋ- Fεtusi 'a zikpa' -o ni dɔɔ: «Pɔlu nu bole -sɔ -kaso 'ε 'yi Sezare, 'bhεε- -a -vinbwa 'waati sa, 'bhεε- 'yee- Fεtusi 'gbu niinaa' -a -zanta' ye Sezare.

⁵ 'Ka ta mεε gbalaan mu 'ε -o ge 'η zi Sezare, 'ke 'yee- Pɔlu -za 'yɔɔ- 'la □kla -ka ge -la -a ta 'bhε □nɔɔ ye.»

⁶ Fεtusi -yrekpa' yεkε- 'la □kla Zeruzalemu, 'ke -yaa klεε -yrekpa' 'srwaa-, yaa -yaa kan -yrekpa' vu ta, 'bhεε- -e -niinaa' 'a -zanta' Sezare. 'Bhε ta tooklin- yi 'le, 'kee- gele- yaale 'kitikan 'fε 'ε □la, 'bhεε- -e pe dɔɔ -o nu Pɔlu 'le 'a ni.

7 Pɔlu 'nule- 'tɛ, Zuufu mu 'la -daa Zeruzalemu 'mu 'mlinwoa- -a zi, 'bhɛɛ- 'mu 'yaa- -za 'yoo- 'ɛ 'kpen -glooŋ 'kpa zii' -a ma. 'Duŋ- waa -yaa sɔ a zɔnle- 'bhii- 'bhɛ -za 'yoo- mu 'ɛ do 'kpɔ -o 'ke wlan 'le kpataakpa.

8 'Bhɛ blaŋ, 'ke -o -jan 'ɛ 'nale Pɔlu ni, 'bhɛɛ- 'ke -ya pele- dɔɔ: «'Naa -za 'yoo- do 'kpɔ klele, 'ŋ 'si mu 'ɛ -waa' 'toŋ mu 'ɛ 'pegee -Waanbhaa' Gba 'Fɛ -Gbɛɛ 'ɛ ma, 'bhɛɛ- 'naa -jan 'yoo- wole -koo' ta -bhleŋgbe -gbɛɛ Sezaa ma.»

9 Fɛtusi -yaa zi 'bhii- -e Zuufu mu 'ɛ zru maza kle, 'bhela- -yile -e Pɔlu 'lɔkpa- dɔɔ: «'Yoo- -a zi 'bhii- 'o ge 'e 'le Zeruzalemu, 'bhɛɛ- -o 'yaa- 'kiti 'ɛ kan 'mi 'gbu 'yɛ ma 'bhɛ □nɔɔ ye ɛɛ?»

10 'Bhɛɛ- 'duŋ-, Pɔlu 'a 'lekwan- -a ni dɔɔ: «'Yooye-, 'ŋ dulale -o -bhleŋgbe -gbɛɛ 'ɛ 'bhɛ a 'kitikan 'fɛ 'ɛ 'bhɛɛ- □la -gɛ; 'bhɛɛ- -o sɔ 'an pɛ -za 'ɛ 'kitikanle -gɛ -a ma. 'Naa -za 'yoo- 'kedo- 'kpɔ klele Zuufu mu 'ɛ ni; 'e 'gbu 'bhɛ 'yaango-.

11 'Kee- 'kpa bi 'zoo 'laa -o 'ŋ zi, 'bhɛ 'pegee 'ke 'ŋ -za 'ke -la □kla 'ke 'bhɛ sɔ klele- 'ŋ dɛ win 'le, 'naa -yaa sɔ 'ŋ -baŋgole 'ŋ dɛle ma. 'Duŋ- -o -za mu 'la 'kpen 'kpa zii' 'ŋ ma wlan laa 'mu do 'kpɔ 'le, 'kee- □kla 'bhi 'le oo, 'kee- □kla mɛɛ -bhɛɛke' do 'le oo, yaa sɔ dɔle- mɛɛ 'kedo- 'kpɔ 'kpee 'ke 'bhɛ ploo 'mi ma -o ni. 'Bhɛɛ- dɔɔŋ' 'ŋ 'yoo- -a zi 'bhii- -koo' ta -bhleŋgbe -gbɛɛ Sezaa 'ɛ 'bhɛ -le 'mi a pɛ -za 'ɛ 'kitikan.»

12 'Bhɛ klele 'tɛ, Fɛtusi 'pegee -yaa' yewoyooŋ mu 'ɛ -woo 'eke- □ya 'waati sa, 'bhɛɛ- 'ke -ya pele- Pɔlu ni dɔɔ: «'Ya 'pelawoa 'kaa 'yoo- -a zi 'bhii- -koo' ta -bhleŋgbe -gbɛɛ Sezaa 'ɛ 'bhɛ -le 'yaa -za 'ɛ 'kitikan, 'bhela- -yile 'e nu gele 'bhɛ ta ye.»

Pɔlu -o -janwo' zii' -bhleṅgbe Agripa 'le ma

13 'Bhε blaan -yrekpa'a' 'dama 'kanle-, 'ke -bhleṅgbe Agripa 'pegee 'bhε 'na Berenisi 'nule Sezare, Fɛtusi 'pubɔ- yrε nɔɔ-.

14 -O -yaa -yrekpa'a' -bebe kle 'zi Fɛtusi ba, 'ke 'yee- Fɛtusi Pɔlu -a -za 'ε 'lepwele 'yee- -bhleṅgbe Agripa ni. -E pe 'bhε ni dɔɔ: «Fɛlisi mεε do □twa -a -zanta' -gε -kaso 'yi.

15 'Nj gelawoa Zeruzalemu, Zuufu mu 'ε -waa' 'sraka 'lɛna -kunlii mu 'ε 'pegee -waa' 'gwlaan-gblaana mu 'ε -o -za 'yɔɔ- mu 'tɔkpa'a- -a ma, 'bhεε- -wa □pia 'η ni dɔɔ 'η -kpan bala- -a ta.

16 'An 'lɛkwan- -o ni dɔɔ: Rome mu a 'sinii ta za 'ε ma, 'waa sɔ -kpan baale mεε do ta, 'ke waa mεε 'la zan mu -o -la 'zi -a ta 'mu 'liijan- male 'elwale 'pe -a -yrε ma, 'bhεε- -ya 'gbu ta janwo.

17 'Bhɛla- -yile, mεε 'la zan mu -o -la 'zi -a ta 'mu □nwa 'η zi Sezare -gε, 'bhεε- 'bhε ta tooklin-yi 'ε 'le, 'naa 'tolɛ- 'ke 'yee- -za 'ε mɔ. -Ayile 'η -ja yaale 'kitikan 'fɛ 'ε □la 'bhεε- 'an □pia mεε mu ni dɔɔ -o nu 'yee- mεε 'ε 'le 'η ta.

18 Mεε 'la zan mu -yaa -la 'zi -a ta 'mu 'nule- 'kitikan 'fɛ 'ε □la, 'bhεε- 'mu 'mu zi -janwoa; 'duṅ- mi 'yri □yaa -za 'yɔɔ- -gloɔn mu 'la 'kpen ta, waa 'mu do 'kpɔ 'kpale- -a ma.

19 -O -yaa dɔɔn' zaa -la bɔ 'zi -waa' Zuufu 'seri 'ε 'pegee -waa' mεε do -la ta, 'bhεε- 'bhε -gaa gban. -O -yaa 'bhε mεε 'ε sii Zesu. 'Duṅ- 'yee- Pɔlu pe dɔɔ 'bhε mεε 'ε 'yaa- 'bhε 'yrε ma -li.

20 'Nj 'yaa- klin 'yi bi, 'bhεε- -za 'la 'ke 'η 'bhε kle, 'naa -yaa 'bhε dɔ. 'Bhɛla- -yile 'η Pɔlu 'lɔkpa'a- dɔɔ 'ke -ya zi 'bhii- 'o ge 'kele- Zeruzalemu 'bhεε- 'o -yaa -za 'ε 'kitikan 'bhε □nɔɔ.

21 'Dun- -e pe 'η ni dɔɔ -o ge -yaa' -za 'ε 'le -bhleŋgbe gbłaan 'ε ba Rɔmu -wa 'ε ta: 'bhe ya 'ε 'yi, -e pe dɔɔ -wa 'to -kaso 'ε 'yi 'sani- -bhleŋgbe gbłaan 'gbu 'ε 'bhe yaa -za 'ε 'kitikan. -Ayile 'mi pe dɔɔ -wa 'to -kaso 'yi 'sani- 'η sɔ -a 'kpale -bhleŋgbe -gbene 'ε ta Rɔmu -wa 'ε ta.»

22 'Bhe klele 'te, 'ke Agripa 'a 'pele Fetusi ni dɔɔ: «'Mi 'gbu -o -a zi 'bhii- 'η 'yee- mεε 'ε 'liijan- ma.» 'Bheε- Fetusi pe -a ni dɔɔ: «Too 'e nu -a -liijan' male.»

23 'Bhe ta tooklin- yi 'ε 'le, Agripa 'a -baala -yaa' -bhleŋgbe tapε mu 'ε 'yi, 'bheε- 'yee- 'pegee Berenisi, 'bheε- -o zi mεε 'srε mu 'ε □nwa wlale 'kitikan 'fe 'ε □la -waa' mεε gbłaanya 'ε 'yi. -Srwise' -kunlii mu 'ε 'pegee Sezare -wa 'ε ta mεε gbłaan mu 'ε 'kpen 'yaa- -o zi. 'Bheε- Fetusi mεε mu winbwa- Pɔlu 'sii yre nɔɔ-, 'bheε- -e □nwa.

24 Pɔlu 'nule- 'te, 'ke Fetusi 'a 'pele dɔɔ: «-Bhleŋgbe Agripa, 'bhe 'pegee 'ka mu 'la 'kpen -o -zɔn -ge, mεε 'la zan dulale -o 'ka 'yre □la -ge, Zuufu -zamaa' mu 'ε 'kpen □nwa -lale' -a ta 'η ba Zeruzalemu -wa 'ε ta -ge; 'ke -o pεen dɔɔ -yoo 'ke dεpe 'le.

25 'Dun- 'mi 'laa -za 'yɔɔ- do 'kpɔ 'yele- -a zi 'ke 'bhe sɔ klele- -a dε win 'le. 'Dun- -a 'gbu 'a 'pelawoa dɔɔ -bhleŋgbe gbłaan 'la Rɔmu -wa 'ε ta 'bhe -yaa' -za 'ε 'kitikan. 'Bhela- -yile, 'mi 'an 'ledulaa dɔɔ 'η nu gele 'kele- 'bhe -wa 'ε ta ye.»

26 -Jan 'Irele- 'gbu 'la 'ke 'η sɔ 'bhe yɔɔndele- yaa -za 'ε ba zayi' 'naa 'bhe dɔ; 'bhela- -yile, 'η □nwa 'kele- -ge 'bhi 'gbu -bhleŋgbe Agripa 'le ma; 'kooko- 'ke 'wa 'lɔkpaa-, 'bheε- 'kee- -jan 'la 'woa-, 'η sɔ -jan yeke- 'la yɔɔndele, 'η 'bheε- kle

'te.

²⁷ -Amasroyi klooya maza 'le 'bhe 'le, 'kee -kaso 'yi mi do kun, 'bhe- 'e ge 'bhe 'le -bhleŋgbe gbalaan 'e ba, 'bhe- -o -za mu 'gbu 'la □kpa -a ma 'ke 'yaa so 'bhe yɔɔndele.

26

Pɔlu -o -a 'gbu ta -janwo' zii' -bhleŋgbe Agripa 'le ma

¹ Agripa pe Pɔlu ni dɔɔ: «'Kela 'bhe -o 'e zi 'bhe 'wo.» 'Bhe klele 'te, 'ke Pɔlu 'a gbɛ 'e 'lawlenle, 'bhe- -ya 'gbu ta janwole -saan dɔɔ:

² «-Bhleŋgbe Agripa, 'η zrukpaale -o 'e 'yre □la -ge -zɔn, 'ke 'mi 'an pe wlan pe Zuufu mu 'e -o -za mu 'la 'kpen □kpa 'η ma 'mu 'kpen 'yi.

³ 'E 'zoole- 'e 'trɔnkpa 'η ni 'elrele. -Amasroyi 'bhi 'gbu Zuufu mu 'e -waa' 'sinii ta za mu 'e 'kpen 'pegee -waa' zaabo maza mu 'e dɔ 'elrele.»

⁴ «Zuufu mu 'e 'kpen 'η 'taawo gbɛ -lwa 'e dɔ, 'kee- san 'η 'yaa- 'η -zwanne 'le 'waati 'la ba, 'kee- nu 'tenle- -zɔn ma. 'Ŋ 'taawoa □ gɔnɛ- 'la gbɛɛn- 'an 'si mu 'e 'plen 'bhe 'pegee Zeruzalemu -ge, -o 'bhe dɔ.

⁵ -O 'gbu 'η dɔ, 'bhe 'laa sanle- -zɔn ma, 'ke -wa zi -o wlan pe. 'Bhe- -o 'gbu 'η dɔ 'bhii- 'η 'yaa- Farizi 'srɛ mu 'e do 'le. -Kɔɔa' 'seri 'e ta, 'bhe mu -laa' -za 'yi -o 'egloole.

⁶ 'Bhe- -zɔn, -woo -kpan 'kpa zii' 'mi 'lii, -amasroyi -Waanbhaa' 'bhe 'liiwli- -naa -kɔɔ' -gbɔɔ mu ni pe 'la 'naza- ta, 'mi 'yrikpale -o 'bhe- 'lesɔ- za 'e ta.

⁷ 'Duŋ- -kɔɔa' mɛɛ mu 'e 'yaa- -gbaa vu ta ple, 'bhe- 'woo- -gbaa vu ta ple 'la bhe, -o 'kpen 'yri

□yaa -Waanbhaa' 'bhe 'liiwli- -naa -koo' -gboo mu 'e ni pe 'la 'naza- ta 'mu ni 'bhe 'leso yi 'e ta. 'Bhela- -yile -o -yaa -Waanbhaa' gba -o zru 'e 'kpen 'le yi 'oo yi. 'Duη- 'mi 'yrikpale -o 'bhe pe do 'kpo 'e ta. 'E! -Bhlegbe Agripa, Zuufu mu 'e -o -la 'zi 'mi 'ta 'bhela- -zayi' -zon -ge!

⁸ 'Bheε- 'duη-, 'ka mu Zuufu mu 'la 'ka -o -ge, 'ka 'ka kpa -Waanbhaa' a gbaa mu bweza gale ba 'e 'yi εε?

⁹ 'Mi 'gbu 'yaa- 'bhe ye -za 'lrelele 'ke 'η gwledan Nazareti mi Zesu 'to 'e ba.

¹⁰ 'N 'bheε- □kla Zeruzalemu. *'Sraka 'lena mu -kunlii mu 'e -o 'bhe 'seη □naa 'mi 'gbu ni, 'bheε- 'η Zesu 'yi mu -bebe □bwa -kaso 'yi. 'Bheε- 'ezin- 'ke -o -yaa -o de -kpan balaa' -o ta, 'η 'yaa- do 'bhe □la.

¹¹ 'N -o 'krowoa- 'egloon- -bebele Zuufu mu daanfε' mu 'e 'kpen □la; 'bheε- 'η 'yaa- -a kle 'ke -o 'ploo- -o 'kpale- ma Zesu 'yi kpanma. 'N zruplii- gbe -yoo' 'e 'koo -o ma, 'η 'yaa- ge -yrenkpalele -o ta, 'ke 'bhe ge 'tenle- 'si 'bheεke mu a -wa mu 'e ta mu 'e ma.»

Polu -o -a kleza 'e Zesu 'yi 'le 'bhe 'yigoon- 'zi (Kleza 9.1-19; 22.6-16)

¹² Polu pe 'ezin- doo: «'Bheε- win do 'kpo 'e ma, 'sraka 'lena -kunlii mu 'e -o 'seη □naa 'η ni, 'bheε- -woo 'η 'winbwa- Damasi -wa 'e ta, 'letre 'le 'η 'koo 'woo- Zesu 'yi mu 'e 'kaama-.

¹³ 'Waa -Bhlegbe Agripa, 'η 'yaa- Damasi zi 'e 'lii 'waati 'la ba -yrekpaa' bho bhla 'e -din. 'E! 'Ke 'η 'yrekpale 'tebhile do ma. -A -bhile' 'e 'yaa- da 'zi lafle' ma, 'bheε- -a -bhi gbeya -yrayra 'e 'yaa-

kan -yretbhe -bhigbeya 'ε ta; 'bhεε- -e -zian 'mi 'pegee 'η mado mu 'ε zi.

¹⁴ 'Bhε klele 'te, 'ke 'o 'kpen baale' 'tre ma, 'bhεε- 'ke 'η mεε -weli' do male- 'ke 'bhe -a pe 'zi 'η ni Ebre wli 'ε 'yi doo: <Solu, Solu, -mεle □kla 'bhεε- 'yoo- -yrenkpa' zii' 'η ta -gee' εε? 'Ke gbakpa' dri 'ε gwledanle -saan -a zan a 'beni 'ε ba, 'bhe 'laa nu -nrals' 'yee- dri 'ε 'gbu ma 'de!>

¹⁵ 'Bhε klele 'te, 'ke 'an 'lrōkpale doo: <-Dele 'bhi 'le εε Mεεzan?> 'Bhεε- Mεεzan pe 'η ni doo: <'Yoo- -yrenkpa' zii' 'mi Zesu -la ta bhe.

¹⁶ 'E 'wlen- 'saanibhe! -Amasroyi 'η 'pwela- 'e ba, 'koko- 'mi 'e kle 'mi 'an yewone 'le. 'E 'mi □ya yegbeya 'la 'yi -zon -ge, 'e nu klele 'mi 'srε 'le 'bhe ma 'kee 'bhe pe mεε -bhεeke' mu ni; 'bhe 'pegee 'η nu -za 'bhεeke mu 'la zrōnle 'e ni boolazi, 'e nu 'η 'sreya- klele 'mu ma 'ezin-.

¹⁷ 'Mi nu 'e 'winbole Zuufu mu 'pegee Zuufu kle mu 'la ba, 'mu nu -yren mu 'la 'kpalε- 'e ta, 'mi nu 'e gole 'bhe -yren mu 'ε 'yi,

¹⁸ 'koko- 'e so -o -yre 'liiploole, 'bhεε- -o yre ma ye kpataakpa, 'bhεε- 'e so -o gole- -gblo 'yi, 'bhεε- 'e nu -o -le 'tebhile ba; 'bhεε- 'kee so -o gole- -Setran' 'koo 'bhεε- 'yoo- kle 'ke -Waanbhaa' a mεε mu 'le. 'Bhεε- 'koko- 'ke -woo □kpa 'mi 'yi, 'η -waa' -za 'yoo- mu 'ε -sroma yan, 'bhεε- -o so klele- -Waanbhaa' a mεε 'wen' mu 'le.»

Polu -o -a kleza mu 'ε 'yigōon- 'zi

¹⁹ Polu pe 'ezin- doo: «'Waa- -Bhlangbe Agripa, 'mi -jan 'la □maa 'bhe 'pegee -Waanbhaa' -yre zi yele 'la □klaa 'mi 'yre ba, 'mi 'bhεε- 'klosikwan.

20 'N 'Waanbhaa' a -jan 'wole- 'ε -saan Damasi -wa 'ε ta mu 'ε ni 'elwale 'pe, 'bhεε- 'η -ja -a wole Zeruzalemu mu ni. 'Bhε blaana, 'ke 'η gele- -a wole Zude 'kleεn 'yi mu 'ε 'pegee -a kpe ma -wa mu 'ε ta mu 'ε 'kpen ni, 'bhε 'pegee Zuufu kle mu 'ε ni. 'N 'yaa- pe 'zi mεε mu 'ε ni dɔɔ -o 'plo- waa -za -yɔɔ' mu 'ε ma, 'bhεε- -woo 'gbu zru 'ε 'niina- -Waanbhaa' ba, 'bhε 'pegee 'ke -wa zɔn -o kleza mu 'ε ma 'bhii- -o -ploola -waa' -za 'yɔɔ- mu 'ε ma, 'bhεε- -woo 'gbu ɔnaa -Waanbhaa' ni.

21 Zuufu mu 'ε -woo 'η ɔkwan win 'la ma, 'bhε -le bhe, 'η 'yaa- 'waati 'la ba -Waanbhaa' Gba 'Fε -Gbεnε 'ε ɔla, 'bhεε- -o -yaa zan 'η dεε.

22 'Duη- -Waanbhaa' ɔbhwa 'η ba, 'bhεε- 'η ɔswa bole 'η 'yɔε ma 'kee- nu 'tεnε- -zɔn ma. 'Bhεla- -yile, 'η ɔswa -yaa' -jan 'ε 'wole mεε mu ni: 'kee- 'kpa mεε 'fiεntrɔnnε mu ta oo, 'kee- 'kpa mεε gbalaan mu ta oo, 'an ɔwoa 'mu 'kpen ni. 'Naa- -o -jan 'bhεεke do wo 'zi, 'ke yaa 'e go Moizi 'pegee -Waanbhaa' -lεla' janwo mu 'ε -o -za mu 'la 'leso janwoa- 'bhεε- ba.

23 -Wa ɔpia dɔɔ: «Mεε -Bhee Mi Kriisi 'ε nu -yɔnɔbhlele 'bhεε- -e ga. 'Bhεε- gbaa mu 'ε 'kpen ba, 'yele- nu bwele gale ba 'elwale 'pe; 'bhεε- mεε -bhee zi 'la 'ke 'tεbhile -o 'bhε ta, 'yele- nu 'bhε a janwole Zuufu 'si mu 'ε 'pegee Zuufu kle mu 'ε ni.»

Pɔlu pe Agripa ni 'kaa 'bhε 'e 'kpa Zesu 'yi

24 Pɔlu -yaa 'bhε -jan 'ε 'wo zii' -li bhla 'la ba, 'ke Fetusi 'pεεnle -a ta dɔɔ: «Pɔlu, -kwa -le 'e 'yi εε? 'Yaa- 'sεwε dɔ gbe -yɔɔ' 'ε 'kɔɔ, -kwa ɔbwa 'ε 'yi εε!»

25 'Bhε klele 'tε, 'ke Pɔlu 'a 'lekunle -a ni dɔɔ: «'Waa- -janmatii 'lrele- Fetusi, -kwa 'laa -o 'η 'yi. 'N 'yoo- -jan mu 'la 'wo zii' wlan -le -o 'kpen 'le, 'bhεε- -o bakanle -o.

26 'Yee- -Bhɛngbe Agripa 'gbu 'bhε -za mu 'ε dɔ, 'bhɛla- -yile 'η sɔ -o wole- -a ni kpataakpa 'η zrubakpaale 'le. 'Mi 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- -e 'bhε -za mu 'ε 'kpen dɔ, -amasrɔyi waa klele gaanyi'; 'duɲ- -o ɔkla mɔkpen' 'yɛ ma kpataakpa.»

27 Pɔlu pe -bhɛngbe Agripa ni dɔɔ: «'Waa- -Bhɛngbe Agripa, -Waanbhaa' -lɛla' janwo mu 'ε -o -jan mu 'la ɔwoa, 'yee kpa 'mu 'kpen 'yi εε? 'Mi 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- -e 'kpale- -o -o -yi!»

28 'Bhε klele 'tε, 'ke Agripa 'a 'pele Pɔlu ni dɔɔ: «'Yoo- zan 'mi klele blaale- Zesu 'yi mi 'ε do 'le εε?»

29 'Bhεε- Pɔlu 'a zikpaa- -a ni dɔɔ: «'Kee- -kla -zɔn oo, 'kee- -kla boolazi oo, 'η 'yoo- 'η 'seriwo zii' -Waanbhaa' ni 'kooko- 'kee- kpa 'bhi ta oo, 'kee kpa mεε mu 'la 'kpen -o 'trɔnkpa zii' 'η ni -gε, 'ka 'kpen kle Zesu 'yi mu 'le 'bhii- 'mi gbεεn-; 'ke yaa 'e go 'η gbε ma piibhε kpεle- mu 'lεε ba.»

30 'Bhε klele 'tε, 'ke -bhɛngbe Agripa 'pegee -janmatii Fetusi 'bhεε- Berenisi, 'bhε 'pegee -o zi mu 'ε 'kpen -o -wɛnle', 'ke -o 'pwele.

31 'Bhεε- -o 'pwe bhla 'ε zi -o -yaa pe 'zi 'eke- ni dɔɔ: «Mεε 'lεε- -yaa -za 'yɔɔ- do 'kpɔ klele 'ke 'bhε kle -a dε win 'pegee -a bɔ win 'le -kaso 'yi.»

32 'Bhε 'yi, 'ke Agripa 'a 'pele Fetusi ni dɔɔ: «'Ke mεε 'lεε- yaa pelε dɔɔ -ya zi 'bhii- -bhɛngbe -gbεnε 'ε -yaa' -za 'ε 'kitikan, 'o 'yaa- nu 'ploolε- -a ma 'saanibhe bi.»

27

Fetusi pe dɔɔ -o ge Pɔlu 'le Rɔmu

¹ -Wa -ledulaa 'waati 'la ba dɔɔ 'o nu gele Itali 'kleen 'e 'yi -batonj' yi, 'ke -o Pɔlu 'pegee -kaso 'yi 'mu 'e 'ke mu gbekpale -srwase' mu -kunlii do 'kɔɔ: -o -yaa 'bhe sii Zulusi. 'Bhe -srwase' -kunlii 'e 'kpale -yaa -srwase' 'le -gbene do 'la 'wiinj- -o -yaa 'mu sii dɔɔ: «-Bhlegbe -gbene 'e -yaa' -srwase' mu.»

² 'Bhe 'yi 'te, 'ke 'o bole- -batonj' do 'yi, 'bhe -batonj' 'e -daa Adramiti -wa 'e ta, 'bhe- 'bhe 'yaa-ge 'zi Azi 'kleen 'e 'yi -batonj' dula- -wa mu 'e ba -yre ta; 'bhe- 'o -jilaa 'te. Arisitaki -yaa 'o zi, -e -yaa da Tesaloniki -wa la, Masedwani 'kleen 'e 'yi.

³ 'Bhe ta tooklin- yi 'e 'le, 'ke 'o 'bhole Sidon -wa la. 'Dunj- Zulusi -yaa Pɔlu -gblakun' zii' 'elrele, 'bhe- -e -yaa to 'ke Pɔlu ge 'bhe 'bhegwlen- 'ke mu 'pubole, 'koko- -a maza -yaa pe yek- mu 'la ma, -e so 'mu -srɔwole 'mu 'kɔɔ.

⁴ 'O gole Sidon -wa 'e ta, 'ke 'o Sipru 'kleen 'e makpale, -amasroyi -ploo mu 'e 'yaa- 'kan zii' 'ke -o nu 'o ba -yre ta.

⁵ 'Bhe blaen, 'ke 'o weyi- 'e takanle, 'bhe- 'ke 'o 'kanle- Silisi 'pegee Panfili 'kleen mu 'e -din, 'bhe- 'ke 'o gele- bhole weyi- 'le ma -wa 'ne do ta: -o -yaa 'bhe sii Mira, 'bhe- 'bhe 'yaa- Lisi 'kleen 'e 'yi.

⁶ 'O ta -srwase' -kunlii 'e -e -batonj' do □ya 'bhe -wa 'e ta; 'bhe -daa Alzandri -wa la, 'bhe- 'bhe 'yaa- ge 'zi Itali 'kleen 'e 'yi. 'Bhe- 'o -kunlii 'e -yoo' □bwa 'bhe -batonj' 'e 'yi.

7 'O -yrekpaa' -bebe -gaa wɛyi- 'ɛ ta, 'bhɛɛ-
-batonj' 'ɛ 'yaa- ge 'zi yrɛtɛtɛ. 'O 'trɛbhwa- 'fruu,
'bhɛɛ- 'o 'naa nu bhɔlɛ 'tɛ Kinidi -wa 'ɛ ba -yrɛ ta.
-Ploo mu 'ɛ 'yaa- 'kan zii' 'ke -o nu 'o ba -yrɛ ta,
'bhɛla- -yile 'waa -yaa sɔ gele- -li 'o 'lɛɛ 'egboonle.
-Ayile 'o □kaan Kreti 'klɛɛn 'ɛ -din, 'bhɛɛ- 'o -ja
Salimone -wa 'ɛ ba -yrɛ ta.

8 'O gele wɛyi- 'ɛ ta 'ɛ 'yaa- -la 'zi 'o ta, 'bhɛla-
-yile 'o -ja wɛyi- 'ɛ 'lɛ zi yrɛtɛtɛ, 'bhɛɛ- 'o -ja bhɔlɛ
yrɛ do nɔɔ-: -o -yaa 'bhɛ yrɛ 'ɛ sii: «-Batonj'
dulayrɛ -lrele' mu». -E -yaa -wa 'la 'bhɛ -din -o
-yaa 'bhɛ sii Lase.

9 -Yrekpaa' -bebe -kaan 'o ta 'bhɛɛ- gbɛɛn-
'Bhɛɛ- 'waa- 'taa 'ɛ 'lɛ klɛlɛ -saan 'egloole.
-Amasroyi Zuufu mu a 'sunwla bhla 'gbu 'ɛ 'kaan-
gban bi, 'bhɛɛ- -niinii' 'kpa bhla -gbɛɛnɛ 'ɛ 'bhɛ
'yaa- zan bhɔlɛ 'ezin-. 'Bhɛla- -yile, Pɔlu mɛɛ mu
'ɛ 'kpeelekanle -saan dɔɔ:

10 «'Nj 'yienii mu, 'ke -kɔɔ' -ja 'taa 'lɛɛ zi, -e
nu klɛlɛ -kɔɔ' 'gbu ma 'eyɔɔle: -amasroyi -batonj'
'pegee -a -yi 'kwe mu 'ɛ nu 'siɛlɛ-, 'bhɛɛ- -kɔɔ' mu
'gbu 'win nu bolɛ -a -yi.»

11 'Dun- 'o ta -srwase' -kunlii 'ɛ yaa Pɔlu 'wojan-
'ɛ 'klosikunlɛ. -Ya □kpa -batonj' 'bhɔ mi 'ɛ 'pegee
'bhɛ zan 'ɛ 'mu -la wojan 'ɛ 'yi.

12 'Bhɛ -batonj' dulayrɛ 'ɛ yaa -yaa lele -niinii'
'kpa bhla -gbɛɛnɛ 'ɛ zi; 'bhɛla- -yile mɛɛ 'la zan
mu -yaa 'yee- -batonj' 'ɛ 'yi, -o -bebe 'a □pia dɔɔ 'o
ge yrɛ -bhɛɛke' do nɔɔ-. -O 'yaa- zi 'bhii- -o ge 'tɛn
-batonj' dula- -wa 'la -o -yaa 'bhɛ sii Fenisi 'bhɛɛ-
ma, 'kooko- -niinii' 'kpa 'waati 'ɛ kan 'o ta 'bhɛ
□nɔɔ ye. 'Bhɛ -wa 'ɛ 'yaa- 'ke Kreti 'klɛɛn 'ɛ 'yi
-batonj' dula- -wa 'ɛ do -la -le; 'bhɛ -wa 'ɛ 'lɛklɛlɛ

-yaa -yretεbhe baa- yre nɔɔ-.

-Ploo -gbene do 'kanle- -saan weyi- 'ε ta

13 'Bhe 'waati 'ε ba, 'ke -ploo -dɔɔ 'ne do 'kanle- 'sanle 'kee- da weyi- ba -yre ta. -O 'kpee ma -o -yaa sɔ gele- -waa' 'taa 'ε ta 'te. 'Bhe klele 'te, piibhe kpu -gbene 'la 'bhe -batonj' 'ε dulaa' -yi 'ε ba, 'ke -o 'bhe gole-, 'bheε- 'ke -batonj' 'ε 'yrole 'o 'le, 'kee- ge Kreti 'kleen 'ε 'yi weyi- 'ε 'le zi.

14 'Dun- 'o 'yrole- 'bhe □nɔɔ 'laa -mɔle', 'ke -ploo -gbene do 'kanle- 'sanle: 'bhe 'yaa- da 'zi Kreti vle gɔɔn mu 'ε 'yi, mεε gbε -yiε' ta 'kee- nu 'o ba -yre ta, -o -yaa 'bhe -ploo 'ε sii Erakilon.

15 'Bhe klele 'te, 'ke 'yee- -ploo -gbene 'ε gele- -batonj' 'ε 'le. 'O gbε laa -yaa 'sole -a dulale ta, -ayile 'wa □twa 'ke -ploo 'ε ge 'o 'le -batonj' 'ε 'yi 'ε ta.

16 'Bheε- boolazi, -e -ja 'kanle- 'o 'le weyi- 'mtingole -yaa 'tre gbε -ne do 'la zi 'bhe -zanta', -o -yaa 'bhe 'tre gbε -ne 'ε sii Koda, 'bheε- 'bhe dɔle 'la □yaa -ploo 'ε 'leε, 'bhe □swa -a -yikunle. 'Bhela- -yile, mεε -bhee -batonjε 'la □yaa 'o 'kɔɔ, 'o -dwa 'egloole 'ke 'o gbεsɔ 'bhe 'kunle ta, 'bheε- 'o 'bhe -gwa -yi 'ε ba.

17 'O 'yanle- -a 'pwelele -yi 'ε ba, 'ke 'o -batonj' -gbene 'ε 'bhe 'yrole 'ke bhle mu 'le, 'kooko- yaa nu 'siele-. 'Bhe blaen, sɔgbε mu 'la 'yaa- 'yee- -batonj' -gbene 'ε 'ledɔɔ-, -a bhɔ mu 'ε -o 'mu mazinaa -amasɔyi -o -yaa -gblaen 'zi dɔɔ -ploo 'ε 'yaa nu gele 'waa- -batonj' 'ε zikli 'ε gbaanle -yrentre' 'yi Libi 'kleen 'ε ba -yre ta.

18 'Bhe ta tooklin- yi 'le, -ploo -gbene 'ε 'yaa- ge 'zi 'o beenlele 'egloole. 'Bhela- -yile 'ke 'waa-

-batonj' 'ε 'yi yewo mu 'ε -wa -yi 'kwe mu 'ε 'ke mu blinle 'sanle -yi 'ε ba, 'kooko- -a gbin go.

19 'Bhε -yrekpaa' yaga mi 'ε ma wεyi- 'ε ta, 'ke 'woo- -batonj' 'yi yewo mu 'ε -o 'gbu 'yee- -batonj' 'ε 'yi yewope mu 'ε 'ke blinle- -yi 'ε ba.

20 'Bhεε- 'o -yrekpaa' -bebe -gaa 'ke 'o 'yρε 'laa kpa -yretεbhε 'pegee mlεklennε mu ma -titi, 'bhεε- 'duj- -ploo -gbεnε 'ε -a 'kanle- 'ε baan' 'yaa- □kla zii' -a ba 'egloole 'ezin-. 'Bhεla- -yile, 'o 'yri 'laa -yaa -li 'o 'kedo- 'kpɔ 'bheele- ta.

21 -A nɔɔ- □mwa, 'ke -batonj' 'yi mu 'ε waa pε 'kedo- 'kpɔ bhle. 'Bhε 'yi 'tε, 'ke Pɔlu dulale' -o 'kpen 'plen-, 'bhεε- 'ke -ya pele- dɔɔ: «'N 'yienii mu, 'ke 'ka 'ka 'trɔnkpa bi 'η 'wojan- 'ε □la, -kɔɔ' 'laa -yaa nu gole Kreti. 'Bhεε- -kɔɔ' 'tre 'laa -yaa nu bhɔle, 'bhε 'pegee -kɔɔa' pε mu 'ε -bebe 'laa -yaa nu 'siεle- 'bhε gbεen- -gee'.

22 'Duj- 'mi 'ka 'lia zii' -zɔn dɔɔ -ka 'ka zru dɔ 'egloole; -amasrɔyi 'ka do 'kpɔ 'win 'laa nu bole -a -yi, 'ke yaa 'e go -kɔɔa' -batonj' 'ε 'bhε do -kplen ba.

23 'N 'yoo- -Waanbhaa' 'la -yaa' mεε 'le, 'bhεε- 'ke 'η 'yoo- yewo 'zi 'a ni bhe, -yaa' -mlεke' do -pwela 'η ba -zɔn -bi 'lεε- zi.

24 'Bhεε- -ya □pia 'η ni dɔɔ: <Pɔlu, 'yaa -gblaanle!' -Yoo 'ke -za 'le 'kee- ge -janwolε -bhlenḡbe -gbεnε 'ε 'lε ma Rɔmu -wa 'ε ta; 'bhεla- -yile, -Waanbhaa' a wlanya 'ε ma, 'bhi 'srɔyi, mεε 'la zan mu 'kpen -o -batonj' 'lεε- 'yi, 'mu nu gole -a -yi 'ezin-.>

25 'Bhεla- -yile, 'η 'yienii mu, -ka 'ka zru dɔ 'egloole; -amasrɔyi 'mi 'gbu 'kpale- -o -Waanbhaa' 'yi 'bhii- -mlεke' 'ε -jan yεke- 'la □woa, -e nu 'bhεε

'yi za klele.

²⁶ 'Dun- -batonj' 'e kli nu gele gbaanle 'tre 'yi -koo' 'le 'kleen do 'la 'yi, weyi- 'mningole -o 'bhe 'kleen 'e zi.»

²⁷ 'O -yrekpaa' vu ta yizie mi ma weyi- 'e ta, blandreyi bhla 'e ba, 'ke -ploo -gbene 'e -yoo gele ma 'o 'le 'tanji weyi- 'e ta, -o -yaa' 'bhe weyi- 'e sii <Meditrane weyi->. 'Bhe 'waati 'e ba, 'kee- klele- 'waa- -batonj' 'e 'bho mu 'e ni 'bhii- 'o □bhwa gban weyi- 'e 'le zi.

²⁸ 'Bhe klele 'te, 'ke -o piibhe kpu do -yrelle' bhle ma, 'bhe- 'ke -o 'bhe bhle 'e blinle- -yi 'e ba, -yi 'e -gluu 'e dan zayi', 'bhe- 'ke 'bhe gele- 'tenle- 'tre ma; 'tre 'e 'yaa- weyi- 'e □la metre mia do bhe vu ta 'srwaple-. -O bhole sa -o -lee, 'ke 'o 'yee- piibhe kpu 'e blinle- 'ezin-, 'bhe- 'ke 'tre 'e plengole bole- -o ma metre mia do bhe 'srwaa-.

²⁹ -O -yaa -gbalan 'zi doo 'waa- -batonj' 'e yaa nu gele 'pale- vle -kpuj mu 'ke mu ma -yi 'e □la, 'bhela- -yile, 'ke -wa dula- piibhe kpu yizie bole- -yi 'e ba -a -zanta', 'bhe- 'o 'yre □mwa tooklinle -lee.

³⁰ 'Bhe klele 'te, 'ke 'waa- -batonj' 'e 'bho mu 'e -wa pele- doo -o blasanle 'bhe- -o go -batonj' 'e 'yi; 'bhe- 'ke 'woo- 'o 'bhe- -batonje 'e 'bhe bole- -yi 'e ba, 'bhe- -wa -kla 'bhii- -o gele- 'waa- -batonj' dula- piibhe kpu mu 'e bole -yi 'e ba -a -lee.

³¹ 'Dun- Polu pe Rome mu a -srwase' -kunlii 'e 'pegee -srwase' -vin mu 'e ni doo: «'Ke -batonj' 'bho mu 'lee- waa bole -batonj' 'e 'yi -ge, 'ka 'laa nu gole -a -yi -titi.»

³² 'Bhe klele 'te, 'ke -srwase' mu 'e -o bhle mu 'e takanle 'yee- mee -bhe- -batonje 'e ma, 'bhe-

'ke -yi 'ε gele- 'kεle-.

³³ Tooklinle -lεε sa, 'ke Pɔlu 'a 'pele -o 'kpen ni dɔɔ -o pεbhle, 'bhεε- -e pe -o ni dɔɔ: «-Kɔɔ' 'yrekpaɔ vu ta yiziε -le -zɔn -gε 'ke 'ka do 'kpɔ 'nii- zinale laa -o 'ka ta, 'bhεε- 'ka 'laa pε 'kedo- 'kpɔ 'bhlele- -li.

³⁴ -Ayile 'mi -sromabɔ 'ka ni dɔɔ -ka 'ka zru dɔ 'egloole, 'bhεε- 'ka pεbhle; 'ke 'ka pε sa □bhla, 'bhεε- 'ka nu 'sɔle- -bheele'. 'Duŋ- 'ka do 'kpɔ 'laa nu gale 'bhεε- -e nu 'tenle- 'ka winbhe -ne do baale ma.»

³⁵ Pɔlu 'yanle- 'bhε -jan 'ε 'wolele, 'kee- 'bluu do 'sile, 'bhεε- 'kee- -Waanbhaa' 'pubɔle 'bhε ma -o 'kpen 'yre ma; 'bhε blaɔn, 'ke -ya kpu do 'kanle 'bhεε- 'kee- 'bhε 'bhlele- 'sanle.

³⁶ 'Bhε klele 'tε, -o 'bhε 'yelowoa, 'ke -woo zru dɔle- 'egloole, 'bhεε- 'ke -o 'kpen pεbhlele 'ezin-.

³⁷ 'O mɔɔ 'la 'kpen 'yaa- -batɔŋ' 'ε 'yi 'o 'yaa- mεε -kεmε plε 'ke mεε mia yaga bhε vu ta 'srwado- (276).

³⁸ -O yanle pε 'ε 'bhlelele, 'ke -o ble bhε mu 'la 'yaa- -batɔŋ' 'ε 'yi 'mu blinle- weyi- 'ε ba, 'kooko- -batɔŋ' 'ε gbɔŋ go. *

-Batɔŋ' 'ε 'siyεε- -yi 'ε 'kɔɔ

³⁹ Tooklinle 'tε, -batɔŋ' 'bhɔ mu 'ε waa 'tre 'ε madɔle. 'Duŋ- weyi- 'ε 'tre 'ε □bhla yre 'la □nɔɔ, -o 'bhεε- □ya, 'bhεε- -o -yaa zi 'bhii- -o -batɔŋ' 'ε dula- 'bhε yre 'ε □nɔɔ.

⁴⁰ 'Bhεla- -yile, 'ke -o -batɔŋ' dula- piibhe kpu mu 'ε ma bhle mu 'ε 'ploole, 'bhεε 'ke -o 'mu bɔle- -yi 'ε ba. 'Ke -o -batɔŋ' 'ε 'bhɔpε- 'ε ma bhle mu

* **27:38 27.38** Ble 'ε 'pwele- -o 'ke -mlɔ 'le. -O 'bluu kle 'yela- pii 'ε 'le.

'ε 'ploole 'ezin-. 'Bhε blaان, 'ke -o sɔgbε do -yrel' -batonj' 'ε 'lεε; 'kooko- -ploo 'ε kla 'bhε 'yi 'bhεε- e ge -batonj' 'ε 'le weyi- 'ε gɔɔna.

⁴¹ 'Dunj- -batonj' 'ε -ja dulalε -yrentre' kpo do ta tobhle ple plej-. -Batonj' 'ε yin 'ε -zwan-na -yrentre' 'ε 'yi, 'bhεε- yaa 'sɔlε- gole. 'Bhεε- weyi- 'pɔɔ mu 'ε 'pa gbε -yɔɔ' 'kɔɔ -batonj' 'ε ma, 'ke -a -zanta' yre 'ε 'bhε 'siele.

⁴² 'Bhε klεle 'tε bhe, -srwase' mu 'ε 'yaa- zi 'bhii- o -kaso 'yi mu 'ε dε, 'kooko- -o do 'kpɔ 'laa blasan -yi 'kanlele.

⁴³ 'Dunj- Romε mu a -srwase' mu -kunlii 'ε 'bhε -yaa' zi 'bhii- 'bhε Pɔlu -si 'ε go -za 'yi. 'Bhela- yile, -srwase' mu 'ε 'yaa- zan -za 'la klεle, -e 'bhε 'yigaa- 'mu 'kɔɔ, 'bhεε- 'ke -ya pele- dɔɔ 'ke mεε 'la zan mu sɔ -yikanle, 'mu bɔ -yi 'ε ba 'elwale 'pe, 'bhεε- 'mu ge 'tre ma.

⁴⁴ 'Bhεε- -e pe mεε -vin mu 'ε ni dɔɔ 'mu ge -o zi -batonj' kplε 'ε -yripee' mu 'ε ta -yi 'ε ta. -O 'kpen □swa bhɔle- -o ma 'pule 'tre ma 'bhεε- gbεen- bhe, 'bhεε- -za 'yɔɔ- 'kedo- 'kpɔ 'laa 'tεnlε- mεε 'kedo- ma.

28

Pɔlu -o Maliti 'klεen 'ε 'yi

¹ 'O gole blaان -a -yi, 'ke 'o go weyi- 'ε ta, 'ke 'wa pele- 'o ni dɔɔ 'woo 'klεen 'la 'yi, -o 'bhε sii Maliti; weyi- 'mlingole -yaa -a zi.

² Maliti 'klεen 'ε 'yi mu 'ε -woo' □kwan 'elrele gbε 'ε 'kpen ma. La banle -saan 'bhε 'pegee -niinii' 'kpale- -saan bhla 'la ba, 'ke -o 'tε -gbεnε do -lεkunle, 'bhεε- 'ke -woo' 'kpen 'cieya- klεle- 'bhε 'tε 'ε zi.

³ 'O 'yaa- 'bhe □nɔɔ bhe, 'ke Pɔlu gele- -yɔɔ 'klenɛ 'lɛdo- 'wloole-, 'bhɛɛ- 'ke -yoo 'klale 'tɛ 'ɛ 'yi. 'Bhɛɛ- 'duŋ-, mlɛ -yɔɔ' do 'pwele 'bhe -yɔɔ mu 'ɛ 'yi 'tɛ 'yranle- 'ɛ 'kɔɔ, 'kee- duŋle- 'yee- Pɔlu gbɛ 'ɛ ma, 'bhɛɛ- 'ke -ya 'sɔnkpale -vlan.

⁴ Maliti mɛɛ mu 'ɛ -o mlɛ 'ɛ duŋle yele 'yee- Pɔlu gbɛ 'ɛ ma, 'ke -wa pele- 'eke- ni dɔɔ: «Wlan 'gbu 'ɛ ni, mɛɛ 'lɛɛ- -yoo 'ke mɛɛ dɛ mi -la -le. -Amasɔyi, -e golawoa -a -yi wɛyi- 'ɛ ta, 'bhe □nɔɔ 'laa -mɔlɛ' -li, 'bhɛɛ-, -Waanbhaa' a -lɛdɔɔleya 'ɛ 'bhe 'laa 'tolɛ- 'kee- bo -a -yrɛ ma.»

⁵ 'Duŋ-, Pɔlu 'bhe gbɛ -yizwan 'tɛ 'ɛ trala, 'ke mlɛ 'ɛ baale' 'tɛ 'ɛ 'yi 'bhɛɛ- Pɔlu yrɛ 'kɛdo- 'kpɔ 'laa 'lale- -a ma.

⁶ 'Woo- Maliti mu 'ɛ 'kpee ma, Pɔlu -yaa nu -mlaanɛ', 'bhɛɛ- -e balaa', 'bhɛɛ- -e ga -gun 'bhe yrɛ do 'kpɔ 'ɛ □nɔɔ bhe. 'Duŋ- -o □mwa oo, 'bhɛɛ- -wa yelawoa 'bhii- -za 'yɔɔ- 'kɛdo- 'kpɔ 'laa -yaa 'tɛnle Pɔlu ma, 'ke -woo 'kpeejan- mu 'ɛ mabɔɔle, 'bhɛɛ- 'ke -wa pele- 'eke- ni dɔɔ Pɔlu -o 'ke -waanbhaa' do 'le.

⁷ 'O 'yaa- yrɛ 'la □nɔɔ, 'bhe 'yaa- 'yee- Maliti 'klɛɛn 'ɛ 'yi -janmatii 'ɛ 'yaayrɛ- 'ɛ -din, -o -yaa 'bhe -janmatii 'ɛ sii Publiusi. -Yoo' 'cieya- □kla -a ba 'elrele, 'bhɛɛ- 'o □bwa -a ba -yrekpa' yaga ta.

⁸ 'Duŋ- Publiusi dɛ 'yilale -yaa, -amasɔyi yaa -yaa kplankplan: -a 'flɛ 'yi 'yaa- -la 'zi -a ma, 'bhɛɛ- -a 'kpee 'yaa- 'si zii' 'ezin-. 'Bhe klɛle 'tɛ, 'ke Pɔlu gele- 'pwele- -a ta, 'kee- -Waanbhaa' 'seriwole a ma, 'ke -ya gbɛ kpa a ta. 'Bhɛɛ- 'kee- -bheele'.

⁹ 'Bhe blaen, 'ke Maliti 'klɛɛn 'ɛ 'yi gadɛ mu -vin mu 'ɛ 'kpɛn 'nule Pɔlu ba, 'bhɛɛ- 'ke -o -bheele'

'ezin-.

¹⁰ -Ayile, 'yee- Maliti mu 'ε -woo' 'o □kwan 'elrele 'kungbeyā -Irele' 'ε 'kpen 'yi. -Asiikoo 'o ge yi -yaa yi 'la 'le, 'o 'yaa- wla 'zi -batonj' 'ε 'yi 'waati 'la ba, 'o maza -yaa pe 'la 'kpen ma, -woo' -gbaa 'bhe ba.

Polu -gwa Maliti, 'bhεε- -e -ja Rōmu

¹¹ Mε yaga 'kanle- blaān, 'ke 'o jilale 'tε -batonj' do 'yi. 'Bhe -batonj' 'ε 'yaa- da Alεzandri -wa 'ε ta, 'bhεε- 'bhe 'yaa- ge 'zi Rōmu; -niinii' 'kpa bhla -gbεnε 'ε □kaan 'yee- -batonj' 'ε ta Maliti. 'Sεwε 'la yoondele -yaa 'bhe -batonj' 'ε ma 'bhe 'yaa dōo: «-waanbhaa' yonε- ple.»

¹² 'O gole Maliti 'ke 'o 'bhōle Sirakusi -wa 'ε ta, 'bhεε- 'o -yrekpaa' yaga -gaa 'bhe □nōo.

¹³ 'O gole 'bhe □nōo bhe 'ezin-, 'ke 'o gbaanle- weyi- 'ε 'le zi, 'bhεε- 'ke 'o gele- 'tenle- Rezo -wa 'ε ma, 'o □yia 'bhe □nōo. 'Bhe ta tooklin- yi 'ε 'le, -ploō 'la da weyi- 'ε ba -yre ta, 'bhe 'kanle- saan. -Asiikoo 'o -ja 'tenle- Puzoli -wa 'ε ma blaale- -yrekpaa' ple 'kanle- blaān.

¹⁴ 'O □bhwa 'o nεεnε- Zesu 'yi mu 'ke mu ta 'bhe -wa 'ε ta, 'bhεε- 'mu pe 'o ni dōo 'o -gbεeyi' do kle 'mu ba. 'Bhe blaān, 'ke 'o gele- Rōmu.

¹⁵ 'O nεεnε- Zesu 'yi mu 'la 'yaa- Rōmu, 'mu 'o 'nuza- 'ε □maa. 'Bhēla- -yile, 'mu □nwa 'o 'lepa yre nōo- Apiusi 'plεε 'ε 'yi, 'bhεε- -o 'ke mu □nwa 'o 'lēgbenle yre 'la -o -yaa 'bhe yre 'ε sii «'Cie mu yi 'fε yaga» 'bhe □nōo. Polu 'yrekpale -o ma, 'kee- -Waanbhaa' 'pubōle, 'bhεε- 'ke fangan- dōle- -a ta.

¹⁶ 'O 'bhōle- Rōmu -wa 'ε ta 'tε, ('ke -srwase' -kunlii 'ε -e -kaso 'yi mu 'ε -lenale -srwase' -kunlii

gbiaan 'ε ni). 'Dun- -e -dwa -a -la 'ke Pɔlu ge yile yre -bhεeke' do nɔɔ- 'edanma, 'bhεε- 'ke -srwase' mi do bole- -a gooba.

Pɔlu -o -Waanbhaa' a -jan 'ε 'wo zii' Rɔmu -a zen 'fε 'ε □la

¹⁷ 'O 'bhɔle- blaان -yrekpa'a' yaga mi ma, 'ke Pɔlu Rɔmu Zuufu mu 'ε 'lεε mu 'ε 'siile -a ba. -O 'klale- -yaa 'eke- ba 'waati 'la ba, 'ke -ya pele- -o ni dɔɔ: «'N nεεnε- mu, 'ali- 'naa -za 'yɔɔ- do 'kpɔ klele -kɔɔa' Zuufu 'si mu 'ε ni, 'bhe 'pegee 'naa -kɔɔ' -gbɔɔ mu a 'si ta za mu 'ε 'yisiεε, 'bhεε- 'dun-, -woo' 'η □kwan Zeruzalemu, 'bhεε- -woo' 'η □kpa'a Rɔmε mu a mεε gbiaan mu 'ε 'kɔɔ.

¹⁸ 'Bhe Rɔmε mu 'ε 'mu 'yanle- 'η 'lrɔkpalele, 'mu 'yaa- zi 'bhii- 'mu 'ploo- 'η ma, -amasrɔyi 'mu 'laa -za 'yɔɔ- do 'kpɔ 'yele- 'η zi 'ke 'bhe sɔ klele- 'η dε win 'le.

¹⁹ 'Dun- Zuufu mu 'ε waa dɔle -a -la 'ke 'mu ploo 'η ma, 'bhela- -yile, 'η 'klin gbε -yɔɔ' 'ε 'kɔɔ, 'ke 'mi 'an pε -za 'ε 'tole -bhlenjgbe gbiaan 'ε 'kɔɔ. 'Dun- 'bhe 'laa klele 'bhii- 'η 'yɔɔ- -za 'yɔɔ- 'ke 'tɔkpa zii' -kɔɔa' Zuufu 'si mu 'ε ma.

²⁰ 'Bhela- -zεεle, 'η 'ka 'siila- -zɔn -gε 'ke 'η -jan 'yipe- 'ka ni. -Amasrɔyi -kɔɔa' Izraēli 'si mu 'ε -o -yri -o -kɔɔa' Mεε 'Bhee Mi 'la 'nule- ta, 'mi 'yrelle- o piibhe kpεle- mu 'lεε- 'le 'η gbε ma -gε 'bhela- -zayi'.»

²¹ 'Bhe klele 'tε, 'ke Zuufu mu 'ε -wa zikpale Pɔlu ni dɔɔ: «'Waa 'sεwε do 'kpɔ 'srɔɔwolε 'e ba zayi' 'ke 'bhe da Zude. 'Bhεε- 'o nεεnε- mu 'ε do 'kpɔ 'laa dale -a nɔɔ-, 'ke 'bhe nu 'e 'tɔ -yɔɔ' pele 'o ni.

22 'Dun- 'woo -a zi 'bhii- 'o -jan 'ε baan' 'ma 'bhi 'gbu 'lii, 'kooko- 'wo 'e 'kpeejan- 'ε dɔ. -Amasɔyi 'yoo- Zesu 'yi mu a 'seri dɛɛ 'la 'yi bhe, 'wa □maa dɔɔ mɛɛ mu -wlenna -a ma yrɛkpen- □nɔɔ.»

23 'Bhɛ klele 'tɛ, 'ke -woo 'klankeba yi dɔle- Pɔlu 'le. 'Bhɛ yi 'ε 'bhɔle-, 'ke -o nule- 'ebebele 'tɛnlɛ- Pɔlu ma 'bhɛ zɛn 'fɛ 'ε □la. 'Kee- san zrwanzi ma, 'bhɛɛ- 'kee- nu 'tɛnlɛ- yromazi ma, Pɔlu -Waanbhaa' a -bhlenɟbeya yaaza 'ε 'yipia□ -o ni. -E -yaa Moizi a 'toŋ mu 'ε 'pegee -Waanbhaa' -lɛla' janwo mu 'ε -jan yrɛkɛ- 'la □woa Zesu ba zayi' 'mu 'wo zii' -o ni, 'kooko- -o sɔ 'yee- Zesu 'ε dɔle- kplankplan 'gbu.

24 -Ayile, -o -lɛdo' 'e □kpaɔ -a wojan mu 'ε 'yi, 'dun- -o -vɪn mu 'ε 'mu 'laa dɔle -a -la 'ke 'mu 'e kpa -a wojan mu 'ε 'yi.

25 'Bhɛ klele 'tɛ, 'woo- Zuufu mu 'ε waa 'kpale- do ma, 'bhɛɛ- -o -yaa jila 'zi bhla 'la ba, 'ke Pɔlu 'a 'pele -o ni dɔɔ: «'Zoo 'yaa- Lii 'Wen 'ε zi -e -yaa -janwo' zii' 'ka -gbɔɔ mu 'ε ni bhla 'la ba -Waanbhaa' -lɛla' janwo mi Ezai 'lii!

26 -Ya □pia 'bhɛ 'lii dɔɔ:
 <Ge 'si mu 'la bhe -o ta, 'bhɛɛ- -a pe -o ni dɔɔ:
 'Ka nu -jan mu malɛ 'ka 'trɔn mu 'le, 'dun- 'ka 'laa
 nu -za 'kɛdo- 'kpɔ 'yimale.
 'Bhɛɛ- 'ka nu yrɛ ma -glinlɛ' 'elrele, 'dun- 'ka 'laa
 nu pɛ 'kɛdo- 'yɛlɛ-.

27 -Amasɔyi 'si mu 'lɛɛ- -za 'laa -la -li -o zru mu
 'ε ma;
 -Woo 'trɔn mu 'ε 'pegee -o -yrɛ mu 'ε 'liitaan-;
 'kooko- waa yrɛ ma ye -o -yrɛbhɛ' mu 'ε 'le,
 'bhɛ 'pegee 'ke waa -jan ma -o 'trɔn mu 'ε 'le,
 'bhɛɛ- -o zru mu 'ε waa -jan 'yima-.

'Bhe gbεεn- bhe, waa niinaa' 'mi ba, 'bhεε- 'η -o bhee.>

²⁸ «-Kaa 'yaango- 'tε 'bhii- -Waanbhaa' -yaa' -jan 'la mεε go -za 'yi 'bhe □kpaα Zuufu kle mu 'ε ni. 'Bhe mu nu 'mu 'trɔnkpaε -a -la!»

²⁹ [Pɔlu 'yanle- 'bhε -jan 'ε 'wolele, 'ke Zuufu mu 'ε -o jilale, 'ke -o ge zaabolele 'eke- plɛŋ- -sɔ 'egloole.]

³⁰ Pɔlu lεε plε □kla -ya □zian 'fε 'la □la 'bhεε- □la, 'bhεε- -e -yaa 'bhε 'fε 'ε gbawo. Mεε 'la zan mu 'kpɛn 'yaa- nu -a taglinε, -o 'pegee 'mu 'yaa- yalaa' 'bhε 'fε 'ε □la, 'bhεε- -o -balɔ klε.

³¹ 'Bhe 'yi, -e -yaa -Waanbhaa' a -bhleŋgbeya yaaza 'ε 'bhε wo -o ni, 'kee- mεε mu daan Mεεzan Zesu Krisi a -za 'ε 'le. -E -yaa 'duŋ- 'bhε klε 'zi 'ke -gblaan 'laa kla -a -yi, 'bhεε- waa -yaa 'bhε 'yiga- -a 'kɔɔ.

cliv

Mwan
The New Testament in the Mwan language of Côte
d'Ivoire

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mwan

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source
files dated 14 May 2025

1220066e-ed9e-5c66-9c3b-435a6575b8da